

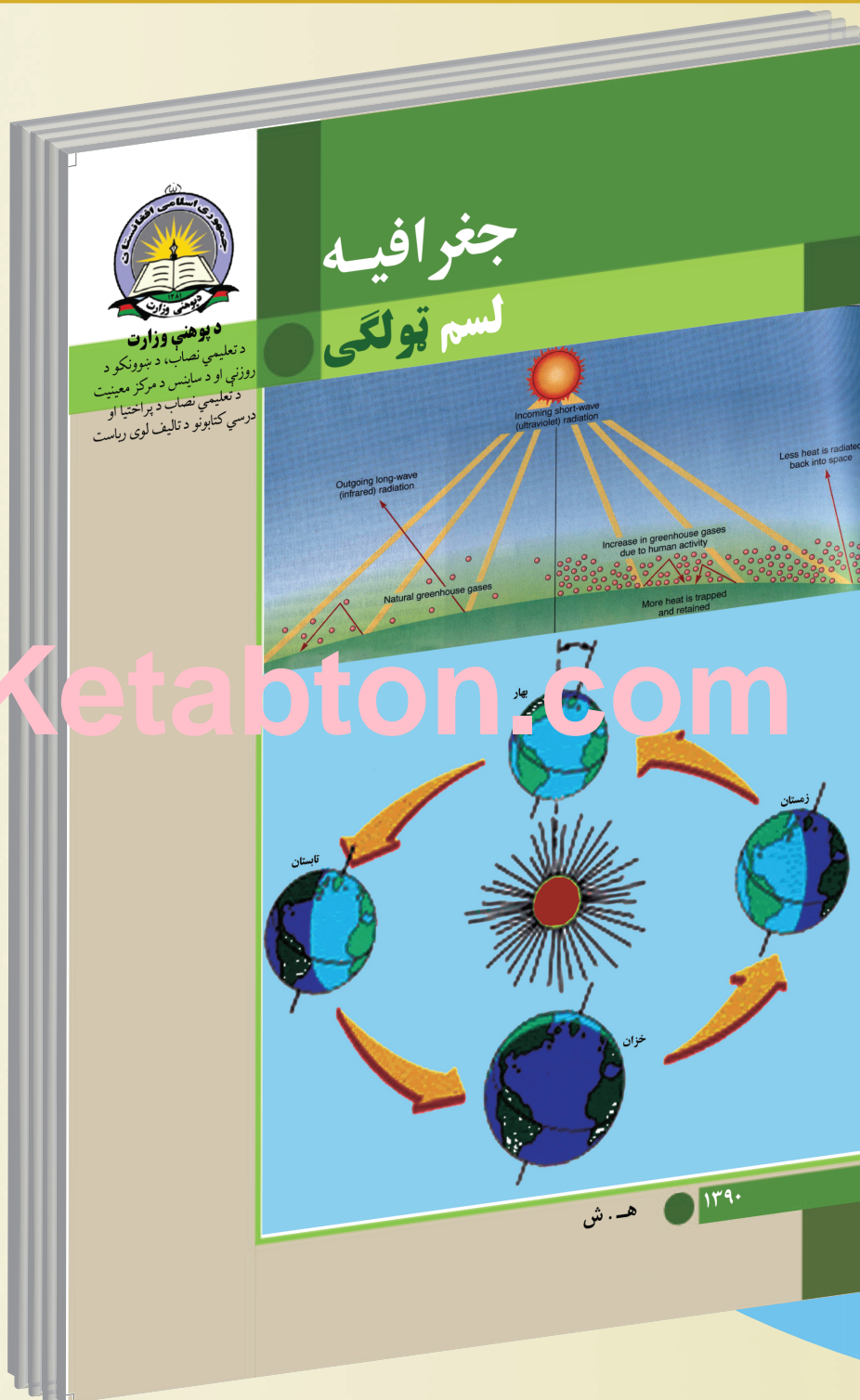
د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د روزنې او د ساینس د مرکز معینیت د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف لوی ریاست

د ښوونکي کتاب

د جغرافیې د تدریس لارښود

لسم ټولگی

Ketabton.com

د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د روزنې او د ساینس مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف لوی ریاست

د ښوونکي کتاب د جغرافیې د تدریس لارښود

لسم ټولگی

د چاپ کال: ۱۳۹۲ هـ.ش

ليکوالان

— پوهاند غلام جيلاني (عارض)

— مولف سامعه (واعظ)

علمي او مسلکي اډيټ

— پوهاند غلام جيلاني (عارض)

د ژبي اډيټ

— مؤلف اقامحمد (گړندی) خوږياني. د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د چاپولو د لوي رياست د پښتو خانگي

غږي

— مولف ميرويس خدران

ديني، سياسي او کلتوري کمیټه

— مولوي صاحب خليل الله (فيروزي)

— حبيب الله راحل دپوهني وزارت سلاکار د تعليمي نصاب د پراختيا په رياست کې

د څارني کمیټه

— دکتور اسدالله محقق د تعليمي نصاب، د بنوونکو د روزني او د ساينس مرکز معين

— دکتور شير علي ظريفي د تعليمي نصاب د پراختيا د پروژي مسؤل

— د سرمؤلف مرستيال عبدالظاهر گلستاني د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تاليف لوي رئيس.

طرح او ډيزاين: سيدکاظم (کاظمي)

د چاپ د سمون چاري: محمدکبير حقل دپوهني وزارت دنشراتو او اطلاعاتو رئيس.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی	دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د توري	هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی	د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو	د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، گوجر دي	پامپریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي	هم ایماق، هم پشه یان
دا هیواد به تل خلیري	لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به	لکه زره وي جاویدان
نوم د حق مودی رهبر	وایو الله اکبر وایو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهنې د وزير پيغام گرانو استادانو او ښوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختيا او پرمختگ بنسټ جوړوي. تعليمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکي دی چې د علمي پرمختگ او ټولنې د اړتياوو له مخې چمتو کېږي. څرگنده ده چې علمي پرمختگ او ټولنيزې اړتياوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعليمي نصاب هم د وخت له غوښتنوسره سم علمي او رغنده پراختيا ومومي. البته نه ښايي چې تعليمي نصاب د سياسي بدلونونو او د اشخاصو د نظريو او هيلو تابع شي.

د ښوونکي لارښود د کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې بنسټ چمتو او ترتيب شوی دی. د تدريس د نويو میتودونو له مخې فعاليتونه او معلوماتي مواد په کې ورزيات شوي دي چې په ډاډ سره به د زده کړې په بهير کې د زده کوونکو د فعال ساتلو لپاره گټور او اغېزمن وي.

هيله من يم د دې کتاب منځپانگه، چې د فعالې زده کړې د میتودونو د کارولو له لارې تاليف او چمتو شوې، ستاسو درنو استادانو د گټې وړ وگرځي. له فرصت څخه په استفادې د زده کوونکو له ميندو او پلرونو څخه غوښتنه کېږي د خپلو لوڼو او زامنو په باکفېته ښوونه او روزنه کې پرله پسې مرسته وکړي چې په دې توگه د پوهنې د نظام موخې او هيلې ترسره شي او ځوان نسل او هېواد ته ښې پايلې او برياوې ور په برخه کړي.

زموږ گران استادان او ښوونکي د تعليمي نصاب په رغنده پلي کولو کې ستره دنده او دروند مسؤوليت لري.

د پوهنې وزارت تل زيار کاږي چې د پوهنې تعليمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دين له بنسټونو او ارزښتونو، د ټولنې د څرگندو اړتياوو، ملي گټو او وطنپالنې له روحيې او د ساينس او تکنالوژۍ له نوو علمي معيارونو سره سم پراختيا ومومي. ددې سترې ملي موخې د تر لاسه کولو لپاره د هېواد له ټولو علمي شخصيتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده کوونکو له ميندو او پلرونو څخه هيله لرم چې د خپلو نظريو او رغنده گټورو وړانديزونو له لارې زموږ له مؤلفانو سره د درسي او د ښوونکي د لارښود د کتابونو په لاسه تاليف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه، چې ددې کتاب په چمتو کولو او ترتيب کې يې برخه اخيستي او همدارنگه له ملي او نړيوالو درنو موسسو او نورو ملگرو هېوادونو څخه، چې د نوي تعليمي نصاب په چمتو کولو او تدوين او د درسي او د ښوونکي لارښود کتابونو په چاپ او وپس کې يې مادي يا معنوي مرسته کړې ده، مننه او درناوی کوم او د لا نورو مرستو هيله يې لرم.

ومن الله التوفيق

فاروق وردک

د افغانستان د اسلامي جمهوريت د پوهنې وزير

لړلیک

مخ	سرلیک
۱	لومړۍ څپرکی
۱	عمومیات
۱	ښوونیز یا تعلیمي نصاب څه شی دی؟
۲	د ښوونکي لارښود
۲	د افغانستان د پوهنې ښوونیزه او روزنیزه پالیسي
۴	په افغانستان کې د ښوونې او روزنې عمومي موخې (هدفونه)
۸	د تدریس ستراتیژي
۹	ارزول (Evaluation)
۱۰	د تدریس د ستراتیژیو ډلبندی
۱۲	د مضمون د تدریس وسیلې او بنسټیز توکي
۱۳	دویم څپرکی
۱۴	د جغرافیې د علم د زده کړې اهمیت
۱۷	الف: نقشې او طبیعي نقشې
۲۰	اقتصادي او مواصلاتي نقشې
۷۲	درویشتم لوست د تدریس لارښود پلان
۷۵	د څلور ویشتم لوست د تدریس لارښود پلان
۷۸	د پنځه ویشتم لوست د تدریس لارښود پلان
۸۱	د شپږ ویشتم لوست د تدریس لارښود پلان
۸۳	د اووه ویشتم لوست د تدریس لارښود پلان
۸۶	د اته ویشتم لوست د تدریس لارښود پلان
۸۹	د نه ویشتم لوست د تدریس لارښود پلان
۹۱	دیرشم لوست د تدریس لارښود پلان
۹۳	یو دیرشم لوست د تدریس لارښود پلان
۹۶	د ۳۲ لوست د تدریس لارښود پلان
۹۹	د (۳۳) لوست د تدریس لارښود پلان
۱۰۲	د ۳۴ لوست د تدریس لارښود پلان
۱۰۴	د ۳۵ لوست د تدریس لارښود پلان
۱۰۷	د ۳۶ لوست د تدریس لارښود پلان
۱۰۹	د ۳۷ لوست د تدریس لارښود پلان
۱۱۱	د ۳۸ لوست د تدریس لارښود پلان
۱۱۴	د ۳۹ لوست د تدریس لارښود پلان
۱۱۷	د ۴۰ لوست د تدریس لارښود پلان

لړلیک

مخ.....	سرلیک
۱۲۰.....	د ۴۱ لوست د تدریس لارښود پلان
۱۲۲.....	د ۴۲ لوست د تدریس لارښود پلان
۱۲۵.....	د ۴۳ لوست د تدریس لارښود پلان
۱۲۸.....	د ۴۴ لوست د تدریس لارښود پلان
۱۳۰.....	د ۴۵ لوست د تدریس لارښود پلان
۱۳۳.....	د ۴۶ لوست د تدریس لارښود پلان
۱۳۵.....	د ۴۷ لوست د تدریس لارښود پلان
۱۳۸.....	د ۴۸ لوست د تدریس لارښود پلان
۱۴۱.....	د ۴۹ لوست د تدریس لارښود پلان
۱۴۴.....	د ۵۰ لوست د تدریس لارښود پلان
۱۴۶.....	د ۵۱ لوست د تدریس لارښود پلان
۱۴۹.....	د ۵۲ لوست د تدریس لارښود پلان
۱۵۲.....	د ۵۳ لوست د تدریس لارښود پلان
۱۵۵.....	د ۵۴ لوست د تدریس لارښود پلان
۱۵۸.....	د ۵۵ لوست د تدریس لارښود پلان
۱۶۱.....	د ۵۶ لوست د تدریس لارښود پلان
۱۶۴.....	د ۵۷ لوست د تدریس لارښود پلان
۱۶۷.....	د ۵۸ لوست د تدریس لارښود پلان
۱۶۹.....	د ۵۹ لوست د تدریس لارښود پلان
۱۷۱.....	د ۶۰ لوست د تدریس لارښود پلان
۱۷۴.....	د ۶۱ لوست د تدریس لارښود پلان
۱۷۷.....	د ۶۲ لوست د تدریس لارښود پلان
۱۷۹.....	د ۶۳ لوست د تدریس لارښود پلان
۱۸۱.....	د ۶۴ لوست د تدریس لارښود پلان
۱۸۳.....	د ۶۵ لوست د تدریس لارښود پلان
۱۸۶.....	د ۶۶ لوست د تدریس لارښود پلان
۱۸۹.....	د ۶۷ لوست د تدریس لارښود پلان
۱۹۱.....	د ۶۸ لوست د تدریس لارښود پلان

لومړی څپرکی

عمومیات

د ښوونکي لپاره لازمي لارښوونې ښوونیز یا تعلیمي نصاب څه شی دی؟

په دې اړه هر څوک بېلابېل نظر لري، څوک یې درسي مفردات گڼي او څوک یې درسي کتاب بولي. د ښوونې او روزنې پوهانو یې هم بېلابېل تعریفونه کړي دي. ښوونیز یا تعلیمي نصاب هغه لارښود دی چې د ښوونې او روزنې ټول فعالیتونه پکې شامل او تر لاسه کول یې هدف دی.

تعلیمي نصاب له ټاکلې پوهې، مهارتونو او ذهنیتونو څخه عبارت دی چې یوه تعلیمي موسسه یې زده کړه د خپلو زده کوونکو لپاره په پام کې نیسي. په بله وینا تعلیمي نصاب د یوې تعلیمي موسسې د ښوونیزو او روزنیزو زده کړو د پروگرام ټولې زده کړې دي چې درسي کتاب، درسي مرستندویه توکي، د ښوونکي لارښود، تجربې او عملي کارونه پکې شامل دي.

هغه څه چې نن یې د ښوونې او روزنې د ماهرینو پام ځانته اړولی دی، ددې پوښتنې ځواب دی: د مفرداتو چمتو کوونکي او د درسي کتابونو لیکوال باید څه شی په ټاکلو لارو چارو زده کوونکو ته ورزده کړي چې په اوسني او راتلونکي ژوند کې یې گټور وي؟

ټول یو شان په دې نظر دي چې کوچنيان په بېلابېلو شرایطو کې وده کوي او په راتلونکې کې له نوو موضوعگانو سره مخامخ کیږي. له دې امله زیاتره ددې پېژندل ډېر سخت دي، چې هغوی ته د څه شي زده کړه اړینه او د څه شي ورته نه ده او د زده کړې تر ټولو اغېزمنه لاره کومه یوه ده.

له بله پلوه د ځوانۍ پېر (دوره) د خپلواکې پرېکړې کولو، د مسؤلیت د منلو، راتلونکې ته د کتنې او په مسایلو کې بیا غور په څېر، ځانگړتیاوو له مخې دا پېر له نور پېرونو څخه جلا کوي. ځوانان له ټولنې سره رغنده راشه درشه او د لویانو نړۍ ته د ورننوتو لپاره د بېلابېلو وړتیاوو موندلو ته اړتیا لري. هغوی باید پوه شي هغه ټولنه څنگه ده چې دوی پکې اوسېږي او څومره پوهه او علمي وړتیاوې ورته پکار دي. هغوی ځان پېژندنې ته اړتیا لري، پېښو او حوادثو ته څنگه گوري، حقایق څنگه درک کولای شي، څنگه انتخاب کولای شي او څنگه عمل کوي؟ هغوی هغه پوهې ته اړتیا لري چې یې فکر کولو، مطالعې او په ټولنیز ژوند کې تحقیق ته وهڅوي.

پورته وینا ته په پام د (جغرافیه) د درسي مفرداتو په چمتو کولو کې، په داسې حال کې چې له علمي اړتیاوو سره تړاو لري، د زده کړې په نوو لارو چارو ټینگار شوی، ترڅو زده کړه د پخوانیو لارو چارو پر ځای پر هغه زده کړې ډېر ټینگار وشي چې د فعالې، گډې، ابتکاري او انتقادي زده کړې په لارو چارو ولاړه وي.

په فعالې او گډې (مشارکتې) زده کړې یا فعالې زده کړې (Active Learning Method) کې ښوونکي د تدریس په بهیر کې ستره ونډه لري. د ښوونکي دنده په دې نقش کې د معلوماتو او پوهې په لېږدونه پای ته نه رسېږي. هغه د زده کړې تجربې په غوړ نیولو او حفظولو پورې تړلې نه بولي. په دې نقش کې ښوونکي د زده کړې تر پام لاندې شرایطو لارښود او مرسته کوونکی دی. هغه د مطلبونو د یو اړخیز انتقال پر ځای د زده کړې پر لارو چارو، د تجربې په ترلاسه کولو او د مسئلې په حلولو ډېر ټینگار کوي. د ښوونکي د لارښود د کتاب یوه موخه هم د زده کړې لپاره د لارو چارو وړاندې کول دي.

د ښوونکي ددې لارښود د تالیف د نورو موخو او لاملونو په ترڅ کې د زده کړو د موخو څرگندول، د محتوا (متن) د ټاکلو اصول او د لسم ټولګي د جغرافې د درسي کتاب ارزول دي.

دا درسي کتاب د جغرافې د زده کړې لپاره چمتو شوی او د زده کوونکو د زده کړې لپاره پکې د ډېرو تجربو رامنځته کول په پام کې نیول شوي دي، د ښوونکي د لارښود کتاب چمتو کول اړین بلل شوي. باید ومانو چې تدریس او زده کړه یو ابتکاري او تجربی کار دی او نوښتګر او مبتکر ښوونکي په دې برخه کې نوي، نوي شیان او لارې چارې رامنځته کوي. دا باید هم له یاده ونه ایستل شي چې د زده کړې د ستراتیژۍ په ټاکلو کې، له موخو، د ارزونې له لارو چارو، د زده کوونکو د ګډون شونتیا او نور اصول چې د اروا پېژندنې، د تربیتي ارواپوهنې او د زده کړې له اروا پوهنې سره په همغږۍ کې زموږ په وړاندې پرتې دي، باید سم پام وشي. دا هم باید له یاده ونه ایستل شي، چې متن د کومو اصولو له مخې وټاکل شي، د محتوا د همغږي کولو اصول کوم دي؟ د تدریس او ارزونې لارې چارې کومې دي او څه اهمیت لري؟ دا چې د مهمو مفهومونو راییستل څنګه سرته رسیږي، د ښوونکي په دې لارښود کې څرګند شوي دي.

د ښوونکي لارښود

د ښوونکي لارښود د ښوونکو د زده کړې یوه وسیله ده؛ هغه کتاب دی چې له ښوونکي سره مرسته کوي د یو درسي ساعت او یا د تعلیمي دورې په اوږدو کې د خپل تدریس پلان چمتو کړي. د ښوونکي په لارښود کې د هر لوست عمومي او خصوصي موخې، د تدریس وسایل، لارې چارې، د زده کوونکو د انگېزې پارول، د ښوونکي فعالیتونه، د زده کوونکو فعالیتونه، د زده کوونکو د زده کړې د تحکیم برخه او ارزونه او په پای کې د لوست په اړوند اضافي معلومات او اخیلیکونه په پام کې نیول شوي دي. د ښوونکي لارښود ددې لپاره لیکل کيږي، چې ښوونکي د درسي پلان له جوړولو او د زده کړې په یو پړاو کې د ښوونې او روزنې له عمومي موخو سره بلد کړي. له ښوونکو سره مرسته وکړي د هر لوست مفاهیم او موضوعات وپېژني، د لوست په اړوند ورته اضافي معلومات چمتو کړي، د هېواد په ټولو ښوونځیو کې د درسي کتاب د یو خپل او همغږي تدریس لپاره لاره هواره کړي، په دې توګه د افغانستان په ټولو ښوونځیو کې د لوست تدریس په پام کې نیول شوې دورې کې سرته ورسوي او درسي کتاب بشپړ کړي. دا خبره اړینه کړي، چې درسي کتاب، هغسې چې د هېواد په پلازمېنې یا د بل لوی ښار په کوم عصري ښوونځي کې تدریسېږي، د هېواد د لرې پرتو ولسوالیو او بانډو په ښوونځیو کې هم هماغسې یو خپل او یو راز تدریس شي او لکه چې ویل کيږي د یو متوازن او هر اړخیز معارف لپاره په ټول هېواد کې لاره هواره کړي.

د افغانستان د پوهنې ښوونیزه او روزنیزه پالیسي

د افغانستان د اسلامي جمهوریت د اساسي قانون په شپاړسمه، درې څلویښتمه، څلور څلویښتمه، پنځه څلویښتمه، شپږ څلویښتمه او اووه څلویښتمه ماده کې د درج شوو احکامو او د افغانستان د پوهنې د قانون د شپږمې، اوومې مادې او نورو احکامو له مخې او د هېواد د معنوي او مادي اړتیاوو او واقعیتونو ته په پام او د افغانستان د ښوونې او روزنې

- د نظام د اساسي ليكو د انځورولو په خاطر د افغانستان د اسلامي جمهوري دولت د پوهنې ښوونيزه او روزنيزه پاليسي په لاندې ټكو كې رانغاړل كيري:
۱. د خدای پالنې، د اسلامي احكامو او ارزښتونو تطبيق ته د پابندۍ، وطن دوستۍ، د ملي يووالي ټينگښت، گډ ژوند او بشر دوستۍ په روحيې د هېواد د ماشومانو، تنكيو ځوانانو لپاره، كه ښځينه وي يا نارينه، د ښوونې او روزنې د زمينو چمتو كول،
 ۲. له خپلواكۍ، ملي واكمنۍ، د ځمكنۍ بشپړتيا، اسلامي ورورولۍ، ملي پيوستون، له سولې سره د مينې او فرهنگي بډاينې څخه د دفاع، د توپير او زور زياتۍ د ټولو ښو او ډولونو د له منځه وړلو د روحيې پياوړتيا،
 ۳. د ښوونيزو او روزنيزو موسسو بيا رغول، جوړول، پراختيا او سمبالول،
 ۴. په نړۍ كې له علمي مثبتو بدلونونو سره جوخت د هېواد د ښوونيز او روزنيز سيستم پراختيا،
 ۵. د نورو هېوادونو له ښوونيزو او روزنيزو رغندو او برياليو تجربو څخه گټه اخيسته،
 ۶. د جنس، توكم، ژبې، مذهب، نژاد او ټولنيز دريځ له په پام كې نيولو پرته ټولو ته تر لومړنيو او منځنيو (۱-۹) ټولگيو پورې په جبري او وړيا توگه د لومړنيو زده كړو چمتو كول،
 ۷. په (دولتي او خصوصي) ښوونځيو كې په هغو ژبو تدريس، چې په اساسي قانون كې تسجيل شوي دي.
 ۸. د اسلام د سپېڅلې دين له زده كړو، د افغانستان د اسلامي جمهوريت د اساسي قانون د ارزښتونو او د افغاني ټولنې له دودونو سره سم او د پيداگوژيكي اصولو او عملي تجربو ته په پام او د افغانستان د ښوونې او روزنې د كيفي ښه والي په خاطر د افغانستان د پوهنې سيستم د هلكانو او نجونو د جلاوالي پر بنسټ ولاړ دی. له دې امله گډه زده كړه د لومړنۍ دورې له دريم ټولگي څخه وروسته د زده كړې په هيڅ يوه موسسه كې، كه دولتي وي يا خصوصي، كورونو، ورزشي كلپونو او نورو ځايونو كې مجاز نه ده.
 ۹. د دريمو ژبو تدريس (د اساسي قانون ۱۶ ماده) په اړوندو سيمو كې د يو مضمون په توگه،
 ۱۰. د بېخايه شوو كورنيو، كډوالو او د ځانگړو اړتياوو لرونكو زده كوونكو ته د ښوونې او روزنې د زمينو چمتو كول،
 ۱۱. د اسلامي زده كړو د مدرسو، عمومي زده كړو، حرفوي او مسلکي ښوونځيو او د ښوونكو د روزنې موسسو پراخوالی او د هغوی سمبالول،
 ۱۲. د ښوونكو د علمي او مسلکي سويې لوړول،
 ۱۳. د ښوونكو د ژوندانه د حالت سمول،
 ۱۴. د بيسوادۍ د له منځه وړلو، د حياتي سواد او د كارگري متممو ښوونځيو (نارينه او ښځينه) د پراخوالي لپاره هلپې ځلې،
 ۱۵. د افغانستان د پلي شوو قوانينو په اډانه (چوكاټ) كې د پوهنې د مسلکي تخصصي، اداري ظرفيتونو په رغولو، سمبالولو او لوړولو كې د هېوادونو، نړيوالو موسسو، غير دولتي موسسو او اشخاصو له بې غرضه او بشر دوستانه مرستو او ونډې څخه ملاتړ،
 ۱۶. د متوازن معارف پياوړتيا او د هېواد په مركز او ولايتونو كې د ښوونيزو او روزنيزو امكاناتو سم او عادلانه ویش،
 ۱۷. د تاوتریخوالي، تبعیض، ناروا جگړو، نشه يي توکو، مسکراتو او اخلاقي مفسادو په څېر د ناوړو پدېدو پر زیانونو د زده كوونكو خبرول،

۱۸. ازادی، سولې، سوله ییز ګډ ژوند، شورا او دموکراسۍ، بشري حقونو ته درناوی او د استوګنې د چاپیریال د ساتنې په څېر غوره ارزښتونو ته د زده کوونکو لارښوول،
۱۹. له اسلامي احکامو او ارزښتونو سره سم د نجونو ښوونې او روزنې ته هراړخیزه پاملرنه او د نجونو او هلکانو د ښوونځیو ترمنځ د توازن رعایت،
۲۰. د خاصو زده کړو (ډېرو هوبنیارو، ږندو، کڼو او ذهني وروسته پاتې زده کوونکو) ته پام او د ښوونې او روزنې لپاره یې اغیزمنې او ګټورې لارې چارې لټول،
۲۱. د هېواد د پلي شوو قانونونو په اډانه کې د افغانستان د اسلامي جمهوریت د پوهنې د تعلیمي نصاب، په (دولتي او خصوصي) ښوونځیو کې له تدریس او درسي موادو څخه د ګټې اخیستنې څارنه او نظارت،
۲۲. د ورزش، سپورت او بدني روزنې د ودې لپاره د زمينې چمتو کول،
۲۳. د علمي بریاوو او مسلکي تجربو د راکړې ورکړې په موخه د تعلیمي نصاب د پراختیا، د اسلامي زده کړو د معینیت او د ښوونکو د روزنې، د ساینس د مرکز د ریاستونو او په هېواد کې د اړوندو پوهنتونونو او نورو ارګانونو تر منځ د اړیکو ټینګښت او د لایزاتي همغږۍ رامنځته کول،
۲۴. د افغاني ټولني له اړتیاوو سره سم د اسلامي زده کړو د مدرسو هراړخیزه وده، پراختیا او رغنده کول.
- د لوی خدای (ج) په مرسته به د هېواد په پوهنې کې ددغې پالیسۍ په پلي کولو لاندې لویې پایلې ترلاسه شي:
- په اسلامي روحيې د هېواد د اولاد روزل، د الله جل جلاله د رضا د ترلاسه کولو او د یوې سوکاله او نېکمرغې ټولني رامنځته کول،
 - د ملي هویت ساتنه،
 - د مسلمانو، هېوادپالو، ګټورو، ژمنو او متمدنو انسانانو په توګه د هېواد د اولاد سالمه روزنه،
 - د نړۍ او ټولني له علمي معیارونو سره سم د بریمن تطبیق په موخه د پوهې، مهارتونو او رغنده تفکر تر لاسه کول،
 - د کار موندلو لپاره د لازمو وړتیاوو د ترلاسه کولو او د کار مارکیټ ته په بري سره د ننوتو په منظور د زده کوونکو د پوهې د کچې لوړول،

په افغانستان کې د ښوونې او روزنې عمومي موخې (هدفونه)

د هېواد د ښوونې او روزنې نظام د افغانستان د اسلامي جمهوریت د اساسي قانون د احکامو، د پوهنې د قانون او پالیسۍ پر بنسټ او د افغاني ټولني اړتیاوو او واقعیتونو ته په پام د زده کوونکو د سالمې روزنې په خاطر لاندې موخو ته ځان رسوي:

الف - عقیدتي او اخلاقي موخې

۱. د اسلام د سپیڅلي دین پر اساساتو او ارزښتونو د ایمان او عقیدې پیاوړتیا، د قرآني زده کړو او د پیغمبر صلی الله علیه وسلم د حدیثو پر بنسټ د اسلامي لید پراخوالی،
۲. د خدای جل جلاله د پیژندنې په منظور د ځان پیژندنې د روحيې پیاوړتیا،
۳. پر ځان د ویسا او پر اخلاقي ښېګڼو د پابندۍ د روحيې پیاوړتیا،

۴. د نظم او د دسپلين د منبست د روحيې وده او روزنه او د قانوني احكامو او ارزښتونو منل،

۵. د ديني، ټولنيزو، ښوونيزو او روزنيزو ارزښتونو په وړاندې مسؤليت ته د غاړې ايښوولو د روحيې پياوړتيا،

ب - د زده کړې او روزنې موخې

۱. د زده کړې د مهارتونو لاسته راوړل او پياوړتيا، لکه: اوريدل، خبرې کول، لوستل، ليکل، په رسمي او بهرنيو ژبو کې د شمېر او حسن خط کارول،

۲. د پوهنو، فنونو او معاصرې تکنالوژۍ زده کړه او د اړتيا وړ فردي او ټولنيزو مهارتونو ترلاسه کول،

۳. د زده کړې د وړتياوو وده او د زده کړې په اوږدو کې ځانې زده کړه او ارزونه،

۴. په علمي، ادبي، فرهنگي او فني ډگرونو کې د تفکر، استدلال، مطالعې، څيړنې، تشخيص او نوبست د وړتياوو وده او پراختيا،

۵. د فردي او ټولنيزو ستونزو د پېژندلو او هوارۍ لپاره د وړتياوو ترلاسه کول،

ج - فرهنگي، ادبي او هنري موخې

۱. د کلتور، ادب او رغنده هنر په برخو کې د زده کوونکو د فطري وړتياوو وده او پراختيا او د تاريخي، کلتوري، ادبي پاته شونو (ميراثونو) او شتمنيو د پيژندلو، ساتلو او د درناوۍ روحيه،

۲. د افغانستان، اسلامي تمدن او د نورو هېوادونو له تاريخ، ادب او کلتور سره پيژندگلوي،

۳. د کلتور، ملي هنرونو، د افغاني ټولنې د غوره او سالمو ادابو او دودونو پراختيا او د هغوی د اصالت ساتنه،

۴. د تمرين او يوکسيزو او ډله ييزو فعاليتونو له لارې د ادبي او هنري مهارتونو پراختيا،

د - مدني او ټولنيزې موخې

۱. د خپلواکۍ، وطن دوستۍ او ازادۍ غوښتلو، د اسلامي ارزښتونو او ملي نواميسو د ساتنې د روحيې پياوړتيا او د انسانانو د حقوقو د عدالت او رعايت په بنسټ د کورنيو اړيکو ټينگښت،

۲. د اسلامي ورورولۍ، مرستې، سولې، ټولنيز عدالت، ملي او نړيوال پيوستون د روحيې پياوړتيا،

۳. د خير غوښتنې د حس پراختيا، د اخلاقي فضايو لوړتيا او له زور زياتي او ناروا جگړو سره ضدیت، له نشه يي توکو، مسکراتو، اخلاقي او ټولنيزو مفسدو سره مبارزه،

۴. قانون ته د درناوۍ او د هغې د منبست د روحيې پياوړتيا او د توکم، جنس، عمر، اقتصادي او ټولنيز دريځ او سياسي تړاو له په پام کې نيولو پرته د هېواد د ټولو اتباعو د قانوني حقوقو ملاتړ،

۵. په ټولنيزو اړيکو کې د زغم، سربښدنې او ايتار د روحيې پراختيا او ټولنيزې گټې پر فردي گټو پرمخ کول،

۶. د انتقاد او انتقاد منلو، زغم او د نورو رايو ته د درناوۍ د روحيې پياوړتيا،

۷. انساني کرامت ته د درناوۍ د روحيې پياوړتيا او پراختيا، د اشخاصو د حرمت ساتل، د معاشرت او په ټولنيزو اړيکو کې د بشري حقونو د ادابو رعايت،

۸. په سوله ييزو او رغنده ډول د توپيرونو او شخړو د هوارولو د روحيې پياوړتيا،

۹. د زغم او د نورو د منلو د کلتور پياوړتيا،

۱۰. د بشري ټولنې له علمي او تخنيکي تجربو او مثبتو برياوو څخه د گټې اخيستنې د روحيې پياوړتيا،

۱۱. د هر ډول تبعيض د ردولو او له منځه وړلو د روحيې پياوړتيا او پراختيا،

۱۲. د ښځې انساني دريځ ته د درناوۍ د روحيې پياوړتيا او له ښځو څخه ملاتړ،

۱۳. د مور پلار، مشرانو، گاونډيانو، هېوادوالو او د نورو انسانانو حقونو ته د درناوۍ د روحيې پياوړتيا،

۱۴. د استوگنې د چاپیریال او سمسورتیا د ساتنې د روحيې وړتیا، پر څارویو زړه سوی او د طبیعي ژوندانه او نباتاتو ملاتړ،
۱۵. د اوبو د زیرمو د ساتنې د روحيې پیاوړتیا، د اوبو په کارولو کې زیاتې (افراط) نه کول او د سیندونو، ویالو، کاریزونو او څاگانو د اوبو له ککړتیا څخه مخنیوی.

ه- اقتصادي موخې

۱. په انساني ژوند کې د اقتصاد پر ارزښت پوهېدل، د ټولنې پراختیا او اقتصادي ودې او له کورني اقتصاد او فردي سلوک سره د اقتصادي فعالیتونو تړاو ته پاملرنه،
۲. د کار پر ارزښت او اهمیت پوهېدل او د بیوزلۍ د له منځه وړلو په خاطر په ګټورو دندو کې د کار د روحيې پیاوړتیا،
۳. د سپما، قناعت، اسراف او تجمل د مخنیوي د روحيې رامنځته کول او ځواکمنول،
۴. د هېواد د اقتصادي سرچینو پیژندل او له هغو څخه د استخراج په سمو لارو چارو پوهېدل او د ملي ګټو، شتمنیو او پانګو د ساتلو د روحيې پیاوړتیا،
۵. د تکنالوژۍ له پرمختګ سره یوځای د بیلابیلو حرفو او تولیدي دندو پیژندل، د ملي عایداتو د زیاتوالي او د بېکارۍ او د بل پر اوزو د بارېدو د مخنیوي په موخه د لاسي او سیمه ییزو صنایعو احیا او دودول،
۶. په معاملو او اقتصادي فعالیتونو کې د اخلاقي اصولو د رعایت د روحيې پیاوړتیا او نامشروعو اقتصادي فعالیتونو پر خلاف مبارزه،
۷. د حرفه یي فعالیتونو د زده کړې هڅول،
۸. د عرضې او تقاضا پر اړیکو د زده کوونکو د پوهې د کچې لوړول،
۹. د انصاف او د کار د اخلاقو دودول او پر کار د ګومارونکو او کار کوونکو ترمنځ د کار قانون ته درناوی.

و- روغتيايي موخې

۱. د پاک ساتنې (حفظ الصحې) او د فردي او ټولنيزې روغتيا په اړه د رغنده ژوند په لارو چارو پوهېدل،
۲. د عمومي حفظ الصحې او د چاپیریال د پاک ساتنې د روحيې پراختیا،
۳. له ناروغیو څخه د ساتلو په موخه له روغتيايي پوهې څخه برخمن کېدل او د اساسی مهارتونو پیاوړي کول،
۴. د لارو چارو او شرایطو په رامنځته کولو د بدني او رواني روغتیا تامینول او د سالمو تفریحګانو لپاره د بدني روزنې، ورزش او د سمسور چاپیریال چمتو کول،
- د مور او ماشوم روغتیا ته پاملرنه او د هغوی ننگه او ملاتړ.

و - ثانوي دوره (له ۱۰ - ۱۲ ټولګي)

- د تیرو ښوونیزو او روزنیزو دورو د بریاوو ځواکمنول او لوړو زده کړو ته چمتووالی،
- د تفکر د ځواک وده او لا پراختیا، په دیني مسایلو او اعتقادي بنسټونو کې ژور فکر او د معلوماتو تر لاسه کول او د ژوندانه د نظام په توګه د اسلام د دین له زده کړو سره د زده کوونکو زیات بلدول،

- د نفس پاکوالی او پر خدای جل جلاله او اسلامي لارښوونو باندې د ایمان پر بنسټ د اخلاقي فضیلتونو پیاوړي کول،
- په زده کوونکو کې د ښوونې او روزنې د روحيې پیاوړتیا او د مناسبو زمینو چمتو کول،
- د پوهنو، بشري تجربو او پرمختللي تکنالوژۍ په مرسته په طبیعت کې د موجودو قوانینو او د نړۍ د اسرارو د پیژندلو لپاره هلې ځلې،
- د رسمي او مورنۍ ژبې لا ښه زده کړه، د زده کوونکو د ادبي پوهې پراختیا او د بهرنیو ژبو زده کړه،
- د اړتیا وړ پوهنو او فنونو زده کړه او د فردي او ټولنیزو مهارتونو ترلاسه کول،
- له اسلامي ارزښتونو او د ملي فرهنگ له مثبتو غوښتنو سره سم له هنر سره د زده کوونکو بلدول او له هغې څخه معقوله ګټه اخیستل،
- د هېواد د ادبي، فرهنگي، هنري او تاریخي میراثونو د ساتنې د روحيې وده،
- د مرستې د روحيې او رغنده سیالیو ته د زده کوونکو د مینې وده او پراختیا،
- د ملي نوامیسو د ساتنې د روحيې پیاوړتیا او د اسلامي حقوقو او اخلاقو پر بنسټ د کورنیو اړیکو د بنسټ ځواکمنول،
- د خیر غوښتنې د حس پیاوړتیا، د اخلاقي فضیلتونو او د سوله غوښتنې د فضایلو لوړتیا، له تاوتریخوالي او ناروا جګړو سره ضدیت، له نشه یي توکو، الکولي خبناک او اخلاقي مفاسدو سره مبارزه،
- مسؤلیت ته د غاړې ایښولو د روحيې پیاوړتیا، د کورنیو او ټولنیزو چارو سم سرته رسول او په اسلامي، فرهنگي او ټولنیزو چارو کې ونډه اخیستل،
- په ټولنیزو اړیکو کې د زغم، سربښندنې او ځان تېرېدنې د روحيې پیاوړتیا او ټولنیزې ګټې پر فردي ګټو لومړي کول،
- د سبا ورځې لپاره د زده کوونکو چمتو کول، د کورنۍ د جوړښت له ارزښت او په هغې پورې له اړوندو شرعي احکامو څخه خبرتیا،
- د اقتصاد ارزښت ته پام او د زده کوونکو معنوي بشپړتیا او سوکالی ته د رسیدو د یوې وسیلې په توګه د هغې رغنده وده،
- د ښوونې او روزنې په بهیر کې د ځاني ارزونې د وړتیاوو ځواکمنول،
- له ورزش سره د زده کوونکو د مینې پراخول او د بدني او رواني روغتیا څارنه،
- د فرهنگي یرغل په وړاندې له زده کوونکو سره مرسته او له بیخایه پېښو او تقلیدونو څخه د هغوی د مخنیوی او د افغاني او اسلامي ارزښتونو او هويت د ساتلو له لارې د وخت د مثبتو پرمختګونو او تکنالوژۍ څخه د استفادې د روحيې پیاوړتیا،
- د زده کوونکو د استعدادونو د روزلو په موخه په کلتوري او ټولنیزو فعالیتونو کې د هغوی د ګډون د روحيې پیاوړتیا،
- د مطالعې او د کتاب لوستلو د کلتور وده.

د منځپانګې د غوره کولو لارې چارې

د منځپانګې په غوره کولو کې لاندې اصول په پام کې نیول شوي دي:

له اړتياوو او علاقه مندی سره همغږي، اعتبار (د منطقي، پرله پسوالي، له پلټنو او تایید شوو کتابونو او له لومړنیو او مستندو سرچینو څخه ګټه)، د ټولګي دننه او بهر د زده کوونکو له عمر او ذهني وړتیاوو سره سم د لازمو فرصتونو چمتو کول.

د منځپانګې د تنظیم او ترتیب اصول

د منځپانګې په تنظیم او ترتیب کې له لاندې لارو چارو څخه ګټه پورته کېږي: پرله پسوالي، همغږي، د زده کوونکو د فردي او ټولنیزو اړتیاوو تر منځ سمون، د تدریس د لارو چارو او منځپانګې تر منځ سمون،

د تدریس ستراتیژي

دا کتاب د فعال او ګډ تدریس د اصولو له مخې تالیف شوی دی. له دې امله ښایي د کتاب په تدریس کې د فعال او مشارکتی لارو چارو څخه ګټه واخیستل شي، لکه؛ د مناظرې (Argument)، د پوښتنې او ځواب (Question & Answer)، د لکچر یا توضیحي (Lecture)، ډله ییزې خبرې اترې او مباحثه (Group Discussion)، د نقش لوبول (Role Play)، د علمي سیر (Excursion)، د ذهني یا فکري تحرک (Brain Storming)، له میتودونو څخه ګټه واخیستل شي. پروژه یي میتود (Project Method) دې هم په دې برخه کې ورزیات شي. دې ټکي ته ښایي پام وشي چې تدریس یو ابتکاري او تجربی کار دی. نشي کېدای د یوه لوست یا کتاب لپاره د یوې ټاکلې او یوازنی لارې وړاندیز وشي؛ ځکه د هېواد په بېلابېلو برخو کې له امکاناتو او شرایطو سره سره هر ټولګی او ښوونځی خپل ټاعمومي شرایط لري. دا ددې معنا نه لري چې یوه ټاکلې لاره (د تدریس له فعالو ستراتیژو څخه ګټه) دې وړاندې نشي.

د لوست اصلي برخې

هر لوست له لاندې برخو څخه جوړ شوی دی: سرلیک (عنوان)، سریزه (مقدمه)، متن، انځور، شکل، فرعي سرلیک او وړودي، منځني او وروستي فعالیتونه. یو څو هغه یې لاندې څېړل کېږي:

د لوست سرلیک

سرلیک لوست ته د زده کوونکو د ذهني چمتوالي لامل کېږي. کېدای شي د لوست له سرلیک څخه د یو فعالیت په توګه هم ګټه واخیستل شي.

انځور، نقشه او شکل

په هر لوست کې له متن سره سم انځورونه او نقشې راغلې دي. انځورونه او نقشې، نه دا چې کتاب لا په زړه پورې کوي، بلکې انگیزه هم راپاروي.

ورودي فعالیت

هر لوست په یوه فعالیت پیلېږي چې د هغې له مخې د زده کوونکو ونډه او فعالیت هم پیلېږي. فعالیت داسې کوم شی نه دی چې له متن څخه دې بېل په پام کې ونیول شي او یا دې متن او منځپانګه بېله تدریس شي.

منځنی فعالیت

د هر لوست دویم فعالیت، لکه هم لومړي فعالیت (ورودي) ته ورته نقش لري؛ يعنې د راوړسته متن د تدريس لپاره کارول کيږي او کله هم د لومړنيو مفهومونو د تحکيم او بشپړوالي نقش لري.

وروستنی فعالیت

د هر لوست په پای کې داسې فعالیتونه راوړل شوي چې د لوست د منځپانگې (متن) له پياوړتيا سره مرسته کوي او له مخې يې لوست هم اروزل کېدای شي.

د لوست د اصلي پيغامونو په نښه کول (Key Concepts)

لومړی بنيادي د «اصلي پيغامونو» معنا او مفهوم وپېژنو. هر لوست پوهنيزه موخه يا موخې لري. دا موخه يا موخې د يوه يا څو مفهومونو د زده کړې لپاره چمتو شوي دي. دا د لوست هماغه اصلي پيغامونه دي. ددې سريزې له مخې د لوست له اصلي پيغامونو څخه د ارزونې لپاره هم کار اخيستل کيږي؛ ځکه د زده کوونکو له خوا ددې عمل سرته رسول دا معنا لري چې هغوی لومړنی پوهه ترلاسه کړي ده.

کېدای شي د مختلفو متنونو د زده کړې او مطالعې مهارت او وړتيا (د لوست د اصلي پيغامونو په نښه کول) د زده کړې او ارزونې په پړاو کې د يو عمده مهارت په توگه وگڼل شي او په زده کوونکو کې د هغې رامنځته کول او پياوړي کول يوه موخه بلل کيږي.

د لوست لنډيز

د «لنډيز» فعالیت هم پخپله يو اساسي مهارت دی او هم د ارزونې لپاره کارول کيږي، چې بنيادي زده کوونکي يې زده کړي.

د «لوست د لنډولو» وړتيا د تفکر يو مهم مهارت دی. د لوست د لنډولو له لارې کېدای شي پراخ معلومات په لنډ ډول بيان شي، ترڅو د لوست د متن موخه اسانه په لاس راشي. لنډيز په لنډه وينا د لوست د اصلي مفهومونو بيان دی. لنډيز په يوه وينا کې د ټولو جزياتو نغښتل دي. د لنډيز توپير د لوست د اصلي پيغامونو له رايستلو سره دادی چې د اصلي مفهومونو د يادولو پر ځای زيار ايستل کيږي مفهومونه يوه پلا سره يوځای شي او بيا بېرته نوی متن لاسته راشي.

د لنډيز لپاره ځينې لارښوونې

- ۱- که غواړئ يو مطلب لنډ کړئ، زيار وباسئ له ليکلو او ياداشتولو پرته پرې پوه شئ.
- ۲- تر مهمو کلمو او مفهومونو لاندې ليکه وکارئ. په دې کار هغه معلومات مخې ته نه راځي چې گټه يې لږه وي.
- ۳- لنډيز په خپلو عبارتونو وليکئ. د اصلي متن د جوړښت په څېر يې مه ليکئ. په دې کار ډاډ تر لاسه کوئ چې خپل شخصي عقيدې مو په لنډيز کې نه دي راوستي. د لنډيز هره کلمه او عبارت بايد پر متن ولاړ وي. لنډيز بايد د ټول متن ۱۵ - ۲۰ سلنه وي.
- ۴- له لنډيز څخه وروسته د خپل ډاډ لپاره هغه له اصلي متن سره پرتله کړئ.

ارزول (Evaluation)

ارزونه د زده کړې موخو ته د زده کوونکي د پرمختگ د معلومولو او ټاکلو لپاره له منظم بهير څخه عبارت دی. منظم بهير په دې معنا چې ارزونه بنيادي د پلان له مخې منظمه سرته ورسيري. په دې ترڅ کې د «زده کړې د موخې» ددې لپاره دي چې په ارزونه کې بايد د زده کړې موخې له وړاندې ټاکل شوې وي. په دې توگه د زده کړې ارزونه

د تدریس له څرنگوالي سره د مرستې، د ښوونکو په اړه د لوړپوړو چارواکو د پرېکړې، د زده کوونکو سره د مرستې او د تدریس په برخه کې د پلټنې په اړه د لارو چارو د معلومولو په منظور سرته رسیري.

په ارزونې کې اساسي لارې چارې په دې بڼه وي چې د زده کړې د دورو موخو ته متوجه وي او پایلې یې زده کوونکو او ښوونکو ته د لارښونې او له هغوی سره د مرستې لپاره وکارول شي. همدا راز ارزونه ښايي موخو، د تدریس لارو چارو او د درسي مضمون بېلابېلو توکو ته په پام سرته ورسیري.

ارزونه د زده کړې د بهیر د سمون لپاره سرته رسیري. د زده کوونکو په اړه قضاوت باید د هغوی د کړنو، چال چلن او شخصیت په اړه د هر اړخیزو معلوماتو پر بنسټ ترسره شي، نه یوازې د ازموینو د نومرو له مخې. له بل پلوه زده کوونکی ښايي په ارزونه کې ورگډ شي، ترڅو خپل ځان پخپله وارزولای شي. په لنډ ډول باید د ارزونې لپاره غوښتونکي شرایط به پام کې ونیول شي.

په زده کړه کې د ارزونې اهمیت او اړتیا

د زده کړې ارزونه دوی گټې لري:

۱ - زده کوونکي پوهیږي چې څومره علمی پرمختگ یې کړی او څومره بریالیتوب یې ترلاسه کړی،

۲ - ښوونکی پوهیږي چې د مضمون تدریس یې څومره بریالی و.

له خپل بریالیتوب څخه د زده کوونکو خبرتیا ددې لامل کیږي چې زده کوونکي په سم ډول او ټاعمومي لاره د خپل پرمختگ په اړه قضاوت وکړای شي او د زده کړې او بریالیتوب لپاره د زیات مسؤولیت احساس وکړي. زده کوونکي خپل کمزوري ټکي وپېژني او وپې مني او د هغې د له منځه وړلو لپاره زیار وباسي. که چېرته ارزونه په ښه نیت او سم ډول سرته ورسیري، پر ځان د زده کوونکو باور پیاوړي کیږي.

د مضمون د تدریس له بریالیتوب څخه د ښوونکي خبرتیا ددې لامل کیږي چې ښوونکی د لاسته راغلو معلوماتو له مخې د درسي مضمون په کمزورو او قوي ټکو وپوهیږي او د تدریس لاره چاره د هغې له مخې سمه کړي او د تدریس فن د زده کړې په بېلابېلو لارو چارو او د تدریس د نوو مهارتونو د زده کړې له لارې بڼای کړي.

د ارزونې بڼې

ارزونه د وخت او موخو له مخې په درېو ډلو ویشل کېدای شي:

تشخيصي، پرله پسې او وروستنی ارزونه.

الف: تشخيصي ارزونه د زده کړې په هر نوي پړاو کې د زده کوونکو د مخکنيو زده کړو او مهارتونو د معلومولو په موخه سرته رسیري.

ب: پرله پسې ارزونه له منظمې او پرله پسې ارزونې څخه عبارت ده چې د ښوونیز کال په اوږدو کې په هر څپرکي یا لوست کې د زده کوونکو ترلاسه شوې زده کړه او پوهه ازمويل کیږي.

ج: وروستنی ارزونه د یوه ښوونیز کال په پای کې په هر ټولگي کې د زده کوونکو د مفهومونو او مهارتونو د زده کړې د معلومولو لپاره تر سره کیږي.

د تدریس د ستراتیژي ډلبندی

د تدریس لارې چارې (د تدریس ستراتیژي) له بېلابېلو لارو چارو ډلبندی کېدای شي. تر اوسه بېلابېلې ډلبندی وړاندې شوي. لاندې ډلبندی د هغې له ډلې څخه یوه ده:

۱ - دودیزه یا غیر رسمي لاره، چې په جوماتونو او غیر رسمي مدرسو کې ترسره کیږي.

۲ - د تدریس نوي میتودونه

۳- د لکچر میتود (وینا یا خرگندونې)

۴- د ذهني یا فکري هڅونې میتود

۵- اکتشافی میتود،

۶- د مسئلې د حل میتود،

۷- د پوښتنې او ځواب میتود،

۸- انفرادي میتود،

۹- د خبرو اترو میتود،

۱۰- د پروژې ورکولو میتود،

۱۱- ډله ییز میتود،

۱۲- د نمایش میتود،

۱۳- د تمثیل میتود،

۱۴- استقرایي میتود،

۱۵- ازمایښتي میتود،

۱۶- د کیسې ویلو میتود،

۱۷- تلفیقي یا ګډ میتود (په یوه لوست کې د څو میتودونو کارول)

د لوستونکو د لا زیاتو معلوماتو لپاره په لاندې ډول یوه بله ډلبندي راوړل کیږي:

۱- فعال دوه اړخیز میتود

د تدریس یو شمېر میتودونه ښوونکي او زده کوونکي له غوښتنې سره سم فعالوي او یادول او ورزده کول له دوه اړخیزې لارې ترسره کیږي. په دې میتود کې مطلبونه او مفهومونه د ښوونکي او زده کوونکو له فعالیتونو څخه راوځي او هر یو انتخابي میتود د تدریس محور جوړیږي. سربېره پر دې ښایي په هغې کې دننه له یو یا څو میتودونو څخه ګټه واخیستل شي. دا میتودونه پراوونه لري او په هغې کې تدریس په منظم ډول پیلیري او د مفهوم تر موندلو پورې دوام مومي. ددې میتودونو له ډلې څخه استقرایي، د مسئلې د حل، د نقش د سرته رسولو، ازمایښتي او... میتودونو نومونه واخیستل شي.

۲- ګډ یا مشارکتي میتود

ګډ میتود د زده کړې د بهیر د فعال کېدو له مخې د فعالو میتودونو په ډله کې راځي. هغه څه چې مشارکتي میتود له نورو فعالو میتودونو څخه بېلوي، موخو ته د رسېدو لپاره د څو زده کوونکو همکاري او همفکري ده. ښایي د ښوونکي او زده کوونکو تر منځ فعاله زده کړه سرته ورسیري، خو مشارکتي میتود په ډله ییز ډول دی او په هغې کې د ډلې ګټې زیات اهمیت لري.

۳- غیر فعال یا یو اړخیز میتود

د تدریس یو شمېر نور میتودونه، لکه د لکچر میتود زده کوونکي چوپ او ښوونکي فعالوي؛ ځکه معلومات په یو اړخیز ډول سرته رسیري. څنگه چې دا میتود اکتشافی میتود نه دی، له دې امله په یوازې سر ترې په تدریس کې ګټه نه اخیستل کیږي.

د مضمون د تدریس وسیلې او بنسټیز توکي

۱ - د اړتیا وړ درسي مرستندوی توکي

توره تخته، تباشیر، مارکر، د لوست کتاب، د ښوونکي لارښود، ورځپاڼې او مجلې، د زده کړې چارټونه، فلش کارتونه، جغرافیایي نقشې، کمپیوتر، انټرنیټ، سلايډونه، انځورونه، فلمونه، تاریخي اطلسونه، د ځمکې د کرې مودلونه، گرافونه، د مندلیف جدولونه، د تاریخي لړۍ شجرې، د موضوع په اړه تاریخي او داستاني مستند فلمونه، عکسونه، د نقاشۍ تابلوگانې، د علمي، تاریخي، ملي شخصیتونو عکسونه، د اعتبار وړ کتابونه او ماخذ، د سکو، کاغذي لوټونو او فلزي پیسو البومونه، ... د درسي توکو په ډلې کې راځي.

۲ - له ښوونکو څخه هیلې

الف - عمومي وړتیاوې

د معلمی له تجربې سره د لیسانس یا لږ تر لږه د فوق بکلوریا بریلیک لړل، د مضمون په اړه د وروستیو معلوماتو په اړه پوهه، د زده کوونکو په عمر او ذهن پورې پر اړوندو ځانگړتیاو پوهېدل، د فعال او مشارکتی تدریس په اړه معلومات او د زده کوونکو د ارزونې په اړه پوهه او معلومات، د ښوونکي له دندې سره مینه او د اخلاقي وړتیاوو درلودل.

ب: اختصاصي او مسلکي وړتیاوې

- د مختلفو لوستونو لپاره د درسي پلان د چمتو کولو وړتیا،

- د ټولگي د ادارې وړتیا،

- له درسي مرستندویه توکو د کارونې وړتیا،

۳ - له ښوونځي څخه غوښتنې

- د اړوند مضمون د تدریس لپاره د شرایطو چمتو کول (د لوست د کتابونو، د ښوونکي د لارښود او د درسي مرستندویو توکو چمتو کول)

- د زده کوونکو له میندو او پلرونو سره د منظمو اړیکو چمتو کول،

- د پلانونو په سر ته رسولو کې د پوهنې وزارت مصوبې په پام کې نیول،

- په ټولگي کې د ښوونکو د اعمالو څارنه او د ښوونکو لارښوونه،

- په ښوونځي کې د کتابتون جوړول،

- د کورنیو په مرسته د ښوونکو او زده کوونکو د اړتیا وړ کتابونو چمتو کول،

۴ - د زده کوونکو له میندو او پلرونو څخه هیلې

- د زده کوونکو د تعلیمي څرنگوالي په اړه د خپلو کوچنیانو له ښوونکو سره د اړیکو نیول،

- د زده کوونکو له درسي پرمختگ څخه خبرېدل،

- له ښوونځي سره پرله پسې مرسته او همکاري.

دویم څپرکی

د مضمون د تدریس لارښود

ددې لارښود په لومړي څپرکي کې مو د درسي مضمون له عمومياتو او لومړنيو خبرو او د تدریس او ارزونې له لارو چارو سره بلد شوی. په دې څپرکي کې به د جغرافیه د زده کړې، د تدریس له کلني پلان او د هر لوست د تدریس له لارو چارو سره بلد شی.

= په ټولگي کې د درسي پروگرام معرفي

په ثانوي دوره کې د جغرافیه د علم د زده کړې ارزښت: د پوهنې وزارت دنده لري چې د هیواد بچیان باخبره او متمدنه انسانان وروزي، او ددې لپاره اړتیا ده چې زموږ ګران زده کوونکي د زده کړې په دوره کې د علومو او ریاضي څانګو په پیژندنې سربیره باید له خپل دین، اخلاقو، تاریخ، مدنیت او شاوخوا جغرافیه سره هم په سمه او ژوره توګه آشنا شي.

په

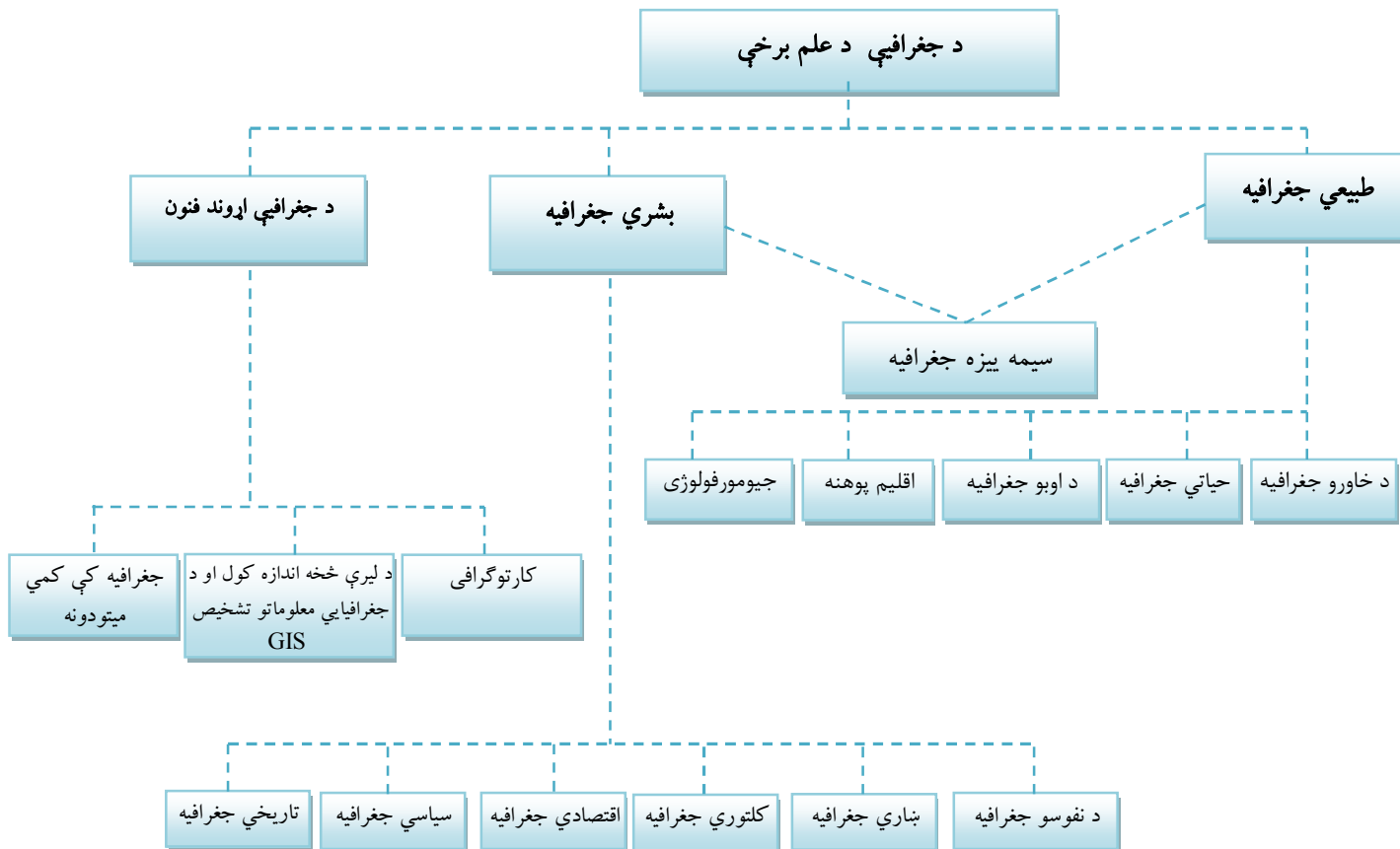
ننۍ نړۍ کې چې یو شمیر یې د نړیوال کلي په نوم یادوي ماهر انسان باید نه یوازې له خپل عمومي، ښار او هیواد سره اشنایي ولري، باید د نړۍ ټول هیوادونه هم و پیژني او د بیلابیلو سیمو او هیوادونو په طبیعي، اقلیمي، بشري، اقتصادي، او سیاسي ځانګړتیاوو باندې پوه شي. هغه پوهه چې دغه ډول اړتیاوې بشپړولای شي له جغرافیه څخه عبارت ده.

د جغرافیه زده کړه زده کوونکي له هیواد، سیمې، نړۍ او حتی له لمړیز نظام او سیارو سره آشنا کوي. انسانان د لارښوونکي غریزه یې قدرت درلودونکي دي چې ترڅو په غریزه یې توګه منظم شي، پرته له دې هغوی باید له ارزښتونو، او قوانینو څخه چې په یوه ځانګړې ټولنه او یا ټولو انساني ټولنو کې د منلو وړ وي، پیروي وکړي. د قواعدو او ضوابطو دا ټولګه دومره پراخه او پیچلې ده چې په ښوونځیو کې ورته په رسمي توګه د زده کړې اړتیا ده. زموږ اولادونه باید په منل شویو ټولنیزو اصولو او ارزښتونو سربیره د هیواد له رسمي قوانینو سره هم اشنایي پیدا کړي ترڅو یو ازاد او د عزت او انساني کرامت ژوند ولري.

- جغرافیه څه ته وايي؟

د انساني پدیدو او طبیعي موضوعګانو ترمنځ د اړیکو پیدا کولو ته جغرافیه وايي، چې انساني او طبیعي متقابلې اړیکې لاس ته راوړنې) او اسانتیاوې د انسان لپاره برابروي.

همدغه راز د جغرافیه پوهه د ځمکې د سطحې له عناصرو او زیرمو څخه هم بحث کوي. په حقیقت کې جغرافیه هم له طبیعت (اقلیم، طبیعي زیرمو، غرونو، سیندونو، سمندرونو، دښتو، حیواناتو، وابنو، ځنګلونو او...) او همدا راز له بشري اړوندو چارو (ټولنې، نفوس، هیوادونه، نژادونه، ژبې، اړیکې او لیردونې) او په همدغه توګه د انسان او طبیعت اړیکې (د چاپیریال ساتنې اړونده مسلې) او د ځمکې له زیرمو څخه منظمې ګټې اخیستنې له انساني پروګرامونو څخه بحث کوي.

د جغرافیې علم چې د انسان اړیکې له چاپیریال او پر یوبل باندې د هغوی اغیزې تر مطالعې لاندې نیسي په دوو څانګړو برخو ویشل کیږي:

۱- فزیکي (طبیعی) جغرافیه: طبیعي ښکارندې او پر انسان باندې د هغوی اغیزې مطالعه کوي.

۲- بشري (انساني) جغرافیه: بشري ښکارندې او پر طبیعي چاپیریال باندې د هغوی متقابل اغیزې مطالعه کوي. طبیعي جغرافیا له لاندې علومو سره اړیکې لري.

- خاوره پېژندنه، هایډرولوژي (اوبه پېژندنه)، هوا پوهنه، اقلیم پوهنه، بیولوژي، جیولوژي او نباتي علوم. بشري جغرافیه له لاندې علومو سره اړیکې لري.

- نفوس پېژندنه، انسان پېژندنه، ټولنپوهنه، سیاسي علوم، اقتصاد، تاریخ او حتی ګرځندوی (توریزم).

همدارانګه جغرافیه د یو ډول څانګړو متمم فنونو درلودونکې ده چې له فضايي علومو، هندسې، کارتوګرافي، GIS (د جغرافیایي معلوماتو سیستم) او نورو سره اړیکې لري.

د جغرافیې د علم د زده کړې اهمیت

په نننۍ نړۍ کې چې ځینې یې د نړیوال عمومي په نوم یادوي، هر څوک باید نه یوازې خپل هیواد و پېژنې بلکې د نورو سیمو او هیوادونو پر طبیعي، اقلیمي، بشري، اقتصادي او سیاسي څانګړتیاوو باندې هم پوه شي. هغه علم چې کولای شي یادې شوې اړتیاوې بشپړه یې کړي، جغرافیا ده.

دا چې انسان د ځمکې پرمخ ژوند کوي، نو د ځمکې پرمخ د طبیعي او انساني زیرمو او په همدې توګه دهغو د ویش په هکله بیلابیلو معلوماتو ته اړ دي. د جغرافیې مضمون د طبیعي او انساني زیرمو د ویش او موقعیت په هکله څېړنې او معلومات وړاندې کوي، نو لازمه ده چې د ښوونځي په بیلابیلو دورو کې د جغرافیې مضمون لوست شي.

جغرافیای پوهه به د زده کوونکو سره مرسته وکړي ترڅو د خپل هیواد له حدود و او موقعیت سره آشنایی پیدا کړي، لویې وچې او بیلابیل هیوادونه و پیژني، د هیواد او نړۍ له اقلیم، اوبو او هوا څخه خبر شي. د خپل هیواد او نړۍ طبیعي زیرمې وپیژني.

د خپل هیواد او نورو هیوادونو د نفوسو د شمیرې او ویش پر څرنگوالي پوه شي. د جغرافیې د علم د لوستلو په مرسته به زده کوونکي وکولای شي چې په خپلو اقتصادي، ټولنیزو او سیاسي چارو کې په سمه توګه پریکړه وکړي او په خپل راتلونکي ژوند کې ډیر بریالیتوبونه ترلاسه کړي.

د جغرافیې د زده کړې موخې

د جغرافیې مضمون باید د زده کوونکو لپاره د افغانستان پیژندنې او یووالي سبب شي او د ګاونډیو هیوادونو سره یې اړیکې پیاوړې کړي.

د ثانوي دورې د جغرافیې له مضمون څخه هیله ده چې لاندې علمي، مهارتي او ذهني موخې ترلاسه کړي:

- زده کوونکي د هیواد او نړۍ د طبیعي جغرافیې په هکله معلومات ترلاسه کړي.
- زده کوونکي د طبیعي افتونو او پېښو په هکله معلومات پیدا کړي.
- زده کوونکي د توریزم او په نړۍ کې د توریستي سیمو په هکله معلومات لاس ته راوړي.
- زده کوونکي د هیواد او نړۍ له سیاسي جغرافیې څخه خبر شي.
- زده کوونکي د هیواد او نړۍ له بشري جغرافیې څخه خبر شي.
- زده کوونکي د ځمکې، سیاراتو، لمریز نظام او کهکشانونو په هکله معلومات ترلاسه کړي.
- زده کوونکي وکولای شي چې د اقلیم ډولونه یو له بله جلا کړي.
- زده کوونکي د کرنې، مالدارۍ، سوداګرۍ او صنایعو په هکله کاري وړتیا پیدا کړي.
- زده کوونکي وکولای شي چې نقشه ولولي او په عملي توګه له هغې څخه ګټه واخلي.
- زده کوونکي وکولای شي چې د هیواد او نړۍ بیلابیل طبیعي، سیاسي، اقتصادي او مواصلاتي حالت د نقشې پرمخ په نښه کړي.
- زده کوونکي وکولای شي چې د هیواد او نړۍ په بیلابیلو سیمو کې د نفوسو د را ټولیدو او ویش لاملونه په ګوته او روښانه کړي.
- زده کوونکي باور ولری چې کهکشانونه، د سیارو نظامونه او ستوري د لوی خدای ستر قدرت نښه ده.

د جغرافیې د درسي پروګرام لیدلوری

د جغرافیې د زده کړې ډګرد جغرافیایي پوهې او معلوماتو تر لاسه کول او له هغې څخه په عمل کې ګټه اخېستل دي. د جغرافیایي پوهې او زده کړې موخه د ځای پیژندنه (موقعیت، طبیعي او انساني ځانګړتیاوې)، له ځای سره دانسان متقابلې (دوه اړخیزه) اړیکې (پر انسان د طبیعت اغیزې او په طبیعت د انسان اغیزې) او دځایونو تر منځ اړیکې (اقتصادي، فرهنګي او سیاسي)، دښاري، کرنیزو، نفوسو، استوګنځایونو او چاپیریال د پلانونو او پروګرامونو په طرحه او جوړولو کې ګټه اخېستل شامل دي.

د تدریس کلنی پلان

د تدریس کلنی پلان څرگندوي چې د لوست کتاب پر یوه تعلیمي کال څنگه ویشل شي. زموږ په هېواد کې تعلیمي کال د سپرو او تودو سیمو لپاره یو له بله توپیر کوي. په تودو سیمو کې تعلیمي کال د وږي د میاشتې په پنځلسمه نیټه پیلېږي. د مرغومي د میاشتې په دوو ورستنیو اونیو کې څلور نیم میاشتني آزموینه اخیستل کېږي. وروسته زده کوونکي لس ورځې رخصتېږي. د پسرلي د فصل په وروستی میاشت، یعنې د غبرگولي په دوو لومړنیو اوونیو کې آزموینه اخیستل کېږي او له هغې وروسته زده کوونکي د کال وروستي رخصتي اخلي. په سپرو سیمو کې تعلیمي کال د وږي په لومړۍ نیټه پیلېږي. څلورنیم میاشتني آزموینه د چنگاښ د میاشتې په دوو ورستنیو اونیو کې اخیستل کېږي. زده کوونکي له ازموینې څخه وروسته د زمري په لسو لومړنیو ورځو کې رخصتېږي. د تعلیمي کال په پای کې د لیندۍ د میاشتې په لومړیو دوو اوونیو کې کلنی ازموینې پیلېږي او له هغې وروسته زده کوونکي د ژمي په رخصتۍ ځي.

تعلیمي کاله ۲۸ څخه تر ۳۰ اونیو پوري دوام مومي. د کلني پلان د تنظیم لپاره د لوست د کتاب مخونه پر ۲۸ یا ۳۰ ویشل کېږي. لاسته راغلې شمېره په یوې اوونۍ کې د لوست د کتاب د تدریس برخه څرگندوي. د هر لوست په ورځني پلان کې د هر لوست د زده کړې موخې، د تدریس او ارزونې لارې چارې، د تدریس توکي، د تدریس فعالیتونه (د لومړنیو فعالیتونو سرته رسول، لکه سلام، روغېږ، د حاضرۍ اخیستل، د پخواني لوست پوښتنه، د انگېزې رامنځته کول، د نوي لوست وړاندې کول او د زده کوونکو د زده کړې ارزول)، د لوست د متن او پای په اړه پوښتنې او د زده کوونکو او ښوونکو لپاره اضافي معلوماتو برخه جوړوي. هغه په ځیر وگورئ او په پوره زړه سوي او رغنده ډول یې د شونتیا تر کچې پر خپلو زده کوونکو عملي کړئ.

ستاسو د ټولو د بریالیتوب په هیله

د لومړي لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلوبو سرلیکونه		د مطلوبو شرح
۱- د لوست موضوع		الف: نقشې او طبیعي نقشې
۲- زده کړه بڼه (پوهنیزې، مهارتي ذهني). موخې		<p>زده کونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخو ته ورسېږي.</p> <p>- عمومي موخې:</p> <p>- له نقشو او طبیعي نقشو سره به بشپړه بلدتیا پیدا کړي.</p> <p>ځانگړي موخې:</p> <p>- د طبیعي نقشو په اړه به پوهه تر لاسه کړي.</p> <p>- د نقشې له منځپانگې سره به بلد شي.</p> <p>- د کانتور په خطونو او د نقشې په مقیاس به پوه شي.</p> <p>- له سیاسي نقشو سره به علاقه ونیسي.</p> <p>- د طبیعي او سیاسي نقشو پر توپیر به پوه شي.</p>
۳- د تدریس لارې چارې		توضیحي او ډله ییز کار، پوښتنه او ځواب
۴- د تدریس اړین توکي		کتاب، تخته، تباشیر، د ښوونکي لارښود، د درس اړوند انځورونه، د امکان په صورت کې جغرافیاوي، ویديويي، تلویزیوني، فلمونه او د کمپیوټر سي ډي گانې او انټرنېټ.
۵- د ارزونې لارې		شفاهي، تحریري د لنډو ځوابونو پوښتنې، په ټولگې کې د فعالیتونو ارزونه او عملي کار.
۶- په ټولگې کې زده کړه بڼه او تدریس فعالیتونه	مقدماتي فعالیت، روغېر، سلام اچول، د ټولگې ترتیب، تنظیم او حاضرې اخیستل.	وخت په دقیقو
	هڅونکي پوښتنه:	۱۰ دقیقې
	۱- د سیاسي او طبیعي نقشو په اړه معلومات لری؟	

وخت په دقیقه	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه او د موخو زده کړه او ارزونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سر لیک ته گوري. - نوی لوست په پټه خوله لولي. - د نقشي په اړه نظر ښکاره کوي. - نقشي ته پاملرنه کوي او دخپل محترم ښوونکي څرگندونې په غوراوري - د لوست مهم ټکي يا داشت کوي. - د ښوونکي څرگندونو ته غور نیسي او غور ورباندې کوي. - د ټولگي د ننه فعالیتونو او ډلو کې هڅوونکي برخه اخلي - مهم ټکي او خپلې پوښتنې وايي. - پوښتنو ته ځوابونه ورکوي. - له ټولگي د باندې فعالیتونه تر سره کوي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سر لیک ولیکي. - په پټه خوله د مطالعې سپارښتنه وکړي. - د نقشي په اړه پوښتنې طرحه کړي. - د نقشي له مخې نقشي توضیح کړي. - پر تختې باندې د لوست مهمې برخې ولیکي. - د نقشي نوی لوست، د نقشي چوکاټ او د نقشي کانتور، کچې او کرښې توضیح کړي. - زده کوونکي په ډلووویشي او د هرې ډلې فعالیت وټاکي. - د زده کوونکو پوښتنې او ستونزې حل کړي. - پوښتنې طرحه او د لوست ارزونه وکړي. - له ټولگي بهر فعالیت توضیح کړي.
<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:</p> <p>۱- په طبیعي نقشو کې لوړوالی د کانتور د کرښې په واسطه ښودل کیږي. او لوړې څوکې په تورو تیزو رنگه عددونو باندې لیکل کیږي.</p> <p>۲- نقشه لاندینی مهمې نښې لري، لکه: د نقشي چوکاټ، د طول البلد او عرض البلد دایرې، د نقشي د کانتور او کچې ځانگړي نښې او مقیاس.</p> <p>۳- سمندرگي، سیندونه او لوی سمندرونه په طبیعي نقشو کې ښودل کیږي.</p> <p>۴- طبیعي نقشي د ځمکې جوړښت، د غرونو او سمندرونو شتون ښايي. سیاسي نقشي، اداري تقسیمات، د هیوادونو سرحدات او د دوي پلازمیني ښيي.</p> <p>۵- د هیوادونو پولې په سیاسي نقشه کې په نښه کیږي.</p>		

۹- د ښوونکي له پاره اضافي معلومات

نقشه د ځمکې پر مخ د ښکارندو يو تصوير دی چې د اړتيا له امله په يوه ټاکلي مقياس کوچنی شوي ده. نقشه بيلا بيل ډولونه لري، او جغرافيه پوهان د هر کار له پاره له ځانگړي نقشې څخه کار اخلي.

نقشې په کوچني او لوي مقياس رسمولای شو.

اوس د جغرافيوي نقشو د برابرولو له پاره له هوايي او ځمکنيو انځورونو څخه کار اخلي. جغرافيه پوهان له نقشو څخه ډېر معلومات تر لاسه کوي او طبيعي ځايونه او د هغوی موقعيت، لکه: غر، سيند، ځنگل او دغه راز د انساني ښکارندو لکه: ودانې، کروندې، لارې او پلونو دقيق ځای جوتوي.

په جغرافيه کې د هرې موضوع د ښوولو له پاره، ځانگړي نقشه برابروي، د ساري په توگه په يوه سيمه کې نا اوارۍ، په يوې سيمې د اورښت اندازه، د يوه هېواد لارې، د ښارونو او کليو د نفوسو کچه په بېلا بيلو نقشو کې ښيي. هغه کتاب ته چې د نقشو مجموعه په کې جمع شوي وي (اطلس) وايي.

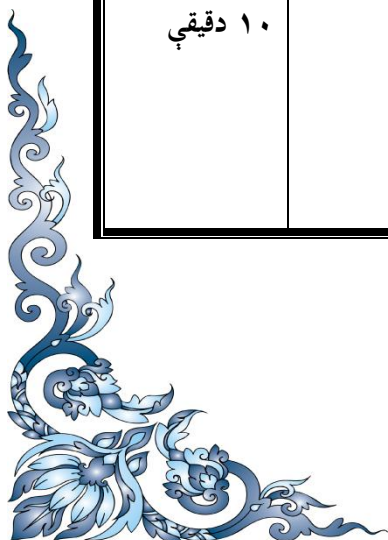
طبيعي نقشې له هغو نقشو څخه عبارت دي چې په هغو کې د ځمکې د مخ ټولي فزيکي ښکارندې، لکه: غرونه، دښتې، دريابونه، جهيلونه، کانونه او خاکناگانې رسمېږي. چې د توپوگرافي نقشو او فزيکي نقشو په نامه سره يادېږي، په دې نقشو کې د ځمکې جوړښت په څرگنده توگه ښودل کېږي.

سياسي نقشې هغه نقشې دي چې د هيوادونو سياسي ویش، د هغوی سرحدي کرښې او د هماغو هيوادونو پلازمينې ښيي.

د دویم لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت) ۴۵ دقیقې

د مطلوبو سرلیکونه	د مطلوبو شرح
۱- د لوست موضوع	اقتصادي او مواصلاتي نقشې
۲- زده کړه بڼه (پوهنيزې، مهارتي او ذهني) موخې.	<p>زده کوونکو به د لوست په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>عمومي موخې:</p> <p>– زده کوونکي به د اقتصادي او مواصلاتي نقشې او د هغې گټې وپېژني</p> <p>ځانگړې موخې:</p> <p>– زده کوونکي به اقتصادي او مواصلاتي نقشو په ځانگړتیاوو پوه شي.</p> <p>– زده کوونکي به د افغانستان مواصلاتي نقشه رسم کړي شي.</p> <p>– زده کوونکي به په اقتصادي نقشو کې له اصطلاحاتو او مفاهیمو سره بلد شي</p> <p>– زده کوونکي به د اقتصادي نقشو له محتوا سره بلد شي.</p> <p>– زده کوونکي به د اقتصادي نقشو د کارونې او مطالعې توان پیدا کړي.</p> <p>– زده کوونکي به له اقتصادي او نورو نقشو سره مینه او علاقه پیدا کړي.</p>
۳- د تدریس لارې	د نقشو توضیحي میتود، د پوښتنو او ځواب طرحه، د زده کوونکو په واسطه د نقشو عملی رسمول، د خبرو اترو میتود، د نقشو پرتلیز میتود.
۴- د تدریس اړین توکي	په ټولگي کې د نقشې شتوالي، سلايدونه، تخته، تباشیر، پروجکتور، د نقشو ښودل.
۵- د ارزونې لارې	تحریري، شفاهي، د نقشې رسمول.
۶- په ټولگي کې زده کړه بڼه او تدریس فعالیتونه	<p>سلام اچول، د ټولگي ترتیب، تنظیم او د حاضري اخیستل.</p> <p>– د لوست سرلیک د تختې پر مخ ولیکي</p> <p>– په ټولگي کې د زده کوونکو له نظره د اقتصادي نقشو یوې بیلگې ښودل</p> <p>– په ټولگي کې اقتصادي نقشې تصنیف او ډلبندی کړي.</p>
	<p>هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>– آیا د اقتصادي او مواصلاتي نقشو په اړه معلومات لرئ؟</p>
	<p>وخت په دقیقو</p> <p>۱۰ دقیقې</p>

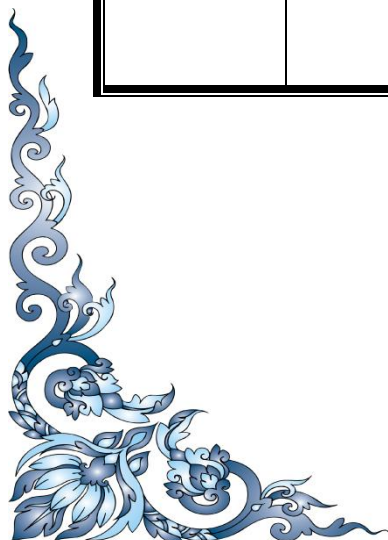

د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	د ښوونکي د تدریس فعالیتونه زده کړه بڼه ارزونه او مفهوم
<p>وخت په دقیقه</p> <p>۳۵ دقیقې</p> <p>– زده کوونکي د ښوونکي څرگندونو ته ژوره پاملرنه کوي.</p> <p>– زده کوونکي د اقتصادي نقشو د ځانگړتیاوو په هکله د ښوونکي سره جرو بحث کوي.</p> <p>– د نقشې بیلگې په چوپه خوله لولي او پر محتوايي ځانونه پوهوي</p> <p>– په هغو ځایونو چې نه پوهیږي له ښوونکي څخه پوښتنه کوي.</p> <p>– د خپل لوست پایله بیا تکراروي</p> <p>– د خپل ښوونکي پوښتنو ته په ځیر سره ځوابونه ورکوي.</p>	<p>– د اقتصادي نقشو په هکله معلومات ورکړي.</p> <p>– د اقتصادي نقشو پر ځانگړتیا او ارزښت به خبرې وکړي.</p> <p>– د طبیعي زیرمو نقشې توضیح کړي.</p> <p>– د قیمتي ډبرو نقشې روښانه کړي.</p> <p>– د نجیبه فلزاتو نقشې شرحه کړي.</p> <p>– د هوایي او سمندري مواصلاتي کرښو نقشې توضیح کړي.</p> <p>– زده کوونکي په دو ډلو کې وویشل شي او د سوالونو په طرحه کولو سره د لوست ارزونه وکړي.</p> <p>– له ټولگي بهر فعالیت توضیح کړي.</p>
<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځواب:</p> <p>۱- په اقتصادي نقشو کې د فلزاتو طبیعي زیرمې، د سون توکي، نفت، ګاز، د کرنیزو پیداوارو، صادرات او واردات ځای په ځای کیږي.</p> <p>۲- په اقتصادي نقشو کې کرنیزو پیداوارو ته ځای ورکول کیږي، ځکه چې ارتزاقی توکې د اقتصاد مهم رکن بلل کیږي.</p> <p>۳- د لویو لارو په مقدماتي نقشو کې، لویو لارو، هوایي او سمندري کرښو، تر مینلونو او ستیشنونو ته ځای ورکول کیږي.</p> <p>۴- د ځمکنی لیرد رالیږد سپړکونو، د ریل ګاډو او د میترو له کرښو څخه عبارت دي، خو د الوتکو هوایي کرښې په هوایي کوریدرونو(هوایي دهلیزونه) کې وړاندې کیږي.</p>	
<p>۹- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات</p> <p>د مضمون ښوونکي باید د نړۍ او هیواد په ټولو اقتصادي توکو باندې وپوهیږي د مالوچو د تولید او نورو صنعتي تولیداتو په اړوند باید معلومات ولري، په صنعتي محصولاتو او پیداوارو، لکه: ګني او چغندر باندې وپوهیږي، چې په کوم ځای کې کول کیږي او په کومه سیمه کې د قندو یا بورې صنعتي فابریکه شتون لري، د فولادو ډیر ستر تولیدوونکي او ځینې الکترونیکي سامان او وسایل وپیژني، واردات، صادرات او مهم اقتصادي تولیدات په ګرافونو او چارتونو کې لست او وښيي.</p> <p>ګرافونه او د صنعتي تولیداتو او کرنیزو پیداوارو کچه او احصایه راټوله کړي په ټولگي کې زده کوونکو ته نوي او تازه تر څو چې د اقتصادي نقشې پر مخ د تولیداتو کچه د وارداتو او صادراتو اندازه وښيي.</p> <p>د لارو، سرکونو نقشې او د ترافیکو د تګ راتګ کچه معلومه کړای شي، د ښاري ترافیکو نقشې له لویو لارو او حلقوي سرکونو څخه بیلې کړای شي.</p>	

د ۳ لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	اندازه (مقیاس)
۲- زده کړه بز (پوهنیزې، مهارتې او ذهنیتې) موخې.	له زده کوونکو څخه هیله کېږي چې د لوست په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي. - عمومي موخې: - له مقیاس سره پوره بلدتیا پیدا کړي. ځانگړې موخې: - د نقشې له مقیاس سره به بلدشي. - د مقیاس له ډولونو سره به بلدشي. - د مقیاس د ډولونو نومونه به واخلي.
۳- د تدریس میتود	توضیحي او ډله ییز کار، مباحثه، پوښتنه او ځواب
۴- د تدریس اړین توکي	کتاب، تخته، تباشیر، د ښوونکي لارښود کتاب، په لوست پورې اړوند تصویرونه د امکان په صورت کې جغرافیایي فلمونه، تلویزیوني ویدیويي د کمپیوتر، سي ډي گانې او انټرنټ
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي لنډ ځوابه لنډې پوښتنې، په ټولگي کې د ننه فعالیت ارزونه او عملي کار
۶- په ټولگي کې زده کړه بز او تدریس لومړني فعالیتونه	سلام اچول، روغېږ د ټولگي تنظیمول، حاضرۍ اخیستل، له ټولگي بهر فعالیتونه (کورنۍ کار)، د تیر لوست ارزونه او د نوي لوست او تیر لوست ترمنځ اړیکه را منځ ته کول. هڅونکي پوښتنه: د نقشې د مقیاس په هکله معلومات لری؟
	وخت په دقیقو
	۱۰ دقیقې

وخت په دقيقتو	د زده کونکو د زده کړې فعاليتونه	۷- د ښوونکي د تدريس فعاليتونه
۳۵ دقيقتو	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سر ليک ته متوجه کيږي. - نوی لوست په پټه خوله مطالعه کوي. - د نقشې په هکله نظر څرگند وي - د لوست مهم ټکي په کتابچو کې ليکي - نقشې ته پام کوي او د محترم ښوونکي توضيحات په غور اوري - مهم ټکي په نښه کوي او خپلې پوښتنې کوي. - پوښتنو ته ځواب وايي. - د خپلو پوښتنو ځوابونه په کتابچو کې ليکي - له ټولگي څخه بهر فعاليت اجرا کوي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې باندې د نوي لوست سرليک وليکي. - په پټې خولې د مطالعې سپارښتنه وکړي. - دمقياس په اړوند پوښتنې وکړي، پر تخته د لوست مهم او عمده ټکي وليکي - د نقشې له مخې مقياس، لفظي مقياس او گرافي مقياس بيان کړي. - د لفظي او گرافي مقياس په هکله پوښتنې وکړي. - زده کونکي په گروپونو وويشي په ټولگي کې د ننه د دوی فعاليت جوت کړي. - پوښتنې ځواب کړي. - د زده کونکو پوښتنې حل او د لوست ارزونه وکړي. - له ټولگي نه بهر فعاليت شرح کړي.
<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځواب:</p> <p>۱- د نقشې په کسري مقياس کې $\frac{1}{1500}$ يو سانتي متر، په ځمکه کې د (۱۵) متره واټن معنا لري.</p> <p>۲- په دغه مقياس (۱:۲۰۵۰۰۰۰) د نقشې يو سانتي متر په ځمکه کې ۲۰۰۵ کيلو مترو اندازه نښي.</p> <p>۳- د نقشې په کسري مقياس $\frac{1}{2500000}$ يو سانتي متر، په ځمکه کې ۲۵۰ کيلو متره واټن نښي.</p>		
<p>۹- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات</p> <p>په کارتو گرافي نقشو کې مقياس يو اصلي عنصر يا جز دی. په نقشه کې د مقياس شتون اړين دی، ځکه د فاصلې (واټن) ټاکل، د کرنيزې ځمکې د مساحت معلومول، د ځنگلونو مساحت د اداري واحدونو او د هيواد د پولو ټاکل او اندازه کول. سياسي نقشې هم د مقياس پواسط محاسبه او ارزول کيږي.</p> <p>د سيندونو، دريابونو اوږدوالي، د اوبلنو سيمو، د بحیرو مساحت، جهيلونو او د بحیرو د پولو اوږدوالي ټول د مقياس په واسطه اندازه او ارزول کيږي. په ځانگړي ډول په پوځي عملياتو کې، د الوتکو الوتنه، د سمندري کرښو اوږدوالی د مقياس په واسطه معلوم او ټاکل کيږي.</p>		

د ۴ لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	په نقشه کې د رنگ کارول
۲- د زده کړې (پوهنیزې، مهارتي او ذهینتي) موخې.	<p>له زده کوونکو هیله کېږي چې د لوست په پای کې لاندې هدفونه تر لاسه کړي:</p> <p>عمومي موخې:</p> <p>زده کوونکي به په نقشه کې د رنگونو له کارولو سره بشپړه بلدتیا پیدا کړي.</p> <p>ځانگړې موخې:</p> <p>زده کوونکي به په نقشو کې د مختلفو رنگونو په اهمیت وپوهیږي.</p> <p>زده کوونکي به په نقشه کې د رنگ په کارولو پوه شي او نورته به معلومات ورکړای شي</p> <p>زده کوونکي به هغه مهم رنگونه وپېژني چې په نقشه کې ځانگړی مفهوم لري او له هغو سره علاقه پیدا کړي.</p>
۳- د تدریس میتودونه	توضیحي او ډله ییز کار، مباحثه، پوښتنه او ځواب
۴- د تدریس اړین توکي	کتاب، ډړه، تباشیر، د ښوونکي لارښود کتاب، په لوست پورې اړوند تصویرونه او د امکان په صورت کې جغرافیاوي فلمونه، تلویزیوني، ویدیويي، او کمپیوټري سي ډي گانې او انټرنټ
۵- د ارزونې لارې	په وینا، کتبي ډول، د پوښتنو لند ځواب، د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه، او عملي کار
۶- په ټولگي کې د تدریس لومړني فعالیتونه	<p>سلام روغېږ، د ټولگي تنظیم، د حاضرۍ څارنه، له ټولگي نه بهر فعالیت،</p> <p>د تېر لوست ارزونه او له نوي لوست سره یې د اړیکې ټینګول هڅوونکي پوښتنه.</p> <p>آیا په نقشه کې د رنگو د استعمال په هکله معلومات لري؟</p>
	<p>وخت په دقیقو</p> <p>۱۰ دقیقې</p>

وخت په دقیقو	د مطلبونو شرح د زده کوونکو فعالیت	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<p>– زده کوونکي د نوي لوست سر لیک ته گوري.</p> <p>– زده کوونکي نوی لوست په پټه خوله مطالعه کوي.</p> <p>– زده کوونکي په نقشه کې د رنگ د استعمال په باره کې نظر څرگندوي.</p> <p>– زده کوونکي د ښوونکي څرگندونو ته غوږ نیسي او غور پرې کوي.</p> <p>– زده کوونکي د لوست غوره ټکې یاد داشت کوي.</p> <p>– زده کوونکي په نقشه کې د استعمال شوي رنگ په باب له محترم ښوونکي سره یوځای بحث کوي.</p> <p>– زده کوونکي په ټولگي کې په ډله ییز فعالیت کې رغنده برخه اخلي.</p> <p>– زده کوونکي د ستونزو ځواب په کتابچو کې لیکي</p> <p>– زده کوونکي پوښتنو ته ځواب ورکوي.</p> <p>– زده کوونکي له ټولگي څخه بهر فعالیت اجرا کوي</p>	<p>– ښوونکي پر تختې د نوي لوست سر لیک ولیکي.</p> <p>– ښوونکي دي په پټه خوله د مطالعې سپارښتنه وکړي.</p> <p>– ښوونکي دي په نقشه کې د رنگ د استعمال په باره کې معلومات ورکړي.</p> <p>– ښوونکي دي پر تختې باندې د لوست مهمې برخې ولیکي.</p> <p>– ښوونکي دي په نقشه کې د رنگونو استعمال توضیح کړي.</p> <p>– دي په نقشه کې د رنگونو او د هغو د استعمال په باره کې بحث وکړي.</p> <p>– ښوونکي دې زده کوونکي په ډلو ویشي او د هرې ډلې فعالیت وټاکي.</p> <p>– ښوونکي د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي.</p> <p>– ښوونکي د ارزونې په موخه پوښتنې وکړي.</p> <p>– ښوونکي له ټولگي بهر فعالیت توضیح کړي.</p>
<p>۸- د لوست د متن د پوښتنو ځواب:</p> <p>۱- په نقشو کې دوه ډوله شمال لوری لیدل کیږي، جغرافیایي شمال او مقناطیسي شمال.</p> <p>۲- حقیقي شمال له جغرافیایي شمال څخه عبارت دي چې د TN په توري ښودل کیږي.</p> <p>۳- مقناطیسي شمال: د مقناطیسي شمال قطبي لوری رابښي چې د هدسن د خلیج په شمال کې موقعیت لري.</p> <p>۴- لوړ ځایونه په نقشه کې په جگړي رنگ ښودل کیږي چې د غره له لمنې څخه لوړوالي په کم جگړي رنگ پیل کیږي، په منځني لوړ والي کې ملایم جگړي او له ۵۰۰۰ څخه تر ۸۰۰۰ ارتفاعاتو پورې تیز جگړي رنگ کارول کیږي او په لوړو غرنیو ځایونو کې که یخچال شتون ولري هغه په سپین رنگ ښیي.</p> <p>۵- په نقشه کې ابي رنگ د سمندرونو، جهیلونو، خلیجونو، سمندرگیو او سیندونو له پاره کارول کیږي.</p> <p>۶- په نقشه کې دښتې په زیر رنگ ښودل کیږي.</p>		

۹- د ښوونکي له پاره اضافي معلومات

يو ډول مشخص رنگونه د جغرافيايي په نقشو کې کارول کېږي چې هر رنگ ځانگړی مفهوم لري. د جغرافيايي په نقشو کې هغه رنگونه چې کارول کېږي، له تور، شين، زير، ابی، سور او جگړي رنگونو څخه عبارت دي، خو ځينې نور رنگونه هم کارول کېږي، چې له اقتصادي، سياسي، بشري نقشو او له ځمکو څخه د گټې اخيستنې په څرنگوالي کې له هغو څخه کار اخيستل کېږي، په جغرافيايي نقشو کې يو شمير ځانگړي رنگونه استعمالېږي چې هر رنگ د زده کوونکو په ذهن کې ځانگړی مفهوم رامنځته کوي.

هغه مهم رنگونه چې په جغرافيايي نقشو کې کارول کېږي په دې ډول دي.

- تور رنگ: د نقشې د اډانې د ښودلو او دښارونو او نورو ځايونو د مختلفو نومونوله پاره کارول کېږي.

- شين رنگ: د سمسورو ځمکو او ځنگلي سيمو د ښودلو له پاره استعمالېږي.

- زيررنگ: د بيا باني وچو او شگلنو سيمو د ښودلو له پاره دي.

- ابی رنگ: د سمندرونو، جهيلونو، خليجونو، ورو سيندونو اوسيندونو د ښودلو لپاره کارول کېږي.

- سور رنگ: د مواصلاتي کرښو، لويو لارو، اداري او سياسي مرکزونو له پاره ترې کار اخيستل کېږي.

- ځيگړي رنگ: د غرونو د لړۍ شتون ښيي.

خو ځينې نور رنگونه هم کارول کېږي چې په اقتصادي، سياسي، بشري نقشو او د ځمکو په څرنگوالي کې ترې کار اخلي.

د پنځم لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلوبو سرلیکونه	د مطلوبو شرح
۱- د لوست موضوع	د نقشو رسمول
۲- زده کړه بڼه (پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې.	<p>زده کوونکي به د دې لوست په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>- عمومي موخې:</p> <p>- زده کوونکي به د نقشې له ارتسام سره بشپړه بلدتیا پیدا کړي.</p> <p>خانگړې موخې:</p> <p>- زده کوونکي باید پوه شي چې هر ه نقشه د یوه ټاکلي ارتسام له مخې تهیه او برابرېږي.</p> <p>- زده کوونکي به پوه شي چې د نقشو رسمول بیل ډولونه لري چې د سیمې د اړتیا له مخې ترې کار اخیستل کېږي</p> <p>- زده کوونکي به د نقشو رسمول مرکنتور او مشخصات وپېژني.</p> <p>- زده کوونکي به د مخروطي ارتسام او دکارولو له ځای سره بلدشي.</p> <p>- زده کوونکي به په مستوي کې مولواید، ایگرت او سینوسایدل رسم کړای شي.</p>
۳- د تدریس میتودونه	<p>- په ټولگي اولابراتوارو کې عملي لاره او د تطبیق کار،</p> <p>- ډله ییز کار، د ترسیم او ارتسام د لاری په باره کې توضیح</p>
۴- د تدریس اړین توکي	په نوري مرکز شفافه مجسمه کړه، هغه شفافه مقوا چې مجسمه احاطه کوي د لابراتوار تیاره خونه چې نور او د وړانگو عمل د مجسمې کړې له مرکز څخه نشر کړي.
۵- د ارزونې لار	پوښتنې او ځوابونه، عملي کار، د ښوونکي یاداشتونه
۶- په ټولگي کې زده کړه بڼه او تدریس لومړنې فعالیتونه	<p>سلام، روغې، د ټولگي تنظیمول، حاضرۍ اخیستل، د کورنۍ وخت په دقیقو دندې کتل،</p> <p>د تېر لوست ارزونه، او له نوي لوست سره اړیکې ټینګول</p> <p>هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>آیا د نقشې د رسمولو په هکله معلومات لرئ؟</p>
	۱۰ دقیقې

وخت په دقيقتو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - زده کوونکي د نوي لوست سر لیک ته گوري. - زده کوونکي نوي لوست په پټه خوله لولي. - زده کوونکي د نقشې په اړه نظر ښکاره کوي. - زده کوونکي نقشې ته پاملرنه کوي او د ښوونکي څرگندونې په غور اوري. - زده کوونکي په تختې لیکنو ته پاملرنه کوي. - زده کوونکي د ټولگي د ننه فعالیت کې هڅوونکي برخه اخلي. - زده کوونکي مهم ټکي او خپلې پوښتنې وايي. - زده کوونکي پوښتنو ته ځوابونه ورکوي. - زده کوونکي له ټولگي څخه بهر فعالیتونه یاداشت او بیایې په کورونو کې ترسره کوي. 	<ul style="list-style-type: none"> - ښوونکي پر تخته د نوي لوست سر لیک لیکي. - ښوونکي په پټه خوله د مطالعې سپارښتنه کوي. - ښوونکي د مرکانتور او مخروطي نقشو په اړوند پوښتنې طرحه کوي. - ښوونکي د نقشې رسمول توضیح کوي. - ښوونکي د مولواید نقشې د رسمولو په باره کې بحث کوي. - ښوونکي مهم او غوره ټکي لیکي - ښوونکي زده کوونکي په ډلو ویشي او د هرې ډلې فعالیت ټاکي - ښوونکي له زده کوونکو پوښتنې کوي او د لوست ارزونه کوي. - ښوونکي له ټولگي بهر فعالیت توضیح کوي.
<p style="text-align: center;">۸- د لوست د متن د پوښتنو ځواب:</p> <p>له اووه ډوله ارتسام سره بلدیو. استوانه یي، مخروطي، مستوي، مولواید، سنوسایدل، گودز او ایگرت ارتسامونه.</p> <p>۲- د استوانه یي ارتسام ځانگړتیاوې یا مرکانتور دا دي چې په سمندري او هوايي چلند اوان چې د مصنوعي سپورميو په توغولو او لارې وهلو کې ډیر غوره گنل کېږي، د یوې سیمې د زاوې ځای د بل ځای په اړوند ښیي، غوره استوانه یي ارتسام د مرکانتور نقشې دي چې زیاتره له هغو څخه کار اخیستل کېږي.</p> <p>۳- د کاغذ په مخروطي ارتسام کې مخروط د یوه عرض البلد له پاسه او یا د دوو عرض البلدو له پاسه د مماس په توگه کینودل کېږي، په نتیجه کې لاس ته راغلی ارتسام او تولید شوي نقشې ته مخروطي ارتسام وايي، دغه د شکل او ساحې له مخې د ځمکې له سطحې سره مناسب دی.</p>		
<p style="text-align: center;">۹- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات</p> <p>جغرافیایي نقشې د هندسي معیارونو له مخې په اووه ډوله تصنیف کېږي چې له استوانه یي یا مرکانتور، مخروطي، مستوي، مولواید، سینوسایدل، گودز او ایگرت ارتسام څخه عبارت دي، که څه هم د مرکانتور نقشې مقیاس یوازې د مدارونو په ساحه کې سم دي. په قطبینو کې له حقیقت نه لري او د استوا له ساحې سره مساوي دی، چې دغه تشه د مرکانتور ارتسام له ستونزې څخه ده، خو د بین المللي کارونې له پلوه نړیوال ارزښت لري.</p> <p>په مخروطي ارتسام کې چې پر و جکش د عرض البلد په یوه دایره او یا دوو دایرو یا د عرض البلد له زیاتو دایرو سره مماس دی، د مماس په ساحو کې د نقشې مقیاس د قناعت وړ او سم دی.</p> <p>په مستوي ارتسام کې د ارتسام کاغذ د مجسمې کرې په یوه برخه په ځانگړي ډول په قطبینو کې عملي کېږي.</p> <p>د مولواید، ایگرت او سینوسایدل ارتسام د طول البلد او عرض البلد د هندسي دایرو تنظیم دي چې په بشپړ مهارت سره دغه ارتسامونه د یوې جغرافیایي نقشې په شکل برابر شوي او ټولې لویې وچې او سمندرونه په کې ځای کړای شويدي، له دې جملې څخه مولواید ارتسام په جغرافیایي نقشو کې زیات مطلوب دی او په ښه توگه ترې کار اخیستل کېږي.</p>		

د شپږم لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

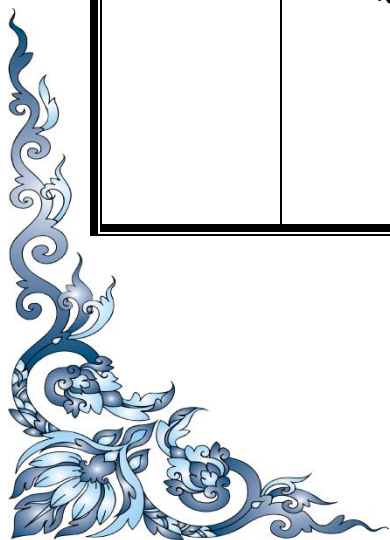
د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	د مصنوعي اقمارو له انځورونو کار اخیستل
۲- زده کړه بڼه (پوهنيزې مهارتي او ذهني) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندنۍ موخې تر لاسه کړي.</p> <p>– عمومي موخه:</p> <p>– د مصنوعي سپوږمکیو له انځورونو سره بشپړه بلدتیا پیدا کړي</p> <p>ځانگړی موخې:</p> <p>– زده کوونکي به له مصنوعي سپوږمکیو څخه له کار اخیستلو سره بلدشي.</p> <p>– د مصنوعي سپوږمکیو د انځورونو له گټو سره به بلد شي.</p> <p>– زده کوونکي به د غرونو د لړیو د لوري موقعیت د مصنوعي سپوږمکیو د انځورونو پر بنسټ رسم کړي.</p>
۳- د تدریس میتودونه	فضایي عکسونه بڼي، توضیحي او ډله ییز کار، په مصنوعي عکسونو، عملي کار، تر سره کوي
۴- د تدریس اړین توکي	کتاب، تخته، تباشیر، د ښوونکي لارښود کتاب، په لوست پورې تړلي عکسونه که امکان ولري جغرافیایي ویدیويي، تلویزیوني، فلمونه او د کمپیوټر سي ډي گانې
۵- د ارزونې لار	تحریري او شفاهي لندځوابه پوښتنې، د ټولگې د ننه فعالیت ارزونه، عملي کار او دښوونکي د یاداشت کتابچه
۶- په ټولگي کې زده کړه بڼه او تدریس لومړني فعالیتونه	<p>سلام اچول، روغېر د ټولگي تنظیمول، حاضرۍ-اخیستل، له ټولگي بهر فعالیتونه دتبر لوست ارزونه، د نوي لوست اوزار په لوست تر منځ اړیکه رامنځ ته کول.</p> <p>هڅونکي پوښتنې:</p> <p>آیا د مصنوعي سپوږمکیو له انځورونو څخه د گټې اخیستلو په اړوند معلومات لری؟</p>
	<p>وخت په دقیقو</p> <p>۱۰ دقیقې</p>

وخت په دقيقو	د زده کوونکو د زده کړې فعاليتونه	۷- د ښوونکي د تدريس فعاليتونه او د موخو زده کړه او ارزونه
۳۵ دقيقي	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سر ليک ته گوري. - نوي لوست په پټه خوله لولي. - د نقشي په اړه د نظر ښکاره کول - فضايي عکسونو ته پاملرنه کوي او د ښوونکي خرگندونې په غور اوري - مهم ټکي او خپلې پوښتنې دې کوي. - په تختې نصب شوي عکسونه گوري او دهغو په هکله تبصره کوي. - له ټولگي بهر فعاليتونه تر سره کړي 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرليک وليکي. - په پټه خوله د مطالعې سپارښتنه وکړي. - د مصنوعي سپورمکيو د انځورونو د گټې په اړه دې پوښتنې طرحه کړي. - دکرنې او ښار په مطالعه کې د مصنوعي سپورميو له عکسونو څخه دکار اخيستل توضيح کړي. - پر تختې باندې د لوست مهمې برخې وليکي. - زده کوونکي په ډلو وويشي او د هرې ډلې فعاليت وټاکي. - ښوونکي پوښتنې طرحه او دلوست ارزونه وکړي. - له ټولگي بهر فعاليت توضيح کړي.
۸- د لوست د متن د پوښتنو ځواب:		
<p>۱- د مصنوعي سپورمکيو د انځورونو په واسطه د وچو ټو ټو شکل او د لويو وچو ساحلونو بڼه ټا بټيرې چې د جيولوجيکي او کارتو گرافي پوهانو له پاره اسانتياوي برابر وي.</p>		
<p>۲- په مصنوعي سپورمکيو کې د کرنې برخه سمسوره او اواره خرگنديږي.</p>		
<p>۳- د ځمکې انځورونو اخيستل چې د مصنوعي سپورمکيو په واسطه اخيستل شوي وو، ځمکه په کروي شکل ښيي. په فضا کې ځورنده(معلقه) او د لمر چاپيره گرځي.</p>		
۹- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات		
<p>د مصنوعي سپور ميو عکسونه د جغرافيايي موضوعگانو د تحليل او تفسير له پاره ډير په زړه پورې، د استفادې وړ دي او زده کوونکي يې بايد په ارزښت پوه شي.</p>		
<p>د ځمکې عکس اخيستل چې له مصنوعي سپور ميو څخه تر سره کيږي، ځمکه په کروي شکل ښيي او په فضا کې ځورنده(معلقه) ده او دلمر چاپيره څرخي.</p>		
<p>ټولې مصنوعي سپورمۍ چې له ځمکې چاپيره گرځي، بيضوي مدار لري، په مختلف لوړوالي له (۷۰۰- څخه تر ۳۰۰۰ کيلو مترو پورې تنظيميږي.</p>		
<p>د مصنوعي سپورميو عکسونه د توپوگرافي د وضعي په تحقيق او د محکې په جوړښت کې مهم رول لري، د جيولوجيکي جوړښتونو په اړوند، ماتي، طبيعي سرچينې، تر ځمکې لاندې اوبه، کانونه، منرالونه، اوبه لرونکي حوزې، د يخچالونو حالت، د ځنگلونو پراختيا، د ساحلونو غاړې، د روانو اوبو شبکې، د سيندونو خرگندوالی او خط السير او يخچالي جهيلونو په اړوند ښکاره معلومات ورکوي.</p>		
<p>د بشري مشخصاتو له پلوه د نفوسوزياتوالی، د کليو او ښارونو مواصلاتي کرښې، د لويو لارو ترافيکي حالت او ښارونه په غور مطالعه کولی شي.</p>		
<p>صنعتي مرکزونه، د بندرونو حالت، سمندري ترافيک، او دغه شان نور په هوايي انځورونو کې جوتيږي، د طيفون، هری کن او سيلوونو طوفاني تگلاره ټول په انځورونو کې مطالعه او ثابتيدلی شي.</p>		

د اووم لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلوبو سرلیکونه	د مطلوبو شرح
۱- د لوست موضوع	د افغانستان اقلیم
۲- زده کړه بڼه (پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>- عمومي موخې:</p> <p>- له اقلیمي مهمو فکتورونو سره به بشپړه بلدتیا پیدا کړي</p> <p>ځانگړې موخې:</p> <p>- د اقلیم اصلي عناصر (لکه تودوخه، لنده بل، اورښت او د بادونو لگیدل) به وپېژني</p> <p>- هغه فکتورونه چې پر اقلیم تاثیر لري نومونه به یې واخلي.</p> <p>- په دې به وپوهېږي چې افغانستان په کومه اقلیمي سیمه کې پروت دی.</p> <p>- د اقلیمي عناصرو نومونه به واخیستلی شي؟</p> <p>- په نقشه کې به د افغانستان اقلیمي سیمې وښيي.</p>
۳- د تدریس میتودونه	تشریحي، پوښتنه او ځواب، ډله ییز بحث.
۴- د تدریس اړین توکي	کتاب، د افغانستان اقلیمي نقشه، تخته، تباشیر، د کتاب عکسونه، چارتونه، اقلیمي گرافونه او دښوونکي لارښود کتاب
۵- د ارزونې لارې	تحریري، شفاهي، عملي کار
۶- په ټولگي کې زده کړه بڼه او تدریس لومړنې فعالیتونه	<p>سلام اچول، روغېږ، د ټولگي تنظیم، حاضرۍ-اخیستل،</p> <p>د زاړه لوست پوښتنه. د کورنۍ کار کتل او له تېر</p> <p>لوست سره د نوي لوست اړیکې رامنځ ته کول</p> <p>- هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>زموږ د هېواد د اقلیم په ډولونو کې کوم عوامل اغیزناک دي؟</p>
	وخت په دقیقو
	۱۰ دقیقې

وخت په دقیقو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه او د موخو زده کړه او ارزونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د ښوونکي څرگندونو ته ژوره پاملرنه کوي. - پوښتنو ته ځواب ورکوي. - د نوي لوست پوښتنو ته ځوابونه ورکوي. - د اقلیم د اغیز پوښتنې ته ځواب ورکوي. - د اقلیم نقشی ته په پوره غور کوري او په پټه خوله نوي لوست مطالعه کوي. - د نوي لوست د لغتونو او اصطلاحاتو پوښتنه کوي. - د لنډه بل، اورښت او باران په اړوند څرگندونو ته پاملرنه کوي. - د ټولگي په فعالیت کې گډون کوي د مهمو ټکو یادداشت اخلي. - د فعالیت نتیجه د ټولگي په مخ کې لیکي - د لوست د پای پوښتنو ته ځواب ورکوي. - په ډله ییزو کارونو کې رغنده برخه اخلي. - له ټولگي څخه بهر فعالیت ته په ځیر کوري 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک لیکي. - د نوي لوست په اړوند پوښتنې کوي. - ایا اقلیم د انسانانو په ژوندانه اغیز لري؟ - په تختې د افغانستان د اقلیم د نقشی څرول. - په پټه خوله د نوي لوست د مطالعې سپارښتنه کوي. - ستونزمن لغتونه او اصطلاحگانې حل کوي. - په تختې د تودوخې، لنډه بل، اورښت او باران مهم ټکي لیکي - نوي لوست (مهم اقلیمي فکتورونه) تشریح کوي. - زده کوونکي په ډلو ویشل - له ډله ییز فعالیت څخه کتنه او لارښوونې - د ارزونې په موخه د لوست د وروستیو پوښتنو طرح کول. - د نوي لوست لنډیز وایي او زده کوونکو ته کورنۍ دنده سپاري
		<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځواب:</p> <p>د لومړۍ پوښتنې ځواب: د اقلیم اغیز ناک عوامل، د لمر وړانگو د لگیدلو زاویه، جغرافیایي عرض، لوړ او تپت فشار، د سمندر له سطحې څخه لوړوالی، سمندري جریانونو، د هوایي کتلو، له سمندر څخه لرې والي او نژدیوالی او داسې نورو څخه عبارت دی.</p> <p>سمې جملې د (س) په توري او نا سمې د (ن) په توري په نښه کړئ</p> <p>۱- س</p> <p>۲- س</p> <p>۳- س</p>

۹- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات

د افغانستان په اقليم عمومي نظر:

په مترولوژي کې د اقليم موضوع له ډېرو مهمو، اساسي او فوق العاده موضوعگانو څخه گڼل کېږي او هم د انسان او نورو حشرانو په ژوند مستقيماً اغيزه کوي.

د اقليم پېژندنه: اقليم د جوي عواملو، جوي اثارو او مترولوژي له ټولگې څخه عبارت دی. چې د تودوخې، لنده بل، اورښت، فشار او دغه شان د باد لگېدلو د منځني کچې ځانگړتياوې لږ تر لږه يې ۳۰ يا ۴۰ کاله يې مطالعه کوي.

په غرنيو هېوادونو، لکه افغانستان کې د هوا پېژندنې دستگاوي د بېلا بېلو سيمو د جوي حالت د ټاکلو او ثابتولو له پاره ځاي پر ځاي او په کار اچوي. چې په پاې کې د اقليمي غوره او موثقيو نتيجو د لاس ته راوړلو له مهمو او اساسي غوره موضوعگانو څخه گڼل کېږي.

د جوي اثارو مهم، غوره عوامل او شرايط چې د افغانستان اقليم جوړوي، په دې ډول دي.

د لمر د ځليدو زاويه: لکه چې مطالعه شوي په کابل کې د لمر د ځليدو زاويه د چنگاښ په اول ۷۸ درجې او ۵۷ دقيقو ده، ځکه هوا توده وي.

خو د حمل او ميزان په اول په کابل کې د لمر د ځليدو زاويه ۵۵ درجې او ۲۸ دقيقې وي، نو په منې او پسرلي کې هوا معتدله او دجدي په لومړۍ د لمر د ځليدو زاويه ۴۰ درجې او ۵۸ دقيقې وي، نو هوا سره وي.

د جغرافيايي عرض البلد موقعيت: دغه عامل په يو کال کې زموږ د هېواد اقليمي مهمې نتيجې رامنځ ته کوي، لکه چې زموږ د هېواد د شمالي عرض البلد په ۲۹ درجو او ۳۰ دقيقو او ۳۸ درجو او ۳۱ دقيقو کې پروت دی. کله چې د لمر وړانگې په استوا خط عمود وي، د افغانستان په جنوبي سيمه کې د لمر وړانگې ميلان ۶۰ درجې او ۳۰ دقيقو او د افغانستان په بشپړه شمالي برخه کې ۵۱ درجې او ۲۳ دقيقو وي.

د تپ او لوړ فشار اغيز ناک جوړښت هم غوره او مهم عامل دی.

لنډه بل لرونکي هوايي کتلې چې د کال په مختلفو موسمونو کې افغانستان ته له بيلو خواوو څخه د اخليږي، هم د هېواد په اقليم اغيز کوي.

لوړ والی هم د هېواد په اقليمي حالت کې اساسي عامل دی او د ځمکې د جوړښت د حالت له مخې فوق العاده اقليمي موضوع رامنځته کوي. افغانستان غرنی هېواد دی، توپوگرافي وضعه او د غرونو د واقع کيدلو لوری يې څرگند اقليمي عامل جوړ وي، ځکه چې د تودوخې درجه له لوړوالي سره معکوس تناسب لري، نو په لوړو غرنيو ځايونو کې زياتره يخچالونه ليدل کېږي

د اتم لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	تو دوخه
۲- زده کړه بڼه (پوهنیزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>– عمومي موخې:</p> <p>د لوړ تیا له مخې به د تودوخې په بدلون پوه شي.</p> <p>– ځانگړې موخې:</p> <p>د کال موسومونه به په شکل کې رسم کړي.</p> <p>– زده کوونکي به پوه شي چې ۲۴ ساعته یوه شپه او ورځ کیږي</p> <p>– زده کوونکي به پوه شي چې عرض البلدونه پر اقلیم اغیزه لري.</p>
۳- د تدریس میتودونه	تشریحي، پوښتنه او ځواب، ډله ییز بحث
۴- د تدریس اړین توکي	کتاب، نقشه، مجسمه یي کره، تخته او تباشیر او د کتاب عکسونه.
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي، عملي کار لاند ځوابه پوښتنې
۶- په ټولگي کې زده کړه بڼه او تدریس لومړني فعالیتونه	<p>سلام اچول، روغې، د ټولگي تنظیم، حاضرۍ اخیستل، د زاړه لوست پوښتنه، د کورني کار کتل او له نوي لوست سره اړیکې ټینګول.</p> <p>– هڅوونکي پوښتنه.</p> <p>کوم اقلیمي عناصر د کال په اوږدو کې د هېواد پر اقلیم اغیزه لري؟</p>
	<p>وخت په دقیقو</p> <p>۱۰ دقیقې</p>

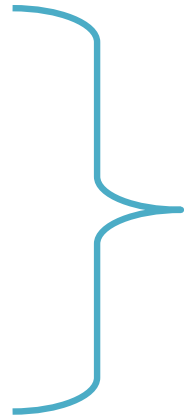
وخت په دقیقه	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<p>د نوي لوست سر لیک ته گوري.</p> <p>د نوي لوست د سر لیک نقشي مطالعه کول</p> <p>په پټه خوله د لوست مطالعه کول</p> <p>د لوست د ستونزمنو لغتونو او اصطلاحگانو پوښتنه</p> <p>د نوي لوست (حرارت) شرحې ته غور نیول</p> <p>د ټولگي د ننه فعالیت کې برخه اخلي</p> <p>د ډلو په فعالیت کې د نوي لوست شرحه کول</p> <p>د خپلو استازو پواسطه د ډلو کار تشریح کول</p> <p>وروستی نتیجه وړاندې کوي</p> <p>د لوست لنډیز ته پاملرنه کول</p> <p>د لوست د پای پوښتنو ته ځواب وايي</p> <p>له ټولگي څخه د بهر فعالیت ته غور کول</p>	<p>ښوونکي د نوي لوست سر لیک په تختې لیکي</p> <p>له تېر لوست څخه پوښتنې کوي.</p> <p>د ټولگي مخې ته د افغانستان اقلیمي نقشي څپروي</p> <p>د نوي لوست په پټه خوله سپارښتنه کوي.</p> <p>ستونزمن لغتونه او اصطلاحگانې حل کوي.</p> <p>پر تختې باندې د لوست مهمې برخې لیکي.</p> <p>او د نوي لوست شرحه (تودوخه)</p> <p>په ډلو کې د زده کوونکو ویشل تر سره کوي.</p> <p>د ډلو په استازو د ټولگي په مخ کې نتیجې وايي</p> <p>د لوست لنډیز وړاندې کوي.</p> <p>د لوست د پای پوښتنې کوي.</p> <p>له ټولگي بهر د فعالیت سپارښتنه کوي.</p>
<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځواب:</p> <p>د (۱) پوښتنې ځواب: تودوخه د طبیعي ځانگړتیا له یو عنصر څخه عبارت ده</p> <p>د (۲) پوښتنې ځواب: هغه وخت چې لمر وړانگې له اتموسفیر څخه ځمکې مخ ته رسیږي.</p> <p>د (۳) پوښتنې ځواب: افغانستان د ۲۹ درجو، ۳۰ دقیقو او ۳۸ درجو ۳۱ دقیقو شمالي عرض البلدونو ترمنځ پروت دی.</p> <p>د (۴) پوښتنې ځواب: افغانستان یو لوړ او غرنی هیواد دی.</p>		

۹- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات

تودوخه: د يوې سيمې اقليم اساسي عنصر گڼل کيږي. تودوخه د ځمکې د مخ په ټولو ځايونو کې يو ډول نه ده، بلکې په مختلفو ځايونو کې په مختلفو درجو شتون لري، د يوې سيمې د تودوخې درجه دوخت په اوږدوالي د عرض البلد دايرې لوړوالي او نورو پورې اړوند دي، نو هر کله چې د کابل، جلال اباد او چغچران د تودوخې درجه چې تقريبا په يو عرض البلد کې واقع دي، په نظر کې ونيسو، ليدل کيږي چې د دې ځايونو هر يو د ارتفاع له مخې زيات اختلاف لري، له دې کبله د کال په اوږدو کې د هغو د تودوخې درجه هم زيات اختلاف لري، نو هر څو مره چې ارتفاع زياته شي، د تودوخې درجه اندازه کميږي، لکه څنگه چې واضح شوي ده، د تودوخې درجه په هر سل متره ارتفاع کې په مرطو بو ځايونو کې ۰.۶۵ درجې او په وچو ځايونو کې تقريبا يوه درجه ټيټېږي، که وغواړو چې د يوې سيمې د تودوخې درجه وڅېړو، بايد د يوې سيمې منځنۍ کچه د څو کلونو په اوږدو کې مطالعه کړو، او سطر يې پيدا کړو، د يوې سيمې د منځنۍ تودوخې درجه معلوميږي، په يوه سيمه کې چې هر څو مره د تودوخې درجه زياته وي، داښيي چې دغه سيمه يوه غرنۍ او يا بيدايۍ منطقه

ده

$$\begin{aligned} \text{اعظمي تودوخه} + \text{اصغري تودوخه} &= \text{د ورځې منځنۍ تودوخه} \\ \frac{\phantom{\text{اعظمي تودوخه} + \text{اصغري تودوخه}}}{2} & \\ \text{د کال د } 12 \text{ مياشتو تودوخه} &= \text{کالنۍ منځنۍ تودوخه} \\ \frac{\phantom{\text{د کال د } 12 \text{ مياشتو تودوخه}}}{12} & \\ \text{څو کلنه منځنۍ تودوخه} &= \text{څو کلنه منځنۍ تودوخه} \\ M \text{ (د کلونو په شمير)} & \end{aligned}$$

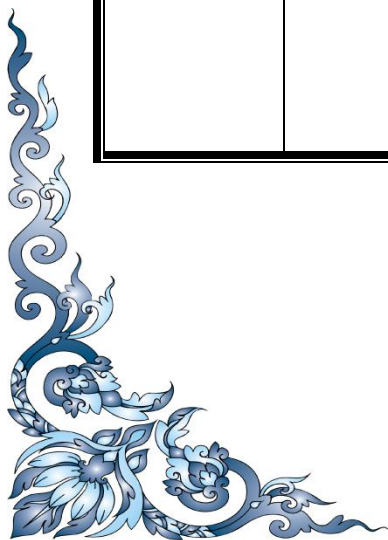

د نهم لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت) ۴۵ دقیقې

د مطلوبو سرلیکونه	د مطلوبو شرح
۱- د لوست موضوع	لنده بل او د هوا فشار د بادونو لگېدل
۲- زده کړه بز (پوهنیزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې.	زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي. - عمومي موخې: - د افغانستان په اقلیم کې به د لنده بل وضعیت وپېژني خانګړې موخې: - په دې به پوه شي چې کوم عوامل په لنده بل اغیزه لري - د افغانستان مرطوبې سیمې به په نقشه کې وښي - په سیمه کې به د لنده بل وضعیت بیان کړای شي.
۳- د تدریس میتود او لار	تشریحي، پوښتنې او ځواب، ډله ییز بحث
۴- د تدریس اړین توکي	درسي کتاب، د افغانستان اقلیمي نقشه، تخته او تباشیر، حاضرۍ-اخیستل، د کتاب عکسونه د ښوونکي لارښود کتاب
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي، عملي کار
۶- په ټولګي کې زده کړه بز او تدریس لومړني فعالیتونه	سلام اچول، روغېر، د ټولګي تنظیمول، حاضرۍ-اخیستل، د زاړه لوست پوښتنه کول، د کورنۍ کار پوښتنه، دنوې او زاړه لوست ترمنځ اړیکې رامنځ ته کول. هڅوونکي پوښتنه - آیا پوهېږئ د افغانستان په اقلیمي حالت کې لنده بل څه اغیزه لري؟

۱۰ دقیقې

وخت په دقيقتو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سر لیک ته گوري. - انگیزه يي پوښتنې ته ځواب ورکوي. - د نقشي په هکله نظر ښکاره کوي. - په پټه خوله لوستل او د لوست د ستونزمنو لغتونو او اصطلاحگانو پوښتنه کوي. - د نوي لوست شرحې ته غوږ نیسي - په ډلو کې برخه واخلي او د ښوونکي لارښوونې ته پاملرنه کوي. - د فعالیت نتیجه دي په ټولگي کې وايي. - له ټولگي بهر فعالیتونو ته پاملرنه کوي. - د پوښتنو ځوابونه وايي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سر لیک لیکل - انگیزه يي پوښتنې کول - د ټولگي په مخ کې د افغانستان د اقليمي نقشي څړول. - په پټه خوله د نوي لوست د لوستلو سپارښتنه - د ستونزمنو لغتونو او اصطلاحگانو حل کول - پر تختې باندې د لوست د مهمو برخو لیکل او شرحه کول - په ډلو کې د زده کوونکو تنظیمول، د ډلو څارنه او لارښوونه او بیا د ډلې په استازي د هرې ډلې معلومات لولي - د ارزونې په موخه د لوست د ورستیو پوښتنو طرحه کول. - له ټولگي بهر فعالیت سپارښتنه کوي.
<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځواب:</p> <p>۱- د میاشتي او کال په اوږدو کې لنډه بل د یوې سیمې په جوي شرایطو او اقليمي حالاتو باندې مستقیمه اغېزه لري.</p> <p>۲- د یو ځای د اقليم په بدلون کې بادونه ډېر اغیزناک دي، بادونه تل د لوړ فشار له مرکز څخه د تیتو فشارونو د مرکزونو په لوري حرکت کوي، د ساري په توگه پروان او هرات د ۱۲۰ ورځو بادونه چې د لوړ فشار له مرکز څخه د تیت فشار په لوري حرکت کوي.</p> <p>۳- د تیت فشار په ساحه د استوا په کرښه او د لوړ فشار ساحه د سرطان او جدي په دایره تشکیلېږي.</p> <p>۴- ډېر تیت فشار د زمري په میاشت کې او ډیر لوړ فشار مرغومي(جدي) په میاشت کې وي.</p>		

۹- د ښوونکي له پاره اضافي معلومات

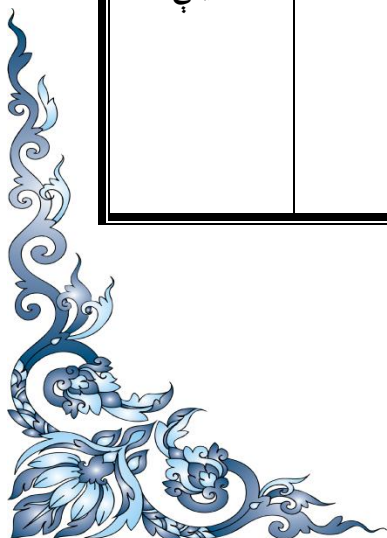
لنده بل- د يوې سيمې لنده بل او اورښت، د هوا د فشار د مرکزونو د ځمکنې جوړښت او په سړو او گرمو جبهو پورې مستقيم تړاو لري. د اورښت اندازه زياتره په هغو سيمو کې چې ټيټ فشار لري، زياته وي، خو په لوړو سيمو او غرونو کې چې د تودوخې درجه په کې نسبتاً ټيټه ده، لنده بل ژر د اشباع حالت غوره کوي، له دې کبله په لوړو ځايونو او د غرونو په لړۍ کې اورښت زيات وي. کله کله د سړې او گرمې جبهې ټکر په صحرايي ځايونو کې په موقتي توگه اورښت او کله په پرله پسې توگه اورښت رامنځته کوي.

د جغرافيايي موقعيت له پلوه هغه ځايونه چې د لوړ فشار په ساحه کې دي، د دې سبب کېږي، چې دوچ اونيم صحرايي اقليم ځانگړتياوې افغانستان ته ډالۍ کړي، ځکه چې په عمومي توگه صافه هوا، کم لنده بل، د تودوخې د درجې اختلاف او کم دوامه اورښتونو افغانستان ته وچ اقليم ورکړېدی او د سړې هوا کتلې چې دکال په مختلفو سيمو کې افغانستان تر اغيزې لاندې راولي، د لنده بل د پيدا کېدو او اورښت سبب گرځي. د ژمي په موسم کې د سايبريا سړې جبهې د هيواد شمالي سيمو ته ننوځي، د واورې اوريدلو سبب کېږي د اوړي په موسم کې د هند د مونسون تودې کتلې د ختيځ او جنوب ختيځ له لوري زمونږ خاورې ته را ننوځي، د سپين غره په لوړو برخو او د سليمان د غرونو په لړۍ کې او د دغو غرونو د لړۍ په لمنو کې اورښت پيدا کوي. د جلال آباد په شاوخوا کې د تودو بادونو سبب کېږي، د ژمي د موسم په پای او د پسرلي په لومړيو کې هغه لند بل چې د اطلس له اوقيانوس څخه سرچينه اخلي، مرکزي لوړې سطحې او د هندوکش نورې غرنۍ سيمې تر اغيزې لاندې راولي، د اوړي، په موسم کې د فارس د خليج مرطوبه هوا افغانستان ته راننوځي، په غرنيو سيمو کې موقت او کم دوامه اورښت منځته راوړي.

د لسم لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	د افغانستان اقلیمي سیمې
۲- زده کړه بڼه (پوهنیزې، مهارتي او ذهني) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>عمومي موخې:</p> <ul style="list-style-type: none"> د افغانستان له اقلیمي سیمو سره به بلد شي. ځانگړی موخې: په افغانستان کې به د اقلیمونو له څرنگوالي څخه خبر شي. په دې به پوه شي چې د افغانستان سیمې د لوړتیا له کبله کوم اقلیمي صفتونه لري. د افغانستان په نقشه کې به د اقلیم ډولونه وښيي. د افغانستان د اقلیمي سیمو نومونه به واخیستلای شي.
۳- د تدریس میتود او لار	تشریحي، پوښتنې او ځوابونه، ډله ییز بحث
۴- د تدریس اړین توکي	کتاب، د افغانستان د اقلیم نقشه، تخته او تباشیر، د کتاب عکسونه او د ښوونکي لار ښود کتاب.
۵- د ارزونې لارې	تحریري شفاهي، عملي کار
۶- په ټولگي کې زده کړه بڼه او تدریس لومړنې فعالیتونه	<p>سلام اچول، روغېر د ټولگي تنظیم، حاضرۍ اخیستل، د زاړه لوست پوښتنه، د کورني کار کتنه، د تېر او نوي لوست ترمنځ د اړیکې ټینګول</p> <p>هڅوونکي پوښتنه</p> <p>ایا د افغانستان د اقلیمي سیمو څرنگوالی بیانولی شئ؟</p>
	وخت په دقیقو
	۱۰ دقیقې

وخت په دقیقو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک او د افغانستان اقلیمي نقشه گوري - نوی لوست په پټه خوله مطالعه کوي. - ستونزمن لغتونه او اصطلاحگانې په خپله کتابچه کې لیکي. - د نوي لوست غوره او مهم ټکي یاداشت کوي. - د نوي لوست تشریح ته په غور غور نیسي - په تنظیم شوو ډلو او د ټولگي په فعالیت کې زیاته برخه اخلي - د لوست په پای کې پوښتنو ته ځواب وايي - له ټولگي نه بهر فعالیت په اړوند یاداشت اخلي 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي او د افغانستان دا اقلیم نقشې وڅړوي - په پټه خوله د نوي لوست مطالعه کول - ستونزمن لغتونه او اصطلاحگانې حل کړي. - د افغانستان اقلیمي سیمې تشریح کړي. - په ډلو کې د زده کوونکو تنظیمول او د ټولگي د ننه فعالیت تر سره کړي. - د ډلو لارښوونه او څارنه وکړي. - د لوست په پای کې د ارزونې د پوښتنو سپارښتنه وکړي. - له ټولگي بهر فعالیت سپارښتنه وکړي.
<p>۸- د لوست د متن د پوښتنو ځواب:</p> <p>۱- د جلال آباد اقلیم لاندې ځانگړتیاوي لري، وچ او تود اوړی، په ژمي کې ډیر اورښت او په اوړي کې د تودوخې د منځنۍ درجې لوړوالي.</p> <p>۲- په جلال آباد کې اورښت عموماً د باران په ډول وي او واوره نه ورپري، یوازې د سپین غره په ۹۰۰ مترو لوړوالي کې واورې لیدل کېږي.</p> <p>۳- د (ب) ځواب سم دي</p> <p>۴- د (د) ځواب سم دي</p> <p>نا سم دي</p> <p>نا سم دي</p> <p>نا سم دي</p> <p>سم دي</p>		

۹- ښوونکي لپاره اضافي معلومات

د افغانستان اقليمي سيمې:

د افغانستان اقليمي سيمې په لاندې ترتيب تنظيميږي.

- صحراوي اقليم

- مونسوني اقليم

- مديترانه يي اقليم

- په اوارو ځايونو کې د ۱۰۰۰ او ۲۵۰۰ مترو ترمنځ د ستپ اقليم.

د ۲۵۰۰ او ۳۰۰۰ مترو ترمنځ د تندرا لپايې د ناحيې اقليم.

د ۳۰۰۰ مترو اوله هغو څخه لوړ غرنۍ اقليم.

صحراوي اقليم: د صحراوي اقليم صفتونه اومشخصات دا دي چې د کال په اوږدو کې د اورښت کچه او اندازه فوق العاده کمه او وقفه يې وي او مياشتنۍ منځنۍ اورښت له ۵- ۱۰ ملي مترو څخه تيری نه کوي، د شپې ورځې په اوږدو کې د تودوخې درجې بدلون په اوږي اوژمي کې ډېر ليدل کيږي.

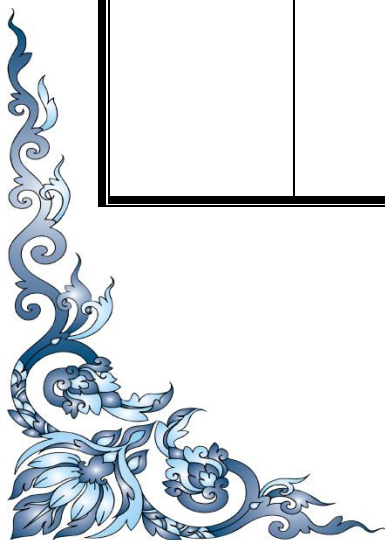
د ستپ سيمې اقليم: هغه څرگندې ځانگړتياوې چې له ستپ اقليم څخه نمايندگي کوي، له وچې اب او هوا څخه عبارت دی. د تودوخې د درجې اختلاف د سانتي گريد له ۲۰ درجو نه زياتيږي، اورښت په عمومي توگه د ژمي په موسم کې واقع کيږي او زياتره علفزاروي، په ځينو ځايونو کې د تيب قد لرونکو بوټو او په ځينو ځايو کې د کړکو بوټو پراخې سيمې نيولي دي. او په د و و بيلا بيلو سيمو ويشل شويدي، شمالي ستپ او جنوبي ستپ،

الپاين تندرا اقليم: د الپاين تندرا اقليم په ټولو ځايونو د لوړو قد لرونکو ونو د ودې له سيمو څخه پورته ليدل کيږي. خو موقعيت يې له يوې اقليمي سيمې څخه بلې اقليمي سيمې ته بدلون کوي. په افغانستان کې دغه سيمې په عمومي توگه له ۳۰۰۰ مترو لوړوالي څخه پورته ليدلې شو، د الپاين تندرا په شاوخوا کې د تودوخې درجې توپير هم زيات وي، د کرنې دودې فصل ډېر لنډ او يخنې يې نه پريږدي چې حيويات په کې وکرل شي.

د یوولسم لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلوبو سرلیکونه	د مطلوبو شرح
۱- د لوست موضوع	د ستپ سیمې اقلیم
۲- زده کړه بز (پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې.	<p>ز ده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>- عمومي موخې:</p> <p>- د افغانستان له ستپ اقلیم سره به بلد شي</p> <p>ځانگړې موخې:</p> <p>- د غرنی او ستپ اقلیم څرنګوالي به وپېژني.</p> <p>- د ستپ اقلیم د صفتونو په اړه به معلومات تر لاسه کړي</p> <p>- غرنی او ستپ اقلیم به سره بیل کړای شي</p> <p>- د هغو سیمو په اړوند به معلومات پیدا کړي چې ستپ اقلیم لري</p> <p>- د هېواد د ستپ سیمې به په اقلیمي نقشه کې وښيي.</p>
۳- د تدریس میتود	تشریحي، پوښتنې او ځواب، ډله ییز بحث
۴- د تدریس اړین توکي	کتاب، دافغانستان د اقلیم نقشه، تخته او تباشیر، د کتاب عکسونه او د ښوونکي لارښود کتاب
۵- د ارزونې لارې	تحریري، شفاهي، عملي کار
۶- په ټولګي کې زده کړه بز او تدریس لومړنې فعالیتونه	<p>سلام اچول، روغېر، د ټولګي تنظیمول، حاضرۍ-اخیستل، د زاړه لوست پوښتنې، له ټولګي څخه بهر فعالیت کتل، د تېر او نوي لوست ترمنځ اړیکې ټینګول.</p> <p>هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>- ایا پوهېږئ چې ستپ اقلیم څه ځانګړتیاوي لري؟</p>
	<p>وخت په دقیقو</p> <p>۱۰ دقیقې</p>

وخت په دقیقو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سر لیک ته گوري. - د افغانستان اقلیمي نقشې ته پاملرنه کوي. - نوي لوست په پټه خوله مطالعه کوي. - د ستونزمنو لغتونو او اصطلاحگانو پوښتنه کوي. - د نوي لوست تشریح ته غورځیسي - په ټولگي کې دننه فعالیت کې برخه اخلي - د لوست د پای پوښتنو ته ځواب ورکوي. - له ټولگي څخه بهر فعالیت ته پاملرنه کوي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سر لیک ولیکي. - د ټولگي مخکې د افغانستان نقشې وڅړوي - په پټه خوله د نوي لوست د مطالعې سپارښتنه وکړي. - پر تختې د نوي لوست مهم ټکي ولیکي. - نوي لوست تشریح او توضیح (غرنی اقلیم) کړي. - په ډلو د زده کوونکو ویشلو لارښوونه وکړي. - د لوست د پای پوښتنې وکړي. - له ټولگي بهر فعالیت سپارښتنه وکړي.
		<p>۸- د لوست د متن د پوښتنو ځواب:</p> <ul style="list-style-type: none"> د لوست د متن پوښتنو ته ځواب: د لومړۍ پوښتنې ځواب سم دی د دویمې پوښتنې ځواب غلط دی د دریمې پوښتنې ځواب سم دی د څلورمې پوښتنې ځواب غلط دی د پنځمې پوښتنې ځواب سم دی د شپږمې پوښتنې ځواب سم دی

۹- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات

- غرنی اقلیم: په لوړو او غرنیو ځایونو کې د تودوخې درجه فوق العاده ټیټېږي. بر خلاف د اورښت اندازه او د هوا لنډه بل زیاتېږي. په لوړو و ځایونو کې داوړې او ژمي د میاشتو د شپې او ورځې د تودوخې د درجې اختلاف ټیټ وي، د اورښت حالت په لوړو ځایونو کې د هماغې برخې له اقلیم سره په بشپړه توګه پیوستون لري، خود تودوخې درجه او د لمر لګیدلو زاویه د اراضي د میلان له مخې بدلون مومي، په دې معنا چې جنوبي میلان یو څه تود او وچ دی. شمالي میلانونه یې یخ او مرطوب دي. څنګه چې هر ډول مرطوبې کتلې او یاسرې جې چې د افغانستان د لوړو ځایونو او د غرونو دلرې له پاسه تیرېږي، د واورې اورید لخوا اورښت سبب کېږي. ځکه په لوړو ځایونو کې د هوا تکاثف عمل او اشباع ژر منځته راځي لکه چې په شمالي سالنګ کې د اعظمي او اصغري تودوخې اختلاف ۵۲، ۶ درجې او په جنوبي سالنګ کې د سانتی ګرید ۴۶، ۸ درجو معادل وي، د واورې دایمي اورښت په ختیځ هندوکش او د بابا د غره په ځینو ځایونو کې په تیره د شاه فولادي په ګاونډ کې د پخوانیو یخچالونو نښې روښانه کوي.

ستپ اقلیم: د ستپ اقلیم د پراختیا ساحه د مونسوني او مدیترانه یي اقلیم په پرتله زیات دی. ستپ په عمومي توګه په نیمه صحرايي ساحه کې پروت وي، د ستپ په سیمه کې وابنه او مختلف حیوانات کرل کېږي چې د هندوکش شمالي او جنوبي لمنې او د پروان سیمې په بر کې نیسي. میوه لرونکي اوبې میوې ونې هم په دې ځای کې وده اونمو کوي. که دغه لوړې سطحې او غرونه نه وای، بې شکه شگلنو او پراخو دښتو به په هندوکش ځای نیولی و. له نیکه مرغه له د غې سیمې سره طبیعت مرسته کړي، د هندوکش غرو لړۍ او سپین غره له شتون سره سره په افغانستان کې یې پراخه د ښتې له منځه وړي دي. د ستپ سیمه وچه اب او هوا لري. د شپې او ورځې تودوخه یې له ۲۰ درجو زیاتې نه کوي، د هندوکش د غرونو لړۍ د ستپ برخه په دوو سیمو ویشلې ده، دستپ شمالي او جنوبي سیمې.

د دولسم لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	د افغانستان جیولوجیکي حالت
۲- زده کړه پز (پوهنیزې، او مهارتي ذهني) موخي	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخي تر لاسه کړي.</p> <p>- عمومي موخي:</p> <p>- د افغانستان له جیولوجیکي حالت سره به بشپړه بلدتیا پیدا کړي</p> <p>ځانگړی موخي:</p> <p>- د افغانستان له جیولوجیکي حالت سره به بلدشي</p> <p>- د جیولوجیکي مختلفو دورو د بدلونونو سره به مینه پیدا کړي.</p> <p>- په یوه ډیگرام کې جیولوجیکي مختلفې دورې رسم کړي.</p>
۳- د تدریس میتود	توضیحي، مباحثه یي، ډله ییز کار، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	د لوست کتاب، تخته، تباشیر، د ښوونکي لارښود کتاب، د ځمکې د جوړښتونو او شکلونو بیلې بیلې نقشې، په لوست پورې اړوند عکسونه، د امکان په صورت کې د کمپیوټر له سي ډي گانو او انټرنټ کار اخیستل.
۵- د ارزونې لارې	تحریري شفاهي، د فعالیتونو ارزونه، لنډ ځوابه پوښتنې، عملي کار
۶- په ټولگي کې زده کړه پز او تدریس لومړني فعالیتونه	<p>روغېر د ټولگي تنظیمول، حاضرۍ اخیستل، د ټولگي بهر فعالیت، له زاړه لوست سره د نوي لوست ارتباط تامینول، د زاړه لوست په اړه ارزونه</p> <p>- هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>ایا د ځمکې د جوړښت د شکلونو په باره کې معلومات لرئ؟</p>
	وخت په دقیقو
	۱۰ دقیقې

وخت په دقیقو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک گوري. - نوي لوست په پټه خوله مطالعه کوي. - د افغانستان د جيولوجيکي حالت په باره کې نظر څرگندوي. - د لوست مهم ټکي ياداشت کوي. - تختې او نقشې ته پاملرنه کوي، د نوي لوست تشریح ته غوږ نیسي. - د نوي لوست پوښتنو ته ځواب وايي. - زده کوونکي دې په ډلو کې او د ټولگي د ننه فعالیت کې فعاله ونډه واخلي او د ښوونکي لارښوونې تر سره کوي. - د نوي لوست د پای پوښتنو ته ځواب وايي - خپلې ستونزې او پوښتنې کوي. - له ټولگي څخه بهر فعالیت ياداشت کوي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک وليکي. - د پټې خولې مطالعې سپارښتنه وکړي. - د افغانستان د جيولوجيکي حالت په اړه پوښتنې وکړي. - پر تختې د نوي لوست مهم ټکي وليکي. - د افغانستان جيولوجيکي حالت شرحه کړي. - زده کوونکي په ډلو وویشي - د نوي لوست په اړوند پوښتنې وکړي - د ډله ییز کار لارښوونه او څارنه وکړي. - د لوست د پای پوښتنې وکړي. - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي. - د ټولگي بهر فعالیت شرحه کړي.
<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځواب:</p> <p>۱- لومړۍ شمیره سمه ده</p> <p>۲- دویمه شمیره سمه ده</p> <p>۲- رسوبی تیرې چې زموږ په هېواد کې د میوزویک له دریم عهد څخه شتون لري، شگلنې تیرې، شیلونه او کانگلو مراتونه دي چې د هندوکش په جنوبي برخو کې لیدل کېږي.</p> <p>۳- په کواترنري دوره کې جوړښتونه په عمومي توګه د افغانستان په جنوب غرب کې د نیمروز، مارچې، نوزاد، گودزیره دښتې او په نورو برخو، لکه فراه، هلمند، کندهار او زابل کې رامنځته شويدي.</p>		

۹- د ښوونکي له پاره اضافي معلومات

افغانستان يو غرنی هيواد دي چې له $\frac{1}{3}$ څخه زياته برخه يې د غرونو لړيو نيولي ده چې زياتره دهماليې د غرونو لړۍ اوله بلې خوا د لويديځې اسيا د غرونو لړۍ سره اړوند دی. د اسيا د فزيکي نقشې له کتنې څرگنديږي چې د منځنۍ اسيا لور ځايونه د لوړوالي له نظره د نړۍ له مهمو غرونو څخه شميرل کيږي چې ختيځې سيمې يې ډيرې لوړې، خو لويديځې برخې يې ډېره ارتفاع نه لري

د غرونو دغه لړۍ د ختيځ له خوا د لويديځ په لور پرته ده.

د افغانستان غرونه هم له ختيځ څخه لويديځ خواته پراته دي، نوموړي غرونه په خپل اوږدوالي کې د ختيځ له خوا لويديځ لورته په څو څانگو ويشل شويدي او له بلې خوا يې لوړ والی له ختيځ څخه د لويديځ په لور لږ لږ کميږي او په پای کې په اوارو ځمکو او جبو پای ته رسيږي.

د مرکزي اسيا په برخه کې چې نن د ځمکې د کرې ډيره لوړه سيمه جوړوي او د نړۍ په بام شهرت لري، د ځمکې پيژندنې په دويم عهد کې يو سمندر شتون درلود چې د اطلس سمندريې د الکاهل له سمندر سره يو ځای کاوه. دغه سمندر د ځمکې پيژندنې د پوهانو په واسطه د تيتس په نامه ياد شوي دي چې شمالي لويه وچه يې (Angara) او جنوبي لويه وچه يې (Gondvana) سره بيلولې د وخت په تېرېدلو شمالي او جنوبي طبقاتو د دوه اړخيز فشار په پای کې او غرونو د راپورته کيدلو حرکتونو کرار کرار د تيتس رسوبات لوړ کړل، په پای کې يې موجود غرونه منځته راوړل چې له ختيځ څخه د لويديځ په لور پراته دي.

د دیار لسم لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلوبو سرلیکونه	د مطلوبو شرح
۱- د لوست موضوع	د اراضي جوړښت او شکلونه
۲- زده کړه بڼه (پوهنيزې، مهارتي او ذهني) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>- عمومي موخې:</p> <p>- د اراضي له جوړښت او شکلونو سره به بشپړه بلدتیا پیدا کړي</p> <p>خانگړې موخې:</p> <p>- د اراضي له جوړښت او شکلونو سره به بلد شي.</p> <p>- لوړې، وتلي او ننوتلي او اوري سیمې رسمې کړي.</p> <p>- د افغانستان د لږو لورو سیمو په باره کې به معلومات او مینه پیدا کړي.</p>
۳- د تدریس میتود	توضیحي، مباحثه یي، ډله کار، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	د لوست کتاب، تخته، تباشیر، د ښوونکي لارښود کتاب، د اراضي نقشه شکلونه او جوړښت، د لوست اړوند عکسونه د امکان په صورت کې د کمپیوټر له سي ډي گانو او انټرنټ څخه کار اخیستل.
۵- د ارزونې لارې	تحریري، شفاهي، د فعالیتونو ارزونه، لنډ ځواب پوښتنې، عملي کار
۶- په ټولگي کې زده کړه بڼه او تدریس لومړنې فعالیتونه	<p>روغبر، د ټولگي تنظیمول، د حاضرۍ اخیستل، له ټولگي بهر فعالیت، د تېر لوست ارزونه له زاړه لوست سره د نوي لوست ارتباط تامینول.</p> <p>هڅوونکي پوښتنه</p> <p>ایا د اراضي د جوړښت او شکلونو په باره کې معلومات لرئ؟</p>
	<p>وخت په دقیقو</p> <p>۱۰ دقیقې</p>

وخت په دقيقو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د لوست سرلیک ته گوري. - نوي لوست په پټه خوله لولي. - د اراضي د جوړښت او شکلونو په هکله نظر ښکاره کوي. - د لوست مهم ټکي یاداشت کوي. - نقشي او تختې ته پاملرنه کوي، د نوي لوست شرحې ته غورځیسي. - د نوي لوست پوښتنو ته ځواب ورکوي. - زده کوونکي په ډلو کې برخه اخلي او د ټولگي د ننه فعالیت کې تر سره کوي. - زده کوونکي په ډلو کې فعاله او رغنده گډون کوي. - د نوي لوست د پای پوښتنو ته ځواب ورکوي. - خپلې ستونزې او پوښتنې وايي. - له ټولگي بهر فعالیت لیکي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - په پټه خوله د مطالعې سپارښتنه وکړي. - د اراضي د جوړښت او شکلونو په هکله ځانگړې پوښتنې. - پر تختې د لوست مهم ټکي ولیکي. - د نقشي له مخې د تختې پرمخ د لوست مهم ټکي ولیکي. - د اراضي جوړښت او شکلونه تشریح کړي. - د نوي لوست پوښتنې وکړي. - زده کوونکي په گروپونو وویشي دهغوی په ټولگي کې د ننه فعالیت جوت کړي. - د ډله ییز کار لارښوونه او څارنه وکړي. - د لوست د پای پوښتنې وکړي. - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي. - له ټولگي څخه بهر فعالیت تشریح کړي.
<p style="text-align: center;">۸- د لوست د متن د پوښتنو ځوابونه:</p> <p style="text-align: center;">د متن په کتنې سره د نیمگرو جملو تش ځایونه دک کړي</p> <p>۱- د سمندر له سطحې د هېواد د خاورې ډبره لږه ارتفاع ۲۵۹ متره ده.</p> <p>۲- ډبره لوړه څوکه یې د نو شاخ په نامه د هندوکش څوکه ده چې ۷۴۸۵ متره لوړوالی لري.</p> <p>۳- هغه اراضي چې له ۲۰۰۰ څخه تر ۶۰۰۰ لوړوالی لري، د افغانستان د ټولو غرونولۍ ده.</p> <p>۴- هغه اراضي چې په منځنۍ ارتفاع له ۵۰۰ څخه تر ۲۰۰۰ مترو لوړوالی کې پرته ده، څه ځانگړتیاوې لري.</p> <p>۵- هغه سیمې چې د سمندر له سطحې له ۳۰۰ مترو څخه تر ۵۰۰ مترو پورې لوړوالی لري، په عمومي توگه د ټیټو ځمکو تر سرلیک لاندې یا د لږو لوړو سیمو په نوم یاد شوي دي</p> <p>۱- د آمو لږه لوړه ساحه د افغانستان په شمال کې د آمو د سیند په غاړه د کوکچي د سیند تر وروستنۍ برخې پورې، د کندوز د سیند له غاړو څخه تر شکاشم، د تاشقرغان حوزه، د بلخ آب له سیند وروستنۍ برخې څخه د مزارشريف تر جنوب، د شبرغان حوزه، دولت آباد او تر اندخوي غزیدلي ده.</p> <p>۲- د هلمند حوزه د افغانستان په جنوب لویدیځ کې پرته ده، د هلمند د سیند ټیټه حوزه، خاشرود، فراه رود، ادرسکن او گودزیره نومېږي چې په عمومي توگه د گودزیره دښته، د جهندم دښته، امیران دښته د چخانسونر ټولې ځمکې، زرنج، کنگ، د پوزک هامون او اطراف یې احتوا کوي او بري او صحرايي ځانگړتیا لري.</p> <p>۳- د ننگرهار لږ ارتفاع ساحه نسبتاً د کابل د سیند غاړو کې له جلال آباد څخه د لعل پورې سیمې نیسي د گواتروري د شکلونو تپرو او د نورو دورو د تپرو ډولونه جوړ شويدي، له دې کبله یې د اراضیو لنده بل رامنځته کړی او تر استوا لاندې اقلیم په درلودلو سره مدیترانه یې پیداوارو په کې پراختیا موندلې ده.</p>		

۹- د ښوونکی لپاره اضافي معلومات

د افغانستان د غرونو لړۍ د جوړښت، تشکیل او پیدایښت له نظره تقریباً د مرکزي اسیا د غرونو له لړۍ سره ورته والی لري، د افغانستان د غرونو لړۍ په تیره مرکزي برخې یې له ختیځ څخه د لویدیځ په لوري اوږدوالي لري او په پای کې د هریرود په حوزې پای ته رسیږي. د اوبو دوېش سرحد د هندوکش او بابا غر دشمال او جنوبي برخو ترمنځ ټاکنه کوي سربیره پر هغې د افغانستان د بیلو بیلو سیمو د غرونو لړۍ له دې جملې نه د هېواد شمالي سیمې په تیره بدخشان او ترکستان د جنوبي او جنوب ختیځ له سیمو یعنې کابل، ننگرهار، غزني او کندهار سره بیلوي او د موصلاتو او ترانسپورت له نظره یې زیاتې ستونزې رامنځ ته کړي دي، په داسې حال کې چې په اوسني وخت کې د سالنگ د تونل په کیندلو سره یې دغه ستونزې تر یوه حده لږې کړيدي.

د خوارلسم لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	د غرونولړۍ او په ژوند کې د هغې اهمیت
۲- زده کړه بڼه (پوهنیزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>- عمومي موخې:</p> <p>- د غرونو له لړۍ او په ژوند کې به دهغې له اهمیت سره به بشپړه بلدتیا ومومي ځانگړی موخې:</p> <p>- د غرونو په لړۍ او په ژوند کې د هغې اهمیت وپېژنی.</p> <p>- زده کوونکي به مینه پیدا کړي چې د غرونو لړۍ د انسانانو په ژوند کې څه رول لري.</p> <p>- پوه به شي چې کومې مهمې زیرمې د غرونو په لړۍ کې شتون لري.</p>
۳- د تدریس میتود	څرگندونې او ډله ییز کار، خبرې پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	کتاب، تخته، تباشیر، دښوونکي لارښود کتاب، په لوست پورې تړلي عکسونه، که امکان ولري جغرافیایي ویدویې، تلویزیوني فلمونه، د کمپیوټر، سي، ډي گاني او انټرنټ
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي، لنډ ځوابه پوښتنې، د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه، عملي کار او د ښوونکي د یاداشت کتابچه
۶- په ټولگي کې زده کړه بڼه او تدریس لومړنې فعالیتونه	<p>سلام اچول، روغې، د ټولگي تنظیمول، حاضرۍ-اخیستل، له ټولگي بهر فعالیتونه، د تېر لوست ارزونه، د نوي لوست او زاړه لوست ترمنځ اړیکه رامنځته کول:</p> <p>هڅوونکي پوښتنه</p> <p>ایا د غرونو د لړیو او په ژوند کې د هغو د ارزښت په باره کې معلومات لرئ؟</p>
	<p>وخت په دقیقو</p> <p>۱۰ دقیقې</p>

وخت په دقیقو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک گوري - نوي لوست په پټه خوله مطالعه کوي. - د غرونو د لړۍ او د هغو د اهمیت په باره نظر څرگندوي - د لوست مهم ټکي لیکي - نقشي او تختې ته پاملرنه کوي او د نوي لوست تشریح ته غوږ نیسی. - د نوي لوست پوښتنو ته ځواب وايي. - زده کوونکي پر ډلو ویشی او په ټولگي کې د ننه فعالیت کې برخه اخلي. - د ښوونکي په لارښوونه د گروپي کار پایله د خپل استازي پواسطه نورو زده کوونکو ته وړاندې کوي. - د نوي لوست د پای پوښتنو ته ځواب وايي. - خپلي ستونزې او پوښتنې طرحه کوي. - د ټولگي بهر فعالیت لیکي 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - د پټې خولې مطالعې سپارښتنه وکړي. - په ژوند کې د غرونو د لړلو د اهمیت په هکله پوښتنې وکړي. - د نقشي له مخې په تختې د غرونو د لړۍ مهم ټکي ولیکي او په ژوند کې یې اهمیت شرحه کړي. - د نوي لوست په باره کې پوښتنې وکړي - زده کوونکي په ډلو ویشی د هغو فعالیت مشخص کړي. - د ډله ییز کار لارښوونه او څارنه وکړي. - د لوست د پای پوښتنې وکړي - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي - له ټولگي بهر فعالیت توضیح کړي.
<p>۸- د لوست د متن د پوښتنو ځواب:</p> <p>د جملو خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړي</p> <p>۱- د افغانستان $\frac{1}{3}$ برخه د غرونو لړۍ او لورې ارتفاعگانې دي</p> <p>۲- زموږ د هېواد غرونه او لورې برخې د قراقرم او د کوچني پامير له شمال خیتخ څخه پیل شويدي.</p> <p>۳- د افغانستان د غرونو لړۍ یوازې طبیعي عامل دی چې د دغې ساحې دښتې حالت یې له منځه وړی دی.</p> <p>۴- د افغانستان ځینې غرونه په ځنگلونو پوښلي دي</p> <p>۵- د افغانستان په زیاترو غرونو کې دایمي واورې شته.</p>		
<p>۹- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات</p> <p>د افغانستان د غرونو لړۍ د مرکزي اسیا د غرونو له لړۍ سره د جوړښت له طرز او پیدایښت سره لږ تر لږه یوشان دی. د افغانستان د غرونو لړۍ په تیره مرکزي برخې یې چې له ختیځ څخه لویدیځ پلو ته امتداد لري او په پای کې د هریرود په حوزې کې پای ته رسیږي، د شمالي سیمو، د هندوکش او بابا غره ترمنځ د اوبو د وېش سرحد ټاکي او سر بیره پر دې مختلفې سیمې یعنې د افغانستان شمال په تیره د ترکستان او بدخشان شاوخوا د افغانستان د جنوب او خیتخ جنوب سیمې یعنې کابل، ننگرهار، غزني او کندهار بیل کړيدي، د موصلاتوله درکه یې ستونزې رامنځ ته کړيدي.</p> <p>په داسې حال کې چې دغه ستونزې نن د سالنگ د تونل په کیندلو او له ښو نقلیه وسایطو څخه په کار اخیستلو تریوې اندازې لري شويدي.</p>		

د پنځلسم لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	د هندوکش لړۍ
۲- زده کړه پز (پوهنیزې مهارتې، او ذهني) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>– عمومي موخې:</p> <p>– د هندوکش له لړۍ سره به بلدشي ځانگړی موخې:</p> <p>– د هندوکش دلړۍ په باره کې به معلومات پیدا کړي.</p> <p>– په نقشه کې به د هندوکش د لړۍ موقعیت رسم کړي.</p> <p>– د ختیځ هندوکش او لویدیځ هندوکش د لړیو سره به مینه پیدا کړي.</p>
۳- د تدریس میتود	خرگندونې او ډله ییز کار، خبرې پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	کتاب- تخته، تباشیر، د ښوونکي لارښود کتاب، په لوست پورې تړلې انځورونه، د هندوکش لړۍ، که امکان ولري د کمپیوټر، له سي ډي گانو انټرنټ کار اخیستل.
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي، لنډ ځوابه پوښتنې، د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه، عملي کار او د ښوونکي د یاداشت کتابچه.
۶- په ټولگي کې زده کړه پز او تدریس لومړني فعالیتونه	<p>سلام اچول، روغې، د ټولگي تنظیمول، حاضرۍ اخیستل، له ټولگي بهر فعالیتونه، د تېر لوست ارزونه، د نوي او زاړه لوست ترمنځ اړیکه رامنځ ته کول</p> <p>هڅوونکي پوښتنه</p> <p>– ایا د هندوکش دلړۍ په باره کې معلومات لری؟</p>
	<p>وخت په دقیقو</p> <p>۱۰ دقیقې</p>

وخت په دقیقو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست د سرلیک په غور لوستل او کتاب کې پیدا کول - نوي لوست په پټه خوله مطالعه کوي. - د هندوکش د لړۍ په باره کې نظر څرگند وي - د لوست مهم ټکي لیکي - نقشي او تختې ته پاملرنه کوي، د نوي لوست شرحې ته غور نیسي. - د نوي لوست پوښتنو ته ځواب ورکوي. - زده کوونکي په ډلو کې ونډه اخلي او د ټولگي د ننه فعالیت ترسره کوي او د ښوونکي لارښوونې عملي کوي. - د نوي لوست د پای پوښتنو ته ځواب وايي - خپلې ستونزې او پوښتنې طرحه کوي. - له ټولگي بهر فعالیت یاداشت اخلي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - په پټه خوله د مطالعې سپارښتنه وکړي. - د هندوکش د لړۍ په اړه پوښتنې وکړي. - پر تختې باندې د لوست مهمې برخې ولیکي او په نقشه کې یې شرحه کړي. - د هندوکش د لړۍ نوي لوست په اړه پوښتنې وکړي. - زده کوونکي په ډلو ویشي په ټولگي کې د ننه فعالیت ورته مشخص کړي. - د ډلو کار لارښوونه او څارنه وکړي. - د لوست د پای پوښتنې طرحه کړي - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي. - له ټولگي بهر فعالیت توضیح کړي.
<p style="text-align: center;">۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:</p> <p>۱- د افغانستان د هندوکش غرونو لړۍ په شمال او جنوب یعنی د دوو اوبو لرونکو سیمو یعنی د کابل د اوبو حوزه د امو له اوبو څخه بیلوي.</p> <p>۲- ختیځ هندوکش د زیباک له درې د خواک تر کوتله د ۳۶۰ کیلو مترو په واټن امتداد موندلی، زموږ د هېواد له لویو غرنیو لړیو څخه شمیرل کېږي</p> <p>۳- یخچالي مریونه د کران او منجان له درې څخه لاندې ناحیه انجمن، پوشال او خواک د ائتکالي فعالیت له اغیزې په زیاته اندازه رامنځته شوي دي.</p> <p>۴- د ختیځ هندوکش ډیره لوړه څوکه له افغاني خاورې بهر په جترال کې د تراجمیر په نامه پرته ده او د سمندر له سطحې څخه یې لوړوالی ۷۷۵۰ متروته رسېږي</p> <p>۵- د هېواد د شمال او جنوب سترې لویې لارې د لویديځ هندوکش د سالنگ له تونل او شکاری دره له همدې ساحې څخه تیرېږي.</p>		

۹- د ښوونکي له پاره اضافي معلومات

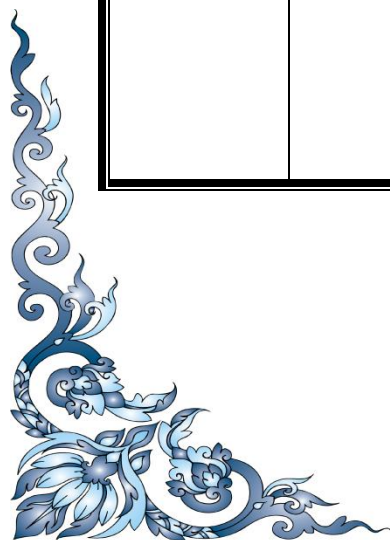
د واخان په جنوب لويديځ لوري. د غرونو لړۍ يا لورې څوکې پرته دي چې د هندوکش يا هندي قفقاز په نامه يادېږي. د غرونو دغه لړۍ له شمال ختيځ څخه د لويديځ او جنوب لويديځ پلوته امتداد لري او دغرونو هغه لړۍ چې په لويديځ کې پرته دي، د افغانستان د شمال او جنوب ترمنځ يې لوی ديوال رامنځته کړيدی. د غرونو دغه لړۍ د ختيځ له لوري د افغانستان خاورې د قراقرم د غرونو له لړۍ سره يوځای شوي دي او د بروغل کوتل د ۳۸۰۴ مترو په لوړوالي د دغو دوو لړيو بيلوونکی حد جوړوي.

د جيومار فولوجستانو له نتيجه څخه داسې روښانه کېږي چې د هندوکش د غرونو لړۍ د مرکزي اسيا دلړيو په شان ځوانې دي او د څرگنديدو او ودې په حالت کې دي، د غرونو پيدا کولو حرکتونه چې د زلزلو د رامنځته کولو سبب کېږي، د دې موضوع حقيقت ثابتوي، د غرونو د دغه لړۍ اساس او بنسټ له پلټونیک او ولگانیک نار په ډوله تېرو څخه جوړ شوي او پورتنۍ برخې يې د رسوبي تېرو پناو طبقو نيولې ده چې په ځينو برخو کې يې تېرې ښکاره شويدي، د هندوکش لړۍ يې شميره درې او وادي گانې لري چې د ځينو د جوړښت اساس د ائتکال د عمل په واسطه دی.

د شپاړسم لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلوبو سرلیکونه	د مطلوبو شرح
۱- د لوست موضوع	د بابا غر
۲- زده کړه بڼه (پوهنیزې، مهارتي او ذهني) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>- عمومي موخې:</p> <p>- د بابا له غره سره به بشپړه بلدتیا ومومي.</p> <p>ځانگړې موخې:</p> <p>- د بابا د غره په باره کې به معلومات حاصل کړي.</p> <p>- د بابا غره د موقعیت معلومات به ترلاسه کړي.</p> <p>- په نقشه کې به د بابا غره کولونه په نښه کړي.</p> <p>- د سپین غره په باره کې به معلومات ترلاسه کړي.</p> <p>- د سپین غر په اقتصادي ارزښت به وپوهیږي.</p>
۳- د تدریس میتود	څرگندونې او ډله ییز کار، خبرې پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	کتاب، تخته، تباشیر، د ښوونکي لارښود کتاب، دبابا غره او سپین غره نقشې، د امکان په صورت کې دکمپیوټر له سي ډي گانو او انټرنټ څخه کار اخیستل.
۵- د ارزونې لارې	تحریري شفاهي (لنډ ځوابه پوښتنې)، د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه، عملي کار او دښوونکي د یاداشت کتابچه.
۶- په ټولگي کې زده کړه بڼه او تدریس لومړنې فعالیتونه	<p>سلام اچول، روغېر، دټولگي تنظیمول، حاضرۍ اخیستل، له وخت په دقیقو ټولگي بهر فعالیتونه، د تېر لوست ارزونه، د نوي اوزار په لوست ترمنځ اړیکه رامنځته کول.</p>
	<p>هڅوونکي پوښتنه</p> <p>- ایا دبابا غره او سپین غره په باره کې معلومات لرئ؟</p>
	۱۰ دقیقې

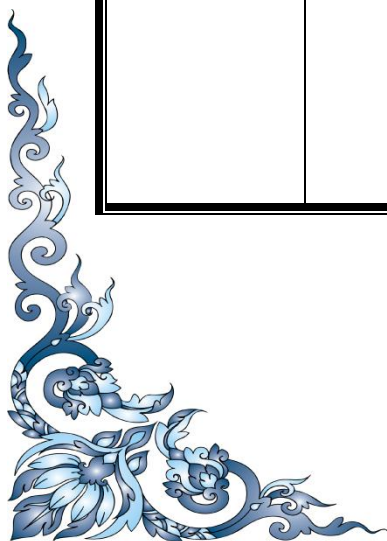

وخت په دقیقو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک گوري - نوی لوست په پټه خوله مطالعه کوي. - د بابا د غره او سپین غره په اړه نظر څرگندوي - د لوست مهم ټکي یاداشت کوي. - نقشې ته پاملرنه کوي او د نوي لوست د تشریح په اړه د ښوونکي څرگندونې په غور اوري - پوښتنو ته ځوابونه وايي. - په ډلو او د ټولگي د ننه فعالیت کې برخه اخلي. - د نوي لوست د پای پوښتنو ته ځواب وايي - خپلې ستونزې او پوښتنې طرحه کوي. - د ټولگي بهر فعالیت یاداشت کوي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - په پټه خوله د نوي لوست د مطالعې سپارښته وکړي. - د بابا د غره او سپین غره په اړه پوښتنې طرحه کړي. - پر تختې د نوي لوست مهم ټکي ولیکي. - د نقشې له مخې پر تختې مهم ټکي ولیکي، د بابا غره او سپین غره نوی لوست توضیح کړي. - د نوي لوست په اړه پوښتنې وکړي - زده کوونکي په ډلو وویشي او د هرې ډلې فعالیت و ټاکي. - دلوست دپای پوښتنې طرحه کړي. - د زده کوونکو پوښتنې اوستونزې حل کړي - له ټولگي څخه بهر فعالیت توضیح کړي.
<p style="text-align: right;">۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځواب وايي:</p> <p style="text-align: right;">سم ځواب ښه کړي</p> <p style="text-align: right;">۱- (د) سم دی</p> <p style="text-align: right;">۲- (ب) سم دی</p> <p style="text-align: right;">۳- (د) سم دی.</p> <p style="text-align: right;">۴- (ج) سم دی</p>		
<p style="text-align: right;">۹- د ښوونکي له لپاره اضافي معلومات</p> <p style="text-align: right;">د بابا غره:</p> <p>د غرونو دغه لړۍ تقریباً دافغانستان په مرکزي برخه کې پرته ده او دغرونو دغه لړۍ هم د هندوکش، فیروز کوه او د ترکستان د تیربند د غرونو په شان له ختیځ څخه دلویدیځ په لور پرته ده، هغه خانگې چې له دغې لړۍ بیلې شويدي په مختلفو خواوو غځېدلې چې د خانگو یوه برخه یې د شمال او شمال لویدیځ په لور او بله برخه یې د جنوب او جنوب لویدیځ په لور پرته ده. دغه خانگې له شمال څخه جنوب ته اوله جنوبه شمال ته تگ راتگ له ستونزو سره مخامخ کړیدی د بابا د غره زیاتې لوړې برخې په کال کې له شپږمیاشتو زیاته موده په واورو پوښلې وي، تگ راتگ په کې نه کیږي، د دغې لړۍ د لوړوالي منځنۍ اندازه (۴۰۹۰) مترو ته رسیږي او ډیره لوړه څوکه یې د شاه فولادي په نوم یادېږي چې د سمندر له سطحې څخه (۵۱۴۰) متره لوړوالی لري.</p> <p>سپین غر(سفید کوه) د افغانستان د ختیځ په لور پروت دی، (۱۵۰) کیلو متره اوږدوالی لري، دغه لړۍ د پېښور له (۴۸) کیلومتري څخه پیل کیږي، د لویدیځ په لورې امتداد لري، ښایي چې د سپین غره ښاخونه زیات وي چې یوه برخه یې د کابل تر جنوب ختیځ پورې رسیږي اوله هغه ځایه یې نورې خانگې د جنوب په لور دوام لري.</p>		

د اووه لسم لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	د سلیمان غر
۲- زده کړه بڼه (پوهنیزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>– عمومي موخه:</p> <p>– د سلیمان غره په بشپړه توګه وپېژني</p> <p>خانګړی موخې:</p> <p>– د سلیمان د غره په اړوند به پشپړ معلومات پیدا کړي.</p> <p>– د سلیمان د غره موقعیت به په نقشه کې ونیسي.</p> <p>– د ترکستان د تیر بند په اړوند به خبرتیا او مینه پیدا کړي</p> <p>– په دې به پوه شي چې په پسرلي او اوږي کې د ترکستان د تیر بند شمالي او جنوبي برخې څنګه دي، نوروته به یې روښانه کړي.</p>
۳- د تدریس میتود	خرګندونې او ډله ییز کار، خبرې، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	درسي کتاب، تخته، تباشیر، د ښوونکي لارښود کتاب، د سلیمان د غره نقشې، د امکان په صورت کې د کمپیوټر له سې ډي ګانو او انټرنټ څخه کار اخیستل.
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لنډ ځوابه پوښتنې)، د ښوونکي د یاداشت کتابچه، په ټولګي کې د ننه فعالیت ارزونه او عملي کار
۶- په ټولګي کې زده کړه بڼه او تدریس لومړنې فعالیتونه	<p>سلام اچول، روغې، د ټولګي تنظیمول، له ټولګي بهر فعالیت تامینول،</p> <p>د تېر لوست ارزونه، د نوي او زاړه لوست ترمنځ اړیکه رامنځ ته کول.</p> <p>هڅوونکي پوښتنه</p> <p>– ایا د سلیمان غره په باره کې معلومات لرئ؟</p>
	<p>وخت په دقیقو</p> <p>۱۰ دقیقې</p>

وخت په دقيقو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک گوري - نوی لوست په پټه خوله مطالعه کوي. - د سلیمان د غره او د ترکستان د تیربند په باره کې نظر څرگندوي - د درس مهم ټکي یاداشت کوي. - نقشي او پر تختې باندې لیکلو مهمو ټکو ته پاملرنه کوي، نوي لوست ته په غور غور نیسي. - د نوي لوست پوښتنو ته ځواب وايي. - په ډ لو او په ټولگي کې د ننه فعالیت کې فعاله ونډه اخلي. - د خپلو ستونزو په هکله پوښتنې کوي. - د ډله ییز کار پایله د خپلو استازو په واسطه د ښوونکي په لارښوونه د ټولگي په مخکې نورو ته وړاندې کوي. - د لوست د پای پوښتنو ته ځواب ورکوي. - له ټولگي بهر فعالیت یاداشت کوي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکئ - په پټه خوله د مطالعې سپارښتنه وکړئ - د سلیمان د غره او د ترکستان د تیربند په اړوند پوښتنې وکړئ - د تختې پرمخ د لوست دمهمو ټکو د لیکلو سپارښتنه وکړئ. - د نقشي له مخې پر تختې مهم ټکي ولیکئ. - د سلیمان د غره او د ترکستان د تیربند نوي لوست توضیح کړئ. - د نوي لوست پوښتنې وکړئ - زده کوونکي په ډلوویشی - د ټولگي د ننه فعالیت وگورئ - د ډله ییز کار څارنه وکړئ - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړئ - د لوست د پای پوښتنې حل او دنوي لوست ارزونه وکړئ. - د ټولگي نه بهر فعالیت توضیح کړئ
<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځواب ووايي:</p>		
<p>۱- د افغانستان د غرو لړۍ په مجموع کې په جیولوجیکي (ترشیري) دریمې دورې پورې اړوند دي.</p>		
<p>۲- د سلیمان د غره د لړۍ لوړه څوکه د سلیمان د تخت په نامه یاده شوي او دسمندر له سطحې (۳۲۰۰) متره لوړوالی لري.</p>		
<p>۳- نور ښاخونه چې د سلیمان د غره د لړۍ په دوام زموږ د هېواد محلي اوسیمه ییز غرونه جوړوي، په پکتیا، پکتیکا او بلوچستان کې پراخیتا موندلې او د سیند حوزه د افغانستان له جنوبي ولایتونو څخه بیلوي، خو د دغې سیمې د اوسیدونکو کلتوري ځانگړتیاوې یو شان دي او گڼ فرهنگ او کلتور لري او هغه سرحدی کرښه چې د غرونو له دغې لړۍ څخه تیره شوې واحدې قبیلې له یو بل څخه بیلوي.</p>		
<p>۴- د ترکستان تیربند د افغانستان په شمال لویدیځ کې موقعیت لري.</p>		

۹- د ښوونکي له پاره اضافي معلومات

د سلیمان د غرو دلړۍ پروت لوری د سپین غره او ختیځ تور غره له لړۍ سره اختلاف لري. د غرونو دغه لړۍ د افغانستان د پولو په جنوب کې پرته ده او ۶۰۰ کیلو متره اوږدوالی لري. د لویدیځ سلیمان داغ او ختیځ سلیمان داغ په برخو ویشل کېږي. د سلیمان د غره په جوړښت کې د تکنیک عملیه رول لري او په دغه توګه یې زیاتې ماتې په دغه لړۍ کې رامنځته کړي دي، د غرونو د لړۍ په پورتنیو برخو کې اهکي تیرې څرګندوي چې د جوړښت عمل یې د طبقات الارضي په دویمه او دریمه پېړۍ کې رامنځته شوي دي. د سلیمان د غره دلړۍ ختیځه برخه د افغانستان له پولو بهر پرته ده او د وزیرستان خاوره جوړوي. جنوبي څانګې یې د سیند حوزې په بلوچستان کې افغانستان له جنوبي حوزې بیلوي، د سلیمان د غرو لړۍ، ختیځو غرو لړۍ، سپین غره د موسمي لنډه بل درسیدلو له امله زیات مرطوب دی او ستنې ته ورته پانې لرونکې ونې، څیړۍ زېره ونې او نورې ونې لري.

د اتلسم لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

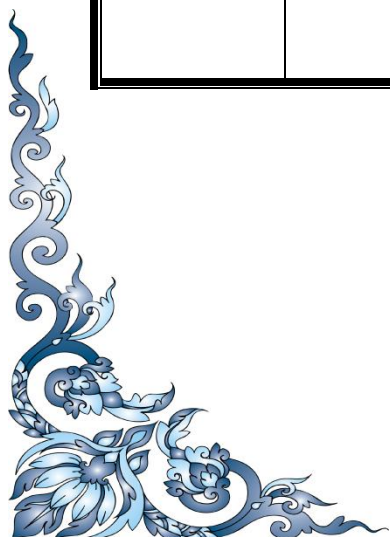
د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	ب- هوار ځایونه - د بښتې او شگلنې سیمې
۲- زده کړه بڼه (پوهنیزې مهارتې او ذهنیتي) موخې.	زده کوونکي به د لوست په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي: - عمومي موخې: - له اوارو ځایونو - د بښتون او شگلنو سیمو سره به بشپړه بلدتیا پیدا کړي ځانگړی موخې: - د اوارو ځایونو - د بښتو او شگلنو سیمو په باره کې به معلومات پیدا کړي. - د اوارو ځایونو - د بښتو او شگلنو سیمو موقعیت به په نقشه کې وښيي - د غرونولپړۍ، لږ لوړ ځایونه او اوارې سیمې به وپېژني او نوروته به یې معلومات وړاندې کړي.
۳- د تدریس میتود	توضیحي، خبرې، ډله ییز کار، پوښتنې، او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	د لوست کتاب، تخته، تباشیر، د ښوونکي لارښود کتاب، طبیعي نقشه که مکان ولري، د کمپیوټر له سي ډي گانو او انټرنټ څخه کار اخیستل.
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لنډ ځوابه پوښتنې) په ټولگي کې د ننه فعالیت ارزونه، عملي کار او د ښوونکي د یاداشت کتابچه.
۶- په ټولگي کې زده کړه بڼه او تدریس فعالیتونه	سلام اچول، روغې، دټولگي تنظیمول، حاضرۍ- اخستل، له ټولگي څخه بهر فعالیت، د تېر لوست ارزونه، له زړه لوست سره د نوي لوست ترمنځ اړیکه رامنځته کول
	۱۰ دقیقې
	- هڅوونکي پوښتنه: - ایا د اوارو ځایونو، د بښتو او شگلنو سیمو په باره کې معلومات لری؟

وخت په دقیقه	زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقه	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک ته گوري - نوي لوست په پټه خوله مطالعه کوي. - د اوارو سیمو دښتو او شگلنو سیمو په اړوند نظر څرگندوي. - د لوست مهم ټکي یاداشت کوي. - نقشي او په تخته لیکل شوی مهمو ټکوته پاملرنه کوي. - د نوي لوست شرحې ته غورځیسي. - د نوي لوست پوښتنو ته ځواب وایي. - په ډلو کې دټولگي د ننه فعالیت کې فعال برخه اخلي ډله ییز کار کې د ښوونکي له لارښوونې سره سم برخه اخلي او پایله یې د خپل استازي پواسطه د ټولگي مخکې وړاندې کوي. - خپلې ستونزې او پوښتنې طرحه کوي. - د لوست د پای پوښتنو ته ځواب وایي - له ټولگي څخه بهر فعالیت یاداشت کوي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - په پټه خوله د مطالعې سپارښتنه وکړي. - د اوارو ځایونو، دښتو او شگلنو سیمو په اړوند پوښتنې وکړي. - د لوست مهم ټکي ولیکي. - د نقشي له مخې دې مهم ټکي ولیکي او پر تختې دي اوار ځایونه، دښتې او شگلنې سیمې توضیح کړي - د نوي لوست د مهمو ټکو په باره کې پوښتنې وکړي. - زده کوونکي په ډلو وویشي او په ټولگي کې د ننه د هغو فعالیت مشخص کړي. - د ډله ییز کار څارنه وکړي - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې طرحه کړي - د لوست د پای پوښتنې طرحه او نوي لوست ارزښاتي کړي - له ټولگي بهر فعالیت توضیح کړي
<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځواب وایي:</p> <p>۱- د افغانستان هېواد د طبیعي عوارضو او توپوگرافي د له مخې په درو برخو ویشل شوی ده</p> <p>۲- د افغانستان په شمال کې د شیر ماهي شگلنې دښتې د بلخ او امو دریا ترمنځ پرتې دي.</p> <p>۳- د هلمند د حوزې دښتې صحرايي اقلیمي ځانگړتیا لري.</p> <p>۴- د ننگرهار د حوزې دښتې د ثمر خیلو او غازي اباد د شگلنو ځمکو او په لغمان کې د گمبيري او سرخکانو له دښتو څخه عبارت دي.</p> <p>۵- د افغانستان د جنوب لویدیځو شگلنې ساحې چې د گودزري د جهیل شاوخوا سیمې، د جهندم دښته، صدیقی ریگستان، د امیران دښته او د چخانسونر ټولې ځمکې په کې شاملې دي چې پراخه شگلنې سیمې جوړې کړي دي.</p>		
<p>۹- د ښوونکي له پاره اضافي معلومات</p> <p>په هغو ځایونو کې چې د غرونو لړۍ شتون و نه لري، او به او داوبو سرچینې نه لیدل کیږي او اورښت پکې ډیر لږ وي صحرايي او دښتې ساحې رامنځ ته کوي. د افغانستان په شمال کې د شیر ماهي دښته او شگلنه دښتې د بلخ او امو دریا ترمنځ موقعیت لري، د هلمند په حوزه کې اواره اراضي د گودزري د جهیل شاوخوا، د جهندم دښته، صدیقی ریگستان او د امیران دښته پرتې ده. په ننگرهار کې د ثمر خیلو او غازي اباد شگلنې سیمې، په لغمان کې د گمبيري او د سرخکانو دښتې شته. دغه راز په لوگر کې د سقاوې دښته او په کاپیسا کې ریگ روان د یادولو وړ ده.</p>		

د نولسم لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	ژوي
۲- زده کړه بڼه (پوهنيزې، مهارتي او ذهني) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>- عمومي موخې:</p> <p>- له ژويو سره به بشپړه بلدتیا ومومي</p> <p>خانگړې موخې:</p> <p>- د افغانستان د ژويو په اړه به معلومات حاصل کړي.</p> <p>- د اهلي او وحشي ژويو د ارزښت په اړه به معلومات پیدا کړي.</p> <p>- د ژويو د ژوند ځای به د اقلیمي سیمو له نظره وپېژني</p> <p>- د ژويو د اقتصادي ارزښت په اړه به معلومات پیدا کړي</p>
۳- د تدریس میتود	څرگندونې او ډله ییز کار، خبرې پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	د لوست کتاب، تخته، تباشیر، د ښوونکي لارښود کتاب، د سلیمان غره نقشه، که امکان ولري د کمپیوټر له سي ډي گانو او انټرنټ څخه به کار واخلي
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لڼه ځوابه پوښتنې)، په ټولگي کې د فعالیت ارزونه او عملي کار.
۶- په ټولگي کې زده کړه بڼه او تدریس لومړنې فعالیتونه	<p>سلام روغېر، د ټولگي تنظیمول، د حاضرۍ اخیستل، له ټولگي څخه بهر فعالیت، د تېر لوست ارزونه، د زارې او نوي لوست ترمنځ اړیکه رامنځ ته کول.</p> <p>- هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>- ایا د افغانستان د ژويو په باره کې معلومات لری؟</p>
	<p>وخت په دقیقو</p> <p>۱۰ دقیقې</p>

وخت په دقيقتو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک گوري - نوی لوست په پټه خوله مطالعه کوي. - د لوست په اړه نظر څرگندوي - د نوي لوست مهم او غوره ټکي یاداشت کوي. - د انځورونو له مخه د تختې مهم ټکي (ژوي) توضیح کوي. - د نوي لوست پوښتنو ته ځواب وايي. - په ډلو او د ټولگي د ننه فعالیت کې ونډه اخلي، د ډله ییز کار نتیجه د استازو پواسطه د ټولگي مخکې وړاندې کوي. - خپلې ستونزې او پوښتنې کوي. - د ټولگي بهر فعالیت یاداشت کوي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - په پټه خوله د مطالعې سپارښته وکړي. - د ژويو په اړه پوښتنې وکړي. - له تختې څخه د لوست د مهمو ټکو لیکلو سپارښتنه وکړي. - د انځورونو له مخه پر تختې باندې مهم ټکي ولیکي او نوی لوست تشریح کړي. - له نوي لوست څخه پوښتنې وکړي - زده کوونکي په ډلو وویشي د ټولگي د ننه د هغو فعالیت مشخص کړي. - ډله ییز کار څارنه وکړي - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي - له ټولگي بهر فعالیت توضیح کړي
<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځواب ووايي:</p> <p>سم ځواب په نښه کړي</p> <p>۱- (۱) شمیره سمه ده</p> <p>لنډ ځواب ورکړي</p> <p>۲- د هندوکش د غرونو لړۍ د نیمه قطبي او نیمه استوایي سیمو د څارویو د جلا کولو یوه پوله گڼل کیږي.</p> <p>۳- زمونږ په هیواد کې له ۴۴۱ څخه زیات ډولونه الوتونکي لیدل کیږي چې زیات شمیرې د اوبو او مهاجر الوتونکي دي.</p> <p>۴- هغه مرغان چې په لوړو ځایونو کې ځاله لري، د هامون له جهیلونو او د غزني د ولاړ و اوبو له مرغانو سره توپیر لري.</p> <p>د ساري په توگه: پکه بابنه، گربت، تپوس او کونگ په لوړو ځایونو کې ژوند کوي.</p> <p>۵- صحرايي ژوي له ډول ډول مورگانو، گیدرو، کفتار، سور لنډي، څخنده گانو او حشراتو څخه عبارت دي.</p>		
<p>۹- د ښوونکي له پاره اضافي معلومات</p> <p>په افغانستان کې ډول ډول ژوي، مدیترانې او تر استوا لاندې ژويو ته ورته ژوي شته. له دې کبله زمونږ د هیواد نښتې ساحه د ژويو ځای د قطب او تر استوا لاندې سیمو ترمنځ سیمه جوړوي چې د هیواد په اقتصاد او د توریزم په جلبولو کې مهم رول لري، دغه هیواد د هغو د ژوند له پاره مناسب ځای دي چې کم پیداکیږي، لکه مار خوړونکې هوسی، مارکوپولو هوسی، د ختن هوسی، اورین پړانگ، سپین کلنگ او ډول ډول تې لرونکي او نور جوړ وي.</p> <p>لکه: پخوا پرې دنورستان په ځنگلونو کې اوسیده، د امو دریا په غاړه کې بیر او پړانگ په اوچتو او د هندوکش په لوړو سیمو کې یې شتون در لود، په کوهستانونو کې لیه ژوند کاوه، سره گیدره چې ځانگړی طبي ارزښت لري، په مرکزي کوهستانونو کې پیدا شویده.</p> <p>د شمال په لوس سټپ خاوره کې شیشگي ژوند کوي او له ۴۴۱ زیات مرغان چې زیات شمیرې ابې او مهاجر دي.</p>		

د شلم لوست د تدریس لارښود پلان
د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

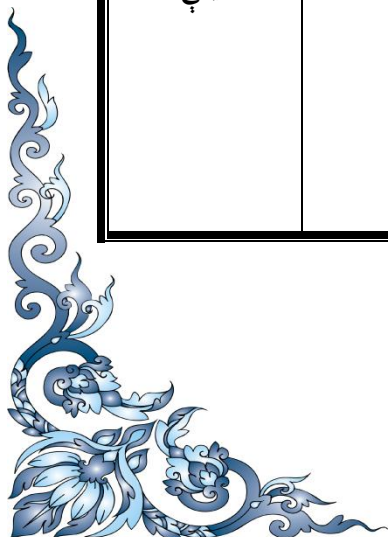
د مطلوبو سرلیکونه	د مطلوبو شرح
۱- د لوست موضوع	ځنگلونه
۲- زده کړه بڼه (پوهنیزې، مهارتي، او ذهنيتي) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>- عمومي موخې:</p> <p>- له ځنگلونو سره به بشپړه بلدتیا ومومي</p> <p>ځانگړې موخې:</p> <p>- د افغانستان له ډول ډول ځنگلونو څخه به خبرتیا تر لاسه کړي.</p> <p>- د ځنگلونو اقتصادي گټې به وپيژني.</p> <p>- په دې به و پوهیږي چې ځنگلونه په څو ډولو ویشل شويدي</p> <p>- د ځنگلونو ارزښت د ژوند د چاپیریال په ساتنه به پوه او نوروته به یې معلومات ورکړای شي.</p>
۳- د تدریس میتود	څرگندونې، خبرې، ډله ییز کار، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	د لوست کتاب، تخته، تباشیر، د ښوونکي لارښود کتاب، د ځنگلونو انځورونه که امکان ولري د کمپیوتر سي ډي گاني او انټرنټ کارول
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لنډ ځوابه پوښتنې)، په ټولگي کې د ننه فعالیت ارزونې او عملي کار
۶- په ټولگي کې زده کړه بڼه او تدریس لومړنې فعالیتونه	<p>سلام اچول، روغې، دټولگي تنظیمول، حاضرۍ اخیستل، له ټولگي بهر فعالیت د تېر لوست ارزونه، له زاړه لوست سره د نوي لوست د اړیکې رامنځته کول</p>
	<p>- هڅوونکي پوښتنه</p> <p>- ایا د ځنگلونو له ډولونو او قسمونو سره بلدتیا لری؟</p>
	۱۰ دقیقې

وخت په دقیقه	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیت
۳۵ دقیقه	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک گوري - نوي لوست په پټه خوله مطالعه کوي. - د نوي لوست (ځنگلونو) په اړه نظر څرگندوي - د لوست مهم او عمده ټکي یاداشت کوي. - د انځورونو او هغو مهمو ټکو چې په تخته لیکل شوي په اړوند توضیح کوي. - نوی لوست (ځنگلونه) په غور وایي - د ټولگي د ننه په ډله ییز فعالیت کې فعاله ونډه اخلي او د خپلې ډلې نظریې په خپل استازي د ټولگي په مخکې لولي - خپلې ستونزې او پوښتنې کوي. - له ټولگي بهر فعالیت یاداشت اخلي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - په پټه خوله د مطالعې سپارښته وکړي. - (د ځنگلونو) په اړوند پوښتنې طرحه کړي. - پر تختې د لوست مهم ټکي ولیکي. - د ځنگلونو د نوي لوست د انځورونو له مخې لیکل شوي مهم ټکي توضیح کړي. - له زده کوونکو څخه د نوي لوست پوښتنې وکړي - د ټولگي د ننه ډله ییز کار مشخص کړي - د ډله ییز کار څارنه وکړي - د زده کوونکو پوښتنو او ستونزو ته ځوابونه ورکړي - له ټولگي بهر فعالیت توضیح کړي.
<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځواب:</p>		
<p>۱- د ستنې په شان پانې لرونکي صنعتي ځنگلونه چې پانې یې همیشه شنبې دي، د ۲۰۰۰ - او ۳۰۰۰ متره لوړتیا ترمنځ وده او نمو کوي، د هېواد په جنوبي او ختیځو سیمو کې شتون لري.</p>		
<p>۲- د دولت په وسیله د ځنگلونو حفاظت او ساتنه او په عنعنوي توګه دهغه ځای د خلکو په وسیله رامنځته کېږي</p>		
<p>۳- ځنگلونه زیاتي اقتصادي ګټې لري، د ساري په توګه د ودانیو د جوړولو، تودوخې، سکرو او مغز لرونکو میوو، د لرگیو پلورل چې د ملي اقتصاد په پراختیا کې مهم رول لري خالي ځایونه ډک کړي.</p>		
<p>۱- زموږ د هېواد د ځنگلونو زیاتي برخې د امنیت د تامین له امله او په تیره د نورو ساحې خالي کول، چې دوا تونو او اوسیدلو کورونو ته نژدې وې له منځه وړي دي.</p>		
<p>۲- د ستنې په شان پانې لرونکي صنعتي ځنگلونه د ۲۰۰۰ - او ۳۰۰۰ مترو ترمنځ لوړوالي کې وده او نمو کوي.</p>		
<p>۳- بوتي لرونکي او تیت شوي ځنگلونه د هېواد په مرکزي او جنوب لویدیځو برخو کې واقع دي.</p>		
<p>۹- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات</p>		
<p>ځنگلونه دافغانستان له طبیعي مهمو سرچینو څخه دي، د ټولني او هېواد په اقتصادي بنسټ او د اړتیا وړ په لرې کولو کې اغیزمن رول لري. شواهد ښيي چې د هېواد د جنوب غرنۍ سیمې د ستنې په شان پانې لرونکو او پلنو پانېوګیو ځنگلونو پوښلي دي. د هېواد د جنوب ختیځ غرونه، لکه: دسلیمان غر، سپین غر، د جترال برخې، هندوکش او پامیر دنورستان په ګډون له او چتر ارتفاګانو څخه د هغو ترلمنو پورې له صنعتي او له ارزښت لرونکي صنعتي ځنگلونو او دڅپرۍ او ستنې په شان پانې لرونکوونو پوښلي دي او هم د هېواد شمال لویدیځې سیمې او غونډۍ دښتې ځنگلونو او نورو ډول ډول ونو پوښلي دي، په افغانستان کې د ځنگلونو حفاظت او ساتنه د دولت په واسطه په عنعنوي توګه د هغه ځای د خلکو په واسطه کېږي، زموږ په هېواد کې د استوګنې د چاپیریال له عمده رنګولو او د جګړې په وخت کې د ځنگلونو له منځه تلل او د طبیعي سرچینو ستره ضایعه ګڼل کېږي.</p>		

د یو ویشتم لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونه شرحه
۱- د لوست موضوع	د بوټو فرش
۲- د زده کړې (پوهنیزې، مهارتي، او ذهني) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>- عمومي موخې:</p> <p>- د بوټو له فرش سره به بشپړه بلدتیا پیدا کړي</p> <p>ځانگړې موخې:</p> <p>- د بوټو د فرش په ارزښت به پوه او نوروته به یې معلومات وړاندې کړي.</p> <p>- د اقلیمي سیمې ټول بوټي به وپېژني</p> <p>- د بوټو د فرش په گټو به پوه شي</p> <p>- له و نو او بوټو څخه د کار اخیستلو له طریقې به خبرتیا حاصله او په کتابچو کې به یې ولیکي.</p>
۳- د تدریس میتود	خرگندونې او ډله ییز کار، خبرې پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	درسي کتاب، تخته، تباشیر، د ښوونکي لارښود کتاب، د بوټو فرش انځورونه، که امکان ولري د کمپیوټر له سي ډي گانو او انټرنټ څخه کار اخیستل
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لنډ ځوابه پوښتنې)، د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه، د ښوونکي د یاداشت کتابچه او عملي کار.
۶- په ټولگي کې د زده کړې او تدریس لومړني فعالیتونه	<p>روغبر، د ټولگي تنظیمول، حاضرۍ اخیستل، له ټولگي بهر فعالیت</p> <p>کتل، د تېر لوست ارزونه، له زاړه لوست سره د نوي لوست ترمنځ</p> <p>اړیکه رامنځ ته کول.</p> <p>- هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>- ایا له اقلیمي مختلفو سیمو څخه د بوټو د فرش خبرتیا لری؟</p>
	وخت په دقیقو
	۱۰ دقیقې

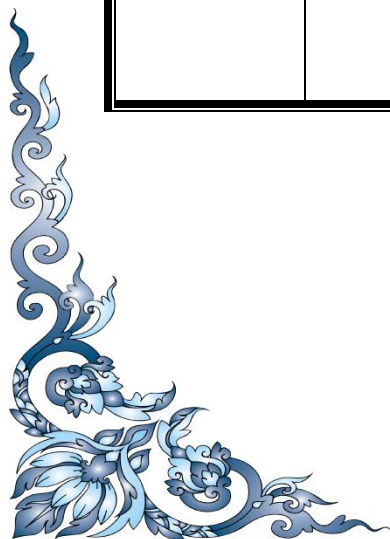

وخت په دقيقو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک گوري - نوی لوست په پټه خوله مطالعه کوي. - د بوټو د فرش اړوند نظر څرگندوي - د لوست مهم او عمده ټکي یاداشت کوي. - د بوټو د فرش توضیح ته غوږ نیسي - د نوي لوست پوښتنو ته ځواب ورکوي. - په ټولگي کې د ننه د ډلو په فعالیت کې فعاله ونډه اخلي د ښوونکي لارښوونې تر سره کوي. - خپلې ستونزې او پوښتنې طرحه کوي. - د لوست لنډيز ته غوږ نیسي چې پوه شي - له ټولگي بهر فعالیت یاداشت کوي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - په پټه خوله د مطالعې سپارښتنه وکړي. - د بوټو د فرش په اړوند پوښتنې طرحه کړي. - پر تختې د لوست مهم او عمده ټکي ولیکي. - د انځورونو او په تخته د لیکل شوو بوټو فرش توضیح کړي - د نوي لوست په اړوند پوښتنې وکړي - زده کوونکي په ډلو ویشي د ټولگي د ننه د دوی فعالیت مشخص کړي. - د ډله ییز کار څارنه وکړي. - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي او د لوست ارزونه وکړي - د لوست لنډيز ووايي - له ټولگي بهر فعالیت توضیح کړي
<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځواب:</p> <p>خالي ځایونه په مناسبو جملو ډک کړئ</p> <p>۱- افغانستان یو غرنی هېواد دی</p> <p>۲- په افغانستان کې د تودوخې د درجې، لنډه بل، اورښت او د ځمکې د جوړښت له نظره ډول ډول بوټي لیدلي شو.</p> <p>صحيح او غلطې پوښتنې</p> <p>۱- (ص)</p> <p>۲- (غ)</p> <p>۳- (غ)</p> <p>۴- (غ)</p>		
<p>۹- د ښوونکي له پاره اضافي معلومات</p> <p>افغانستان یو غرنی هېواد دی، چې د تودوخې د درجې، لنډه بل، اورښت او د ځمکې د جوړښت له نظره ډول ډول بوټي پکې لیدلي شو. لکه چې زموږ د هېواد شمالي برخو کې ډول ډول نباتات روزل کېږي، سربیره په دې په افغانستان کې نور بوټي هم شته. زېره د وحشي بوټو له ډلې څخه ده چې له هېواد څخه بهرته صادريږي. د بدخشان درې د نړۍ ډېره بڼه زیره تولیدوي او ددغه بوټي تخم زرونه کاله پخوا ختیځو او لويديځو هېوادونو ته د ورینموله لارې صادريده.</p>		

د دووه ويشتم لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلوبو سرلیکونه	د مطلوبو شرح
۱- د لوست موضوع	په طبیعت کې د اوبو گرځیدل (سایکل یې)
۲- د زده کړې (پوهنیزې مهارتې، او ذهنیتي) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>- عمومي موخې:</p> <p>- په طبیعت کې به د اوبو گرځیدل (سایکل یې) وپېژني</p> <p>ځانگړې موخې:</p> <p>- په طبیعت کې داوبو له گرځیدلو (د اوبو سایکل) سره به بلد شي او نورو ته به یې معلومات ورکړای شي.</p> <p>- د هایدرو سایکل په عملیې به و پوهیږي.</p> <p>- د اوبو د بد لیدلو حالت په پراس او کنگل کیدل به وپېژني</p>
۳- د تدریس میتود	خرگندونې او ډله ییز کار، خبرې پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	د لوست کتاب، تخته، د ښوونکي لارښود کتاب، په طبیعت کې داوبو له گرځیدلو (د اوبو سایکل) که امکان ولري، د کمپیوټر له سي ډي گانو او انټرنټ کار واخلي.
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لنډ ځوابه پوښتنې)، د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه، د ښوونکي د یاداشت کتابچه او عملي کار.
۶- په ټولگي کې د زده کړې او تدریس لومړني فعالیتونه	<p>سلام، روغېر، دټولگي تنظیمول، حاضرۍ اخیستل، له ټولگیو بهر</p> <p>فعالیت لیدل، د تېر لوست ارزونه، له زاړه سره د نوي لوست</p> <p>اړیکه رامنځ ته کول.</p> <p>- هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>- ایا په طبیعت کې د اوبو د گرځیدلو (د اوبو سایکل) په اړه څه معلومات لرئ؟</p>
	وخت په دقیقو
	۱۰ دقیقې

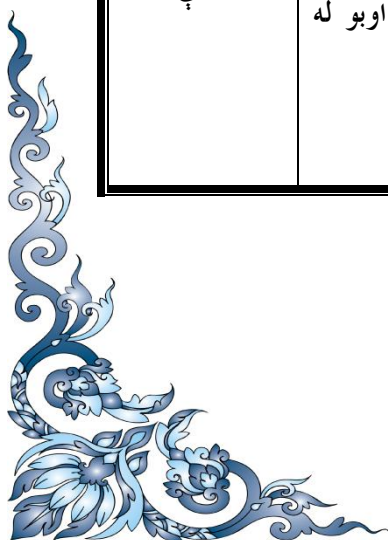

وخت په دقیقو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک گوري - نوی لوست په پټه خوله مطالعه کوي. - په طبیعت کې د اوبو د گرځیدلو (د اوبو سایکل) په باره کې نظر څرگندوي - دلوست مهم ټکي یاداشت کوي. - د نوي لوست پوښتنو ته ځواب وايي. - په ټولگي کې د ننه خپلې ستونزې هواروي او پوښتنې کوي. - د ټولگي په ډله بیز فعالیت کې فعاله ونډه اخلي او د خپلو ډلو پایله د خپل استازې پواسطه د ټولگي په مخکې د ښوونکي په لارښوونه وړاندې کوي. - د ارزونو پوښتنو ته ځوابونه وايي - د لوست لنډيز ته پاملرنه کوي. - له ټولگي بهر فعالیت یاداشت اخلي 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - په پټه خوله د مطالعې سپارښتنه وکړي. - په طبیعت کې داوبو گرځیدلو (داوبو سایکل) په اړه پوښتنې وگړي. - پر تختې دلوست مهم ټکي ولیکي. - د تختې له مخې د غوره ټکو پوښتنې وکړي. - د انځورونو له مخې د اوبو سایکل توضیح کړي. - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي. - زده کوونکي په ډلو وویشي او فعالیت یې ځانگړی کړي - د ډله بیز کار څارنه وکړي - له زده کوونکو د اروزنې پوښتنې طرحه کړي - د لوست لنډيز وړاندې کړي - له ټولگي بهر فعالیت توضیح کړي.
<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځواب:</p> <p>۱- د ځمکې په کره کې موجودې اوبه تل په بدلون کې دي چې راز راز پړاوونه او پیچلتیا په کې طی کوي، د بېلگې په ډول د مایع او بلن حالت په پراس او ورپسې بدلېږي، او رښتونه منځه راوړي، تر هغې چې په لومړي حالت بدلې شي، د اوبو دغه سایکل ته د اوبو دوراني سایکل ویل کیږي.</p> <p>۲- د اوبو گرځیدل د ځمکې د کرې پر اصلي برخو یعنی اتموسفیر، هایډروسفیر او بایوسفیر ویشل کیږي.</p> <p>صحیح او غلطې پوښتنې</p> <p>۱- (ص)</p> <p>۲- (غ)</p> <p>۳- (ص)</p> <p>۴- (غ)</p>		
<p>۹- د ښوونکي له پاره اضافي معلومات</p> <p>سایکل یا د اوبو دوران د سمندر له پراس څخه پیل کیږي او به له سمندرونو او د اوبو له سرچینو څخه پراس کیږي، فضاته پورته کیږي او د باد په وسیله په فضا کې حرکت کوي، د هوا د کتلو د حرکت واسطه، د اوبو پراس د متروولوجي شرایطو لاندې تراکم کوي، ورپسې رامنځ ته کوي او داشباع د عملې په واسطه بیرته تکاثف(نژدې کیدل) کوي، په باران بدلېږي، د باران او به چې پر ځمکه پیوزي، په مختلفو بڼو جریان پیدا کوي، یوه برخه یې په خاورې کې جذبېږي، بله برخه یې سمد لاسه د لمر د لگیدلو په اغیزې د خاورې د مخې د پراس او ترانسپایریشن، په بڼه د بوټي له سطحې فضا ته پورته کیږي، د باران یوه برخه د ځمکې پرمخ جاري کیږي، د سیند او یا ویالې په شکل حرکت کوي او یوه برخه یې په ځمکه کې جذبېږي، تر دې چې تر ځمکې لاندې او به جوړ وي.</p>		

درویشتم لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	د اوبو ارزښت په ژوندانه، د انرژۍ په تولید او کرنیز اقتصاد کې
۲- د زده کړې (پوهنیزې مهارتې، او ذهنیتي) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>– عمومي موخې:</p> <p>– له زراعتي اقتصاد، د انرژۍ په تولید او ژوند کې به د اوبو له اهمیت سره به بشپړه توګه بلدتیا پیدا کړي</p> <p>خانګړې موخې:</p> <p>– د زراعتي اقتصاد، انرژۍ د تولید او ژوند کې به د اوبو د اهمیت په اړه معلومات پیدا کړي</p> <p>– په زراعتي اقتصاد کې به د اوبو په اهمیت وپوهیږي او نوروته به یې ووايي</p> <p>– په ژوند کې به د اوبو ارزښت وپېژني.</p> <p>– د انرژۍ په تولید کې به له اوبو څخه د کار اخیستلو په اهمیت پوه شي</p>
۳- د تدریس میتود	څرګندونې او ډله ییز کار، خبرې پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	د لوست کتاب، تخته، تباشیر، د ښوونکي لارښود کتاب، په زراعتي اقتصاد انرژۍ تولید، د اوبو اهمیت او که امکان ولري د کمپیوټر له سي ډي ګانو او انټرنټ کار اخیستل.
۵- د ارزونې لارې	شفاهي تحریري (لنډ ځوابه پوښتنې)، د ټولګي د ننه فعالیت ارزونه، عملي کار.
۶- په ټولګي کې د زده کړې او تدریس لومړني فعالیتونه	<p>سلام، روغېر، د ټولګي تنظیمول، حاضرۍ اخیستل، له ټولګي بهر وخت په دقیقو فعالیت، د تېر لوست ارزونه، له زاړه سره د نوي لوست اړیکه رامنځ ته کول.</p> <p>– هڅوونکي پوښتنه</p> <p>– ایا په زراعتي اقتصاد، د انرژۍ په تولید او ژوند کې د اوبو له اهمیت خبرتیا لری؟</p>
	۱۰ دقیقې

وخت په دقیقه	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقه	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک گوري - نوی لوست په پټه خوله مطالعه کوي. - په زراعتي اقتصاد، د انرژۍ په تولید او ژوند کې د اوبو د اهمیت په اړوند نظر څرگندوي - دلوست مهم ټکي لیکي - د نوي لوست شرحې ته په غور سره غورځیسي - د نوي لوست پوښتنو ته ځواب وايي - د ټولگي د ننه فعالیت کې برخه اخلي او پایله یې د خپلو استازو پواسطه د ښوونکي په لارښوونه د ټولگي مخکې وړاندې کوي. - خپلې ستونزې او پوښتنې کوي. - د ارزونې پوښتنو ته ځوابونه ورکوي، دلوست لندیز ته پاملرنه کوي. - له ټولگي بهر فعالیت یاداشت کوي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - په پټه خوله د مطالعې سپارښتنه وکړي. - په زراعتي اقتصاد، د انرژۍ په تولید او ژوند کې د اوبو د اهمیت په باب پوښتنې طرحه کړي. - پر تختې د نوي لوست مهم ټکي ولیکي. - د انځورونوله مخې په تخته د لیکل شویو مهمو ټکو تشریح وکړي - د نوي لوست په هکله پوښتنې وکړي - زده کوونکي په ډلو وویشي په ټولگي کې دننه د هغو فعالیت مشخص کړي - د ډله ییز کار څارنه وکړي. - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي. - د نوي لوست ارزونه وکړي، د لوست لندیز وړاندې کړي - له ټولگي بهر فعالیت توضیح کړي.
		<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځواب:</p> <p>سم ځواب په نښه کړي</p> <p>۱- (ج) سم دی</p> <p>۲- (ج) سم دی</p> <p>۳- (الف) سم دی</p> <p>تشریحي پوښتنې:</p> <p>۱- د اوبو له سطحې څخه د کورونو په ورځنیو لگښتونو، ښاري او کورنیو لگښتونو، زراعتي او صنعتي لگښتونو سر بیره د کالیو او مسافرو په وړلو راوړلو کې کار اخیستل کیږي.</p> <p>۲- په کرنه کې هم باید د اوبه خور او د اوبه کولو له مناسبو او نویو لارو څخه کار واخیستل شي، خو د اوبو له ضایع کیدلو مخنیوی وشي</p> <p>۳- اوبه په صنعت کې هم کارول کیږي، لکه چې په میلیونونو لیتره اوبه د صنعت په تولید کې کارول کیږي. د برېښنا د ځواک په تولید کې د موادو او دستگاوو په کارولو کې هم له اوبو څخه کار اخیستل کیږي، په پرمخ تللیو هېوادونو کې چټلې اوبه بیرته سایکل کوي او په ښارونو کې ترې کار اخیستل کیږي.</p>

۹- د ښوونکي له پاره اضافي معلومات

د $\frac{3}{4}$ برخې په شاوخوا کې د ځمکې سطحه اوبو نیولې ده، دانسانانو، ژویو او نباتاتو ژوند په اوبو پورې تړلی دی، له اوبو څخه د څښلو او په ورځنیو کارونو کې کار اخیستل کېږي. له اوبو څخه د کرنې، صنعت او دبرېښنا د انرژۍ له پاره هم کار اخیستل کېږي، امکان لري چې بشر له خوړو و پرته ډیر وخت ژوندي پاتې شي، خوله اوبو پرته ژوند ته دوام نه شي ورکولی، انسانان په څښلو او ورځنیو فعالیتونو کې خوړو او بوته اړتیا لري یعنې هغه اوبه چې د مالګې اندازه یې ډېره کمه وي، د سمندرونو او بحیرو اوبه ترو شي دي او له هغو څخه د کار اخیستل پاکولو ته اړتیا لري.

د براعظمونو په ترتیب سره د نړۍ د اوبو نامتو حوزې په لاندې ډول دي

۱- په آسیا کې د ژېړ سیند او هوانګهو د اوبو حوزه په چین کې، د آسیا په سهیل ختیځ کې میکانګ سیند، همدارنگه د سیر او آمو سیندونه د افغانستان په شمال کې له ځانګړي اهمیت څخه برخمن دي. چې په دې حوزو کې په ځانګړي ډول په چین او افغانستان کې مهمې کرېزي حوزې شمیرل کېږي. سر بیره پر دې د دې حوزو له اوبو څخه د برېښنا په تولید کې ډیره ګټه اخیستل کېږي.

د سیند دریاب حوزه همدارنگه د ګنګا او برهماپوترا سیندونو اوبه چې د بنگال په خلیج کې ورتویږي، له هغوي څخه هم په کرنه او د برېښنا په تولید کې ګټه اخیستل کېږي.

زمونږ په ګران هیواد کې د کابل سیند، امو دریاب، د هریرود او هلمند اوبو له حوزو څخه په کرنه او د برېښنا په تولید په لوړه کچه ګټه اخیستل کېږي.

د څلور ويشتم لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	د اوبو لگولو حوزې
۲- د زده کړې (پوهنیزې مهارتې، او ذهنيې) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <ul style="list-style-type: none"> - عمومي موخې: - له اوبو لرونکو حوزو څخه به بشپړه معلومات ومومي ځانگړې موخې: - په دې به پوه شي چې افغانستان په څو اوبو لرونکو حوزو ویشل شويدي. - د هېواد اوبو لرونکو حوزو سر چينې به وپيژني. - اوبو لرونکي حوزې به رسم کړي.
۳- د تدریس میتود	څرگندونې، خبرې او ډله ییز کار، خبرې پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	د لوست کتاب، تخته، تباشیر، د ښوونکي لارښود کتاب، د اوبو لرونکو حوزو نقشې او انځورونه، د امکان په صورت کې د کمپیوټر له سي ډي گانو او انټرنټ څخه کار اخیستل.
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لنډ ځوابه پوښتنې)، د ټولگې د ننه فعالیت ارزونه، عملي کار.
۶- په ټولگي کې د زده کړې او تدریس لومړني فعالیتونه	<p>سلام اچول، روغې، د ټولگي تنظیم، کورنۍ دنده، د لوست کتل، وخت په دقیقو</p> <p>د تېر لوست ارزونه او له نوي لوست سره یې اړیکې ټینګول</p> <ul style="list-style-type: none"> - هڅوونکي پوښتنه - ایا د اوبو لرونکو حوزو په باره کې خبرتیا لرئ؟
	۱۰ دقیقې

وخت په دقیقو	د زده کونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک گوري - نوی لوست په پټه خوله مطالعه کوي. - د اوبو لرونکو حوزو په اړوند نظر څرگند وي - دلوست مهم ټکي یاداشت کوي. - د نوي لوست شرحې ته په غور سره غوږ نیسي - له تختې مهم ټکي په خپلو کتابچو کې لیکي. - د خپلو ستونزو په اړوند پوښتنې طرحه کوي. - په ډلو کې خپل کارونه تر سره او د خپل استازې پواسطه یې د ښوونکي په لارښوونه د ټولگې مخکې وړاندې کوي چې نور زده کونکي هم پرې پوه شي - د ډله ییز کار په تر سره کولو کې د ښوونکي لارښوونې عملې کوي. - د ارزونې پوښتنو ته ځوابونه ورکوي. - د لوست لندیز ته غوږ نیسي - په کورنۍ دنده ځانونه پوهوي چې په کورونو کې یې تر سره کوي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - په پټه خوله د مطالعې سپارښتنه وکړي. - (د اوبو لرونکو حوزو) اړوند پوښتنې طرحه کړي. - پر تختې د لوست مهم ټکي ولیکي. - د نقشې له مخې د اوبو لرونکو حوزو تشریح وکړي. - پر تختې لیکل شوي مهم ټکي شرحه کړي - د نوي لوست په باره کې ستونزې اوارې او پوښتنې وکړي - زده کونکي په ډلو وویشي او په ټولگې کې د ننه د هغو فعالیت مشخص کړي - د ډله ییز کار څارنه وکړي - د نوي لوست ارزونه وکړي - د لوست لندیز ووايي - کورنۍ دنده ورکړي
		<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:</p> <ul style="list-style-type: none"> ۱- (ص) ۲- (ص) ۳- (غ) ۴- (غ) ۵- (غ)

۹- د ښوونکي له پاره اضافي معلومات

افغانستان يو غرنی هېواد دی، د اوبو لرونکو حوزو سر چينې يې د هندوکش د غرونو لړۍ او دهغه لورې سيمې جوړوي، په تيره دايمي واورې او يخچالي کتلې چې په واخان، پامير، ختيځ او لويديځ هندوکش او د بابا په غره باندې يودبل له پاسه لويږي، د پسرلي او اوړي په ورځو کې دغه واورې اوبه کيږي، روانې اوبه د هېواد په مختلفو حوزو کې رامنځ ته کوي. دواړې او باران د اورښت له کبله په ژمي او دپسرلي په لومړيو ورځو کې د سيندونو د اوبو اندازه زياتيږي، کله سيلابي متلاطم اوطوفاني کيږي او کله د سيندونو د اوبو دغه زياتيدل د ځمکې په سطحه کې د نباتاتو دکموالي سبب کيږي، د سيندونو او خوړونو په تگلاره کې د گاونډيو سيمو د ځمکو شکلونه تخريبيږي او يو څه برخې يې سمسورې او زراعتي گرځي.

په اوسنيو شرايطو کې په افغانستان کې د اوبو پنځه سيمې شتون لري.

۱- د آمو حوزه: په دې حوزه کې د واخان: کوکچي، پلخمي او امام صاحب سيندونه شامل دي.

۱ا حوزه د هيواد په شمال کې د سر سبزي او کرنيزو ځمکو په خړوبولو کې گټه اخيستل کيږي.

۲- د کابل سيند د اوبو حوزه: په دې حوزه کې د غوربند، سالنگ، پنجشير، لندر او لوگر سيندونه شامل دي. همدارنگه دې حوزې د سره رود، اليشينگ، الينگار او د کنړ سيند پراخه سيمه يې نيولي ده. د دې حوزې له اوبو څخه دوې کرنيزې پروژې (هله او غازي آباد) فارمونه او د هغوي ترڅنگ ځمکې خړويږي. همدارنگه د سروبي، نغلو او درونټې په سيمو کې د بريښنا لويې دستگاوي، د دې حوزې پر اوبو گرځي او بريښنا توليدوي.

۳- د هريرود اوبو حوزه په کرنه او د بريښنا په توليد ارزښتناکه ونډه لري.

۴- د هلمند د اوبو حوزه: دا حوزه پغمان ته نژدې له لوړو برخو سرچينه اخلي، اوبه يې سهيل لويديځ پلو بهيږي، د قندهار او هلمند ولايتونو له خړوبولو وروسته د سيستان هامون ته ورتويږي، د دې حوزې پر اوبو د کجکي د بريښنا بند جوړ شوي او قندهار ولايت ته بريښنا توليدوي.

۵- د اوبو بسته حوزې: په دې حوزې کې د غزني، تاشقرغان او بلخاب سيندونه شامل دي، له دې اوبو څخه د کرنيزو ځمکو په خړوبولو کې ډيره گټه اخيستل کيږي.

د پنځه ويستم لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	د آمو حوزه
۲- د زده کړې (پوهنیزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>- عمومي موخې:</p> <p>- د آمو له حوزه سره به بشپړه بلدتیا پیدا کړي</p> <p>ځانگړې موخې:</p> <p>- د آمو د حوزه په اړه به بشپړ معلومات تر لاسه کړي</p> <p>- د آمو دریا ب موقعیت به په نقشه کې رسم کړي.</p> <p>- د آمو دریا ب مرستیالان به وپېژني</p> <p>- د آمو دریا ب، بندرونه به وپېژني او له هغوي سره به مینه پیدا کړي.</p> <p>- د کوچني او کنډز د سیند په اړوند به پوه او نورو ته به معلومات ورکړای شي</p>
۳- د تدریس میتود	څرگندونې، خبرې، او ډله ییز کار، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	د لوست کتاب، تخته، تباشیر، د ښوونکي لارښود کتاب، د آمو دریا ب د حوزه عکسونه انځورونه که امکان ولري د کمپیوټر له سي ډي گانو او انټرنټ څخه ډې کار واخیستل شي
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لنډ ځوابه پوښتنې)، د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه، عملي کار، او د ښوونکي د یادداشت کتابچه
۶- په ټولگي کې د زده کړې او تدریس لومړني فعالیتونه	<p>سلام، روغېر د ټولگي تنظیم، حاضرۍ اخیستل، د کورنۍ کار کتل،</p> <p>د تېر لوست ارزونه او له نوې لوست سره یې اړیکې رامنځ ته کول</p> <p>- هڅوونکي پوښتنه</p> <p>- ایا د آمو حوزه په باره کې معلومات لرئ؟</p>
	<p>وخت په دقیقو</p> <p>۱۰ دقیقې</p>

وخت په دقيقو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقيقي	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرليک گوري - نوي لوست په پټه خوله مطالعه کوي. - د آمو د حوزې اړوند نظر څرگندوي - د تختې د نوي لوست غوره ټکي ليکي - نقشې او تختې ته پاملرنه کوي د نوي لوست تشریح ته غور نيسي - د نوي لوست پوښتنو ته ځواب وايي. - په ټولگي کې د ننه ډله ييز فعاليت کې برخه اخلي او د خپلې ډلې نظر د ټولگي په مخکې د ښوونکي په لارښوونه د خپل استازي پواسطه وړاندې کوي. - خپلې ستونزې او پوښتنې کوي. - د ارزونې پوښتنو ته ځوابونه وايي - د لوست لنديز ته غور نيسي او ځانونه پرې پوهوي - له ټولگي بهر فعاليت ياداشت کوي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرليک وليکي. - په پټه خوله د مطالعې سپارښتنه وکړي. - د آمو د حوزې په اړوند ځانگړې پوښتنه وکړي. - پر تختې د نوي لوست مهم ټکي وليکي. - د نقشې او په تخته د ليکل شوي نوي لوست له مخې د آمو حوزه شرح کړي - د نوي لوست له مخې اړوند پوښتنې وکړي. - زده کوونکي په ډلو وويشي او د ټولگي د ننه د هغو فعاليت وټاکي - د ډله ييز کار څارنه وکړي - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي - د نوي لوست ارزونه وکړي - د نوي لوست لنديز وړاندې کړي - له ټولگي بهر فعاليت توضیح کړي
<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځواب:</p>		
<p>۱- د آمو په حوزه کې هغه شمير دريابونه شامل دي چې هندوکش د لړۍ شمال او شمال ختيځ له څوړو څخه سرچينه اخلي.</p>		
<p>۲- Oxus د آمو درياب په گاونډ کې د بخدي يا ننني بلخ زوړ مدنيت را څرگند شوی او پخوانيو يونانيانو امو د اوکسوس په نامه ياد و.</p>		
<p>۳- د افغانستان په خاوره کې د امو درياب مرستيالان له کندز او کوکچې څخه عبارت دي چې د واخان او پامير د اوبو په گډون په سلو کې څلوېښت برخه لري او د اوبو د حجم له مخې په سلو کې له ۲۰ څخه تر ۳۰ پورې د امو په اوبو کې برخه لري، د دغه درياب مرستيالان چې د شمال له غاړې ورسره يو ځای کيږي، د تاجکستان او ازبکستان په جمهوريت کې بهيږي، مهم يې له گونت، وانچ درياب، قزل سو، وخت درياب او د کافرنهان او سرخان له دريابو څخه عبارت دي.</p>		
<p>۴- د امو درياب د افغانستان د اسلامي جمهوريت، تاجکستان او ترکمنستان ترمنځ سياسي پوله جوړوي.</p>		
<p>۵- د کوکچې درياب د بدخشان له مهمو او مشهورو سيندونو څخه گڼل کيږي، له دې کبله چې د کوکچې د سيند ژوروالي زيات او سور يې لږ او په ځينو ځايونو کې له يو کيلو متر څخه تيری نه کوي، له دې امله په ويالو او لښتو کې د اوبو اخيستل ترې ناشوني دي او په بدخشان کې زراعت هم دومره پراختيا نه ده کړي.</p>		

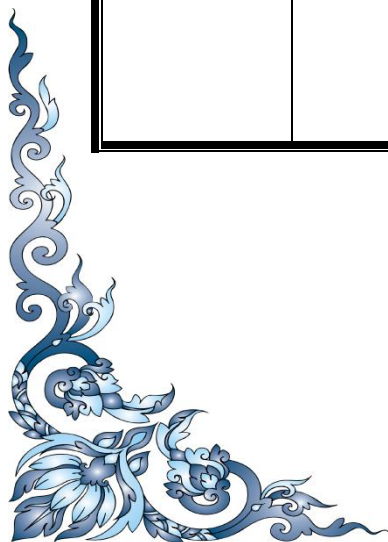
۹- د ښوونکي له پاره اضافي معلومات

د آمو په حوزه کې هغه سیندونه شامل دي چې د هندوکش له لړۍ د شمال او شمال خیتخو څوړو څخه جاري کېږي، یو شمیرېې د آمو له دریاښ سره یو ځای او نورېې د هندوکش د شمال په پراخو دښتو او شگلنو سیمو کې جذبېږي. د آمو دریاښ چې د اکسوس Oxus په نامه هم مشهور دی، د پامیر له لوړو سطحو څخه سرچینه اخلي د آمو سیند د ارال تر بحیرې Aral (د اورال په دریاښ کې د توییدو تر ځای) پورې ۲۵۰۰ کیلومتره اوږدوالی لري، ۱۲۰۰ کیلومتره د افغانستان او تاجکستان، ازبکستان او ترکمنستان ترمنځ سیاسي پوله جوړوي، د آمو دریاښ د کوچني پامیر له کنگلونو څخه سرچینه اخیستې ده، د آمو دریاښ چې د افغانستان او تاجکستان، ازبکستان او ترکمنستان د جمهوریتونو ترمنځ واقع دی، له سیاسي اړخه د بین المللي سیندونو رژیم لري یعنې دواړه هېوادونه په ټاکلو شرطونو له اوبو څخه د کار اخیستلو حق لري، خو د آمو د کینې غاړې د نه مساعدت له نظره او د اوبو د اوجتولو له پاره د کافي وسایلو د نشتوالي له کبله د کرنې هغه ځمکې چې د دریاښ د بستر له سطحې ډېرې اوچتې، دي، د آمو له اوبو څخه لږه اقتصادي استفاده کېږي، خوله مرستیالانو څخه یې په تیره د کندز او کوکچې له سیندونو څخه کرنیز او اقتصادي کار اخیستل کېږي. د کندز له سیند څخه د برېښنا د تولید له پاره د پلخمرې د سپڼسینو ټوکرانو د فابریکې او د روښانولو له پاره کار اخیستل کېږي.

د شپږ ويشتم لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	د کابل حوزه
۲- د زده کړې (پوهنیزې مهارتې، او ذهنيې) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>- عمومي موخې:</p> <p>- د کابل له حوزې سره به بشپړه بلدتیا ومومي ځانگړې موخې:</p> <p>- د کابل د حوزې له سیندونو سره به بلد شي</p> <p>- د کابل سیند او د هغه مرستیالان به د نقشې پر مخ رسم کړي.</p> <p>- د کابل د سیند د اوبو لرونکي حوزې په سمسورتیا کې به د برېښنا په ترلاسه کولو به وپوهیږي او نوروته به یې معلومات ورکړای شي</p> <p>- د کابل سیند تگلاره او سرچینه به وپېژني او د هغه سره به مینه پیدا کړي.</p>
۳- د تدریس میتود	خرگندونې خبرې، ډله ییز کار، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	درسي کتاب، تخته، تباشیر، د ښوونکي لارښود کتاب، نقشه او د کابل د سیند انځورونه، د امکان په صورت کې د کمپیوټر له سي ډي گانو او انټرنټ کار اخیستل.
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لنډه ځوابه پوښتنې)، د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه، عملي کار او د ښوونکي د یاداشت کتابچه
۶- په ټولگي کې د زده کړې او تدریس لومړنې فعالیتونه	<p>سلام اچول، روغې، د ټولگي تنظیمول، حاضرۍ اخیستل، د کورنۍ وخت په دقیقو کار کتل، د تېر لوست ارزونه او د نوي لوست سره یې اړیکې ټینګول</p>
	<p>۱۰ دقیقې</p> <p>- هڅوونکي پوښتنه: آیا د کابل د حوزې په اړوند معلومات لرئ؟</p>

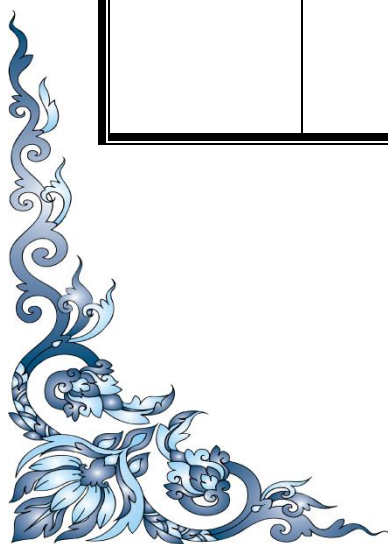

وخت په دقيقو	د زده کړونکو د زده کړې فعاليتونه	۷- د ښوونکي د تدريس فعاليتونه
۳۵ دقيقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرليک گوري. - نوي لوست په پټه خوله مطالعه کوي. - د کابل د حوزې په هکله نظر څرگندول - د لوست مهم ټکي ياداشت کوي. - د نوي لوست (کابل حوزې) تشریح ته غوږ نیسي. - د نوي لوست پوښتنو ته ځواب وايي. - په ټولگي د ننه ډله ييز فعاليت کې برخه اخلي - خپلې ستونزې او پوښتنې کوي. - د نوي لوست د ارزونې پوښتنو ته ځوابونه وايي. - د لوست لنډيز ته غوږ نیسي. - له ټولگي بهر فعاليت ياداشت کوي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرليک وليکي. - په پټه خوله د مطالعې سپارښتنه وکړي. - د (کابل د حوزې) په باب ځانگړي پوښتنې وکړي. - پر تختې د لوست مهم ټکي وليکي. - د نقشې له مخې د نوي لوست مهم ټکي تشریح کړي. - د نوي لوست اړوند پوښتنې وکړي. - د ټولگي د ننه د هغو فعاليت وټاکي. - د ډله ييز کار څارنه وکړي. - زده کوونکي په ډلو وويشي. - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي. - د نوي لوست ارزونه وکړي. - د نوي لوست لنډيز وړاندې کړي. - له ټولگي نه بهر فعاليت توضیح کړي.
<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:</p> <p>۱- (ص)</p> <p>۲- (ص)</p> <p>۳- (غ)</p> <p>۴- (ص)</p> <p>۵- (غ)</p> <p>۶- (غ)</p> <p>۷- د کونړ سيند کامې ته نژدې د کابل له سيند سره يوځای کيږي</p>		
<p>۹- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات</p> <p>د کابل د سيند اوږدوالی له سرچينې څخه د توييدو تر ځايه ۵۰۰ کيلومترونه رسيږي، چې ۳۶۰ کيلو متره يې د افغانستان په خاوره کې بهيږي. د کابل سيند د کابل د ښار د لويديځ له ۸۰ کيلو مترې- د اونۍ درې له نژدې اوله ۳۵۰۰ متره لوړ والي څخه سرچينه اخلي، د خپل بهير په پورتنۍ برخه کې ډېر تيز او مخ پر ځورې بهيږي. د کابل د سيند تگلوری لويديځ لوري ته دی، له بې شميره حوزو او تنگيو تيريږي، د ساري په توگه کله چې د کابل سيند د لندر له تنگي تيريږي د چهاردهي حوزې ته ننوځي، وروسته له هغه چې له کابل څخه تيرشو، تنگ غاروته ننوځي او دنغلو او سروبي له حوزې څخه تيريږي، ورينسمين تنگي ته د اخليږي، وروسته بيا لغمان او د بهسودو له حوزې د لعل پورې تنگي ته ننوځي، د پيښور حوزې ته داخل او د اټک په نژدوکې د سيند له سطحې څخه د ۲۷۱ مترو په لوړالی د سند له درياب سره يوځای کيږي. د دغه بهير په اوږدوکې له ښي او کيڼي خوا څو مرستيالان ورسره يوځای کيږي او د کابل د سيند د اوبو د زياتوالي سبب کيږي.</p>		

د اووه ويستم لوست د تدريس لارښود پلان

د تدريس وخت (يو درسي ساعت)

د مطلبونو سرليکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	د هلمند او سيستان اوبو لرونکي سيمه
۲- د زده کړې (پوهنيزې مهارتي، او ذهني) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدريس په پاې کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>- عمومي موخې:</p> <p>- د هلمند او سيستان اوبو لرونکي حوزې به وپيژني</p> <p>ځانگړې موخې:</p> <p>- د هلمند او سيستان له اوبو لرونکې حوزې سره به بلدتيا پيدا کړي</p> <p>- د هلمند سيند له اوبو لرونکي حوزې به په نقشه کې رسم کړي.</p> <p>- د هلمند سيند له اوبو لرونکي حوزې څخه به د ژوند په بهبود کې د کاراخيستلو معلومات پيدا او نورو ته به يې وړاندې کړای شي</p> <p>- د ادرسکن د سيند له ساحې سره به بلد شي</p> <p>- د هلمند سيند په باره کې به معلومات پيدا کړي.</p>
۳- د تدريس ميتود	څرگندونې، خبرې، ډله ييز کار، پوښتنې، او ځوابونه
۴- د تدريس اړين توکي	د لوست کتاب، تخته، تباشير، د ښوونکي لارښود کتاب، دهلمند سيند نقشه او انځورونه، که امکان ولري د کمپيوټر له سي ډي گانو او انټرنټ څخه کار واخلي
۵- د ارزونې لارې	تحريري او شفاهي (لنډه ځوابه پوښتنې) د ټولگي د ننه فعاليت ارزونه، عملي کار.
۶- په ټولگي کې د زده کړې او تدريس لومړني فعاليتونه	<p>سلام اچول، روغېر کول، د ټولگي تنظيم، حاضرۍ اخېستل، دکورنۍ وخت په دقيقو دندي کتل، د تېر لوست ارزونه او له نوي لوست سره يې اړيکې رامنځ ته کول</p> <p>- هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>- ايا د هلمند او سيستان اوبو لرونکې حوزې په باره کې خبرتيا لري؟</p>
	۱۰ دقيقې

وخت په دقيقو	زده کونکو د زده کړې فعاليتونه	۷- د ښوونکي د تدريس فعاليتونه
۳۵ دقيقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرليک گوري - نوي لوست په پټه خوله مطالعه کوي. - د هلمند اوسپستان اوبو لرونکي حوزو په باره کې نظر څرگندوي - له تختې د نوي لوست د غوره برخو ليکل - د سيستان د حوزې د نوي لوست شرحې ته غوږ نيسي - په ټولگي کې د ننه په ډله ييز فعاليت کې ونډه اخلي او د خپلې ډلې نظر د ښوونکي په لار ښوونه د خپل استازې پواسطه د ټولگي مخکې وړاندې کوي. - خپلې ستونزې او پوښتنې کوي. - د ارزونې پوښتنو ته ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډيز ته پاملرنه کوي چې لوست يې زده شي - له ټولگي څخه بهر فعاليت ياداشت اخلي 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرليک وليکي. - په پټه خوله د مطالعې سپارښتنه وکړي. - د هلمند او سيستان اوبو لرونکو حوزې په باره ځانگړې پوښتنې وکړي. - پر تختې د لوست مهم ټکي وليکي. - د نقشې او په تخته د نوي لوست (هلمند او سيستان) مهم ټکي توضيح کړي - زده کونکي په گروپونو وويشي د ټولگي د ننه د هغو فعاليت وټاکي - د ډله ييز کار څارنه وکړي - د زده کونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي - د لوست د ارزونې پوښتنې وکړي - د لوست لنډيز وړاندې کړي - له ټولگي بهر فعاليت توضيح کړي.
<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځواب:</p> <p>سم ځواب غوره کړئ</p> <p>۱- (ج) ځواب سم دی</p> <p>۲- د هلمند سيند د پغمان غره له لويديځو څوړو او د اوني د کوتل له لويديځ څخه د يونيم کيلومتر په واټن سر چينه اخلي، وروسته بيا د (گردن د يوال) له جنوب څخه تيرېږي، د ملايعقوب د کوتل د لمنو په برخه کې د ميدان لويديځ سرحد شاته پريږدي، د باميانو جنوبي برخو ته د اخليږي، د ارزگان په ولايت کې له خپلو نورو مرستيالانو سره په لوري روانيږي، د کجکي د بند په برخه کې يې سور پراخيږي، د بريښنا د توليد په غرض د زيرمې لويه ساحه جوړوي وروسته بيا د لښکر گاه په لور روانيږي، په نيمه صحرايي ځمکو کې لوی قوس د درويشان او چهار برجک په برخه کې منځ ته راوړي، د نيمروز ولايت د کمال خان په ساحه کې د شمال په لوري ځي، د خوابگاه او کنگ په حصه کې دهېواد د پولو په امتداد په مختلفو پيچلتيا و و خپل جريان ته دوام ورکوي، د خپلې دلنا په برخه کې پر بې شميره ښاخونو ويشل کيږي.</p> <p>۳- د هلمند د سيند رسوبات ناوړه پايلې لري، د هامون په سيستان کې د هلمند د سيند رسوبات د دې سبب شوي دي چې هرکال د سيند دلنا د لويديځ په لور خويږي په پايله کې د سيستان د هامون اوبه د لويديځ په لوري وړاندې ځي او بلاخره د سيستان د هامون اوبه د سر حدي کرښې څخه هغه خوا راتلو شي.</p>		

۹- د ښوونکي له پاره اضافي معلومات

د هلمند سیند د افغانستان ډیر لوی سیند دی چې تقریباً له سرچینې تر توپید لو ځای پورې د افغانستان په خاوره کې بهیري، د هلمند سیند د هزاره جاتو له غره څخه چې د سمندر له سطحې څخه ۳۸۰۰ متره لوړ والی لري، سرچینه اخلي او ترمصبه پورې چې د لویدیځ او جنوب لویدیځ په لور جاري دي ۱۴۰۰ کیلو متره اوږدوالی لري، د هلمند د سیند په پورتنۍ برخه کې ایشار موجود دی، خو په منځنۍ برخه کې یعنې د ګرښک له سیمې له تیریدو څخه وروسته سیلابي حالت له لاسه ورکوي، تقریباً ۸۰۰ متره (یعنې له سرچینې تر ګرښکه) یې لوړ والی کمیږي. له هغه ځایه وروسته د هلمند سیند پراخیري، لوی مرستیال یې یعنې د ارغنداب سیند چې د ترنک، ارغستان او لورا له ګډون څخه تشکیلېږي او د بست کلا ته نژدې ورسره یو ځای کیږي، له هغې وروسته د جنوب په لور روانیږي، د زیات واټن له وهلو وروسته د یوه قوس په شکل د افغانستان په جنوب لویدیځ کې د هلمند په هامون کې توپیري.

د اته ویشتم لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلوبو سرلیکونه	د مطلوبو شرح
۱- د لوست موضوع	د هریرود حوزه
۲- د زده کړې (پوهنیزې، مهارتي او ذهني) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>- عمومي موخې:</p> <p>- د هریرود له حوزې سره به بشپړه بلدتیا ومومي.</p> <p>ځانگړې موخې:</p> <p>- د هریرود د حوزې په اړه به بشپړه معلومات پیدا کړي</p> <p>- د هریرود د حوزې پر اقتصادي او کرنیز ارزښت باندې به پوه شي</p> <p>- د هریرود د سیند په باره کې به معلومات تر لاسه کړي.</p> <p>- د هریرود د سیند موقعیت به په نقشي کې رسم کړي.</p> <p>- د مرغاب د سیند په اړوند به پوره معلومات پیدا کړي.</p>
۳- د تدریس میتود	څرگندونې، خبرې، ډله ییز کار، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	درسي کتاب، تخته، تباشیر، دښوونکي لارښود کتاب، دهریرود نقشه، که امکان ولري د کمپیوټر له سي ډي گانو او انټرنټ کار اخیستل
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لنډ ځوابه پوښتنې)، د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه، عملي کار.
۶- په ټولگي کې د زده کړې او تدریس لومړنې فعالیتونه	<p>سلام اچول، روغېر کول، د ټولگي تنظیمول، حاضرۍ اخیستل، وخت په دقیقو کورنۍ کار کتل، د تېر لوست ارزونه او له نوي لوست سره بې اړیکې پیدا کول</p>
	<p>- هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>- ایا د هریرود د حوزې په باره کې خبرتیا لرئ؟</p>
	۱۰ دقیقې

وخت په دقيقتو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک څرګندول - نوی لوست په پټه خوله مطالعه کوي. - د هریرود د حوزې په باره کې نظر څرګندول - د هریرود د حوزې نوي لوست ته غورځیسي - د ټولګي د ننه ډله ییز فعالیت کې برخه اخلي او د خپل استازې پواسطه د ښوونکي لارښود د ټولګي مخکې وړاندې کوي. - د ارزونې پوښتنو ته ځوابونه وايي - د لوست لنډیز وړاندې کوي. - له ټولګي بهر فعالیت یاداشت کوي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - په پټه خوله د مطالعې سپارښتنه وکړي. - د (هریرود د حوزې) په اړه ځانګړې پوښتنې وکړي. - پر تختې د لیکنې، نقشې او د نوي لوست له مخې د هریرود حوزو توضیح کړي. - زده کوونکي په ډلو ویشي او دهغو فعالیت په ټولګي کې دننه وټاکي. - د ډله ییز کار څارنه وکړي - له زده کوونکو د ارزونې پوښتنې طرحه کړي - د لوست لنډیز وړاندې کړي - له ټولګي بهر فعالیت توضیح کړي
۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځواب:		
۱- (ب) سم دي		
۲- (ج) سم دي		
۳- (الف) سم دي		
تشریحي:		
۱- د هریرود سیند د بابا غره له لور و خخه سرچینه اخیستې ده		
۲- د هریرود سیند له تګاب او شلان سره له یو ځای کیدلو وروسته د لویدیځ په لوري روانیږي		
۳- هریرود سیند د ذولفقار د درې له تیریدو وروسته د ایران دولت او ترکمنستان ترمنځ ګډه پوله ترسرخس پورې جوړوي.		
۴- د هریرود له اوبو خخه د اوبه کولو له پاره زیات کار اخیستل کیږي، له همدې کبله په هرات کې د کرنې حالت د قناعت وړ دي، ځکه چې د کانالونو او اوبو ګرځولو بندونو په مرسته همدارنګه د هرات د ښار د سلما بند له برکته یې ختیځې برخې ډېرې سمسورې اوتازه دي.		
۵- د مرغاب سیند د ځمکې د کرنې په برخه کې ورڅخه کار اخیستل کیږي، اقتصادي ارزښت لري، د ماري چاق په برخه کې په اوارو ځمکو کې بهیږي، د کرنې په برخه کې ګټې اخیستلو ته مساعد دي، خو په ځینو برخو کې دلوروالي له مخې د اوبو تیزوالي زیات شوی، ترې کم ګټه اخیستل کیږي.		

۹- د ښوونکي له پاره اضافي معلومات

د هريرود سيند د بابا غره دلړۍ له لويديځو لمنو او د سنگل اب او سرجنگل له دوو سيندونو څخه سرچينه اخلي، د دولت يار په برخه کې سره يو ځای کيږي، د هريرود سيند جوړوي، د هريرود سيند له ختيځ څخه لويديځ ته د ۴۰۰ کيلو مترو په اوږدوالي د سفيد کوه د غرونو دلړۍ او کاسه يې مرغ ترمخ بهيږي. دا اوبه د ښار په لويديځ کې له خپل ستر مرستيال تگاويزان سره چې ۲۰۰ کيلومتره شاوخوا د هريرود له سيند سره موازي د سپاه کوه په جنوبي لمن کې بهيږي، يوځای کيږي او له هغې وروسته له غرنيو ځمکو تيريږي، د هرات ښارته ننوځي.

د مرغاب له سيند څخه د ساحل د لوړوالي له امله د افغانستان په خاوره کې د مرغاب له ناحيې څخه پرته کرنيز کار کې ګټه نه اخيستل کيږي، خو د مروی په پنجدي کې زيات شمير بندونه جوړ شوي او له هغو زيات کار اخيستل کيږي، خو د بالامرغاب او ماري چاق په برخه کې چې د ترکمنستان پولوته نژدې پرته ده، يوازې د مرغاب د سيند غاړې سمسوري او شني شويدي او د پنجدي ناحيه له ۱۸۸۵ کال څخه مخکې د افغانستان په خاورې پورې تړلې وه.

د نه ویشتم لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	تړلې حوزې
۲- د زده کړې (پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>عمومي موخې:</p> <p>له تړلو حوزو سره به بشپړه بلدتیا ومومي</p> <p>ځانگړې موخې:</p> <p>له تړلو حوزو سره به بشپړه بلدتیا پیدا کړي.</p> <p>تړلې حوزې به وپېژني</p> <p>د غزني سیند په باره کې به معلومات تر لاسه کړي</p> <p>د بلخاب له سیند سره به بلد شي</p> <p>د قیصار د سیند موقعیت به وپېژني.</p>
۳- د تدریس میتود	څرگندونې، خبرې، ډله ییز کار، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	د لوست کتاب، تخته، تباشیر، دښوونکي لارښود کتاب، د تړلو حوزو نقشه، که امکان ولري د کمپیوټر سي ډي گانو او انټرنټ کارول
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لنډ ځوابه پوښتنې)، د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه، عملي کار.
۶- په ټولگي کې د زده کړې او تدریس لومړنې فعالیتونه	<p>سلام اچول، روغېر کول، د ټولگي تنظیم، حاضرۍ اخیستل، د کورنۍ وخت په دقیقو</p> <p>کار کتل، د تېر لوست ارزونه او له نوي لوست سره یې اړیکې رامنځ ته کول</p> <p>هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>ایا د تړلو حوزو په باره کې خبرتیا لری؟</p>
	۱۰ دقیقې

وخت په دقيقو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک گوري - نوی لوست په پټه خوله مطالعه کوي. - د ترلو حوزو په هکله نظر څرگندوي - نقشي او د تختې لیکنې ته پاملرنه کوي، د نوي لوست شرحي ته غورځیسي، د ترلو حوزو توضیح ته پاملرنه کوي. - د ټولگي په ډله ییز فعالیت کې برخه اخلي او پایله یې د ښوونکي په لارښوونه د خپل استازې پواسطه نوروته وړاندې کوي. - خپلې ستونزې او پوښتنې کوي. - د لوست اړوند د ارزونې پوښتنو ته ځوابونه ورکوي. - د لوست لندیز ته پاملرنه کوي. - له ټولگي بهر فعالیت یاداشت اخلي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - په پټه خوله د مطالعې سپارښتنه وکړي. - (د ترلی حوزې) په هکله ځانگړې پوښتنې وکړي. - د نقشي له مخې پر تختې د لیکل شوي لوست غوره ټکي تشریح کړي. - نوی لوست (ترلي حوزې) توضیح کړي. - زده کوونکي د ټولگي د ننه په ډله ییز فعالیت کې تنظیم او د ډله ییز کار څارنه یې وکړي - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي - د لوست ارزونه وکړي - د لوست لندیز وړاندې کړي - له ټولگي بهر فعالیت توضیح کړي.
<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:</p> <p>۱- د افغانستان د ترلي حوزې سیندونه غزني، بلخاب، قیصار، سمنگانو او د اندخوی له سیندونو څخه عبارت دي</p> <p>۲- د غزني سیند د سوسنگ، جغتو، شش گاو او خواجه عمري له سیمو تیريږي.</p> <p>۳- د بلخاب درې ویالې له نهر شاهي او بلخ له نهرونو څخه عبارت دي</p> <p>۴- د سلطان بند د غزني د سیند له پاسه جوړ شوی، چې له ۲۰ تر ۲۵ میلیون مترو مکعب اوبو ظرفیت لري.</p> <p>۵- د قیصار سیند د ترکستان د تیر بند د شمال له څورو سرچینه اخیستې او د اندخوی د ښار په شکر کې جذبیږي.</p>		
<p>۹- د ښوونکي له پاره اضافي معلومات</p> <p>په افغانستان کې ځینې هغه سیندونه چې له لوړو غرنیو ارتفاعگانو څخه سرچینه اخلي او جریان یې په یو ترلي تگلوري پورې منحصر شوی او یا جذبیږي، د ترلي حوزې د سیندونو په نامه یادیږي، د ساري په توگه د غزني، بلخاب، قیصار، او داندخوی سیندونه دي.</p> <p>بسته یا ترلي حوزې (سیمې): له هغو سیمو څخه عبارت دي، چې په افغانستان کې یې د ننه اوبه راټولې شوي، خو د هیواد له پولو نه خارجيږي، لکه:</p> <p>۱- د غزني د سیند ترلي حوزه یا سیمه چې له اوبو څخه یې د سلطان د بند په شاوخوا کې د کرنې لپاره گټه اخیستل کیږي او د غزني په سهیل کې یې د غزني و لارې اوبه رامنځ ته کړي، د ښکلو او ښایسته الوتونکو د تولیدو مرکز یې جوړ کړیږي.</p> <p>۲- د هیواد په شمال کې د قیصار، بلخاب او د تاشقرغان سیندونو ټولې بسته او ترلي سیمې جوړوي، بې له شکه د هغو سیندونو له اوبو څخه په کرنه کې گټه اخیستل کیږي.</p>		

دیرشم لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	د افغانستان مشهور جهيلونه
۲- د زده کړې (پوهنيزې مهارتې، او ذهنيې) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندنۍ موخې تر لاسه کړي.</p> <p>عمومي موخې:</p> <p>د افغانستان له مشهورو جهيلونو سره به بشپړه بلدتيا ومومي</p> <p>ځانگړې موخې:</p> <p>د افغانستان له مشهورو جهيلونو سره به بشپړه بلدتيا تر لاسه کړي.</p> <p>د سيستان هامون، د پوزک هامون او د صابري هامون به وپيژني</p> <p>د دغ نمد او نمکسار کول په هکله به خبرتيا حاصله کړي</p> <p>د گوردزيره جهيل، د ناور د دښتې و لارې اوبه، او د غزني و لارې اوبه بند امير او د زرکول جهيل به وپيژني.</p> <p>د چقمقتين د جهيل او د شيوا جهيل په هکله به معلومات تر لاسه کړي.</p>
۳- د تدریس میتود	څرگندونې، خبري، گروپي کار، پوښتنې، او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	د لوست کتاب، تخته، تباشیر، د ښوونکي لارښود کتاب، په ټولگي کې د ننه فعالیت ارزونه او عملي کار
۵- د ارزونې لارې	تحريري او شفاهي (لنډه ځوابه پوښتنې) د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه او عملي کار.
۶- په ټولگي کې د زده کړې او تدریس لومړني فعالیتونه	<p>سلام اچول، روغې کول، د ټولگي تنظیم، حاضرۍ اخیستل، د وخت په دقیقو کورنۍ کار کتل، د تېر لوست ارزونه او له نوي لوست سره یې اړیکې رامنځ ته کول</p>
	<p>هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>ایا د افغانستان له جهيلونو سره بلدتيا لری؟</p>
	۱۰ دقیقې

وخت په دقيقو	د زده کونکو زده کړيز فعاليتونه	۷- د ښوونکي د تدريس فعاليتونه
۳۵ دقيقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرليک گوري - نوی لوست په پټه خوله مطالعه کوي. - د افغانستان د مشهورو جهيلونو نقشې او پر تختې د ليکل شوو ټکو تشریح ته پاملرنه کوي. - د نوي لوست تشریح ته پاملرنه کوي. - د نوي لوست پوښتنو ته ځوابونه وايي - د ټولگي کې په ډله ييز فعاليت کې برخه اخلي او د خپل فعاليت معلومات د ښوونکي په لارښوونه نوروته د خپل استازي پواسطه وړاندې کوي. - خپلې ستونزې او پوښتنې کوي. - د ارزونې پوښتنو ته ځوابونه وايي - د لوست لنډيز ته پاملرنه کوي. - له ټولگي بهر فعاليت ياداشت اخلي 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرليک وليکي. - په پټې خولې د مطالعې سپارښتنه وکړي. - د افغانستان د مشهورو جهيلونو په اړوند ځانگړي پوښتنې طرحه کړي. - له نقشې او تختې څخه په گټه اخيستلو سره د افغانستان مشهور جهيلونه، توضیح کړي - د لوست اړوند پوښتنې وکړي - زده کونکي په ډلو وويشي او په ټولگي کې د ننه د هغو فعاليت وټاکي. - د زده کونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي - د ارزونې پوښتنې وکړي - د لوست لنډيز وړاندې کړي - د کورنۍ دندې په اړه لارښوونه وکړي
		<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:</p> <ul style="list-style-type: none"> ۱- (ج) سم دی ۲- (ج) سم دی ۳- (ج) سم دی ۴- (ب) سم دی.
		<p>۹- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات</p> <p>افغانستان يو شمير کوچني او لوی جهيلونه لري چې په لاندې ډول دي. د شيوا جهيل، د چقمقتين جهيل، د زرکول جهيل، بند امير، د غزني و لارې اوبه، د ناور د دښتې ولاړې اوبه، د گودزيره جهيل، د دغ نمد او نمکسار د کول جهيلونه، صابري هامون، د پوزک هامون، د سيستان هامون او نور.</p> <p>د افغانستان نامتو جهيلونه په دوو بيلا بيلو کتگوربو کې تر بحث لاندې نيسو.</p> <p>۱- کنگل لرونکی جهيلونه، چې د واخان په لورو نقطو کې پراته دي.</p> <p>د بيلگي په ډول د چقمقتين جهيل، د زرکول جهيل په همدې ډول د بدخشان په شمال ختيځ کې د شيوا جهيل دا ټول خوږې اوبه لري او د سيمې په مرطوبوالي کې ځانگړي ارزښت لري.</p> <p>۲- هغه جهيلونه چې د افغانستان په لوديځ او يا هم په سويل لويديځ کې تقريبا په نيمه سارايي سيمو کې پراته دي، لکه: د هرات د نمکسار، دغ نمدي، د گودزيره جهيل، چې مالگينې اوبه لري، په غالب گمان سره له ځينو کيمياوي عمليو وروسته له دې جهيلونو څخه مالگه هم تر لاسه کيږي.</p> <p>په غرنيو جهيلونو کې نه گونې بندونه، لکه د امير بند د پاملرنې وړ دی چې د بلخاب درياب لومړنۍ سر چينه جوړ وي او له هغه څخه په کره کې ډيره گټه اخيستل کيږي.</p>

یو دیرشم لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	وچکالی او د اوبو کمښت
۲- د زده کړې (پوهنیزې مهارتې، او ذهنیتي) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>- عمومي موخې:</p> <p>- د وچکالی او اوبو له کمښت سره به بشپړه بلدتیا ومومي</p> <p>خانگړې موخې:</p> <p>- له وچکالی او اوبو د کمښت په اړه به معلومات تر لاسه کړي.</p> <p>- په دې به پوه شي چې وچکالی څه وخت منځ ته راځي</p> <p>- د وچکالی له اقتصادي ستونزو به خبرتیا تر لاسه کړي او نوروته به یې معلومات وړاندې کړي.</p>
۳- د تدریس لارې	څرگندونې، خبرې، ډله ییز کار، خبرې، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	د لوست کتاب، تخته، تباشیر، د ښوونکي لارښود کتاب، د وچکالی او د اوبو د کمبود انځورونه او عکسونه، که امکان ولري، د کمپیوټر له سي ډي گانو او انټرنټ کار اخیستل.
۵- د ارزونې میتود	تحریري او شفاهي (لنډ ځوابه پوښتنې)، د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه او عملي کار.
۶- په ټولگي کې د زده کړې او تدریس لومړني فعالیتونه	<p>سلام اچول، روغې کول، د ټولگي تنظیمول، حاضرۍ اخیستل، د وخت په دقیقو کورني کار کتل، د تېر لوست ارزونه او له نوي لوست سره اړیکې پیدا کول</p> <p>- هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>- ایا د وچکالی او د اوبو د کمښت اړوند خبرتیا لری؟</p>
	<p>۱۰ دقیقې</p>

وخت په دقيقو	د زده کوونکو زده کړيز فعاليتونه	۷- د ښوونکي د تدريس فعاليتونه
۳۵ دقيقي	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرليک گوري - نوی لوست په پټه خوله مطالعه کوي. - د وچکالی او اوبو د کمښت په هکله نظر څرگندوي. - د وچکالی او اوبو د کمښت نوي لوست ته غورځي نيسي په نقشې کې يې پيژني - د نوي لوست پوښتنو ته ځواب وايي - د ټولگي د ننه په ډله ييز فعاليت کې برخه اخلي او د خپلې ډلې نظر د ښوونکي په لارښوونه د ټولگي په مخکې د خپلو استازو پواسطه وړاندې کوي. - د نوي لوست ستونزې له ښوونکي سره شريکوي او پوښتنې کوي. - د نوي لوست د ارزونې پوښتنو ته ځوابونه ورکوي. - د نوي لوست لنډيز ته پاملرنه کوي چې پوه شي - له ټولگي بهر فعاليت ليکي 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرليک وليکي. - په پټې خولې د مطالعې سپارښتنه وکړي. - د وچکالی او اوبو د کمښت په اړوند ځانگړې پوښتنې طرحه کړي. - د نوي لوست غوره ټکي پر تختې وليکي او د نقشې له مخې وچکالی او د اوبو کمښت توضيح کړي - د نوي لوست په هکله پوښتنې وکړي - زده کوونکي په ډلو وويشي په ټولگي کې د ننه د هغو فعاليت وټاکي. - د ډله ييز کار څارنه وکړي - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي - د نوي لوست ارزونه وکړي - د نوي لوست لنډيز وړاندې کړي - له ټولگي بهر فعاليت توضيح کړي
<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:</p> <p>۱- په يو کال کې له منځنۍ حد کښته د اورښت او وچوبې د اندازې زياتوالی ته وچکالي وايي، يا په بل عبارت وچکالي د اورښت کمښت اولر والی چې انسان، ژويو، نباتاتو او خاورې ته بسنه ونه کړي او اکوسيستم گډ وډ کړي له وچکالی او د اوبو له کمښت څخه عبارت دی.</p> <p>۲- په وچو او نيمه وچو سيمو کې د وچکالی زياتوالی يعنې هغه سيمې چې د هوا جوي حالت زياتوالی او له خاورې د زيات براس سبب کېږي، منځ ته راوړي.</p> <p>۳- په افغانستان کې وچکالی د زراعتي او د اقتصاد په برخه کې زياتې ستونزې پيدا کوي.</p> <p>سمې اونا سمې پوښتنې:</p> <p>۱- (ص)</p> <p>۲- (غ)</p> <p>۳- (غ)</p>		

۹- د ښوونکي له پاره اضافي معلومات

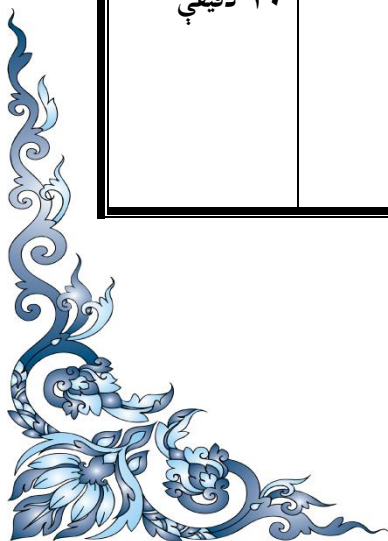
وچکالي يوه طبيعي او پيچلې ښکارنده ده چې امکان لري، په هر ډول اقليم هم وچ، مرطوب، حاره يي، او ان قطب ته نژدې هم واقع کيږي. د اوبو کمښت په وچو او نيمو وچو سيمو يعنې په هغو سيمو کې چې د هوا د وچوالي زيادښت له خاورې د زيات براس سبب کيږي، رامنځ ته کوي.

وچکالي، خاروي او انسانانو لپاره يو لوی گواښ دی او کرنيز محصولات له ستونزو سره مخامخ کوي. وچکالي يو ناخاپه رامنځ ته کيږي، بلکې وچکالي د اوبو په کچه او سيمه ييز اقليم کې بدلون رامنځ ته کوي. له بله پلوه له طبيعت سره د انسان بې پروايي په دې معنا چې انسانان هڅه کوي، ځنگلونه له منځه يوسي او يا هم په استوايي سيمو کې خارويو د زيادې خړولو له امله وابنه له منځه ولاړ شي، په پايله کې شنې دښتې په اوچو او سپيرو ډاگونو اوږي. څه موده پخوا مو د دې ښه بيلگه، په خپل گران هيواد افغانستان کې وليده، ډير بندونه وچ شول د کاريزونو اوبه وچې شوې، تر ځمکې لاندې اوبه نورې هم ښکته شوې او د دريابونو د اوبو حجم کم شو چې دا موضوع د قرغې، نغلو او سروبي بندونو، همدارنگه د سيستان په هامون کې وليدل شوه. چې د اوبو کچه ډيره کمه شوي وه او انسانان يې ليرديدو ته اړکړل.

د ۳۲ لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	طبیعی چاپیریال
۲- د زده کړې (پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <ul style="list-style-type: none"> - عمومي موخې: - چاپیریال به په بشپړه توګه وپېژني ځانګړې موخې: - د اوسیدو چاپیریال او طبیعي چاپیریال په باره کې به معلومات تر لاسه کړي - طبیعي چاپیریال به وپېژني. - د طبیعي سرچینو په اړوند به خبرتیا تر لاسه کړي. - د اوسیدو د چاپیریال ساتنې اغیزې به په روغتیا باندې وپېژني او نورو ته به یې معلومات ورکړي
۳- د تدریس میتود	د لوست څرګندونې ګروپي کار، یوکسیز او دوه کسسیز کار
۴- د تدریس اړین توکي	د لوست کتاب، تخته، تباشیر، د ښوونکي لارښود کتاب، د اورښتونو انځورونه او عکسونه، د امکان په صورت کې جغرافیایي فلمونه، ویدیويي، تلویزیوني د کمپیوټر له سي ډي ګانو او انټرنټ څخه کار اخیستل.
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لند ځوابه پوښتنې)، د ټولګي د ننه فعالیت ارزونه، د ښوونکي د یاداشت کتابچه او عملي کار.
۶- په ټولګي کې د زده کړې او تدریس لومړني فعالیتونه	<p>سلام او چول، روغېر، د ټولګي تنظیمول، حاضرۍ اخیستل، له ټولګي بهر فعالیت، د تېر لوست ارزونه، د نوي او زاړه لوست ترمنځ اړیکه رامنځ ته کول</p> <ul style="list-style-type: none"> - هڅونکي پوښتنه. - ایا پوهیږئ چې د اوسیدلو چاپیریال څه ته وايي؟
	وخت په دقیقو
	۱۰ دقیقې

وخت په دقیقه	د زده کوونکو زده کړیز فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<p>- د نوي لوست سرلیک گوري</p> <p>- نوی لوست په پټه خوله مطالعه کوي.</p> <p>- د استوگنې د چاپیریال او طبیعي چاپیریال په هکله نظر څرگندوي</p> <p>- د لوست مهم او غوره ټکي لیکي</p> <p>- نقشې ته پاملرنه کوي او په دقت سره غور نیسي چې د استوگنې د چاپیریال او طبیعي چاپیریال د ساتنې په هکله له محترم ښوونکي سره یوځای خبرې وکړي</p> <p>- د ټولگي کې د ننه په ډله ییز فعالیت کې برخه اخلي او د خپلې ډلې نظر د استازې پواسطه د ښوونکي له لارښوونو سره د ټولگي مخکې بیانوي چې نور زده کوونکي پرې پوه شي</p> <p>- مهم ټکي او خپلې پوښتنې طرحه کوي.</p> <p>- د ارزونې څو پوښتنو ته ځوابونه ورکوي.</p> <p>- د نوي لوست لنډیز اوري او ځانونه پرې پوهوي</p> <p>- له ټولگي څخه بهر فعالیت په کورونو کې اجرا کوي.</p>	<p>- پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکئ.</p> <p>- په پټې خولې د مطالعې سپارښتنه وکړئ.</p> <p>- د استوگنې د چاپیریال او د طبیعي چاپیریال په اړوند ځانگړې پوښتنې طرحه کړئ.</p> <p>- پر تختې د مهمو ټکو لیکل، د نقشې پرمخ د طبیعي چاپیریال او د استوگنې چاپیریال توضیح کړئ</p> <p>- زده کوونکي په ډلو وویشي او د ټولگي د ننه د هغو فعالیت وټاکي</p> <p>- د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړئ</p> <p>- له نوي لوست څخه د ارزونې پوښتنې وکړئ</p> <p>- د نوي لوست لنډیز وړاندې کړئ</p> <p>- له ټولگي څخه بهر فعالیت توضیح کړئ</p>
۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځواب:		
<p>۱- د استوگنې چاپیریال د بیولوژیکي فزیکي، ټولنیز، خپل منځي او له یو بل سره د هغو مقابلو اړیکو ښکارندو څخه عبارت دی چې په مجموع کې د انسان په ژوند اغیزې کوي، په بل عبارت انسان او دهغه شاوخوا چاپیریال له اقلیمي ټولنیزو شرایطو او دهغو متقابلې اغیزې د استوگنې د چاپیریال په نامه یادېږي، نو له دې کبله د استوگنې چاپیریال د ژوندیو او نا ژوندیو عناصرو د یوځای کیدلو مجموعه ده، چې انسان یې نه بېلېدونکی جز دی او د خپل ژوند له دوام سره په مستقیمه توگه تړلي دي.</p>		
<p>۲- طبیعي چاپیریال له هغو ټولو شتو شیانو څخه چې زموږ په شاوخوا کې پراته دي، چاپیریال جوړېږي، په عمومي توگه په چاپیریال کې دوه ډوله عناصر لیدلی شو، اول حیاتي یا ژوندي عناصر، لکه: انسان، نباتات او ذره بیني جسمونه دویم د نا ژوندیو عناصرو چاپیریال، لکه اوبه، هوا، خاوره، تیرې او نور</p>		
<p>۳- طبیعي چاپیریال له غرونو، څرخایونو، تیرو، سیندونو، جهیلونو، اوبو، هوا، خاورې، انسانانو، ژویو، نباتاتو، ذره بیني جسمونو او نورو څخه جوړ شوي دي.</p>		
<p>۴- هغه چاپیریال چې مونږ په کې ژوند کوو، ځانگړې هنري نظم او قانون لري، باران د باد لگیدل، د یخچالونو رامنځ ته کیدل، د بوټو شنه کیدل، د کال د موسمونو بدلون، ټول په ځانگړو اساسي قوانینو رامنځ ته کیږي</p>		

۹- د ښوونکي له پاره اضافي معلومات

د پېړيو په اوږدو کې انسانان په دې وپوهيدل، چې همدغه چاپيريال زموږ زياتې اړتياوې پوره کولی شي، له دې کبله له دغوبسکارندو سره اړیکې په چټکتيا ټينګېږي او په دې اړوند يې زياتې تجربې تر لاسه کړي، انسانان وپوهيدل چې په هر چاپيريال کې بايد په ځانګړې توګه له طبيعت سره اړیکه ټينګه کړي، خو د هغو له امکاناتو څخه ګټه واخلي، تودې او وچې سيمې د کرنې او غذا د توليد له پاره مناسبې نه دي، په جبه زارو او سمسورو سيمو کې چې له سيندونو او جهيلونو سره نژدې دي، ټول شيان د مطلوب ژوندانه د پرمختګ له پاره برابر دي، د همدې سيندونو پر غاړو تمدنونه راپيدا شوي دي، په هر ځای کې انسانان هڅه کوي، خو د طبيعي چاپيريال شرايط وپيژني او خپل ژوند ورسره برابر کړي او يا چاپيريال ته له خپلې اړتيا سره سم بدلون ورکړي.

کوم چاپيريال چې موږ په کې ژوند کوو، ځانګړی نظم او قانون لري، د باران اورښت، باد لګيدل، د يخچالو واقع کيدل د بوټو زرغونيدل، د کال د موسمونو بدلون ټول د ټاکلو قوانينو پر اساس واقع کيږي، موږ بايد دغه قوانين او نظام وپيژنو او له چاپيريال سره خپله اړیکه د هغو پر اساس تنظيم کړو، نو له دې کبله دا زموږ دنده او زموږ وجيبه ده چې په چاپيريال کې د ژوند په ترڅ کې د ښکارندو د پيژندلو له لارې او له هغو څخه د خبرتيا په لرلو د هغو د اړیکو له کشف سره سم چلند وکړو.

د (۳۳) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	د ځنگلونو ساتنه
۲- د زده کړې (پوهنیزې، مهارتي او ذهني) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>عمومي موخې:</p> <p>د ځنگلونو له ساتنې سره به بلدتیا ومومي</p> <p>ځانگړې موخې:</p> <p>د ځنگلونو د ساتنې په اړه به معلومات پیدا کړي</p> <p>د ځنگلونو د ساتنې لارې به وپېژني</p> <p>په روغتیا او د استوگنې په چاپیریال به د ځنگلونو د اغیز په ګټه پوه شي</p> <p>له ځنگلونو څخه به د کار اخیستلو په لارو بلد او نورو ته به یې په اړه معلومات ورکړي.</p>
۳- د تدریس میتود	څرګندونې او ډله ییز کار، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	کتاب، تخته، تباشیر، د ښوونکي لارښود کتاب، د لوست اړوند انځورونه که امکان ولري جغرافیایي، ویدویي، تلویزیوني فلمونه او د کمپیوټر له سي ډي ګانې. او انټرنټ څخه ګټه واخلي
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لنډ ځوابه پوښتنې)، د ټولګي د ننه فعالیت ارزونه، د ښوونکي د یاداشت کتابچه او عملي کار.
۶- په ټولګي کې د تدریس او زده کړې لومړني فعالیتونه	<p>سلام روغې، د ټولګي تنظیم، د کورنۍ دندې کتل، د تېر لوست ارزونه او له نوي لوست سره یې اړیکې رامنځته کول</p> <p>هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>ایا پوهیږئ چې ځنگلونه د انسانانو او ژویو په ژوندانه کې څه اهمیت لري؟</p>
	<p>وخت په دقیقو</p> <p>۱۰ دقیقې</p>

وخت په دقيقو	د زده کورونکو د زده کړې فعاليتونه	۷- د ښوونکي د تدريس فعاليتونه
۳۵ دقيقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرليک څرگندوي - نوی لوست په پټه خوله مطالعه کوي. - د ځنگلونو د ساتنې اړوند له محترم ښوونکي سره يو ځای بحث کوي. - د لوست مهمو ټکو ته پاملرنه کوي. - د ښوونکي توضیح ته غوږ نیسي - په ټولگي کې د ننه ډله ييز فعاليت کې برخه اخلي او د خپلې ډلې نظر د ښوونکي په لارښوونه د ټولگي په مخکې وړاندې کوي چې ټول پرې پوه شي - د مهمو ټکو په اړوند خپلې پوښتنې کوي. - د ارزونې پوښتنو ته ځواب ورکوي. - د لوست لنډيز ته پاملرنه کوي چې پوه شي - له ټولگي څخه بهر فعاليت اجرا کوي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرليک وليکي. - په پټې خولې د مطالعې سپارښتنه وکړي. - د ځنگلونو په اړوند ځانگړې پوښتنې وکړي. - د ځنگلونو د ساتنې اړوند خبرې وکړي - پر تختې د لوست مهم ټکي وليکي - د ځنگلونو ساتنه، د بوټو او څرڅاڼو نوي لوست توضیح کړي - زده کورونکي په ډلو وویشي او په ټولگي کې د ننه د هغو فعاليت وټاکي - د زده کورونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي - د ارزونې په اړه پوښتنې طرحه کړي - د لوست لنډيز وړاندې کړي - له ټولگي څخه بهر فعاليت توضیح کړي
<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:</p> <p>۱- ځنگلونه ارزښنا کې اقتصادي گټې لري، د طبيعي ځنگلونو وده او نمو الهي نعمتونه دي چې په طبيعت کې شتون لري او د ځمکې کرې ته يې روغتيا يې او اقليمې ښه رونق ورکړی دی، ځکه چې د ځنگلونو شتون د هوا په پاکولو کې چې موږ يې تنفس کوو، ځانگړې نقش لري.</p> <p>۳- په څلورو کټگوريو ويشل شوي دي</p> <p>۱- د ستنې په شان پانې لرونکي ځنگلونه، (مخروطي)،</p> <p>۲- پلن پانې او پانې توپيرونکوونو ځنگلونه</p> <p>۳- له دواړو قسمونو مخلوط ځنگلونه.</p> <p>۴- استوايي چترۍ ته ورته ځنگلونه</p> <p>۳- د ټولو په ژوندانه کې ځنگلونه زيات ارزښت او نقش لري، لکه: چې له ټولو مهمه دنده دا ده چې کاربن ډای اکسايډ اخلي او اکسيجن توليدوي، له لرگيو څخه يې د سيلاوونو مخنيوی کوي، ځانگړې او پانې يې د باران تيزوالي کموي، د موټرونو کار خانو او الوتکو لوړ او اوزونه کموي، د دوږ و او گردونو مخه نیسي، د ژوو د اړ تياوړ واښه برابروي، په صنايعو او درمل جوړولو کې ترې کار اخيستل کېږي، د ځناورو د استوگنې ځای دی، د کاک رېږونې، صنعتي سرچينه ده.</p> <p>۴- بايد له بوټو او وښوې سمه ساتنه وکړو، خو زيات حاصلات ورکړي.</p> <p>۵- له بوټو او وښو څخه يې د ژويو د خوراک له پاره کار اخيستل کېږي.</p>		

۹- د ښوونکي له پاره اضافي معلومات

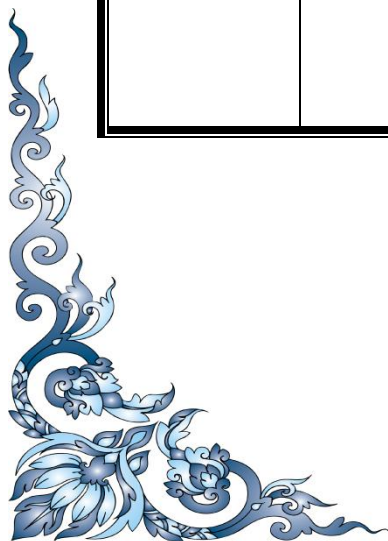
د ۱۹۸۰ لسيزې د کلونو په اوږدو کې د نړۍ په زياتو برخو کې د ځنگل نالول او نشتوالي موليدلی د شميرنې له مخې يوازې په استوايي برخو او تودو ځايونو کې هر کال پنځلس ميليونه هکتاره د ځنگلونو له مساحت څخه کم شويدي، دغه بهير په ۱۹۹۰ لسيزه کې زيات چټکوالی درلود او په وروسته کې دغه شان دوام لري.

د مايو د موسسې وروستني تعريف چې د رسمي مسؤليت برخه يې ځنگلونه جوړوي، د يادو لوړو دی چې طبيعي يا مصنوعي ځنگلونه چې ونې يې په دوه يا درې ډوله دي، لکه او کالينوس، کاج، سبر او دغه شان نورو پورې ځانگړې دي.

د ۳۴ لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلوبو سرلیکونه	د مطلوبو شرح
۱- د لوست موضوع	د وحشي ژوو د ژوند ساتنه
۲- د زده کړې (پوهنيزې، مهارتي او ذهني) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>- عمومي موخې:</p> <p>- د وحشي ژوو د ژوند ساتنې په اړه به معلومات تر لاسه کړي</p> <p>ځانگړې موخې:</p> <p>- د وحشي ژوو په ساتنه به وپوهیږي.</p> <p>- د وحشي ژویو د ساتنې لارې به وپېژني</p> <p>- د ژوو او مرغانو د کمښت د مخنیوي له لارو سره به بلدتیا.</p> <p>- د بامیانو د ملي پارک موقعیت (بند امیر) د نقشې پر مخ وښيي.</p>
۳- د تدریس میتود	خرگندونې او ډله ییز کار، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	کتاب، تخته، تباشیر، د ښوونکي لارښود کتاب، د وحشي ژوو انځورونه که امکان ولري جغرافیایي، ویدیويي تلویزیوني، د کمپیوټر له سي ډي گانو او انټرنټ کار اخیستل.
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لند ځوابه پوښتنې)، د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه، د ښوونکي د یاداشت کتابچه او عملي کار.
۶- په ټولگي کې د تدریس او زده کړې لومړني فعالیتونه	<p>سلام اچول، روغېر، د ټولگي تنظیمول، حاضرۍ اخیستل، له ټولگي څخه د بهر فعالیت لیدنه، د تېر لوست ارزونه، د نوي اوزاره لوست</p> <p>ترمنځ اړیکه رامنځ ته کول.</p> <p>- هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>آیا غوره نه ده چې د وحشي ژوو ساتنه وکړو؟</p>
	<p>وخت په دقیقو</p> <p>۱۰ دقیقې</p>

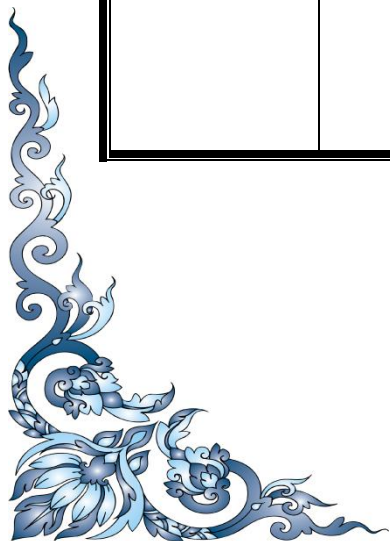

وخت په دقيقو	زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک گوري - نوی لوست په پټه خوله مطالعه کوي. - د وحشي ژوو د ساتنې په هکله نظر څرگندوي - د وحشي ژوو د ژوند د ساتنې په باره کې له محترم ښوونکي سره یو ځای بحث کوي او د ملي پارکونو د ساتنې دنده اخلي - د وحشي ژوو د ساتنې په اړه خبرې کوي. - د ښوونکي توضیح ته په غور سره غور نیسي - د ټولگي د ننه ډله ییز فعالیت کې فعاله برخه اخلي او د خپلې ډلې نظر د ښوونکي په لارښوونه د ټولگي مخکې وړاندې کوي چې ټول پرې پوه شي - مهم ټکي او خپلې پوښتنې طرحه کوي. - د لوست ارزونه کې برخه اخلي او ځوابونه وايي - د لوست لنډيز وړاندې کوي. - له ټولگي څخه بهر فعالیت اجرا کوي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - په پټه خوله د مطالعې سپارښتنه وکړي. - د وحشي ژوو د ساتنې ځانگړې پوښتنې طرحه کړي. - د ژوو او مرغانو ډله منځه تللو مخنیوی او دملي پارکونو ساتنه وکړي. - د وحشي ژوو د ژوند ساتنې په باره کې بحث وکړي - پر تختې د لوست د مهمو ټکو لیکل - زده کوونکي په ډلو وویشي او په ټولگي د ننه ډله ییز کار او د هغه فعالیت وټاکي - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي - د نوي لوست د ارزونې په اړوند پوښتنې وکړي - د نوي لوست لنډيز وايي او د لوست ارزونه وکړي. - له ټولگي څخه بهر فعالیت توضیح کړي
<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:</p>		
<p>۱- زموږ د هېواد وحشي ژوي تر استوا لاندې، د مدیترانې، معتدله او قطب لاندې چاپیریال ژویوته ورته دی.</p>		
<p>۲- د هغو غوښه او پوستکي زموږ په هېواد کې اقتصادي ارزښت لري.</p>		
<p>۳- ملي پارکونه له طبیعي ارزښتناکو ژوو څخه برخمن دي، چې لږ تر لږه زر هکتاره دي او د دولت په واسطه یې ساتنه کیږي.</p>		
<p>۴- له وحشي ژوو څخه کولای شو چې ژویونو کې گټه واخلو.</p>		
<p>۵- د ملي پارکونو ساتنه د ټولني د ټولو افرادو دنده ده، موږ باید د هغو په ساتنه کې زیاته هڅه وکړو، خو زموږ ملي پارکونه سمسور، زرغون، پاک او ښکلي اوسي، خو ټول خلک ترې گټه واخلي او خپلو کوچنیانو ته هم ور زده کړو چې همداسې عادت شي چې د کثافتاتو له اچولو او د گلانو له شوکولو مخنیوی وکړي.</p>		
<p>۹- د ښوونکي له پاره اضافي معلومات</p>		
<p>د ژوو پیژندونکو پوهانو Zoologists له مطالعه کولو چې د سیمو او د هېواد له بیلا بیلو ناحیو څخه داسې څرگندیږي، چې افغاني ژوي مدیترانه یې او تر استوا لاندې چاپیریال کې شتون لري، او هغو ژووته ورته دي، له دې کبله افغانستان د ژوو د اتصال د قلمرو ساحه تر قطب لاندې او استوا لاندې سیمو ترمنځ ساحه جوړوي.</p> <p>د تاریخي دورو په منځ کې زیات شمیر ژوي په غرنیو سیمو کې ژوند کاوه، له څو کالو را په دې خوا د نورستان په ځنگلونو کې یې موجوده وه، سربیره پر دې د امو دریا په غاړو کې بیر هم ژوند کاوه، پرانگ د هندوکش په لوړو ځایونو کې اوسیده. سربیره پر دې وحشي خرس د هېواد په لویدیځ جنوب سیمو کې په سرگردانه توگه ژوند کوي. لویه په وچکالیو کې اوارو ځمکوته رابښکته کیږي. په دې سربیره گیدره د نړۍ په غرونو او د هېواد په شمال کې، وحشي پسه اوغرنۍ وزه او د هندوکش په جنوب لویدیځو دروکی بیزو او سور لنډۍ په هر ځای کې زیات شمیر شتون لري.</p>		

د ۳۵ لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلوبو سرلیکونه	د مطلوبو شرح
۱- د لوست موضوع	د اوبو، خاورې او هوا ساتنه
۲- د زده کړې (پوهنیزې مهارتې، او ذهنیتي) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>- عمومي موخې:</p> <p>- د اوبو، خاورې او هوا په ساتنه به پوه شي</p> <p>ځانگړې موخې:</p> <p>- د اوبو، خاورې او هوا په ساتنه به وپوهیږي</p> <p>- د انسان په روغتیا کې به د اوبو، خاورې او هوا په گټو او ضررونو وپوهیږي</p> <p>- د اوبو، خاورې او هوا د ساتنې په لارو به پوه شي او نوروته به یې معلومات ورکړي</p>
۳- د تدریس میتود	خرگندونې او ډله ییز کار، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	کتاب، تخته، تباشیر، د ښوونکي لارښود کتاب، د اوبو، خاورې او هوا انځورونه، د امکان په صورت کې جغرافیایي، ویدیويي، فلمونه او دکمپیوتر سي ډي گاني او انټرنټ
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لند ځوابه پوښتنې)، د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه، د ښوونکي د یاداشت کتابچه او عملي کار.
۶- په ټولگي کې د تدریس او زده کړې لومړني فعالیتونه	<p>سلام اچول، روغې، حاضرۍ اخیستل، له ټولگي څخه بهر</p> <p>فعالیت، د تېر لوست ارزونه، د نوي لوست او زاړه لوست</p> <p>ترمنځ اړیکه رامنځ ته کول</p> <p>- هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>- د اوبو، هوا او خاورې دککړتیا مخنیوی څنگه کوو؟</p>
	<p>وخت په دقیقو</p> <p>۱۰ دقیقې</p>

وخت په دقيقو	د زده کونکو د زده کړې فعاليتونه	۷- د ښوونکي د تدريس فعاليتونه
۳۵ دقيقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرليک گوري - نوی لوست په پټه خوله مطالعه کوي. - د اوبو، خاورې او هوا د ساتنې په هکله له محترم ښوونکي سره يو ځای بحث کوي. - د نوي لوست مهمو ټکو ته پاملرنه کوي. - د ښوونکي توضيح ته غوږ نيسي - خپلې پوښتنې طرحه او د مهمو ټکو او د لوست تشریح ته پاملرنه کوي. - په ډلو کې د خپل فعاليت نتيجه د خپلو استازو پواسطه د ښوونکي په لارښوونه د ټولگي مخکې تشریح کوي. - پوښتنو ته لنډ او مناسب ځوابونه وايي - د لوست ارزونې پوښتنو ته ځوابونه وايي - د لوست لنډيز ته پاملرنه کوي چې په لوست پوه شي - له ټولگي بهر فعاليت اجرا کوي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرليک وليکي. - په پټه خوله د مطالعې سپارښتنه وکړي. - د اوبو، خاورې او هوا ځانگړي پوښتنې طرحه کړي. - د اوبو، خاورې او هوا په هکله غوره ټکي په تختې وليکي. - پر تختې د لوست د ليکل شوو مهمو ټکو روښانه کول - د اوبو، خاورې او هوا د ساتنې په هکله غوره ټکي او نوی لوست توضیح کړي - زده کونکي په ډلو وويشي او په ټولگي د هغو فعاليت وټاکي - د زده کونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي - پوښتنې طرحه کړي - د نوي لوست ارزونه وکړي - د نوي لوست لنډيز په ساده الفاظو وړاندې کړي، چې زده کونکي پرې پوه شي - د ټولگي نه بهر فعاليت توضیح کړي
		<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:</p> <ol style="list-style-type: none"> ۱- اوبه د ژوند سرچينه ده. انسانان، ژوي او نباتات د خپل ژوند د دوام له پاره اوبو ته اړتيا لري، د ټولو ژونديو موجوداتو شتون په اوبو پورې اړه لري، په ساه لرونکو کې مهم رول لري. ۲- خاوره يوه ارزښتناکه ماده ده چې انسانان ترې په کار اخيستلو، د خوراکي او صنعتي محصولاتو د تر لاسه کولو لپاره تخمونه کري، خاوره د نباتاتو، زراعت، ځنکلونو او ژوو دودې او نمو يو مهم عنصر دی او د غذا د توليد له پاره د ځمکې په سطحه د ژوندانه د بقا به خاطر ورته اړتيا ليدل کيږي. ۳- هوا زموږ په ژوند کې مهم رول لري، موږ ټول بايد د خپل ژوند د دوام له پاره د هوا د وضعې له ترکيب څخه خبر اوسو، ټول ژوندي موجودات هوا او اکسيجن ته اړتيا لري.

۹- د ښوونکي له پاره اضافي معلومات

هر انسان د اوبو په څښلو سر بیره د خپلو ټولو فعالیتونو له پاره اوبو ته اړتیا لري، د کرنیزو صنعتي او کورنيو فعالیتونو له پاره اوبه په زیاته اندازه د انسانانو د کار اخیستلو له پاره په کارېږي، خوله بده مرغه د اضافي لگښت او د صنعتي فعالیتونو له کبله اوبه ککړېږي، د اوبو سرچینې تر تهدید لاندې دي، نو د هر سړي دنده د اوبو ساتنه ده، ځکه چې د اوبو د سرچینو ککړتیا د انسانانو، او ژوو ژوند له جدي خطر سره مخامخ کړېږي.

خاورې د ځمکې د پورتنۍ طبقې منخ جوړ کړېږي، په خاورې کې ژوندي موجودات، هوموس د بوټو له فعالیت ځناورانو او په کې له موجودو باکتریاوو څخه منخ ته راځي، خاوره د زراعت، ځنگلونو او ژوو له پاره، د بوټو دودې او نمو له پاره له مهمو عناصرو څخه ده چې په مجموعه کې د بوټو او حبوباتو وده ور پورې اړه لري او مور د غذا د تولید له پاره ورته اړتیا لرو، خو که انسان په سمه توګه خاوره ونه ساتي، خاوره په ډېره چټکتیا خرابېږي او له استفادې نه وځي.

اوبه او هوا زموږ په ژوندانه کې مهم رول لري، موږ باید د خپلو کارونو د تر سره کولو له پاره د اوبو او هوا له حالت نه خبر او سو، د ساري په توګه که وغواړو چیرې لار شو، د کالیو ډول چې باید وپې غوند و اوهم غواړ و چې په ازاده هوا کې سپورټ وکړو، د اوبو او هوا له وضعې باید خبرتیا و لرو.

(Humus) د خاورې پورتنۍ برخه عضوي حصه ده چې د اوبو او د وښود عضوي موادو ګنده کیدل د حبوباتو او نورو نباتاتو د ودې له پاره زمينه برابروي.

د ۳۶ لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

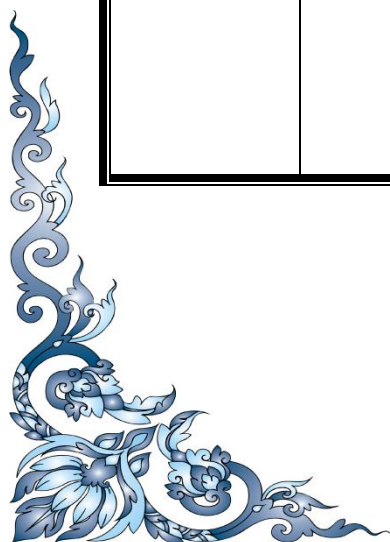
د مطلوبو سرلیکونه	د مطلوبو شرح
۱- د لوست موضوع	د ښار د هوا ککړتیا
۲- د زده کړې (پوهنیزې، مهارتي، او ذهني) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>- عمومي موخې:</p> <p>- د ښار د هوا د ککړتیا په اړه به معلومات تر لاسه کړي.</p> <p>خانگړې موخې:</p> <p>- د ښار د هوا له ککړتیا څخه به په ځان ساتنې وپوهیږي</p> <p>- د ښار د هوا د ککړتیا په مخنیوي به وپوهیږي او ورسره به مینه پیدا کړي</p> <p>- په روغتیا باندې به د ښار د هوا د ککړتیا په اغیز او ضرر وپوهیږي او نوروته به یې تشریح کړي.</p>
۳- د تدریس میتود	څرگندونې او ډله ییز کار، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	د لوست کتاب، تباشیر، د ښوونکي لارښود کتاب، د هوا د ککړتیا انځورونه او عکسونه، په ټولگي کې د ننه فعالیت، که امکان ولري جغرافیایي، ویدیويي، تلویزیوني فلمونه، د کمپیوټر سي ډي گانې او انټرنټ.
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لنډ ځوابه پوښتنې)، د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه، عملي کار.
۶- په ټولگي کې د زده کړې او تدریس لومړني فعالیتونه	<p>سلام اچول روغې، د ټولگي تنظیمول، حاضرۍ-اخیستل، د ټولگي بهر فعالیت کتل، د تېر لوست ارزونه، د نوي او زاړه لوست ترمنځ اړیکه رامنځ ته کول.</p> <p>- هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>- څنگه د ښار د هوا د ککړتیا مخنیوی کولی شو؟</p>
	<p>وخت په دقیقو</p> <p>۱۰ دقیقې</p>

وخت په دقيقو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک ګوري - نوی لوست په پټه خوله مطالعه کوي. - د ښار د هوا دککړتیا په هکله نظر څرګندوي - د ښار د هوا د ساتنې په باره له ښوونکي سره بحث کوي. - د لوست مهمو ټکو ته پاملرنه کوي. - د ښوونکي توضیح ته غوږ نیسي - د ټولګي په ډله ییز فعالیت کې برخه اخلي او د ډلې فعالیت د خپل استازې پواسطه د ښوونکي په لارښوونه د ټولګي مخکې تشریح کوي. - پوښتنو ته ځواب وايي - د ارزونې پوښتنو ته ځواب ورکوي. - د لوست لندیز ته پاملرنه کوي چې پوه شي - له ټولګي څخه بهر فعالیت اجرا کوي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - په پټه خولې د مطالعې سپارښتنه وکړي. - د ښار د هوا دککړتیا په اړوند ځانګړې پوښتنې وکړي. - د ښار د هوا د ککړتیا په هکله بحث وکړي - د تختې پرمخ د لوست مهم ټکي ولیکي. - د ښار د هوا د ککړتیا نوي لوست توضیح کړي - زده کوونکي په ډلو وویشي او د هغو فعالیت وټاکي - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي - د ارزونې پوښتنې طرحه کړي - د لوست لندیز وړاندې کړي - له ټولګي څخه بهر فعالیت توضیح کړي
<p style="text-align: center;">۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:</p> <p>۱- هر ډول اضافي ماده چې هواته ننوځي، فزیکي، کیمیاوي خواص او حیاتي شرایط یې بدل کړي، د هوا ککړتیا بلل کېږي، د ماسټرپلان په خلاف د کابل د ښار بې اندازې پراختیا، د نفوسوزیاتوالی، د ترانسپورتي وسایطو له حده زیات زیاتوالی، په تیره بیا د زړو میعاد ختم وسایطو تګ راتګ، د بې کیفیته تیلو او ګاز استعمال او نور ډیر عوامل، لکه: د ربر له سوزو لو څخه استفاده، په داشونو او حمامونو کې د پلاستیک او سوو مبالیلو سوزول، په زیاتو کورونو، دوکانونو او دښارشاوخوا موسساتو کې د دغه موادو سوزول دښار د هوا دککړتیا سبب کېږي، د کاربن ډای اکساید، کاربن مونو اکساید، ککړې خاورې، صنعت، کرنه د ژوو سرې او ښارې صنایعو اړوند اضافي موادو اچول په نامناسبو ځایونو کې، دغه شان نورې ستونزې په مجموع کې د ښار د هوا او دکابل په ښار کې د استوګنې چاپیریال ککړوي.</p> <p>۲- د هوا له ککړتیا څخه د مخنیوي له پاره باید پاکوالي مراعات کړو اوله هغو شیانو نوچې د هوا د ککړتیا سبب ګرځي، کارو انخلو، خپل ښار چاپیریال پاک او سمسور وساتو او کثافتونه په ټاکلو ځایونو کې واچوو</p> <p>۳- ککړه هوا د انسانانو او ژویو له پاره ډول ډول وژونکې ناروغی پیدا کوي.</p>		
<p style="text-align: center;">۹- د ښوونکي له پاره اضافي معلومات</p> <p>هر ډول اضافي غازونه چې په هوا کې داخل شي، فزیکي، کیمیاوي خواص او د هغې حیاتي شرایط بدل کړي، د هوا ککړتیا ورته وايي. په بل عبارت د هوا د ککړتیا مهم عوامل له هغه لوګي څخه عبارت دي چې د سوزولو له ډول ډول موادونه پیدا شوي وي. جغرافیایي موقعیت، د اورښت کموالی، هر ډول انساني فعالیت، لکه د سرې اچولو د ځای زیاتوالی. نامناسبه ټپي، د کاربن ډای اوکساید، کاربن مونو اوکساید تولیدول، ککړې خاورې، د ژوو سرې د کرنې اړوند صنعت، ښارې صنایع په نامناسب ځای کې د ښار د هوا او د استوګنې د چاپیریال د ککړتیا سبب ګرځي.</p>		

د ۳۷ لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	د زړو موټرو زیاتوالی او د ښار ککړتیا:
۲- د زده کړې (پوهنیزې مهارتې، او ذهنیتي) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>– عمومي موخې:</p> <p>– له زارو موټرو او دښار د هوا له ککړتیا سره د زده کوونکو بلدتیا ځانگړې موخې:</p> <p>– زده کوونکي به وپوهیږي چې زارو موټرونه څنګه د هوا د ککړتیا سبب کیږي.</p> <p>– د زړو موټرو په ضررونو به وپوهیږي او نوروته به معلومات ورکړي.</p> <p>– د ښار د ککړتیا په اړوند د زړو موټرو د زیاتوالي په مخنیوي به وپوهیږي.</p>
۳- د تدریس میتود	خرګندونې او ډله ییز کار، خبرې، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	کتاب، تخته، تباشیر، د ښوونکي لارښود کتاب، د ښار د هوا د ککړتیا انځورونه، عکسونه، که امکان ولري جغرافیایي، ویدیويي، تلویزوني فلمونه، د کمپیوټر سي ډي گاني او انټرنټ.
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لند ځوابه پوښتنې)، د ټولګي د ننه فعالیت ارزونه، د ښوونکي یاداشت کتابچه او عملي کار.
۶- په ټولګي کې د زده کړې او تدریس لومړني فعالیتونه	<p>سلام اچول، روغې، د ټولګي تنظیمول، حاضرۍ اخیستل، له ټولګي بهر فعالیت، د تېر لوست ارزونه، له نوي لوست سره د زارو لوست ترمنځ اړیکه رامنځ ته کول.</p> <p>– هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>– آیا زارو موټر د ښار د هوا په ککړتیا باندې څه اغیزه لري؟</p>
	<p>وخت په دقیقو</p> <p>۱۰ دقیقې</p>

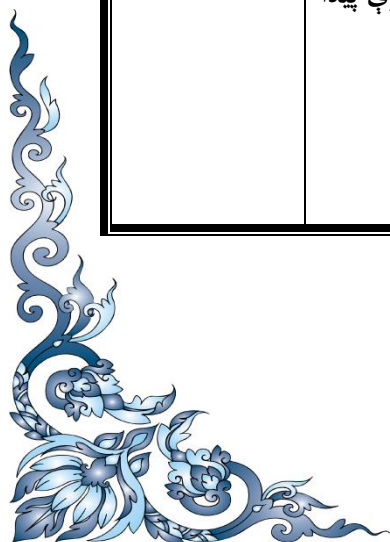

د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
<p>وخت په دقیقه</p> <p>۳۵ دقیقې</p> <ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک گوري - نوی لوست په پټه خوله مطالعه کوي. - د زړو موټرو زیاتوالي او د ښار د ککړتیا په باره کې نظر څرگندوي - د زړو موټرو د زیاتوالي او د ښار د ککړتیا په باره کې له محترم ښوونکي سره بحث کوي. - دلوست مهمو ټکو ته پاملرنه کوي. - د ښوونکي څرگندونو ته غوږ نیسي - په ټولگي کې د ننه په ډله ییز فعالیت کې برخه اخلي او د خپل استازې پواسطه یې نتیجه د ښوونکي په لارښوونه د ټولگي مخکې روښانه کوي. - خپلې پوښتنې او مهم ټکي طرحه کوي. - د ارزونې پوښتنو ته ځواب وايي - د لوست لنډیز ته پاملرنه کوي. - له ټولگي بهر فعالیت اجرا کوي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - په پټې خولې د مطالعې سپارښتنه وکړي. - د زړو موټرو او د ښار د هوا د ککړتیا په اړوند ځانگړې پوښتنې طرحه کړي. - د زړو موټرو زیاتوالي او د ښار د هوا د ککړتیا په باره کې بحث وکړي - پر تختې د لوست مهم ټکي ولیکي. - د زړو موټرو زیاتوالي او د ښار د هوا ککړتیا توضیح کړي - زده کوونکي په ډلو وویشي او په ټولگي کې د ننه د هغوي فعالیت وټاکي - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي - د لوست د ارزونې پوښتنې طرحه کړي - د لوست لنډیز وړاندې کړي - له ټولگي بهر فعالیت توضیح کړي
<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځواب:</p> <p>۱- زاړه موټرونه زیات په وروسته پاتې او بېوزلو هېوادونو کې کارول کیږي، ځکه چې بیه یې ارزانه دي. په عمومي توګه نقلیه وسایط له یوې خوا د اړتیاوو د لرې کولو له پاره په کارېږي، له بلې خوا لوګي او هغه ګازونه چې ترې وځي، د هوا د ککړتیا سبب ګرځي.</p> <p>۲- پېرول او سوي موبایل د سلفر ډای اکساید SO_2، نایتروجن ډای اکساید NO_2، کاربن مونو اوکساید CO_2، د Pm ۲- Pm مخصوصې ماده لري. (کوچني ذره بيني ماده(خپروي)</p> <p>۳- د زړو اونوو موټرونو توپیر د هوا د ککړتیا په لحاظ زیات دی چې زاړه موټرونه زیات لوګي او ګازونه خارجوي، هوا ککړوي، خو نوي موټرونه پر مختللي تخنیک او عصري مدرنې پرزې لري چې ټول خلک ورنه زیات کار اخلي او هوا نه ککړوي</p> <p>۹- د ښوونکي له پاره معلومات اضافي</p> <p>زاړه موټرونه زیاتره مخ په پرمختیا او بېوزلو هېوادونو کې کارول کیږي، ځکه چې بیه یې ارزانه دي، معمولاً نقلیه وسایط که له یوې خوا زموږ د اړتیاوو د لرې کولو له پاره په کارېږي، له بلې خوا لوګي او هغه ګازونه چې ورنه خارجېږي، د هوا د ککړتیا سبب ګرځي چې موږ یې تنفس کوو. نقلیه زاړه وسایط په عمومي توګه د کار اخیستلو وړ نه دي، په بېوزلو هېوادونو کې له هغو زیات کار اخیستل کیږي، لوګي او هغه بر اسونه چې ترې وځي، فضا زهرجنه کوي، زموږ د تنفس، روغتیا او ژوند له پاره ضرر رسوي، په مجموع کې د انسان ژوند له ستونزو سره مخامخ کوي. زاړه موټرونه چې پخوا زیات استعمال شوي وي زیات عوارض او د تیلو او مېلابیلو زیات لګښت لري، نو لکه چې نوي موټر تولید شول، د زړو موټرو ځای یې ونیوه، په اوسني وخت کې له نوو موټرونو زیاته استفاده کیږي او ټول خلک له هغو کار اخلي، زاړو موټرو په بازار کې هم خپل ارزښت له لاسه ورکړیدی.</p>	

د ۳۸ لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلوبو سرلیکونه	د مطلوبو شرح
۱- د لوست موضوع	د واټونو او کوڅو خرابی او ککړتیا
۲- د زده کړې (پوهنیزې، مهارتي او ذهني) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>- عمومي موخې:</p> <p>- د واټونو او کوڅو له خرابۍ او د واټونو له ککړتیا سره به زده کوونکي بلد شي.</p> <p>ځانگړې موخې:</p> <p>- زده کوونکي به د واټونو او کوڅو خرابی او ککړتیا وپيژني</p> <p>- د واټونو او کوڅو د خرابۍ او ککړتیا له عواملو سره به بلد شي</p> <p>- د واټونو او کوڅو د خرابۍ او ککړتیا څخه دساتلو لندې لارې به وپيژني او نوروته به یې روښانه کړي</p>
۳- د تدریس میتود	څرگندونې ډله ییز کار، خبرې پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	کتاب، تخته، تباشیر، د ښوونکي لارښود کتاب، د واټونو او کوڅو د خرابۍ او ککړتیا انځورونه، که امکان ولري جغرافیایي، ویدیويي، تلویزیوني فلمونه او دکمپیوټر سي ډي گانې او انټرنټ
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لندې ځوابه پوښتنې)، د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه، د ښوونکي د یاداشت کتابچه، عملي کار.
۶- په ټولگي کې د زده کړې او تدریس لومړنې فعالیتونه	<p>سلام اچول، روغېر، د ټولگي کنټرول، حاضرۍ اخیستل، له ټولگي بهر</p> <p>فعالیت، د تېر لوست ارزونه، له نوي لوست سره د زاړه اړیکه رامنځ ته کول</p> <p>- هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>- د واټونو او کوڅو خرابی او ککړتیا د خلکو له پاره څه ستونزې پیدا کوي؟</p>
	<p>وخت په دقیقو</p> <p>۱۰ دقیقې</p>

وخت په دقیقو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک گوري - نوی لوست په پټه خوله مطالعه کوي. - د واټونو او کوڅو د خرابۍ او ککړتیا په هکله نظر څرگندوي - د واټونو او کوڅو د خرابۍ او ککړتیا په باره کې له ښوونکي سره یو ځای بحث کوي. - د لوست مهمو ټکونو ته پاملرنه وکړي - په ټولگي کې د ننه ډله ییز فعالیت کې برخه اخلي او د خپلې ډلې نظر د ټولگي د استازې پواسطه د ښوونکي په لارښوونه د ټولگي په مخکې لولي - مهم ټکي او خپلې پوښتنې طرحه کوي. - د ارزونې پوښتنو ته ځواب وايي - د لوست لنډیز ته پاملرنه کوي چې پوه شي - له ټولگي بهر فعالیت اجرا کوي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - په پټې خولې د مطالعې سپارښتنه وکړي. - د واټونو او کوڅو د خرابۍ او ککړتیا په باب ځانگړي پوښتنې طرحه کړي. - د واټونو او کوڅو د خرابۍ او ککړتیا په هکله بحث وکړي - پر تختې د لوست مهم ټکي ولیکي. - زده کوونکي په ډلو وويشي او په ټولگي کې د هغو فعالیت وټاکي - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي - د ارزونې پوښتنې طرحه کړي - د لوست لنډیز وړاندې کړي - له ټولگي بهر فعالیت توضیح کړي
<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:</p> <p>۱- په وروسته پاتې او مخ پروده هېوادونو کې واټونه او کوڅې عموماً خراب، خامې او په خاورو لړلي وي. ځکه تر اوسه زیاتره واټونه او کوڅې قیر او اسفالت شوی نه دي، د واټونو په غاړه د اوبو تلولو ویالې نه لري، په خامو واټونو کې دورې، لښتي او کنډې چې بې اندازې ککړتیا لري، د مرضونو د خپریدو سبب گرځي چې همدغه عوامل د واټونو او کوڅو د خرابۍ او ککړتیا سبب کېږي.</p> <p>۲- د واټونو او کوڅو د خرابۍ او ککړتیا د مخنیوي له پاره باید پاکوالي مراعات کړو، د ونو یښودل هم د واټونو او کوڅو په پاکوالي او نظافت زیاته اغیزه لري، چاپیریال تر یوې اندازې له دورو او ککړتیا څخه ساتي، ځکه چې په سمسور او زرغون چاپیریال کې دورې نه وي. د ښار شاوخوا واټونه او کوڅې ناولي خامې او خاورینې وي، په اقلیمي وضعې هم اغیزه لري، د اوورې او باران د اورښت په وخت کې ترانسپورټ له زیاتو ستونزو سره مخامخ کېږي.</p> <p>۳- ښاروالي دنده لري چې د واټونو، سړکونو او کوڅو بیارغونې ته پاملرنه وکړي او په کیفیت لرونکو موادو او فني اشخاصو ټول واټونه او کوڅې بیا ورغوي، د ښار د ساحو زرغون کمربند بیرنی دی، د ماسټرپلان تطبیق د ښار په ټولو برخو کې حتمي دی او رسنۍ تل باید ښاري کلتور ښاریانوته تبلیغ کړي، په دې ترڅ کې د ښاروالي د تنظیفاتو برخه باید خپل مسوولیت هم وپېژني.</p>		

۹- د ښوونکي له پاره اضافي معلومات

د واپونو او کوڅو خرابي او ککړتيا زياتره د نظافت دنه مرعات کولو له اغيزې رامنځ ته کيږي، په وروسته پاتې اومخ په پراختيا هېوادونو کې د ښاروالي پراختيا نا منظمه ده، نو واپونه او کوڅې له پلان سره سمون نه لري. د کلو او بانډو خلک زياتره ښارونو ته مهاجر شوي او له ښاري فرهنگ سره له بلدتيا پرته ژوند کوي، نو د کوڅو او واپونو ککړتيا او دوړن والی زياتيږي، د ښار په کلو کې کورونه زياتره خامې او له ښاري نقشو پرته دي. کوڅې هم خامې او په دوړو ککړې دي او د شکر په ځاي کوڅې په خاورو لږلي چې کوڅې يې زياتې غير صحي کوي او مناسبې ټيټې شتون نه لري، چې ککړې اوبه له ساحې نه ووځي. په ټولو واپونو او کوڅو کې پلان شوي کاناليزاسيون شتون نه لري، چې د واپونو او کوڅو د ککړتيا مخه ونيسي، ښاري فرهنگ نه شتون هم د واپونو او کوڅو د خرابۍ او ککړتيا سبب ګرځي، ځکه چې تر اوسه د ټولني ټول افراد په واپونو او کوڅو کې نظافت نه مراعاتوي او ټول څيزونه چې وغواړي په کې اچوي، واپونه کوڅې چټليږي.

د ۳۹ لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلوبو سرلیکونه	د مطلوبو شرح
۱- د لوست موضوع	زلزله
۲- د زده کړې (پوهنیزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>عمومي موخې:</p> <ul style="list-style-type: none"> د زلزلي په اړه به بشپړه معلومات تر لاسه کړي ځانگړې موخې: زده کوونکي به وپوهیږي چې زلزله څه شی ده او څنگه واقع کیږي د زلزلي عوامل به وپېژني او نوروته به یې معلومات ورکړي د هغو سیمو په اړه به معلومات پیدا کړي چې زلزلي په کې کیږي د زلزلو څپې به رسم کړي شي
۳- د تدریس میتود	څرگندونې او ډله ییز کار، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	کتاب، تخته، تباشیر، دښوونکي لارښود کتاب، په لوست پورې اړوند انځورونه، که امکان ولري له جغرافیایي، ویديويي، او تلویزیوني فلمونو د کمپیوټر له سي ډي گانو او انټرنټ څخه کار اخیستل.
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لنډ ځوابه پوښتنې)، د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه، عملي کار، د ښوونکي د ارزونې کتابچه
۶- په ټولگي کې د زده کړې او تدریس لومړني فعالیتونه	<p>سلام اچول روغې، د ټولگي تنظیمول، حاضرۍ اخیستل، د ټولگي بهر وخت په دقیقو فعالیت، کتل، د تېر لوست ارزونه، د زاړه او نوي لوست ترمنځ اړیکه رامنځ ته کول.</p>
	<p>هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>ایا د زلزلي په هکله معلومات لری؟</p>
	۱۰ دقیقې

وخت په دقیقه	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقه	<ul style="list-style-type: none"> - د نوی لوست سرلیک څرګوري - نوي لوست په پټه خوله مطالعه کوي. - د زلزلې په هکله نظر څرګندوي - د لوست مهم ټکي ليکي - نقشي ته پاملرنه کوي او د نوي لوست توضیح ته غوږ نیسي. - د ټولګي په ډله ییز فعالیت کې برخه اخلي او د خپلې ډلې نظر د استازې پواسطه د ښوونکي په لارښوونه د ټولګي په مخکې وړاندې کوي. - خپلې پوښتنې او مهم ټکي طرحه کوي. - د لوست لنډیز ته پاملرنه کوي چې پوه شي - د ټولګي د ننه فعالیت اجرا کوي. 	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک په تختې وليکي. - د پټې خولې د مطالعې سپارښتنه وکړي. - د زلزلې په باب ځانګړې پوښتنې وکړي او د لوست مهم ټکي پر تختې وليکي. - طبعي نقشي زلزله او هغه سیمې چې زلزلې په کې کېږي، توضیح کړي. - د نوي لوست پوښتنې طرحه کړي. - زده کوونکي په ډلو وویشي او په ټولګي کې د ننه د هغوي فعالیت وټاکي - په ټولګي کې د ننه د نوي لوست د ارزونې پوښتنې وکړي - د لوست لنډیز وړاندې کړي - له ټولګي بهر فعالیت توضیح کړي
<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:</p>		
<p>۱- زلزله د ځمکې د سطحې له خفیف او یا شدید لړزیدلو څخه عبارت دی چې په سیمه ییزه توګه واقع کېږي، څپې یې اطرافو ته خپرېږي، شدت او دوام یې مالي او ځاني خطرونه لري</p>		
<p>۲- تکنونیکي زلزلې د ځمکې د مخ له پلټونو سره مستقیم ارتباط لري، د ځمکې مخ له یو شیمر کوچنیو او لویو پلټونو نه جوړشويدي، چې د توازن د لاسه ورکولو په وخت کې یو پلټ د بل پلټ په وړاندې حرکت کوي، په هماغه سیمه کې زلزله رامنځ ته کوي. د ځمکې ستر پلټونه د ایشیا، هند، استرالیا، د افریقایې، شمالي امریکې، د جنوبي امریکې، انتارکتیکي له پلټ، څو نورو وړو پلټونو څخه عبارت دي. هند او ایشیا د پلټونو حرکتونه په بدخشان، چترال او تاجکستان کې د بېلابیلو زلزلو سبب کېږي.</p>		
<p>۳- اورغور ځونکي زلزلې زیاتره د مدیترانې دسمندرګي د وزو سیسلي په ساحه کې، د آسیا په ختیځو ساحلونو او د امریکا په لویدیځو غاړو کې د دغو سیمو د اور غورځوونکو زلزلو مهم مثالونه ګڼل کېږي، چې په جاپان، لرې ختیځ، کالیفورنیا او د امریکې په لویدیځو غاړو کې سختې او یا خفیفې زلزلې رامنځ ته کوي.</p>		

۹- د ښوونکي له پاره اضافي معلومات

زلزله په عمومي توګه درې علتونه لري، لکه: تکتونیکي، د اورغورځوونکي علت، پلوتونیکي عامل. تکتونیکي عامل يې د ځمکې پر مخ له مختلفو پليټو سره مستقیمه اړیکه لري.

اورغورځوونکي عامل يې د وزو د سسلې اورغورځوونکي ساحه په مديترانه کې، د اسيا ختيځې غاړې او د امريکي لويديځې غاړې اورغورځوونکي، د زلزلو د پيدا کېدلو مهم مثالونه د غه سيمې ګڼل کېږي.

پلوتونیک زلزلې په اصل کې د مګما د پورتنۍ برخې د حرکتونو فشار دی چې د ځينو ځايونو د تودوخې د ګرځيدو اغيزې له زلزلې سره مخامخ کېږي.

خلک بايد هغه له پامه و نه غورځوي، ځکه چې له امله يې ځاني ار مالي خطرونه رامنځ ته کېږي، د انسانانو د له منځه تلو او ودانيو د ړنگيدو لامل ګرځي. که څه هم د زلزلو وړ اندوینه (پيشبیني) نه شي کړای، خو په حيواناتو او ځنگلونو کې ځينې ناڅاپي پيښې تر سترگو کېږي، له دې امله د زلزلې د معلومولو، سنجولو او پيژندلو مرکزونه په ځنگلو کې جوړېږي او د زلزلې د ثبتولو او سنجولو آلې په ځنگلونو کې ځاي پر ځاي کوي. چې د حيواناتو ناڅاپي او غير مترقبه اوازونه د هغه په وسيله اوري او د زلزلې د پيښدو په فکر کې لويږي، زلزلې د بندونو او نهرونو د وړانديدو لامل ګرځي همدارنگه لويې او کوچنۍ ودانۍ له منځه وړي، بې له شکه د انسانانو د مرګ ژوبلې سبب کېږي. لکه چې د ايران د بم په ښار کې زلزله او يا هم هغه زلزله چې د مکسيکو په ښار کې پيښه شوه. يا هغه زلزله چې په ۱۷۰۰م کال کې په پغمان کې وشوه او يا هم هغه لويه زلزله چې په کليفورنيا کې رامنځ ته شوه، چې د ډيرو ودانيو د ړنگيدو سبب، د ډيرو ځاني او مالي زيانونو لامل شوه، له دې امله بايد انسانان هڅه وکړي، چې د زلزلو زيانونه راتيټ او ځانونه په امن کې وساتي.

د ۴۰ لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	د زلزلې خطر ونه
۲- د زده کړې (پوهنیزې مهارتې، او ذهنیتي) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>- عمومي موخې:</p> <p>- د زلزلې د خطرونو په اړه به بشپړ معلومات تر لاسه کوي.</p> <p>ځانگړې موخې:</p> <p>- زده کوونکي به وپوهیږي چې زلزله څه خطر ونه لري</p> <p>- د زلزلې په خطرونو به پوه شي</p> <p>- د زلزلې د کیدلو له پاره پر وخت به لازمو او وقایوي تدبیرونو وپوهیږي او نوروته به معلومات ورکول.</p>
۳- د تدریس میتود	څرگندونې او گروهې کار، خبرې، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	کتاب، تخته، تباشیر، د ښوونکي لارښود کتاب، په لوست پورې اړوند انځورونه او عکسونه، که امکان ولري د جغرافیایي، ویدیويي، تلویزیوني فلمونه او د کمپیوټر سي ډي گاني او انټرنټ وکاروي.
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لڼه ځوابه پوښتنې)، د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه، د ښوونکي د یاداشت کتابچه او عملي کار.
۶- په ټولگي کې د زده کړې او تدریس لومړنې فعالیتونه	<p>سلام اچول، روغېر، د ټولگي تنظیمول، حاضرۍ اخیستل، له ټولگي بهر وخت په دقیقو فعالیت، د تېر لوست ارزونه او له نوي لوست سره د زاړه اړیکې رامنځ ته کول</p> <p>- هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>- ایا پوهیږئ چې زلزله څه خطر ونه لري؟</p>
	۱۰ دقیقې

وخت په دقیقو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک گوري - نوي لوست په پته خوله مطالعه کوي. - د زلزلې د خطرونو په باره کې نظر څرگندوي. - د لوست مهم ټکي لیکي - د محترم ښوونکي توضیح ته غوږ نیسي - پوښتنو ته ځواب وايي - د ټولگي په ډله ییز فعالیت کې فعاله برخه اخلي او په ټاکل شوي موضوع بحث کوي او وروسته د ډلې استازي د بحث نتیجه نوروته وايي - خپلې ستونزې او پوښتنې طرحه کوي. - د ارزونې پوښتنو ته ځوابونه ورکوي. - د نوي لوست لنډیز ته پاملرنه کوي چې پوه شي - له ټولگي بهر فعالیت لیکي 	<ul style="list-style-type: none"> - د تختې پرمخ د نوي لوست سرلیک ولیکي. - د پتې خولې مطالعې سپارښتنه وکړي. - د زلزلې د خطرونو په اړوند ځانگړي پوښتنې طرحه کړي. - پر تختې د لوست مهم ټکي ولیکي. - د زلزلې خطرونه توضیح کړي - د نوي لوست پوښتنې طرحه کړي - زده کوونکي په ډلو وویشي د هغو د بحث وړ موضوع څرگنده کړي - د ټولگي د ننه فعالیت څارنه وکړي - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي - د لوست ارزونې په اړوند پوښتنې وکړي - د نوي لوست لنډیز وړاندې کړي - له ټولگي بهر فعالیت توضیح کړي
<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځواب:</p> <p>۱- څنگه چې زموږ د استوگنې ځای د کابل ښار دي، نو په عمومي توگه د کابل په ښار کې د نفوسو گڼه گونه زیاته ده.</p> <p>۲- د زلزلې خطرونه له دوو لحاظو کمزوري کیدای شي، د کورونو فزیکي او انجینري جوړښت.</p> <p>۴- زړې ودانې، چې له لرگیو، خښتو یا پخسې څخه جوړې شوي وي، زیات تاوان ورسیري.</p> <p>۳- د ودانیو په اسکلیت کې ودانۍ باید کانکریت چې له اوسپینې، گادې او سیمینتو څخه وي، کلکې ستنې دې ورکړل شي خو ودانۍ ته ارتجاعیت او مقاومت ورکړای شي</p> <p>زړې ودانۍ چې له خښتو او پخسې نه جوړې شوې وي، تاوان زر ورسیري، هغو ته دې استنادې او کلکې ستنې ورکړلې شي، د ودانیو د ټینگښت ستنې دې ورکړل شي چې د ودانۍ د ټینگښت سطحه لوړوي، ودانۍ په هغو سیمو کې چې زیاتې زلزلې په کې کېږي، د غرونو په لمنه او نرمو رسوبي ځمکو کې جوړې نه شي.</p> <p>درسي او د اجتماعیاتو ټولگي په تعلیمي ځایونو کې باید په هغو کوټو کې چې ټینگښت ونه لري، ځای پر ځای نه شي.</p>		

۹- د ښوونکي له پاره اضافي معلومات

په زلزلو کې د کورونو ړنگیدل، او اور لگیدل، ان چې د ځمکې پرمخ سوري او درزونه پیدا کېږي، نو له دې امله د زلزلې په وخت کې اخطارونه او لارښوونې حتمې وي، له دې کبله خلکو او د پوهنې زده کوونکو ته خبرتیا د دولتي موسسو ډله ییزه دنده گڼل کېږي، خو خلک د زلزلې د خطرونو له اساسي مسایلو او د تدبیرونو د نیولو له پاره چمتو اوسي.

د زلزلې زیانونه د هغې په کچه پورې اړه لري، هغه زلزلې چې د ریختر په (۷-۹) درجو په کچه پېښېږي، ودانۍ له منځه وړي، د لارو او سړکونو بڼې ته بدلون ورکوي، همدارنگه د ریل گاډي لیکه هم وړانوي. د زلزلې د پېښدو له امله کله چې د ودانیو له کرکيو څخه ښینې رالویږي، د ځینو خلکو د ټپیکیدو او ستونزو لامل گرځي، کچیرې څوک د زلزلې په پېښو کې را ایسار شول، خپل ژوند له لاسه ورکوي، باید دې ډول پېښو د مخنیوي لپاره دولت اړین گامونه پورته کړي، په ښوونځیو او د تولیدو په نورو ځایونو کې د زلزلې خطر ته پاملرنه وکړي، د زلزلې خطر په مستقیم او غیر مستقیم ډول احساسیږي، په مستقیم ډول د ودانیو رالویدل د اوسیدونکو له منځه تللو سبب کېږي، په غیر مستقیم ډول د زلزلې زیانونه، لکه: د سیندونو د تگ لوري بدلون، د کانالون وړانیدل او د ځمکې ماتیدل (شکست) په غیر مستقیم ډول انسانان زیانموي.

د ۴۱ لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	د زلزلې د اندازې سنجول
۲- د زده کړې (پوهنیزې مهارتې، او ذهنيې) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>- عمومي موخې:</p> <p>- د زلزلې د اندازې د سنجولو په اړه به معلومات تر لاسه کړي</p> <p>خانگړې موخې:</p> <p>- زده کوونکي به د زلزلې د اندازې په سنجولو باندې وپوهیږي.</p> <p>- د اندازې اخیستلو په اړه به د زلزلې سختوالي پیدا کړي شي</p> <p>- د زلزلې سختوالي او تراکم له ۱- ۹ اندازې پورې مینه پیدا کړي</p>
۳- د تدریس میتود	څرگندونې او ډله ییز کار، خبرې، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	کتاب، تخته، تباشیر، د ښوونکي لارښود کتاب، په لوست پورې اړوند انځورونه او عکسونه، د امکان په صورت کې له جغرافیایي، ویدیويي تلویزیوني فلمونو او د کمپیوټر له سي ډي گانو او انټرنټ کار اخیستل.
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لند ځوابه پوښتنې)، د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه، د ښوونکي د یاداشت کتابچه او عملي کار.
۶- په ټولگي کې د زده کړې او تدریس لومړني فعالیتونه	<p>سلام اچول، روغېر، د ټولگي تنظیمول، حاضرۍ اخیستل، له ټولگي څخه د بهر فعالیت، کتل، د تېر لوست ارزونه او له نوي لوست سره د زاړه لوست ترمنځ اړیکه رامنځ ته کول.</p>
	<p>- هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>- ایا پوهیږئ چې د زلزلې سختوالي څنګه سنجول کېږي؟</p>
	<p>وخت په دقیقو</p> <p>۱۰ دقیقې</p>

وخت په دقيقتو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک گوري - نوي لوست په پټه خوله مطالعه کوي. - د زلزلې د اندازې سنجولو په هکله نظر څرگندوي - د لوست مهم ټکي لیکي - د ښوونکي توضیح ته ښه غور نیسي - د ټولگي په ډله ییز فعالیت کې فعاله برخه اخلي او د خپلې ډلې د استازې پواسطه د ښوونکي په لارښوونه د ټولگي مخکې وړاندې کوي. - د لوست مهم ټکي او پوښتنې طرحه کوي. - د لوست ارزونې پوښتنو ته ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډیز وړاندې کوي. - له ټولگي څخه بهر فعالیت اجرا کوي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - په پټې خولې د مطالعې سپارښتنه وکړي. - د زلزلې د اندازې سنجولو په باب ځانگړې پوښتنې طرحه کړي. - پر تختې د لوست مهم ټکي ولیکي. - نوی لوست او د زلزلې د اندازې سنجول توضیح کړي - له نوي لوست نه پوښتنې طرحه کړي - زده کوونکي په ډلو وویشي او په ټولگي کې د ننه د هغو فعالیت وټاکي - په ټولگي کې د ننه فعالیت څارنه وکړي - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي - د لوست د ارزونې په اړوند پوښتنې وکړي - د لوست لنډیز وړاندې کړي - له ټولگي څخه بهر فعالیت توضیح کړي
<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځواب:</p> <p>۱- په دریمه درجه زلزله کې د ودانۍ خوځښت احساسیږي او ځورند شیان ښه لرزیږي</p> <p>۲- اور گاډی د ریختر په نهو درجه کې له ځایه بې ځایه کیږي</p> <p>۳- د زلزلې تشخیص جرمني عالم د ریختر په ټاکلي مقیاس وکړ.</p>		
<p>۹- د ښوونکي له پاره اضافي معلومات</p> <p>هر شي د اندازه کولو یو واحد لري. دساري په توگه د وزن د اندازه کولو واحد کیلو گرام، من او یا پونډ دی، د اورډوالي، د اندازه کولو واحد له متر، فټ او یا میل څخه عبارت دی، له دې امله قوه سختوالی او یا د زلزلې دلرزو ځواک په مرکالي او ریختر اندازه کیږي، د زلزلې د لرزولو او ټکانونو له اغیزې په کورونو کې د ننه شیان ډیر سخت لرزیږي.</p> <p>د زلزلې کچه د تخنیکي وسایلو (ریختر) په واسطه محاسبه کیږي. هغه زلزلې چې د ریختر تر (۱-۳) درجو پوري رامنځ ته شوي وي، خفیفې زلزلې، که د ریختر د (۴-۶) درجو په کچه وي، منځنۍ زلزلې او د ریختر له (۵-۹) درجو په کچه زلزلې سختې زلزلې گڼل کیږي. دا وسیلې کله کله ساده او ابتدایي جوړښت لري او کله هم اتوماتې برقي وسیلې وي، چې هره یوه یې د «زلزله سنج» په نوم یادېږي.</p> <p>ریختر د فزیک نامتو عالم و، که د زلزلې شدت او درجې تثبیت کړي، د زلزلې دغه سنجش د دې په نوم نومول کیږي، دا فزیکي آله پیچلی جوړښت لري، چې د زلزلې د ټکانونو پر وخت لرزیږي، که چیري دا لرزیدنه د عقربې په واسطه د (۱-۹) لوحي پر مخ حرکت وکړي، هغه د سیسمو گرام په نوم یادېږي او که د زلزلې دا لرزیدنه د کاغذ پر مخ ثبت شي، نو سیسمو گراف یې بولي، خو په اوسنو استیشنونو کې د زلزلې اندازه کوونکي او سنجوونکي اتومات وسایل ځای پر ځای شوي دي، چې د زلزلې د سختوالي کچه، وخت او دقیقه نیټه سمت ته راځي او د هغه په منځ کې ریکارډ کیږي.</p>		

د ۴۲ لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلوبو سرلیکونه	د مطلوبو شرح
۱- د لوست موضوع	د هېواد زلزله کیدونکي ساحې
۲- د زده کړې (پوهنیزې مهارتې، او ذهنیتي) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>- عمومي موخې:</p> <p>- د هېواد د زلزله کیدونکو حوزو په اړه به معلومات پیدا کړي</p> <p>ځانگړې موخې:</p> <p>- زده کوونکي به د هېواد د زلزلي حوزې په نقشه کې ونیسي.</p> <p>- د زلزلي د شدت او کمزورتیا حوزې به پیژني</p> <p>- په مختلفو حوزو کې به د زلزلو د شدت په باره کې پوهه ولري او نوروته به یې معلومات ورکړای شي.</p>
۳- د تدریس میتود	خرگندونې او ډله ییز کار، خبرې، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	کتاب، تخته، تباشیر، د ښوونکي لارښود کتاب، د لوست اړوند انځورونه، که امکان ولري جغرافیایي، ویدیويي، تلویزیوني فلمونو، د کمپیوټر له سي ډي گانو او انټرنټ کار اخیستل.
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لنډ ځوابه پوښتنې)، د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه، د ښوونکي د یاداشت کتابچه او عملي کار.
۶- په ټولگي کې د زده کړې او تدریس لومړني فعالیتونه	<p>سلام اچول، روغې، د ټولگي تنظیمول، حاضرۍ اخیستل، له وخت په دقیقو ټولگي بهر فعالیت، د تېرلوست ارزونه، له نوي لوست سره د زاړه اړیکه رامنځ ته کول.</p> <p>- انگیزوي پوښتنې:</p> <p>- ایا د هېواد د زلزله کیدونکو حوزو په باره کې خبرتیا لري؟</p>
	۱۰ دقیقې

وخت په دقيقو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک گوري - نوي لوست په پټه خوله مطالعه کوي. - د هېواد د زلزله کیدونکو حوزو په باره کې نظر څرگندوي - د لوست مهم ټکي لیکي - نقشې ته گوري د لوست توضیح ته غوږ نیسي - پوښتنو ته ځواب وايي - د ټولگي په ډله ییز فعالیت کې برخه اخلي د خپلې ډلې نظر د ښوونکي په لارښوونه د ټولگي په مخکې د خپل استازې پواسطه وړاندې کوي. - د لوست مهم ټکي او خپلې پوښتنې طرحه کوي. - د نوي لوست د ارزونې پوښتنو ته ځوابونه ورکوي. - د نوي لوست لنډيز ته څیرېرې چې پوهه ومومي - له ټولگي څخه بهر فعالیت یاداشت کوي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - د نوي لوست په پټې خولې د مطالعې سپارښتنه وکړي. - د هېواد د زلزله کیدونکو حوزو په اړوند ځانگړې پوښتنې طرحه کړي. - پر تختې د لوست مهم ټکي ولیکي. - د طبیعي نقشې پرمخ د هېواد زلزله کیدونکې حوزې توضیح کړي. - له نوي لوست څخه پوښتنې طرحه کړي - زده کوونکي په ډلو وویشي او په ټولگي کې د هغو فعالیت وټاکي - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي - د نوي لوست د ارزونې پوښتنې وکړي - د نوي لوست لنډيز وړاندې کړي - له ټولگي څخه بهر فعالیت توضیح کړي
<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځواب:</p> <p>۱- (د) سم دی</p> <p>۲- (۳) سم دی</p> <p>۳- د افغانستان د مات مهم خطونه د بدخشان، چمن او هرات له ماتو خطونو څخه عبارت دي</p>		
<p>۹- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات</p> <p>د افغانستان زلزله کیدونکي مرکزونه په شمال ختیځ کې ډیر زیات دي او د جنوب لویدیځ په لور د زلزلې شدت ورو ورو کمېږي، د پامیر، واخان، فیض اباد، تخار، خان اباد، دکونړو نو شمال او نورستان په ساحو کې د زلزلې خوځښت او ټکانونه سخت دي، هرکال څو ځلې رامنځ ته کېږي، له دې سره یوځای، موضعی خوځښتونه، د ځمکې پرمخ هم زیاتې ماتې رامنځ ته کوي چې زیات شمیرې ننگرهار، بدخشان، کابل او غزني کې شتون لري.</p> <p>په هېواد کې د زلزلو سیمې په درو برخو کې کولی شو، مطالعه او وڅیړو:</p> <p>۱- د هیواد په شمال ختیځو ولایتونو، لکه: بدخشان، تخار، د پنجشیر شمالي برخي، د لغمان ولایت شمالي سیمې او د کنړونو ولایت شمالي برخې د ډیرو زیانمنو سیمو په نوم یادولي شو. چې په هیواد کې له زلزلې څخه یوه ستره اغیزمنه سیمه جوړوي. خو له شمال ختیځو ولایتونو څخه د سهیل لودیځو او لودیځو ولایتونو پر لورې د زلزلې د سختوالي او</p>		

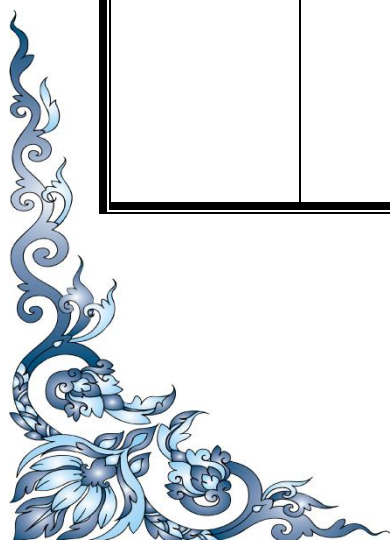
شدت کچه کمیري، خُکه کله چې له بدخشان خنجه د زلزلي موجونه پیل کیري. په شمال ختیځو ولایتونو کې د زلزلي لوړه کچه احساسیري، خو د بلخ، شرغان، اندخوي، هرات ولایتونه، د قندهار، هرات، ارزگان او زابل شمالي برخې تقریبا د زلزلي منځنۍ سیمې جوړوي.

خو د هیواد په سهیل کې لکه: د قندهار، هلمند او نیمروز سهیلي سیمو کې یا د زلزلي د سختوالي کچه لږه احساسیري او یا هم په دې سیمو کې زلزله نه کیري، په دې ترتیب د زولو د پینډو درې سیمې شتون لري، چې له شمال ختیځ پیل، په سهیل ختیځو ولایتونو کې په منځنۍ کچه زلزلي پنیږي، د هیواد په سهیل لودیځو ولایتونو او سیمو کې زلزله نه احساسیري.

د ۴۳ لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	سیلاب
۲- د زده کړې (پوهنیزې مهارتې، او ذهنیتي) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>- عمومي موخې:</p> <p>- زده کوونکي به سیلاب وپېژني.</p> <p>خانګړې موخې:</p> <p>- زده کوونکي به په دې پوه شي چې سیلاب څنګه رامنځ ته کېږي</p> <p>- د سیلاب ډولونه به وپېژني</p> <p>- د سیلاب په خطرونو او زیانونو به پوه شي</p> <p>- د سیلاب له آفتونو څخه د خلاصون په باره کې به معلومات تر لاسه کړي.</p>
۳- د تدریس میتود	څرګندونې او ډله ییز کار، خبرې، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	کتاب، تخته، تباشیر، د ښوونکي لارښود کتاب، په لوست پورې اړوند انځورونه، که شوني وي جغرافیایي، ویدیويي، او تلویزیوني فلمونه، د کمپیوټر سي ډي ګانې او انټرنټ
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لند ځوابه پوښتنې)، د ټولګي د ننه فعالیت ارزونه، د ښوونکي د یاداشت کتابچه او عملي کار.
۶- په ټولګي کې د زده کړې او تدریس لومړني فعالیتونه	<p>سلام اچول روغېر، د ټولګي تنظیمول، د سوبتیا کنټرول، له ټولګي وخت په دقیقو څخه د وتلي فعالیت څارنه، د تېر لوست ارزونه او له زور لوست سره د نوي لوست اړیکې</p> <p>- هڅوونکي پوښتنه.</p> <p>- آیا د سیلاب په هکله معلومات لرئ؟</p>
	۱۰ دقیقې

وخت په دقيقتو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک گوري - نوي لوست په پټه خوله خوله لولي - د سیلاب په اړه نظر څرگندوي - د لوست د مهمو او غوره ټکو په گوته کول او په کتابچو کې لیکل - د نوي لوست څرگندولو ته په غور غور نیسي - د نوي لوست پوښتنو ته ځوابونه ورکوي. - په ډله ییزو فعالیتونو کې کارنده برخه اخلي او د خپلې ډلې نظر د ښوونکي په لارښوونو د ټولگي مخکې د استازي پواسطه وړاندې کوي. - د ښوونکي لارښوونو ته پاملرنه کوي. - خپلې ستونزې او پوښتنې وايي - د لوست د ارزونې پوښتنو ته ځوابونه ورکوي. - د نوي لوست لنډيز وړاندې کوي. - له ټولگي څخه وتلي فعالیت لیکي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې باندې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - نوي لوست په پټه خوله ولولي. - د سیلاب په باره کې پوښتنې وکړي. - پر تخته باندې د لوست مهم او غوره ټکي ولیکي، د نوي لوست په اړه څرگندونې وکړي - د نوي لوست په اړه پوښتنې وکړي. - زده کوونکي په ډلو ویشي او د ټولگي د ننه فعالیت ورته وټاکي - د ټولگي د ننه فعالیتونه وڅاري - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي - د نوي لوست ارزونې په اړوند پوښتنې وکړي - د نوي لوست لنډيز وړاندې کړي - له ټولگي څخه وتلي فعالیت توضیح کړي.
<p style="text-align: center;">۸- د لوست د متن پوښتنو ته سم ځواب غوره کړي:</p> <p style="text-align: right;">۱- (د) سم دی</p> <p style="text-align: right;">۲- (الف) سم دی</p> <p style="text-align: right;">۳- (ج) سم دی</p> <p style="text-align: right;">۴- (الف) سم دي</p>		
<p style="text-align: center;">۹- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات</p> <p>سیلاب یا سیلاو د باران د اوبو هغه بهیر دی چې د باران د اوریدو له امله په ناڅاپي ډول د غرونو له درو څخه راځي، په بل عبارت د عادي سطحې د اوبو د حوزو لوړوالی او بهیر چې په ډیره تیزی بهیري، پټي او ځمکې وړي او خرابوي یې، سیلاب یا سیلاو بلل کیږي.</p> <p>سیلاب د اوبو هغه طوفان دی، چې په سیندونو کې د اوبو د کچې د لوړوالي له امله رامنځ ته کیږي، دا سیلابونه ډیر په پسرلي کې رامنځ ته کیږي، ځکه چې په دې وخت د غرونو واورې ویلې کیږي او د پسرلي موسمي بارانونه په سیندونو کې د اوبو د کچې د لوړوالي لامل ګرځي، د سیلاب د راوتلو پر وخت نه یوازې کرنیزو ځمکو ته زیان رسېږي، بلکې کلیو او باندو هم له منځه وړي، په دې اړوند د بیلګې په ډول له دوو سیمو یادونه کوو:</p>		

۱- هغه ويجارونکي سيلاب چې په ۱۳۲۰ هجري شمسي کال په کوهدامن کې راوتلي و، ډير عمومي سرکونه يې له منځه يووړل، ډير کسان پکې مړه شول ډير کوچيان او د کوچيانو ډيرې رمې يې له منځه يووړې. دې سيلاب په دې سيمه کې ډيرې زياتې ستونزې او زيانونه رامنځ ته کړل، کرنيزو ځمکو او کلاگانو د خوړ بڼه غوره کړه. په دې اړوند دويمه بيلگه د امو سيند د اوبو د کچې لوړوالي دی، چې د پسرلي په لومړيو وختونو کې يې د اوبو کچه لوړېږي، له درقد څخه ترخماپ پورې يې د شورتيپې، قرقين، حيرتانو سيمو او ټول هغه کلي چې د امو سيند پر غاړو پراته دي له يوې مخې له منځه وړي، د دې سيمو ځمکوالو او بزگرانو ته ډير زيانونه وراړوي.

د ۴۴ لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

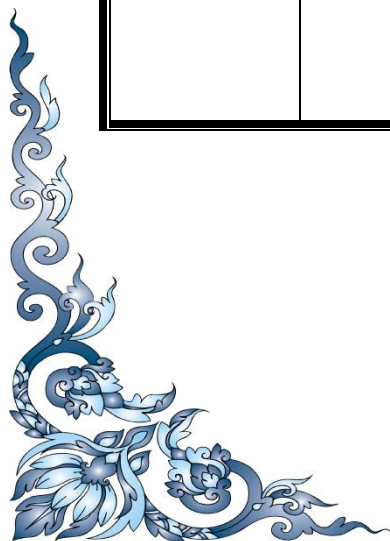
د مطلبونو شرح	د مطلبونو سرلیکونه
د سیل خطرونه او دهغه د مخنیوي لارې	۱- د لوست موضوع
<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>عمومي موخې:</p> <p>د سیل له خطرونو سره بشپړه بلدتیا او دهغه د مخنیوي لارې به ومومي</p> <p>ځانگړې موخې:</p> <p>زده کوونکي به د سیل د خطرونو او دهغه د مخنیوي په لارو پوه شي او نوروته به یې وړایي</p> <p>د سیلاب په خطرونو به پوه شي</p> <p>د سیلاب مستقیم او غیر مستقیم خطرونه به وپېژني او په ژوند کې به ورته پاملرنه ولري.</p>	<p>۲- د زده کړې (پوهنیزې مهارتې، او ذهني) موخې.</p>
خرگندونې او ډله ییز کار، خبرې، پوښتنې او ځوابونه	۳- د تدریس میتود
کتاب، تخته، تباشیر، ښوونکي د لارښود کتاب، په لوست پورې اړوند انځورونه، که شوني وي جغرافیایي، ویدیويي، تلویزیوني فلمونه، د کمپیوټر سپی ډي گانې او انټرنټ	۴- د تدریس اړین توکي
تحریري او شفاهي (لنډ ځوابه پوښتنې)، د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه، د ښوونکي د یاداشت کتابچه او عملي کار.	۵- د ارزونې لارې
<p>سلام اچول روغبړ، د ټولگي تنظیمول، د سوبتیا کنټرول، له ټولگي وخت په دقیقو وتلی فعالیت، د تېر لوست ارزونه، د زور او نوي لوست ترمنځ د اړیکې رامنځ ته کول.</p> <p>هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>د سیلاب د خطرونو او له هغه سره د مقابلې د لارو په باره کې څه پوهیږئ؟</p>	<p>۶- په ټولگي کې د زده کړې او تدریس لومړنې فعالیتونه</p>
۱۰ دقیقې	

وخت په دقیقو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک گوري - نوي لوست په پټه خوله لولي - د سیل د خطرونو او له هغو سره د مقابلي په باره کې د نظر څرگندول. - د لوست مهم او غوره ټکي د تختې له مخې لیکي - د لوست څرگندولو ته په غور سره غور نیسي، د کتاب انځورونو او نقشې ته ځیر شي او د خطرونو په مخنیوي یې ځان پوه کوي. - د نوي لوست پوښتنو ته په غور سره ځواب ورکوي. - د ټولگي د ننه ډله ییز فعالیت کې ونډه اخلي او د ډلې نظر د ښوونکي په لارښوونه د استازي پواسطه د ټولگي مخکې وړاندې کوي. - خپلې ستونزې او پوښتنې وايي - د نوي لوست ارزونې په اړوند پوښتنو ته ځوابونه ورکوي. - د نوي لوست لنډیز ته پاملرنه کوي چې پوه شي - له ټولگي څخه وتلي فعالیت لیکي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - دنوي لوست په پټې خولې د لوستلو سپارښتنه وکړي. - د سیل د خطرونو او له هغه سره د مقابلي پوښتنې وکړي. - پر تختې باندې د نوي لوست مهم او غوره ټکي ولیکي - د کتاب د انځورونو او نقشې له مخې د سیل له خطرونو او د هغو د مخنیوي د لارې څرگندولو سپارښتنه وکړي. - له نوي لوست څخه پوښتنې وکړي - زده کوونکي په ډلو ویشي او د ټولگي د ننه فعالیتونه یې وټاکي - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي - د نوي لوست د ارزونې پوښتنې وکړي - د لوست لنډیز وړاندې کړي - له ټولگي څخه بهر فعالیتونه څرگند کړي.
		<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځواب:</p> <p>۱- د سیلاب په کنټرولو کې معیاري استحکامونه رول لري، په تیره هغه استحکامونه چې معیاري توکي پکې کارول شوي وي، د سیلابونو په مخنیوي کې ډیر مقاومت کوي</p> <p>۲- عملیاتي او کنټرولي ډلې.</p> <p>۳- (د) سم دی.</p>
		<p>۹- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات</p> <p>د سېل خطرونه په دوه ډوله دي، مستقیم خطرونه او نا مستقیم خطرونه، په مستقیمو خطرونو کې د زراعتي، کورونو، باغونو، ځنگلونو، ترانسپورتي لارو، هغه توکي او وسیلې چې د سیلاب په سیمه کې د حیواناتو رمې او یا انسانان، په تیره کوچیان چې د سیلاب په تگلاره کې وي، تخریبیږي، کله نا کله ژوند له لاسه ورکوي او له منځه ځي.</p> <p>د سیلاب په نامستقیمو غیر مستقیمو خطرونو کې ترافیکي بهیر له خنډ سره مخ کیږي، خلکو ته روحي تکلیفونه او رواني نارامی پیدا کوي، د لاسي خرڅلاو کارونه خرابوي، ورځني چارې ځنډوي او په سیلابي حوزو کې د کارگرانو عاید له منځه وړي.</p> <p>سونامي ډوله توپانونه اقتصادي، ټولنیز او دولتي فعالیتونه په ټولیزه توګه له خنډونو سره مخامخ کوي چې د جاپان سونامي د دې ډوله زیانونو بڼه بیلګه ده. د دې ډول سونامي سیلابونو زیانونه له ملیاردونو ډالرو څخه هم ډیرېږي.</p>

د ۴۵ لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	اورغور ځوونکي (آشفشان)
۲- د زده کړې (پوهنیزې مهارتې، او ذهنیتي) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کوي.</p> <p>- عمومي (موخې)</p> <p>- اورشیندونکي سره به په بشپړه توګه بلد شي.</p> <p>خانګرې موخې:</p> <p>- زده کوونکي به د اورشیندونکو په اړه معلومات تر لاسه کړي</p> <p>اورشیندونکي سیمې به په نقشې کې وټاکلی شي.</p> <p>- هغه توکې به وپېژني چې اورشیندونکي یې د ځمکې سطحې ته راباسي نوروته به یې هم معلومات ورکړي.</p>
۳- د تدریس میتود	څرګندونې او ګروپي کار، خبرې، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي او وسیلې	کتاب، تخته، تباشیر، د ښوونکي د لارښود کتاب، په لوست پورې اړوند انځورونه که شوني وي جغرافیایي، ویديويي، تلویزیوني فلمونه دکمپیوټر سي ډي ګانې او انټرنټ.
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لنډ ځوابه پوښتنې)، د ټولګي د ننه فعالیت ارزونه، د ښوونکي د یاداشت کتابچه او عملي کار.
۶- په ټولګي کې د زده کړې او تدریس لومړني فعالیتونه:	<p>سلام اچول، روغې، د ټولګي تنظیمول، دحاضری- کنټرول، له ټولګي څخه وتلی فعالیت، د تېر لوست ارزونه او له تېر لوست سره د نوي لوست د اړیکو ټینګول.</p> <p>- هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>ایا پوهیږئ چې اورشیندونکي څه شی دی او څنګه منځ ته راځي؟</p>
	وخت په دقیقو
	۱۰ دقیقې

وخت په دقيقو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک گوري - نوی لوست په پټه خوله لولي - د اورشیندونکو په اړه د نظر څرگندول. - د لوست مهم او غوره ټکي لیکي - د لوست څرگندولونه غور نیسي - د نوي لوست پوښتنو ته ځواب وايي - د ټولگي په ډله ییزو فعالیتونو کې برخه اخلي او د خپلې ډلې نظر د ښوونکي په لارښوونه د ټولگي په مخکې داستازې پواسطه وړاندې کوي. - خپلې ستونزې او پوښتنې وايي - د لوست د ارزونې پوښتنو ته ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډیز ته پاملرنه کوي چې پوه شي - له ټولگي بهر فعالیت لیکي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - د نوي لوست په پټه خوله د لوستلو سپارښته وکړي. - د اورشیندونکي په اړه ځانگړې پوښتنه وکړي. - پر تختې باندې د لوست غوره او مهم ټکي ولیکي. - د نقشې او د کتاب د انځورونو له مخې اورشیندونکي څرگند کړي - له نوي لوست څخه پوښتنې وکړي - زده کوونکي په ډلو ویشي او د ټولگي د ننه فعالیتونه یې وټاکي - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي - د ارزونې پوښتنې طرحه کړي - د نوي لوست لنډیز وړاندې کړي - له ټولگي بهر فعالیتونه څرگند کړي.
<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځواب:</p> <p>۱- اورشیندونکي د ځمکې د داخلي مواد و راپورته کېدل وي چې (مگما) ورته وايي چې د تودوخې د فشار او کیمیايي تعاملونو او د فزیکي بدلونونو په اثر راپورته کېږي او د ځمکې د قشر د بدلون سبب ګرځي.</p> <p>۲- متحرکه ویلې شوي اوري توکي چې د ښوېدونکي جسم غونډې حرکت کوي، د لاوا په نوم یادېږي، د لاوا د توکو رنګ سور، یا سپین او یا نارنجي وي، ټینګوالی یې د اوبلنې متحرکې خټې غونډې دی، د اوبو غونډې نرمه نه وي او د ټینګوالي په خاطر یې د حرکت چټکوالی نظر اوبو ته کم دی.</p> <p>۳- د ایسلنډ اورشیندونکي د ۲۰۱۰ کال د اپریل په میاشت کې بیا فعال شول او د اروپایي هېوادونو د الوتکو په خطونو کې د خنډ او د سیمو د اوسیدونکو د بیخایه کېدو او د هوا د ککړتیا سبب شول.</p>		

۹- د بنوونکي لپاره اضافي معلومات

اورشیدوونکي مواد چې په ډیر زیاد فشار د ځمکې له داخلي طبقو څخه راپورته کیږي، کله په وچو طبقو کې مخروطي ډوله غونډۍ جوړوي او وروسته په ډا روونکي حیرانوونکي اواز چاودنه کوي، لوڅي، ډبرې ویلې شوي ټینګ توکي یې له خولې راوځي. څلورو لوروته غورځول کیږي. هر څه چې یې د لارې مخې ته راشي، د تودوخې پواسطه یې ویلې کوي د تودوخې درجه یې له ۳۰۰۰ سانتي گریډه درجو څخه زیاته وي، مانی، فلزونه، ځنگل، او ډبرې چې مخې ته یې وي، ټول نابوده وي، سوزوي یې او ویلې کوي یې.

اتشفشانونه د ځمکې د داخلي طبقو له فعالیت څخه رامنځ ته کیږي، چې د زیاتې تودوخې له امله د ځمکې په هسته کې نیم ویلې شوي مواد د ځمکې د سطحې له کمزورو نقطو څخه د یوې چاودنې په بڼه خارجېږي، دا مواد له ټینګو او وژونکو گازونو څخه عبارت دي، چې هوا ککړوي او د الوتکو په تگ را تگ خندا او ځنډ رامنځ ته کوي، لکه چې څه موده پخوا په آیسلند کې د اتشفشان د لوڅې له امله د الوتکو د الوتنو د دریدو سبب شو، د شمالي او لویډیځې اروپا د هیوادونو هوایي ډگرونه یې له دې کبله څلور ورځې تړلي وو. له اتشفشان څخه له خارجو شوو موادو څخه یې یو لاوا دي، چې بیل بیل فلزات د اتشفشان له خولې څخه د مایع په ډول راوړي، چې د اوبو په شان پر نژدې ځمکو بهیږي، هر څه چې پر مخه ورځي، هغه له منځه وړي او ویلې کوي. دا ویلې شوي مواد د (لاوا) په نوم یادېږي، سر بیره پر دې د اتشفشان له خولې ډبرې الوځي، چې د نژدې سیمو د اوسیدونکو د زیان لامل گرځي. د Pumice په نوم اتشفشاني ډبرې دي، چې اړوند غازونه له هغه را وړي او خلک له هغې څخه د د پښو تیګو(سنگ پای) د تېرو په ډول گټه اخلي.

د ۴۶ لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	په هېواد کې د پخوانیو اورشیندونکو حوزې
۲- د زده کړې (پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>– عمومي موخې:</p> <p>– په هېواد کې به د پخوانیو اورشیندونکو حوزې بشپړې وپېژني.</p> <p>خانګړې موخې:</p> <p>– زده کوونکي به په هېواد کې د پخوانیو اورشیندونکو سیمې په نقشې کې رسم کړي</p> <p>– د پرې کامبرین د جیولوجي په لومړیو دورو کې به د اورشیندونکو پاتې شوني وپېژني.</p> <p>– هغه اورشیندونکي توکي به وپېژني چې له لاوا څخه منځ ته راځي او نورو ته به یې معلومات وړاندې کړي.</p>
۳- د تدریس میتود	څرګندونې او ډله ییز کار، خبرې، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	کتاب، تخته، تباشیر، دښوونکي لارښود کتاب، د لوست اړوند انځورونه که شوني وي جغرافیایي ویدیويي، تلویزیوني فلمونه، د کمپیوټر سي ډي ګانې او انټرنټ.
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لنډ ځوابه پوښتنې)، د ټولګي د ننه فعالیت ارزونه، د ښوونکي د یاداشت کتابچه او عملي کار.
۶- په ټولګي کې د تدریس او زده کړې لومړني فعالیتونه.	<p>د سلام اچول، روغې، د ټولګي تنظیمول، د حاضرۍ کنټرول، له وخت په دقیقو ټولګي څخه وتلی فعالیت، د تېر لوست ارزونه، د زور او نوي لوست د اړیکو ټینګول.</p> <p>– هڅوونکي پوښتنه.</p> <p>– ایا پوهیږئ چې په هېواد کې د پخوانیو اورشیندونکو حوزې کومې دي؟</p>
	۱۰ دقیقې

وخت په دقيقتو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک ته گوري - نوی لوست په پټه خوله لولي. - په هېواد کې د پخوانیو اورشیندونکو حوزو په اړه د نظر څرگندول. - په تختې د لوست د مهمو او غوره ټکو لیکل. - نقشي او انځورونو ته پاملرنه کوي د لوست تشریح ته په غور سره غور نیسي - د نوي لوست پوښتنو ته ځواب ورکوي. - د ټولگي د ننه ډله ییز فعالیت کې برخه اخلي او د خپلې ډلې نظر د ښوونکي په لارښوونه د ټولگي مخکې د استازې یواسطه وړاندې کوي. - خپلې ستونزې په گوته کوي او پوښتنې کوي. - د ارزونې پوښتنو ته ځواب ورکوي. - د لوست لنډیز ته پاملرنه کوي. - له ټولگي څخه بهر فعالیت لیکي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - د نوي لوست په پټه خوله د لوستلو سپارښتنه وکړي. - په هېواد کې د پخوانیو اورشیندونکو حوزو په اړه ځانگړې پوښتنې وکړي - پر تختې د نوي لوست غوره او مهم ټکي ولیکي. - د نقشو او انځورونو له مخې په هېواد کې پخوانی اورشیندونکو حوزې څرگندې کړي - د نوي لوست په اړوند پوښتنې وکړي - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي - د لوست د ارزونې په اړوند پوښتنې وکړي - د لوست لنډیز وړاندې کړي - له ټولگي څخه وتلی فعالیت څرگند کړي
<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځواب:</p> <p>۱- د اورشیندونکو نښې په مخروطي بڼه یو شمیر غونډۍ د بزلت، سکوریا گردې ډبرې چې ډیر کوچني کوچني سوري لري، لکه د پښود مښلو ډبره (سنگ پای) او پو مایس ډوله ډبرې چې شفافې او کم وزنه دي. سر بېره پر دې د اورشیندونکو په گاونډ کې د تودو اوبو چپنې شتون لري.</p> <p>۲- د افغانستان په سویل لویدیځ د نیمروز په ولایت کې دي</p> <p>۳- د گل کوه غر منظم مخروطي جوړښت لري</p> <p>۴- د بلخ په ولایت کې د شفا چینه ده چې زېر رنگه اوبه لري او د سلفرو د شتون نمایندگي کوي، شته.</p>		
<p>۹- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات</p> <p>په افغانستان کې فعاله اورشیندونکي نشته، خو ځنې نښې شته چې اورشیندونکې سیمې راپیژني. په دې ډول روښانه کوي چې د هندوکش د لړۍ د جوړښت په لومړۍ کې له تکتونیکي فعالیتونو سره موازي په افغانستان کې اورشیندونکي محدود فعالیتونه تر سره شوي دي.</p> <p>د بابا د غره مخروطي بڼه په حقیقت کې اتشفشاني بڼه ده، په هغه سیمه کې د ژوند اړین منرالونه شتون لري. هغه نباتات او بوټي چې بابا په غره کې زرغونېږي له گټورو منرالونو ډک دي. بله اتشفشاني سیمه د گودزیرې په سهیل کې شتون لري چې ځینې د بزلت ډبرې د دې سیمې د اورشیندولو فعالیتونو ښکارندوي دي، د غزني ولایت د ناور په سیمه کې هم د (برک...) ډبرې د اتشفشان د بزلت ډبرو له ډلې څخه دي. چې د بابا د غره سره یو ځای په دې دوو سیمو کې هم د اور غورځوونې فعالیتونه رامنځ ته شوي دي.</p>		

د ۴۷ لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	د نړۍ د پیدایښت په باره کې نظریې
۲- د زده کړې (پوهنیزې، مهارتي او ذهني) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>– عمومي موخې:</p> <p>– د نړۍ له پیدایښت سره بشپړه اشنایي پیدا کړي.</p> <p>خانگړې موخې:</p> <p>– د اسلام د مقدس دین له نظره به د نړۍ په پیدایښت پوه شي.</p> <p>– د پخوانیو پوهانو له نظره به د نړۍ د پیدایښت په اړه معلومات تر لاسه کړي</p> <p>– د نړۍ د پیدایښت په باره کې به د نوو پوهانو له نظر یو څخه خبر شي.</p>
۳- د تدریس میتود	څرگندونې او ډله ییز کار
۴- د تدریس اړین توکي	کتاب، تخته، تباشیر، دښوونکي د لارښود کتاب، د لوست اړوند انځورونه که شوني وي جغرافیایي ویدیويي، تلویزیوني فلمونه، د کمپیوتر سي ډي گانې او انټرنټ.
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لنډ ځوابه پوښتنې)، د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه، د ښوونکي د یاداشت کتابچه، عملي کار.
۶- په ټولگي کې د تدریس او زده کړې لومړني فعالیتونه.	<p>د سلام اچول، روغې، د ټولگي تنظیمول، د حاضرۍ کنترول، له وخت په دقیقو ټولگي بهر فعالیت، د تېر لوست ارزونه، له تېر لوست سره د نوې لوست اړیکې ټینګول.</p> <p>– هڅوونکي پوښتنه.</p> <p>– د نړۍ د پیدایښت په باره کې څه پوهیږئ؟</p>
	۱۰ دقیقې

وخت په دقیقه	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقه	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک ګوري. - نوی لوست په پټه خوله لولي. - د نړۍ د پیدایښت په اړه د نظر ښکاره کوي. - نقشې ته په غور ګوري او د ښاغلي ښوونکي لارښوونې په غور اوري - د نړۍ د پیدایښت په هکله له ښاغلي ښوونکي سره خبرې کوي. - تختې ته ګوري او غوره ټکي ترې لیکي - د ټولګي د ننه ډله ییزو فعالیتونو کې ونډه اخلي او د خپلې ډلې نظر د ښوونکي په لارښوونه د ټولګي مخکې د خپل استازې پواسطه وړاندې کوي. - مهم ټکي او خپلې پوښتنې کوي. - د ارزونې پوښتنو ته ځواب ورکوي. - د لوست لنډیز ته غوږ نیسي او ځانونه پرې پوهوي - له ټولګي بهر فعالیت تر سره کوي.. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي - د پټې خولې د لوستلو سپارښتنه وکړي. - د نړۍ د پیدایښت په اړه پوښتنې وکړي. - د لومړنیو نقشو له مخې د نړۍ پیدایښت څرګند کړي - د نړۍ د پیدایښت په باب خبرې وکړي - پر تختې د نوي لوست غوره او مهم ټکي ولیکي. - زده کوونکي په ډلو وویشي او د هغو د ټولګي فعالیتونه وټاکي - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي - د ارزونې په اړوند پوښتنې وکړي - د لوست لنډیز وړاندې کړي. - له ټولګي څخه بهر فعالیتونه څرګند کړي.
۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځواب:		
<p>۱- پخوانیو پوهانو د نړۍ د پیدایښت په هکله داسې نظر یې ورکړي وې، چې د کایناتو په فضا کې لوګي او غاز په پراخه حجم تیت او پرک وچې نننیو پوهانو هم هغه منلي چې د سحابه (نیبولا) په نوم یې یاد کړي دی.</p> <p>۲- کانت د نړۍ د پیدایښت په هکله داسې نظر ورکړی دی چې د کایناتو په فضا کې (نیبولا) تورې وریځې یا د غبار غونډې وریځې له جامدو کوچنیو زرو سره شتون درلود چې د وخت په تیرېدو د جاذبې قوې پواسطه سره ونښتل او لویه کتله یې جوړه کړه.</p> <p>لاپلاس داسې نظر ورکړي چې لمریز نظام په لومړي پړاو کې له سحابې وریځې څخه عبارت وچې ډیره زیاته تودوخه یې لرله. د نوموړو وریځو پنډوالی ډیر زیات و، د همدغو وریځو تودوخه د وخت په تیرېدو سره کمه شوه، په پایله کې یې کنډې او سوري پیدا کړه، هاربیګر په دې عقیده وچې نیبولا د وریځې کتلو یا هغو حلقو چې د هغو پنډوالي د ځمکې د کتلې او یاله هغې څخه غټ و، شتون درلود، دغه کتلې په فضا کې او په حرکت کې وې، په ناڅاپي ډول د لمر په سطحه ولګېده او وچاودیده اوله شیندل شوو ټوټو څخه یې ستوري جوړ شول، د تایدل د نظر یې له مخې لمر په کایناتو کې د یو وړانګو لرونکي جسم اوسرې وړانګې په ډول شتون درلود، وروسته ټوټې شو او د لمریز نظام ستوري یې جوړ کړل.</p> <p>۳- د نړۍ د پیدایښت په شیبو کې لویه چاودنه چې د بیګ بنگ Bigbang په نامه د کائناتو او په فضا کې رامنځ ته شوه او د هغې په اثر د شېدو د لارې کهکشان او منظومې جوړې شوي، لاکبیر داسې نظر لري چې په فضا کې آسماني ډبرې شته، هغه سیاري چې په لمریز نظام کې دي د همدغه تېرو له یو ځای کیدو څخه جوړې شوي دي.</p>		

۹- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات

پخوانيو او نوو پوهانو د عالم د پيدايښت په باره کې بېلې نظريې ورکړي دي، خو د اسلام د سپېڅلي دين له پلوه الله ج نړۍ او ټول موجودات پيدا کړي دي. د اسلام له نظره د کایناتو په فضا کې پراخه حجم او خپور دود او غاز موجود و چې نننيو پوهانو هم دا منلې ده او هغه (نيولا سحابي) په نوم يادوي.

د ورېځونظريه:

دا ډېره پخوانۍ نظريه ده چې الماني فيلسوف امانیول کانت او فرانسوي رياضي پوه پيرسميون لاپلاس ۱۷۹۶ ميلادي کال د ورېځو فرضيه وړاندې کړه، دغه نظريه د لمريزې منظومې منشا لومړنۍ ورېځ يا سحابي بولي چې د جاذبې لاندې راغلې او په پایله کې د دغه سحابې ورېځې په مرکز کې لمر منځ ته راغی او په شاوخوا کې يې ستورو بڼه و موندله، دغه نظريه تر ۱۰۰ کاله مخکې پورې يعنې د نولسمې پېړۍ تر پایه د منلو وړ وه.

د چامبرلين او د مالتون نظريه:

امريکايي ځمکه پيژندونکي چامبرلين په (۱۹) پېړۍ کې له مولتن منجم سره بله نظريه وړاندې کړه، هغوی څرگنده کړه چې لمريزه منظومه هغه وخت منځ ته راغله چې نور ستوري د لمر په نژدې کې تېرېده او تېرېدنې په دغه حرکت کې د لمر له سطحې ويلې شوي توکي راوتل او دغه تود ګاز متراکم کېدل راتولېدل او بېلېدل، په ستورو بدل شو، کوچنۍ لارې د يو بل د متقابلې جاذبې د طاقت په اثر يو بل جذب او ستورې پيدا شول په ۱۹۳۴ ميلادي کال کې راتزل چې فضايي فزيک پوه و، څرگنده کړه چې ستورې په ګډه د لمريزې منظومې ټول مسایل پکې راځي، خو د لمر حجم د ځمکې په پرتله ۱، ۳۰۴۰۰۰ ځله ډير دي او د لمريز نظام د ټولو سيارو په پرتله يې د کتلې وزن ۷۵۰ ځلې زيات دي، په همدې وخت کې منجمانو (ستورو پيژندونکو) داسې نښې، هم وکتلي چې د دغه وړانديز د منلو سبب شو چې ټول ستوري د لمر په ګډون د سيارو ترمنځ ورېځو د انقباض په پایله کې منځ ته راغله دي.

د نيولا د ورېځو نظريه: په ۱۹۴۰ - ۱۹۵۵ کلونو کې الماني، هاليندي او امريکايي ستورو پيژندونکو يوه بشپړه نظريه وړاندي کړه، کولاي شو چې د لمريز نظام ټول مسایل پکې حل شي. د (غباري) ورېځې د نظريې په اساس لمريزه منظومه له هغه ورېځې چې غاز او غبار پکې دی (نيولا) چې ډېره ورو تاوېدله اوله هغې وروسته کلکه ښکاره شوه، د دغه تاوېدو سرعت مرکز ته په نژدې برخه کې لږو اوله مرکز څخه په لرې کېدو کې ډېر شوبدي، کله چې ورېځې ورو ورو سپرېدې په ځنډو کې يې متراکم مواد و، کړدابونو غونډې منځ ته راغله او په پایله کې يې ستورې ښکاره شول چې ټول په يو لورې څرخېدل مرکزي برخې کې څرخېدل ورو، د متراکم کېدو په نتيجه کې يې د لمر کتله رامنځ ته شوه او ورو ورو د متراکم شوو توکو د جاذبې ځواک د لمر د مرکز په تودوخه کې ډېر شو.

د ۴۸ لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	Galaxy کهکشان
۲- د زده کړې (پوهنیزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>عمومي موخې:</p> <p>د کهکشان او دهغه ډولونه په بشپړه توګه وپېژني</p> <p>ځانګړې موخې:</p> <p>د کهکشان په باره کې به معلومات تر لاسه کړای شي.</p> <p>د کهکشان ډولونه به یو له بل څخه بیل کړي.</p> <p>د شیدو لار او د اندرو میدا کهکشان به وپېژني او مینه به پیدا کړي.</p> <p>درې ګوني کهکشان او قنطورس به وپېژني او نوروته به یې معلومات وړاندې کړي.</p>
۳- د تدریس میتود	څرګندونې او ډله ییز کار، خبرې، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	کتاب، تخته، تباشیر، دښوونکي لارښود کتاب، د لوست اړوند انځورونه، که شونې وي جغرافیایي ویدیويي، تلویزیوني فلمونه، د کمپیوټر سي ډي ګانې او انټرنټ.
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لنډ ځوابه پوښتنې)، د ټولګي د ننه فعالیت ارزونه، د ښوونکي د یاداشت کتابچه، عملي کار.
۶- په ټولګي کې د تدریس او زده کړې لومړني فعالیتونه.	<p>د سلام اچول، روغې، د حاضرۍ کنټرول، له ټولګي څخه بهر وخت په دقیقو فعالیت دتبر لوست ارزونه او له تبر لوست سره د نوي لوست د اړیکو ټینګول.</p>
	<p>هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>ایا پوهیږئ چې کهکشان څه شی دی؟</p>
	۱۰ دقیقې

وخت په دقيقو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوی لوست سرلیک ته گوري - نوی لوست په پټه خوله لولي. - په نقشه کې د رنگ د کارولو په اړه نظر ښکاره کوي. - نقشي ته پاملرنه کوي او د ښاغلي ښوونکي لارښوونې په غور اوري - د کهکشان په اړه خبرې کوي. - په نقشه کې د رنگ د کارولو په باره کې له ښاغلي ښوونکي سره خبرې کوي او شرحې ته غور نیسي. - په ټولگي کې خپلې پوښتنې مطرح کوي. - زده کوونکي په ډلو کې د خپل فعالیت نتیجه د ټولگي په مخکې د ښوونکي په لارښوونه د ډلې د استازې پواسطه وړاندې کوي. - د نوي لوست د ارزونې پوښتنو ته ځوابونه وايي - د نوي لوست لنډيز ته ځیرېږي چې پرې پوه شي - له ټولگي څخه بهر فعالیت تر سره کوي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - د پټې خولې د لوستلو سپارښتنه وکړي. - د کهکشان په باره کې پوښتنې وکړي. - د نقشي له مخې د کهکشان لمريزه منظومه شرحه کړي - د کهکشان په باره کې خپلو کې خبرې وکړي - پر تختې د لوست غوره او مهم ټکي ولیکي. - د کهکشان د نوي لوست د دلدل د لارې کهکشان او اندرومیدا کهکشان د ترې انکلوم کهکشان او د قنطورس کهکشان شرحه کړي - زده کوونکي په ډلو وویشي او د ټولگي د ننه فعالیت یې وټاکي - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي - پوښتنې وکړي - د لوست د ارزونې پوښتنې وکړي - د لوست لنډيز وړاندې کړي - له ټولگي بهر فعالیت څرگند کړي
<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځواب:</p> <p>۱- د لمر وړانگې ځمکې ته په اتو دقیقو کې را رسېږي</p> <p>۲- د شېدو د لارې په کهکشان کې له دوو سوو میلیونو زیات ستوري او ثوابت شته چې یو شمیر یې له لمر څخه څو ځله غټ او لوی دي. د بېلگې په توگه د ویگا ستوري د لمر څو برابره دي. بیتل گوس د لمر ۶۰۰ برابره او دبران د لمر ۲۰ برابره دي.</p> <p>۳- د دې لپاره چې د غه کهکشان له زیاتې پراختیا سره په لایتناهي فضا کې د صاف آسمان په شپو کې د شودو په روښانه رنگ لیدل کیږي، نو دغه کهکشان د شودو د لارې په نوم یادېږي</p> <p>۴- له لویې چاودنې څخه مراد د ستورو، ثوابتو او قمرونو د جوړښت اساس دی چې د عالم د جوړښت بنسټ جوړوي.</p>		

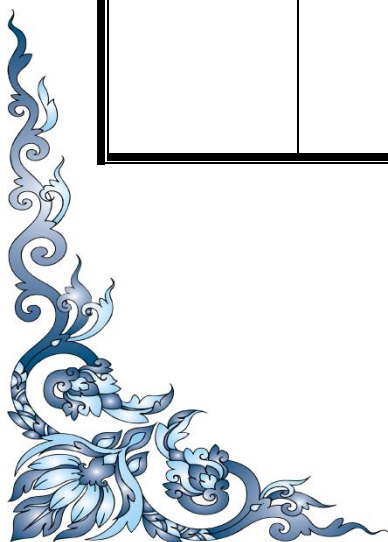
۹- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات

کهکشان د ستورو د سیستم له هغې ټولګې څخه عبارت دی چې د ستورو نړۍ هم ورته وايي. په کهکشان کې په ملیاردو ستوري شتون لري، د فضا پراختیا او سحابي کهکشان اندازه کېدلی نشي، پیل او پای یې ټاکلی نشو، د کایناتو په فضا کې په میلیونو فضا یي کهکشانونه شته چې لمریز نظام نظر د هغه لویوالي ته دیو ټکي حیثیت لري، په ځینو هغو عکسونو کې چې له ستورو اخیستل شوي، لیدل کېږي چې لمریز نظام په سحابي کهکشان کې د نقطې په شان یو ځای نیولی دی او په میلیونو نورې منظومې یې په شاوخوا کې لیدل کېږي، که څه هم لمریزې منظومې په سحابي کهکشان کې ډیر کم ځای نیولی، سره له دې هم د لمر او دهغه د ډیر لرې ستوري (پلوتو) ترمنځ (۹۲۴) میلیونه کیلومتره واټن شته دی. چې د ځمکې د کرې په نسبت د لمر چاپیره په (۲۴۹) کالو او دورو کې خپل انتقالي حرکت تر سره کوي، دغه رقمونه د لمریز نظام پراختیا او لویوالي په ښه ډول ښکاره کوي، د لمریز نظام د پراختیا او لویوالي او د کایناتو د پراختیا په باره کې په زړه پورې معلومات وړاندې کوي.

د ۴۹ لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	لمریز نظام
۲- د زده کړې (پوهنیزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>- عمومي موخې:</p> <p>- د شمسي منظومې پیژندنه.</p> <p>خانگړې موخې:</p> <p>- د شمسي منظومې په باره کې به معلومات حاصل کړي.</p> <p>- د شمسي منظومې د جوړښت په باره کې به پوهه حاصله کړي او نوروته به یې وړاندې کړای شي</p> <p>- شمسي منظومه به رسم کړای شي.</p>
۳- د تدریس میتود	خرگندونې او ډله ییز کار، خبرې، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	کتاب، تخته، تباشیر، دښوونکي د لارښود کتاب، د لوست اړوند انځورونه که شوني وي جغرافيايي ویديويي، تلویزیوني فلمونه، د کمپیوټر سي ډي گانې او انټرنټ.
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لڼه ځوابه پوښتنې)، د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه، د ښوونکي دیاداشت کتابچه، عملي کار.
۶- په ټولگي کې د تدریس او زده کړې لومړني فعالیتونه.	<p>د سلام اچول، روغېر، د ټولگي تنظیمول، د حاضرۍ کنټرول، له وخت په دقیقو ټولگي بهر فعالیت، د تېر لوست ارزونه، دنوي او تېر درس ترمنځ د اړیکو ټینګول.</p> <p>- هڅوونکي پوښتنه.</p> <p>- ایا د شمسي منظومې په باره کې معلومات لرئ؟</p>
	۱۰ دقیقې

وخت په دقیقه	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقه	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک ته ګوري - نوی لوست په پټه خوله ولولئ. - تختې ته ګوري - د لغتونو او اصطلاحگانو معنا کولو ته غوږ نیسي - د لوست تشریح کولو ته غوږ نیسي - نقشې ته ګوري او لولي یې. - د ښوونکي خبرو ته پاملرنه کوي. - په ډلو کې د ټولګي د ننه فعالیت کوي، په خپلو کې مشوره کوي او د خپل بحث نتیجه د ټولګي مخې ته وايي - پوښتنې ته ځواب وايي - د لوست د ارزونې په اړوند پوښتنو ته ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډیز ته څیرې چې پوه شي - زده کوونکي له ټولګي څخه وتلی فعالیت لیکي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکئ. - نوي لوست په پټه خوله ولولئ. - د نوي لوست مهمې برخې په تختې ولیکئ ستونزمن لغتونه او اصطلاحگانې معنا او روښانه کړئ. - د شمسي منظومې محتوا روښانه کړئ. - نقشه شمسي منظومه ښيي - د نقشې په باره کې له زده کوونکو سره خبرې وکړئ. - د شمسي منظومې نوی لوست، سحابي نظریه د چامبرلین او مالتون، د ورېځو او غباري ورېځو په اړوند نظر څرګند کړئ. - زده کوونکي د ټولګي د ننه فعالیت له پاره په ډلو کې تنظیم کړئ. - له زده کوونکو پوښتنه وکړئ - د لوست د ارزونې په اړوند پوښتنې وکړئ - د لوست لنډیز وړاندې کړئ - له ټولګي بهر فعالیت دنده روښانه کړئ.
<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځواب:</p> <p>۱- شمسي منظومه ډیر اوږد د لرغونتوب لري، پوهان په دې عقیده دي چې شمسي منظومه پنځه ملیارده کاله پخوا جوړه شوې ده، هغه وخت چې د غاز ګرد او غبار زیاتې برخې سره ګډې شوې، د جاذبې په اثر سره یو ځای شوې، دغه د ګاز غبار او ګرد پراخه برخه کلکه شوه، منځنۍ برخه یې داغ شوه، په پای کې لمر او د شمسي منظومې ټول ستوري ترې جوړ شول.</p> <p>۲- شمسي منظومه په شمسي نظام پورې اړوند سیارو او اجرامو له ټولګي څخه عبارت ده. نهه اصلي سیارې پکې دي لکه: عطارد، زهره، ځمکه، مریخ، مشتري، زحل، اورانوس، نیپتون، پلوتو او د ستورو غټ او واړه اسماني اجرام دی چې د مریخ او مشتري ترمنځ دي</p>		

۹- د بنوونکي لپاره اضافي معلومات

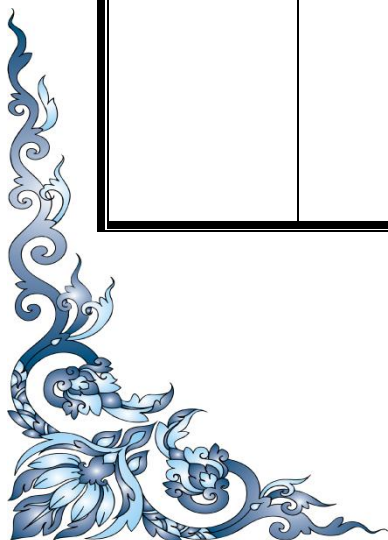
شمسي منظومه ډيره اوږده لرغو نښه لري، پوهان په دې باور دي چې شمسي منظومه پنځه ميليارده کاله پخوا جوړه شوې، کله چې ډير گړد او غبار سره يو ځای شو، د جاذبې پواسطه سره غونډه شول، دغه د غاز او غبار ټوټه سره کلکه شوه او په منځنۍ برخه کې ترې سکروټه جوړه شوه چې په پايله کې ترې لمر او د شمسي منظومې ټول ستوري جوړ شول، د شمسي منظومې د جوړښت او پيدايښت په باره کې پوهانو او عالمانو بېلې بېلې نظريې وړاندې کړي دي.

په شمسي نظام کې بې شميره لکۍ لرونکي ستوري او ميتا اوريتونه شتون لري، چې له هغو څخه يې ځينې د شهاب سابق په نوم پېژنو، د ستورو د لوي کمر بند سر بيره واره ستوري شتون لري چې په منظم ډول د لمر شاوخوا را څرخي، کله چې له دې ستورو څخه يو له خپل مدار څخه ووزي، د آسماني ډبرو په نوم نا معلومو خاوته حرکت کوي، کله کله هم دا آسماني ډبرې ځمکې ته راځي او پر ځمکه لگيږي، چې لويې کندنې رامنځ ته کوي.

د ۵۰ لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلوبو سرلیکونه	د مطلوبو شرح
۱- د لوست موضوع	د شمسي منظومې د لمريز نظام سياري
۲- د زده کړې (پوهنيزې، مهارتي او ذهني) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>- عمومي موخې:</p> <p>- د شمسي منظومې له سيارو سره به زده کوونکي اشنا شي.</p> <p>ځانگړې موخې:</p> <p>- د شمسي نظام د سيارو په باره کې به معلومات پيدا کړي</p> <p>- د شمسي منظومې د سيارو نومونه به وويلاي شي</p> <p>- د شمسي منظومې او ټولو سيارو په اړه به پوه شي او نوروته به يې معلومات وړاندې کړي.</p>
۳- د تدریس میتود	څرگندونې او ډله ییز کار، خبرې، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	کتاب، تخته، تباشیر، د ښوونکي لارښود کتاب، د لوست اړوند انځورونه که شوني وي جغرافيايي ویديويي، تلویزیوني فلمونه، د کمپیوټر سي ډي گانې او انټرنټ.
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لنډ ځوابه پوښتنې)، د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه، د ښوونکي یادداشت کتابچه، عملي کار.
۶- په ټولگي کې د تدریس او زده کړې لومړنې فعالیتونه.	<p>د سلام اچول، روغې، د ټولگي تنظیمول، د حاضرۍ کنټرول، له ټولگي څخه وتلی فعالیت، د تېر لوست ارزونه او له تېر لوست سره د نوي لوست د اړیکو ټینګول.</p>
	<p>- هڅوونکي پوښتنه</p> <p>- د لوست د پیل د انگیزې پوښتنه؟</p> <p>- ایا د لمريز نظام د سيارو په اړه معلومات لرئ؟</p>
	۱۰ دقیقې

وخت په دقیقو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک ته گوري. - نوي لوست په پټه خوله لولي. - تختې ته گوري. - د لغتونو او اصطلاحگانو معنا ته غورځوي نيسي. - د لوست څرگندولو ته غورځوي نيسي - نقشې ته گوري او لولي يې - د ښوونکي خبرو ته پاملرنه کوي. - زده کوونکي په ډلو کې د ټولگي د ننه فعالیت تر سره کوي، په خپلو کې مشوره کوي د خپل بحث پایلې د استازو پواسطه د ټولگي په مخکې وړاندې کوي. - د ارزونې پوښتنو ته ځوابونه وايي. - د لوست لندیز ته څیرې چې پوه شي - له ټولگي څخه وتلي فعالیت لیکي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - د پټې خولې لوستلو سپارښتنه وکړي. - د نوي لوست مهمې برخې پر تخته ولیکي - ستونزمن لغتونه او اصطلاحگانې معنا کړي. - د شمسي منظموې د ستورو محتوا څرگنده کړي. - نقشه د شمسي منظموې ستوري ښيي - له زده کوونکو سره د نقشې په اړه خبرې وکړي - زده کوونکي په ټولگي کې د فعالیت د تر سره کولو په خاطر په ډلو وویشي. - له زده کوونکو د ارزونې په اړوند پوښتنه وکړي - د لوست لندیز وړاندې کړي - له ټولگي څخه د وتلي فعالیت سپارښتنه وکړي.
		<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:</p> <p>۱- عطارد، زهره، ځمکه، مریخ، مشتری، زحل، اورانوس، نیپتون، او پلوتو.</p> <p>۲- مشتری</p> <p>۳- پلوتو</p> <p>۴- د زحل سیاره د لمریز نظام، له ډېر خارق العاده سیارو څخه ده، د زحل سیاره داسې حلقې لري چې له زرونو کوچنیو حلقو څخه جوړې شوي دي. د زحل حلقې له بې شمېره آسماني، اجرامو او غبارونو څخه جوړې شوي دي، په داسې حال کې چې اورانوس حلقه نه لري او که د تلسکوب پواسطه یې وگورو پکې داسې سیارې دي چې رنګ یې د هایډروجن او میتان د غاز غونډې رامنځ ته شوی دی.</p>
		<p>۹- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات</p> <p>د شمسي منظموې ستوري په مجموع کې د لمریز نظام سیستم جوړوي، له (۹) سیارو څخه عبارت دي چې د لمر په شاوخوا کې په بېلو بېلو واټونونو په بیضوي او مستوي مدارونو کې خپل انتقالي حرکت تر سره کوي چې په دې کتاب کې د ټولو لوستونو په باره کې پوره معلومات ورکړل شوي دي.</p> <p>حجم د سیارو جسامت او مساحت یو له بل څخه توپیر لري، هغه درې سیارې چې لمر ته نژدې دي، د گرمو او تودو سیارو په نوم یادېږي، ځینې له دې سیارو څخه پر ځان چاپیره اضافي کمر بندونه هم لري مثلاً د زحل او مشتری سیارې چې تر اوسه یې خاورین قشر نه دی رامنځ ته شوی، جوړښت یې د تکامل په حال کې دی. نیپتون او پلوتو د شمسي نظام له ډیرو لرو سیارو څخه دي، چې ډیر ساړه او همیشني یخ لري. له دې سیارو هریو د بیضوي په د بیلا بیلو مستوي گانو کې خپل انتقالي حرکت تر سره کوي. له دې سیارو څخه یې ځینې بیلا بیلې سپوږمکۍ لري. چې ځمکه یو سپوږمۍ لري، میاشت یوازینی مشهوره سپوږمۍ شمیرل کېږي. له دې سیارو څخه یې ځینې ډیرې سپوږمۍ لري، چې لوی او واړه کمر بندونه یې له ځانه چاپیره جوړ کړيدي.</p> <p>باید یادونه وکړو چې لمریزه منظومه د شېدو د لارې د کهکشان له مرکز څخه ۲۶ زره نورې کاله واټن لري. په دې ترتیب د شېدو د لارې په کهکشان کې د زرگونو او ملیونو شمسي نظامونو د شتوالي اټکل کېږي.</p>

د ۵۱ لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	د ځمکې جوړښت
۲- د زده کړې (پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي</p> <p>- عمومي موخې:</p> <p>- د ځمکې د جوړښت په اړه به معلومات پیدا کړي</p> <p>خانګرې موخې:</p> <p>- د ځمکې په جوړښت به پوه شي.</p> <p>- د ځمکې د طبقي رسم به وکړای شي.</p> <p>- د ځمکې د بهرني قشر او دهغه د طبقو په اړه به پوه شي.</p> <p>- د ځمکې د هستې او د ځمکې د اندازې او حجم په باره کې به معلومات پیدا کړي او نوروته به یې وړاندې کړي.</p> <p>- د اوبو او وچې ټوټې به وپېژني.</p>
۳- د تدریس میتود	تشریح کول، د ځمکې د داخلي او خارجي طبقو په نقشې کارکول، ډله ییز کار، خبرې، پوښتنې او ځوابونه.
۴- د تدریس اړین توکي	کتاب، تخته، تباشیر، دښوونکي لارښود کتاب، د لوست اړوند انځورونه او عکسونه، که شوني وي جغرافیایي ویدیويي، تلویزیوني فلمونه، د کمپیوټر سي ډي ګاني او انټرنټ.
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لنډ ځوابه پوښتنې)، د ټولګي د ننه فعالیت ارزونه، د ښوونکي د یاداشت کتابچه، عملي کار.
۶- په ټولګي کې د تدریس او زده کړې لومړني فعالیتونه.	<p>سلام اچول، روغې، د ټولګي تنظیمول، د حاضرۍ کنټرول، له ټولګي وخت په دقیقو وتلی کار، د تېر لوست ارزونه او د نوي او زاړه لوست ترمنځ د اړیکو ټینګول.</p> <p>هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>- د ځمکې د جوړښت په هکله څه پوهیږئ؟</p>
	۱۰ دقیقې

وخت په دقیقو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک ته ځوري. - نوی لوست په پټه خوله لولي. - تختې ته ځوري. - د لغتونو او اصطلاحگانو معنا ته غورږ نیسي - د لوست څرگندولو ته غورږ نیسي - په نقشه کې د ځمکې طبقو ته ځوري لولي یې او تشریح ته غورږ نیسي - د ښوونکي خبرو ته پاملرنه کوي او په نقشې کې د ځمکې طبقو ته پاملرنه کوي. - په ډلو کې کار کوي د خپلې ډلې کار د خپل استازې پواسطه د ښوونکي په لارښوونه د ټولګي مخکې نورو ته وړاندې کوي. - د ارزونې پوښتنو ته ځوابونه وایي - د نوي لوست لندیز ته غورږ نیسي او ځانونه پوهوي - له ټولګي څخه وتلی فعالیت لیکي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - په پټه خوله د نوي لوست د لوستلو سپارښتنه وکړي. - پر تختې د نوي لوست مهمې برخې ولیکي. - ستونزمن لغتونه او اصطلاحگانې حل او معنا کړي. - په تخته د لوست غوره او مهم ټکي ولیکي. - د ځمکې د جوړښت محتوا تشریح کړي. - په نقشه کې د ځمکې د ننه طبقې وښيي. - زده کوونکي په ډلو وویشي او د ټولګي د ننه د هرې ډلې کار وروښيي. - د ارزونې په اړوند پوښتنې وکړي. - د نوي لوست لندیز وړاندې کړي - له ټولګي څخه وتلی کار وروښيي.
۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځواب:		
<p>۱- د ځمکې طبقې له لیتوسفیر، ځمکې باندیني مخ (قشر)، (د سیال، سیمما)، مگما، د ځمکې هستې له داخلي او خارجي هستې څخه عبارت دی.</p>		
<p>۲- هغه ټول.</p>		
<p>۳- د سیال د طبقې مرکبونه، زیاتره د سیلوسیم او المونیم له توکو څخه جوړ شوي او سیمما په طبقې باندې دي، خو د سیمما طبقه د ځمکې د قشر دویم Mil. Sec څخه دی چې د سیلوسیم او میگنیزیم له مرکبونو څخه جوړه شوې ده. په دې ساحه کې دزلزلې د خپو سرعت حساب شوی دی، د سیال د طبقې ډبرې د گرانیت ډبرې دي، چې له فلد سپار او مایکا ډوله منرالونو څخه جوړې شوي دي او د فلد سپار د منرال مقاومت د جوي او هایدريشن عوارضو په مقابل کې ډیر کم دی، ډیر ژر تجزیه او حل کیږي. خو د سیمما طبقه تیاره او تور رنگې ده او د بزالت له ډول څخه ده چې د اورشیندونکو توکو دوتو پر وخت کې لاوا ډبرې کلکې ټوټې رامنځ ته کوي.</p>		
<p>۴- د مگما طبقه د اوسپنې مگنیزیم او سیلیکیت له توکو څخه جوړه شوې ده، منرالونه او د دغو عنصر ترکیب کلکې ډبرې رامنځته کوي، خو د ځمکې هسته له دوو بېلو بېلو طبقو څخه د داخلي هستې او خارجي هستې په نوم چې د فزیکې څرنګوالي او د کیمیاوي خواصو د ترکیب له پلوه یې هره یوه بېله بېله ده، مقناطیسي ځانګړنه لري.</p>		
<p>۵- ځمکه د لویوالي له پلوه پنځمه سیماره شمیرل شوې، د ځمکې حجم یو تریلیون او درې اتیا میلیارده او درې سوه او شل میلیونه کیلو متره مکعبه دی.</p>		
<p>۶- په سلو کې ۷۱٪ یې اوبه، ۲۹٪ یې وچه ده</p>		
<p>۷- وچې ټوټې یې د اسیا، افریقا، اروپا، امریکا، استرالیا او انترکتیکا له وچو له اوبو ټوټې یې له شمالي کنګل، سویلي کنګل، آرام سمندر، اطلس او د هند له سمندرونو څخه عبارت دي.</p>		

۹- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات

ځمکه کرې ته ډېره نژدې بڼه لري، غرونو او درو دغې کروي بڼې ته لږ بدلون ورکړی، دغه کره په قطبونو کې لږه را ننوتلې او د استوا په برخه کې وتلې ده، له دې امله ځمکه دجیود بڼه لري، د ځمکې قطبي قطر له استوايي څخه (۴۰) کیلومتره لږ دی. د ځمکې کره له بیلو بیلو طبقو څخه جوړه شوې ده، لکه لیتوسفیر، د ځمکې قشر، دسیال طبقه، د سیما طبقه، د منتل طبقه، مگما، د ځمکې هسته، (داخلي او خارجي هسته).

د ځمکې داخلي تودوخه له ۳۰۰۰ سانتي گراد درجو څخه زیاته ده، چې دا هسته له کروم او اوسپنې څخه رامنځ ته شوي او د ځمکې ډیره درنه برخه جوړوي، د ملیونونو اتموسفیرونو تر فشار لاندې یو له سره گډو شوي دي، که چیرې کله د اتشفشانونو له خوا او سوریو څخه اتشفشان د ځمکې سطحې ته لار پیدا کوي لاوا مواد د ځمکې له داخلي او بهرنۍ سطحې څخه او د هغې طبقې له پاسه سیال او سیما ځای نیسي، چې وچې ټوټې او بحرونه جوړوي، د ارتفاع یا لوړوالي توپیر د ځمکې په قشر کې ډیر زیات دی، ډیره لوړه څوکه د ځمکې پر مخ د ایورست څوکه ده چې ۸۸۴۸ متره لوړوالي لري، په داسې حال چې د ځمکې ډیره ژوره برخه د چین په شرقي خوا د بحر الکاهل په سمندر کې د ماریانا گودال دی، چې ۱۱۰۳۲ متره د چین په سهیل کې موقعیت لري.

د ۵۲ لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	د نړۍ مشهور سیندونه
۲- د زده کړې (پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>عمومي موخې:</p> <p>زده کوونکي به د نړۍ د مشهورو سیندونو په اړه معلومات پیدا کړي.</p> <p>ځانگړې موخې:</p> <p>د نړۍ د مشهورو سیندونه به په نقشه کې وښايي.</p> <p>د نړۍ د مشهورو سیندونو نومونه به واخلي.</p> <p>د بریښنا د انرژۍ د تولید او د کرنې له پلوه به د سیندونو له گټو مینه پیدا کړي.</p>
۳- د تدریس میتود	شرح کول، د نړۍ په طبیعي نقشي کار، ډله ییز کار، خبرې، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	کتاب، تخته، تباشیر، دښوونکي لارښود کتاب، په لوست پورې اړوند انځورونه، که شوني وي جغرافیایي ویدیويي، تلویزیوني فلمونه، د کمپیوټر سي ډي گانې او انټرنټ.
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لنډ ځوابه پوښتنې)، د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه، عملي کار.
۶- په ټولگي کې د تدریس او زده کړې لومړني فعالیتونه.	<p>سلام اچول، روغې، د ټولگي تنظیمول، د حاضرۍ کنټرول، د ټولگي وخت په دقیقو</p> <p>د ننه فعالیت او د عملي کار ارزونه</p>
	<p>هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>د مشهورو سیندونو په باره کې معلومات لرئ؟</p>
	۱۰ دقیقې

وخت په دقيقو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک ته گوري - نوی لوست په پټه خوله لولي. - تختې ته گوري. - د لغتونو او اصطلاحگانو معنا ته غورځیسی - د لوست توضیح ته غورځیسی - په نقشه کې د نړۍ مشهور سیندونه گوري او هغه مطالعه کوي. - د ټولگي د ننه ډله ییز فعالیت کې برخه اخلي او د خپلې ډلې نظر د خپل استازې پواسطه د ښوونکي له نظر سره سم د ټولگي مخکې وړاندې کوي. - مهمې نقطې او پوښتنې طرحه کوي. - د ارزونې پوښتنو ته ځوابونه وايي - د لوست لنډيز ته پاملرنه کوي او ځانونه پوهوي - له ټولگي څخه وتلی فعالیت تر سره کوي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - د پټې خولې لوستلو سپارښتنه وکړي. - د نوي لوست مهمې برخې په تختې ولیکي. - ستونزمن لغتونه او اصطلاحگانې معنا او اصلاح کړي. - د نړۍ د مشهورو سیندونو محتوی توضیح کړي. - په نقشه کې د نړۍ مشهور سیندونه وروښيي - د نړۍ د مشهور سیندونو په اړه زده کوونکي په ډلو وویشي او په ټولگي کې د هغو فعالیت وټاکي - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي - د ارزونې په اړوند پوښتنې وکړي - د لوست لنډيز وړاندې کړي - له ټولگي بهر فعالیت توضیح کړي.
۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځواب:		
<p>۱- د نړۍ ډیر مشهور سیندونه له نیل دریا، آمازون، دانیوب، سند، می سی سی پی، آمو، (جیحون)، سیر دریا، (سیحون)، هوانگهو، اورال، دجله او فرات، اوب، لینا، راین، والگا، لورا، دنیپر، دینستر، تاژ، او ستولا، گوار دیانا، پو، رون، کانگو، نایجریا، کلورادو، مادیرا، پارانا، دارلینگ، جورجیا، ديامنتینا، تاسون، ویکتوریا او مورای څخه عبارت دي.</p>		
<p>۲- د نیل دریا د افریقا له ډیرو اوږدو دریاونو څخه دی چې د افریقا له ختیځو غرونو او د ویکتوریا د جهیل له شمال څخه یې سرچینه اخیستې، د سوډان او مصر هېوادونو له منځ څخه تیریږي، د (۶۶۵۰) کیلو مترو په شاوخوا له لارې وهلو څخه وروسته د مدیترانې په بحیره کې تویېږي، په اتیوپی کې د اورې د تیزو بارانونو پواسطه د نیل دریا د دومره ډیریږي، چې له څنډو څخه یې اورې، دغه دریا کرنیزه، اقتصادي او ترانسپورتي مهم ارزښت لري، دوه لوی مرستیالان لري چې په سپین نیل او په آبی نیل مشهور دي.</p>		
<p>۳- د می سی سی پی دریا د شمالي امریکا د اوبو ډیره لویه او مهمه شبکه بلل کېږي، دغه دریا خپل ډیر مهم مرستیال یعنی میسوري سره (۶۴۲۰) کیلومترو په اوږدوالي له شمال څخه سویل خواته بهیږي، د می سی سی پی نوم بومي منشا ده او د اوبو د پلار معنا لري، د دغه دریا په حوزه کې د طبیعي نا برابر شرایطو په علت له ډیر پیچلي تگلاري په پای کې د مکزیک خلیج ته تویېږي.</p>		
<p>۴- د دارلینگ دریا د استرالیا له ډیرو لویو دریاونو څخه دی چې اقتصادي اهمیت لري او له اوبو څخه یې دکرنیزو ځمکو په خړوبو لوکې کار اخیستل کېږي.</p>		

۹- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات

د نړۍ د مشهورو دريابونو نومونه په لوست او پوښتنو کې راغلي، اوس د هغو دريابونو په هکله لنډ معلومات وړاندې کوو:

۱- د يانک تسه درياب: يانگ تسه د اسيا له ټولو زيات اوږد او د نړۍ په دريابونو کې د اوږدوالي له پلوه دريم درياب دي چې اوږدوالي يې (۶۳۰۰) کيلو مترو ته رسېږي، د تبت او چين ترمنځ بهيرې، سر چينه يې د بحر له سطحې له (۵۵۰۰) مترو څخه لوړه، د تبت په لور کې ده. دغه درياب د خپلې تگلارې په اوږدو کې له ژورو او کږو وړو درو څخه تيرېږي، چې کرنيز، اقتصادي او ترانسپورتي ارزښت لري.

۲- د سيند درياب: د سيند درياب د اسيا له ډيرو سترو او مشهورو دريابونو څخه دی، له دغه درياب څخه هماليه د زراعتي ځمکو په خړوبولو او د سوداگريزو توکو د وړلو راوړو په منظور کار اخېستل کېږي، دغه درياب پنځه مرستيالان لري چې له جهلم، چناب، راوي، ستلج او بنير څخه عبارت دي، چې د پنجاب په سيمه کې سره يو ځای کېږي او د سيند درياب په نامه يادېږي، البته دغه درياب د اندوس او اباسين په نومونو هم ياد شوی او د سويل او سويل لويديځ خط ته رهي دی، طول يې (۳۱۸۰) کيلومتره دی او د هند بحرنه توپري، د کابل سيند يې هم له مرستيالانو څخه دی.

۳- د دانيوب درياب: دا درياب د اروپا له مشهورو دريابونو څخه دی چې له څو هېوادونو تيرېږي، طول يې (۲۸۶۰) کيلومتره دی، په المان کې د تور ځنگل له غرونو څخه سر چينه اخلي، د المان، اتریش، طبرستان او د پخوانۍ يوگوسلاويې له يوې برخې، هنگري، بلغاريا، رومانيا او سلواکيا څخه چې تير شي، تورې بحيرې ته لويږي، سياسي، اقتصادي او کرنيز ارزښت لري.

۴- دمي سي سي پي درياب: د شمالي امريکا د اوبو لويه او غټه شبکه د می سي سي پي درياب دی، دغه درياب له ډير مهم مرستيال ميسوري سره د ۶۴۲۰ کيلو مترو په اوږدوالي له شمال څخه سويل خواته بهيرې د می سي سي پي د نوم معنا بومي منشا ده چې د اوبو د پلار معنا لري، د دغه درياب رژيم دهغه د يوې حوزې د طبيعي نا برابرې شرايطو په علت ډير پېچلی دی او په پای کې د مکزيک خليج ته توييږي.

د ۵۳ لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلوبو سرلیکونه	د مطلوبو شرح
۱- د لوست موضوع	د ځمکې د وچو ټوټو لوړې ژورې
۲- د زده کړې (پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>- عمومي موخې:</p> <p>- زده کوونکي به د ځمکې د وچو ټوټو د لوړو او ژورو په اړه معلومات پیدا کړي.</p> <p>ځانگړې موخې:</p> <p>- د ځمکې د وچو ټوټو او ژورو په باره کې به معلومات پیدا او نوروته وړاندې کړي.</p> <p>- د ځمکې د مخ په نقشي کې به رسم کړي.</p> <p>- د ځمکې د مخ له لوړو او ژورو سره به د کرنې له پلوه مینه پیدا کړي.</p>
۳- د تدریس میتود	شرح، د نړۍ په طبیعي نقشي باندې کار، ډله ییز کار، خبرې اترې، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	کتاب، تخته، تباشیر، دښوونکي لارښود کتاب، پر لوست پورې اړوند انځورونه، که شوني وي جغرافیایي ویدیويي، او تلویزیوني فلمونه، د کمپیوټر سي ډي گانې او انټرنټ.
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لنډ ځوابه پوښتنې)، د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه، د ښوونکي د یاداشت کتابچه، عملي کار.
۶- په ټولگي کې د تدریس او زده کړې لومړني فعالیتونه.	<p>سلام اچول، روغې، د ټولگي تنظیمول، د حاضرۍ کنټرول، له وخت په دقیقو ټولگي وتلی فعالیت، د تېر لوست ارزونه، د نوي او زاړه لوست ترمنځ د اړیکو ټینګول. سلام اچول، روغې، د ټولگي تنظیمول، د حاضرۍ کنټرول، له ټولگي وتلی فعالیت، د تېر لوست ارزونه، د نوي او زاړه لوست ترمنځ د اړیکو ټینګول.</p> <p>هڅوونکي پوښتنه</p> <p>- د ځمکې د وچې ټوټې د لوړو او ژورو په اړه څه پوهیږئ؟</p>
	۱۰ دقیقې

وخت په دقیقو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک ته گوري - نوی لوست په پټه خوله لولي. - تختې ته گوري - د لغتونو او اصطلاحگانو معنا ته غوږ نیسي - د لوست توضیح ته غوږ نیسي - په طبیعي نقشه کې د ځمکې د وچو ټوپو لوړې او ژورې گوري او لولي - د ښوونکي خبرو ته پاملرنه کوي. - د ټولگي د ننه ډله ییزو فعالیتونو کې ونډه اخلي او د خپلې ډلې نظر د ښوونکي له نظر سره سم د استازې پواسطه د ټولگي مخکې وړاندې کوي. - د مهمو نقطو په اړوند پوښتنې کوي. - د ارزونې پوښتنو ته ځوابونه ورکوي. - د لنډیز برخې ته ځیرېږي او ځانونه ورباندې پوهوي - د ټولگي د ننه فعالیتونه لیکي 	<ul style="list-style-type: none"> - د تختې پر مخ د نوي لوست سرلیک ولیکي. - د نوي لوست په پټه خوله لوستلو سپارښتنه وکړي. - پر تختې د نوي لوست د مهمو برخو لیکلو لارښوونه وکړي. - د نوي لوست لغتونه او اصطلاحگانې معنا او اصلاح کړي. - د ځمکې د وچو ټوپو د لوړو او ژورو محتوا توضیح کړي. - په طبیعي نقشه کې د وچو ټوپو لوړې او ژورې ورته وښيي - د ځمکې د وچو ټوپو د لوړو او ژورو په هکله له زده کوونکو سره خبرې وکړي. - زده کوونکي په ډلو وویشي او د ټولگي د ننه فعالیت یې وټاکي - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي - د ارزونې په اړوند پوښتنې وکړي - د لوست لنډیز وړاندې کړي - له ټولگي وتلي فعالیت توضیح کړي.
۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځواب:		
<p>۱- د لوړو او ژورو طبیعي پدیدو، لکه: غرو، غونډیو، درو، جلگو، دښتو، ساراگانو، غونځې شوو او فلاتونو ته ویل کیږي، ځمکې پر مخ زموږ په ژوند کې لوړې ژورې ډیر ستر لوري لري، ځکه چې دریاونه په اوږو له پټو غرونو څخه سرچینه اخلي</p> <p>۲- آلبونه د سینوزویک د لومړیو کهزایي حرکتونو Organic زیربنده ده، دغه سیستم د دوو بیلو بیلو ډلو څخه دي چې لومړی یې د بحر الکاهل د شاوخوا غرونو لړۍ ده او تر اوسه هم د دې حوزې په ځینو سیمو کې اورشیندونکي فعالیتونه او د زلزلې پر له پسې ټکانونه شته، همدغه حلقه ده چې په Fire Ring اوري حلقې یادېږي، دویمه ډله د آلپ او د هماليه غرونو لړۍ ده چې د لرې خیتخ تر جزیرو او نیوزیلنډ پورې اوږده ده. په همدې توگه د شمالي امریکا دراکی او انډیز په غرونو او په جنوب کې د آلپ د سیستم تر سر لیک لاندې دي چې د امریکې له شمال څخه سویل خواته غځیدلي او بناخونه یې وروسته له هغه چې له چیلی او ارجنټاین څخه تیرېږي. له انتارکتیکا سره یوځای کیږي</p> <p>۳- ماته سیمه د ځمکې د سطحې هغه ماته سیمه ده چې یو څه په وچو ټوپو او یا د بحرونو او غرونو د لړۍ ځمکې د بحر د اوبو لاندې دي، د وچو ټوپو په سطحه کې د ځمکې د قشر مستوي ماتیدنې د ویکتوریا، نیاسا، تانگانیکا د جهيلونو، د احمر بحیرې، د عقبه خلیج او بحرال میت اور ډوکې لیدل کیږي، همدارنگه د اتلانتيک تر اوبو لاندې د هند په بحر او د اسيا د ختیځو غاړو ترڅنګ سیمو کې ډیرې ماتیدنې شته.</p>		

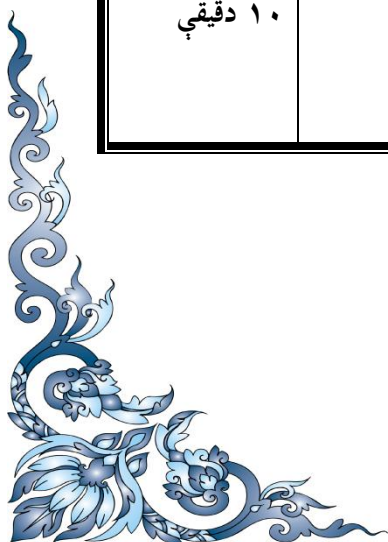
۹- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات

د ځمکې د وچو ټوټو موجودې لوړې ژورې په جيولوژيکي بيلو بيلو دورو کې منځ ته راغلې دي چې په لاندې ډول دي وچې د ميزوزويک موده کې پراخه سيمه نيولې وه، بحرونو په تدريجي ډول د لويو غرونو د لړيو جوړښت رامنځته کړی دی، د دې دورې په پای کې هغه ځايونه چې د بحر د اوبو پواسطه لاندې شوي وي، د لويو غرونو د لړۍ د جوړښت سيمه يې رامنځ ته کړې وه، د بېلگې په توگه د آلپ او هماليا د غرو لړۍ، په شمالي امريکا کې د راکې او اپالاش غرونه تريا سيک په دوره کې د ځمکې په سطحه کې د بيلو بيلو غرونو لړۍ او ماتېدنې رامنځ ته کړې، لکه د امريکې د متحده ايالتونو په ختيځ کې د ابالاش غرونو د آسيا او اروپا په منځ کې د اورال غرونو لړۍ او سکنديناويا شاملې دي، چې د تيسس بحريې له ځانگړنو څخه شميرل کېږي. په سويلي امريکا کې د انديز غرونو دکامچتکا ناحيې او د جاپان په شمول د آسيا شمال ختيځ سواحل د تيسس په اوبو کې دي. د اسيا او اروپا په براعظمونو کې د تيسس د بحر پراخې ساحې هم پراخه سيمه نيوله چې د مرکزي اروپا په شمول د مدیترانې ټوله حوزه يې نيولي وه، دورې کوچنۍ اسيا اوږدو کې د فارس خليج د ايران ټوله رقبه د هند او چين د ټولو ناحيو په شمول د افغانستان ټول خلک او دلرې ختيځ جزيرو د تيسس د بحر سيمه جوړو له. د دغې دورې ټاکلې رسوبونه له سور رنگه آهکي طبقو څخه عبارت دي چې نن ورځ په دغه ټولې ناحيې کې د سور رنگه مرمر ډبرو په بڼه پيدا شوي، د دغه ډول ساختمان غوره بيلگه د جبل الطارق ښکلي مناظر جوړوي.

د ۵۲ لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	سپورمۍ او د هغې عمومي ځانگړتیا
۲- د زده کړې (پوهنیزې، مهارتي او ذهني) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>- عمومي موخې:</p> <p>- د سپورمۍ او د هغې له عمومي ځانگړنې سره اشنایي، د سپورمۍ، حجم، فاصله نسبت ځمکې ته او نورې ځانگړنې) به تر لاسه کړي ځانگړې موخې:</p> <p>- سپورمۍ او د هغې عمومي ځانگړتیا وي به وپېژني</p> <p>- د سپورمۍ (د ځمکې د قمر) او د هغې له مختلفو مرحلو سره به مینه پیدا کړي.</p> <p>- سپورمۍ به په پوره ډول معرفي کړای شي او نوروته به یې هم معلومات ورکړای شي.</p>
۳- د تدریس میتود	توضیحي او ډله ییز کار، مباحثه، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي اوسیلې	کتاب، تخته، تباشیر، دښوونکي لارښود کتاب، په لوست پورې اړوند انځورونه، که شوني وي جغرافیایي ویدیويي او تلویزیوني فلمونه، د کمپیوټر سي ډي گانې او انټرنټ.
۵- د ارزونې لارې	شفاهي، تحریري (لندو ځوابه پوښتنې)، د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه، د ښوونکي د یاداشت کتابچه، عملي کار.
۶- په ټولگي کې د تدریس او زده کړې لومړني فعالیتونه.	<p>سلام اچول، روغېر، د ټولگي تنظیمول، د حاضری-کنترول له ټولگي وتلی فعالیت، د تېر لوست ارزونه، د تېر او نوي لوست ترمنځ د اړیکو ټینګول دي</p>
	<p>- هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>- ایا د سپورمۍ په هکله څه پوهیږئ؟</p>
	۱۰ دقیقې

وخت په دقيقو	د زده کونکو د زده کړې فعاليتونه	۷- د ښوونکي د تدريس فعاليتونه
۳۵ دقيقې	<p>- د نوي لوست سرليک ته گوري</p> <p>- نوي لوست په پټه خوله لولي.</p> <p>- د سپورمۍ او د هغې د ځانگړنو په اړه نظر ښکاره کوي.</p> <p>- د لوست غوره او مهم ټکي ليکي</p> <p>- نقشي ته پاملرنه کړي او د ښاغلي ښوونکي څرگندونې په غور اوري</p> <p>- د ټولگي د ننه فعاليت کې کارنده ونډه اخلي</p> <p>- مهم ټکي او خپلې پوښتنې کوي.</p> <p>- د ارزونې پوښتنوته ځوابونه وايي</p> <p>- د لوست لنډيز ته څيرپري او ځانونه ور باندې پوهوي</p> <p>- له ټولگي څخه وتلي فعاليتونه ليکي.</p>	<p>- پر تختې د نوي لوست سرليک وليکي.</p> <p>- د پټې خولې د لوستلو سپارښتنه وکړي.</p> <p>- سپورمۍ او د هغې د عمومي ځانگړنو په اړه پوښتنه وکړي.</p> <p>- پر تختې باندې د لوست غوره او مهمې برخې وليکي.</p> <p>- د نقشي له مخې د سپورمۍ، ستورو او د هغو عمومي ځانگړتياوې توضيح کړي</p> <p>- د ځمکې په نسبت، د قمر پنډوالي او نورو توپيرونو په اړه خبرې وکړي</p> <p>- د ستورو په باب د زده کونکو د ستونزو او پوښتنو حلول</p> <p>- د ارزونې په اړوند پوښتنې وکړي</p> <p>- د لوست لنډيز وړاندې کړي</p> <p>- له ټولگي وتلي فعاليت څرگند کړي</p>
۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:		
<p>۱- سپورمۍ د ځمکې قمر دی، په شلمه پيړۍ کې امريکايي فضايي پيړۍ د سپورمۍ پر مخ کښنا سټې هرې پيړۍ کې درې تنه ناستووو چې دوه تنه يې سپورمۍ ته ورکښته شول او دريم يې د پيړۍ د لارښوونې مسووليت د سپورمۍ د شاوخوا په مدار کې درلود.</p>		
<p>۲- د امريکا د متحدو ايالتونو دوه هوانوردان هر يو نيل آرم سترانگ او ادوين الدرین (۱۹۶۹) م کال د جولای په ۲۱ نيټه د سپورمۍ په مدار کې وو، ادوين الدرین د سپورمۍ په مخ پلي شو او په گرځېدو يې پيل وکړ، د سپورمۍ توکي او ډبرې يې راټولې کړې او ځمکې ته يې راوليرې.</p>		
<p>۳- سپورمۍ د ځمکې په شاوخوا چورلي له پنخوا څخه قمري جنتري- د هغې د انتقالي گرځېدو له مخې جوړېږي، سپورمۍ يا د ځمکې قمر يوازنی جسم دی چې له نورو ځمکې ته نژدې دی او د ځمکې په شاوخوا خپل انتقالي حرکت په ۲۹ ورځو او ۱۲ ساعتو کې تر سره کوي، له ځمکې سره يوځای د لمر په شاوخوا څرخي، سپورمۍ د ټولو ستورو له قمرونو څخه زياته د لمر روښاني اخلي، هغه ځمکې ته ليرې دوي، د سپورمۍ وضعي حرکت په ۲۷، ۳۳ ورځو کې تر سره کېږي. په ۱۶۰۹ ميلادي کال کې گاليله وکتل چې د سپورمۍ په مخ کې د غرونو زياتې لړۍ او کندي ليدل کېږي او د سپورمۍ د رابښکون جاذبې قوه شپږ ځله له ځمکې څخه کمه ده. د هوا د کمښت له امله بنفش وړانگه د سپورمۍ په مخ ډېر اغيزه کوي او هر کله چې څوک په سپورمۍ کې ودرېږي، د کابیناتو فضا ورته تياره ښکاري.</p>		

۹- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات

سپورمي چې د ځمکې قمر دی او لمر غونډې د (۴، ۵) بيليون کالو په شاوخوا کې پخوا د ځمکې د کرې غونډې منځ ته راغلې، په هغه وخت کې د ورېځې غاز او پراس ډېره لويه برخه له لومړۍ منظومې بيله شوه او د گرځېدنې د ځواک په اثرې په کلکېدو پيل وکړ او په پای کې يې په تودېدو پيل وکړ، دغه برخه کلکه شوه، خو چې د سپورمي اوسنۍ شکل او اندازې ته ورسیده. د سپورمي د سطحې د تودوخي زياتوالي او ورو گرځېدنه د دې سبب شوه، چې سپک غازونه يې له سطحې تېښتي. د سپورمي کره وچه دښته ده چې هوا نه لري، نه اوبه، نه واښه او نه حيواني ژوند پرته له اتموسفير څخه اوازونه نه ليرې دي، نو خبرې کول پکې شونې نه دي، په سپورمي کې هوا نشته او د ژوند د فعاليت ساحه پکې برابره نه ده دا چې سپورمي د کومو علتونو او شرايطو له مخې اتموسفير نلري، د جاذبې د قوې او د هغې د رابښکون په کموالي او کمزورۍ پورې اړه لري، د سپورمي د رابښکون (جاذبې) قوه شپږ ځله له ځمکې څخه کمه ده.

د سپورمي عمومي ځانگړتيا وې دا ډول را لنډ ولي شو:

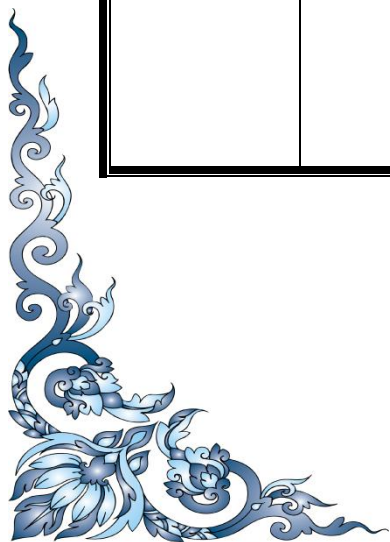
- د ځمکې او سپورمي ترمنځ واټن (۳۸۲۱۸۰) کيلو متره دي.
- د ځمکې دکرې ټول وزن د سپورمي په پرتله ۸۱ ځلې ډير دی.
- د سپورمي قطر ۳۴۷۶ کيلو متره دي.
- د سپورمي ډيره پخوانۍ ډيره ۴.۶ مليار د کاله عمر لري.
- د سپورمي له شمال څخه تر سهيل پورې يو لوی چاود (شکستکی) شتون لري
- د سپورمي پرمخ ډيرې ژورې شته دي.
- د امريکا د متحدو ايالاتونو لومړنۍ هوا باز په ۱۹۶۹ م کال د سپورمي پر مخ کښته شو او د پښو ټاپونه د سپورمي پر مخ پاتې شول، څرنگه چې په سپورمي کې باد نه لگيږي، نو ممکن ميليونونه کاله هم دا د پښو ټاپې هلته پاتې شي
- د سپورمي د جاذبې قوه، د ځمکې په پرتله شپږ ځلې لږه ده.
- د سپورمي انتقالي حرکت د ځمکې په گردچاپيره په $\frac{1}{2}$ ۲۹ ورځو کې او وضعي حرکت يې ۲۷.۳۳ ورځو کې په خپله شاوخوا بشپړ وي.
- په سمندرونو کې ډير لوړ مد هغه وخت منځته راځي چې لمر، سپورمي او ځمکه په يوه ليکه کې واقع شي.

ياداشت: د جغرافيه درسي کتاب د نوي چاپ ۱۸۴د مخ په يوولسمه او دولسمه کرښه کې داسې راغلي دي. د سپورمي ورځ ۲۴ ساعته ده يعنې په ۲۴ ساعتونو کې يو وار د ځمکې چار چاپيره گرځي. که څه هم څو واره اصلاح شوي، خو په همغه ډول پاتې دي، لطفاً يې په دې ډول سم کړئ: سپورمي خپل وضعي حرکت په ۲۷ ورځو او ۸ دقيقو کې بشپړوي.

د ۵۵ لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	خسوف او کسوف
۲- د زده کړې (پوهنیزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>- عمومي موخې:</p> <p>- د خسوف او کسوف په اړه به معلومات ومومي.</p> <p>ځانگړې موخې:</p> <p>- په خسوف او کسوف به پوه شي.</p> <p>- د خسوف او کسوف توپیره وکولی شي.</p> <p>- د خسوف او کسوف د رامنځ ته کېدو په اړه به مینه پیدا کړای شي او نورو ته به یې وړاندې کړي.</p>
۳- د تدریس میتود	څرگندونې او ډله ییز کار، خبرې، اترې، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي او وسیلې	کتاب، تخته، تباشیر، دښوونکي لارښود کتاب، د لوست اړوند انځورونه، که شوني وي جغرافيايي ویديويي، تلویزیوني فلمونه، د کمپیوتر سي ډي گانې او انټرنټ.
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لاند ځوابه پوښتنې)، د ټولگي د ننه فعالیت څارنه او د ښوونکي د یاداشت کتابچه.
۶- په ټولگي کې د تدریس او زده کړې لومړني فعالیتونه.	<p>د سلام اچول، روغېر، د ټولگي تنظیم، د حاضرۍ کنټرول له ښوونځي وخت په دقیقو</p> <p>څخه وتلی فعالیت، د تېرلوست ارزونه، د تېر او د نوي لوست ترمنځ د اړیکو ټنگول</p> <p>- هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>- ایا پوهیږئ چې خسوف او کسوف څه شی دی؟</p>
	۱۰ دقیقې

وخت په دقيقتو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک گوري - نوی لوست په پټه خوله لولي. - د خسوف او کسوف په اړه نظر ښکاره کوي. - نقشې ته پاملرنه کوي د ښاغلي ښوونکي خرگندونې په غور اوري. - د خسوف او کسوف په اړه به معلومات تر لاسه کړي - تختې ته گوري - د ټولگي د ننه ډله ییز فعالیت کې کارنده ونډه اخلي او د خپلې ډلې نظر د ښوونکي له نظر سره سم په خپل استازي د ټولگي مخکې وړاندې کوي. - مهم ټکي او پوښتنې مطرح کوي. - د ارزونې پوښتنو ته ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډيز ته پاملرنه کوي چې پوه شي - له ټولگي څخه وتلی فعالیت لیکي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - په پټه خوله د نوي لوست د لوستلو سپارښتنه وکړي. - د خسوف او کسوف په اړه پوښتنه وکړي. - د نقشې له مخې خسوف او کسوف توضیح کړي. - د خسوف او کسوف په اړه خپلو کې خبرې وکړي. - پر تختې باندې د لوست غوره او مهم ټکي ولیکي. - زده کوونکي په ډلو وویشي د ټولگي د ننه د هغو فعالیت وټاکي - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي - د ارزونې پوښتنې مطرح کړي - د لوست لنډيز وړاندې کړي - له ټولگي وتلی فعالیت توضیح کړي
۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځواب:		
۱- کله چې ځمکه د سپوږمۍ او لمر ترمنځ په یوه مستقیمه کرښه راشي، په دې حالت کې که د ځمکې سورې په سپوږمۍ ولویږي، خسوف یا د میاشتي نیول منځ ته راځي.		
۲- کله چې سپوږمۍ د لمر او ځمکې ترمنځ په یوه مستقیمه کرښه راشي، په دې حالت کې، د ځمکې سورې په سپوږمۍ ولویږي کسوف یا (لمر نیونه) منځ ته راځي.		
۳- د څوار لسمې شپې سپوږمۍ ته بدر وایي یعنې په څوارلسمه شپه سپوږمۍ ټوله بشپړ روښانه لیدل کیږي.		

۹- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات

کسوف له لمر نیولو او خسوف له سپوږمۍ نیولو څخه عبارت دی، کسوف کیدای شي چې یوازې د میاشتې په نوي کېدو کې پیش شي او خسوف یوازې د بدر په وخت، همدارنگه له ځمکې سره یو ځای په ۳۶۵ ورځو او ۶ ساعتو کې د لمر چاپیره په یوه وار ګرځېدو کې بشپړېږي.

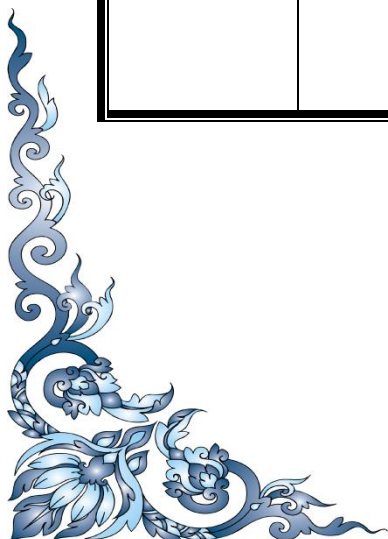
د لمر د نیولو په موده کې هوا تیاره وي او ستوري لیدل کېږي، مخکې له دې چې لمر بشپړو پوښل شي، له اړخ څخه یې میاشت یا سپوږمۍ خپله روښنایي راپرییا سي.

خسوف او کسوف یوه فزیکي عملیه ده، چې د لمر، سپوږمۍ او ځمکې د کرې تر منځ رامنځ ته کېږي: که څه هم د لمر تندر او سپوږمۍ د تندر په اړوند دو دیزې عقیدې شتون لري، چې زموږ د بحث موضوع نه ده، خو په فزیکي ډول د لمر، سپوږمۍ او ځمکې پر یوه خط را تلل او واقع کیدل، خسوف او کسوف جوړوي. د سپوږمۍ د تندر پر وخت ځمکه د لمر او سپوږمۍ ترمنځ پر یوه خط واقع کېږي، په دې وخت کې د ځمکې سورې پر میاشت لویږي، که چیرې سورې په بشپړه توګه پر سپوږمۍ ولویږي، نو د سپوږمۍ بشپړ تندر رامنځ ته کېږي که چیرې سورې بشپړه وي: نو نیمه سپوږمۍ تندر نیسي. (ظل وشبه ظل) د سپوږمۍ پر مخ د مور د بحث موضوع ده. د لمر د تندر پر وخت سپوږمۍ د لمر او ځمکې تر منځ ځای نیسي، که د تصادف له مخې د سپوږمۍ سورې پر ځمکه ولویږي، د لمر تندر رامنځ ته کېږي، بیا هم د سپوږمۍ د سورې له امله د ځمکې پر مخ یا د لمر بشپړ تندر او یا نیم رامنځ ته کېږي. په دې وخت په بحرونو کې قوي مد او جذر رامنځ ته کېږي، خو کمزوري مدونه د سپوږمۍ او یا د لمر د جاذبې له امله هر وخت پر بحرونو تر سره کېږي.

د ۵۶ لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	د ځمکې د حرکتونو ډولونه
۲- د زده کړې (پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>- عمومي موخې:</p> <p>- د ځمکې د حرکتونو په اړه به معلومات ومومي</p> <p>خانگړې موخې:</p> <p>- د ځمکې د حرکت په ډولونو به پوه شي.</p> <p>- د وضعي او انتقالي حرکت توپیر به وکولی شي</p> <p>- د ځمکې د حرکت ډولونو نومونه به واخلي.</p>
۳- د تدریس میتود	توضیحي، ډله ییز کار، خبرې اترې، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	کتاب، تخته، تباشیر، دښوونکي لارښود کتاب، په لوست پورې اړوند انځورونه، که شوني وي جغرافیایي ویدیويي، تلویزیوني فلمونه، د کمپیوتر سي ډي گانې او انټرنیټ.
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لڼد ځوابه پوښتنې)، د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه، د ښوونکي د یاداشت کتابچه او عملي کار.
۶- په ټولگي کې د تدریس او زده کړې لومړني فعالیتونه.	<p>سلام اچول، روغې، د ټولگي تنظیمول، د حاضرۍ کنټرول، له ټولگي وخت په دقیقو وتلی فعالیت، د تېر لوست ارزونه او د نوي اوزاره لوست ترمنځ د اړیکو ټینګول.</p> <p>- هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>- ایا پوهیږئ چې ځمکه څو ډوله حرکتونو لري؟</p>
	۱۰ دقیقې

وخت په دقیقه	د زده کړونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقه	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک ته ځوري. - نوی لوست په پټه خوله لولي. - د ځمکې حرکت د ډولونو په اړه نظر څرگندوي. - د لوست غوره او مهم ټکي لیکي. - نقشي ته ځوري او د خپل ښاغلي ښوونکي څرگندونې په غور اوري. - د خسوف او کسوف په اړه له ښوونکي سره خبرې کوي. - د ټولگي د ننه ډله ییز فعالیت کې برخه اخلي او د خپلې ډلې نظر د ښوونکي په لارښوونه د استازي په واسطه د ټولگي په منځ کې وړاندې کوي. - مهمو ټکو او ستونزو په اړوند خپلې پوښتې کوي. - د ارزونې په اړوند پوښتنو ته ځوابونه وايي. - د لوست لنډيز ته پاملرنه کوي چې پوه شي. - له ټولگي وتلی فعالیت لیکي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - د پټې خولې د لوستلو سپارښتنه وکړي. - د ځمکې د حرکت د ډولونو په اړه پوښتنې وکړي. - پر تختې د لوست غوره او مهم ټکي ولیکي. - د لمریز نظام د نقشي له مخې د ځمکې د حرکتونو توضیح کول. - د ځمکې حرکتونو په هکله په خپلو کې خبرې اترې مطرح کړي. - زده کوونکي په ډلو وويشي د هغو د ټولگي فعالیت وټاکي. - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي. - د ارزونې په اړوند پوښتنې طرحه کړي. - د لوست لنډيز وړاندې کړي - له ټولگي څخه وتلی فعالیت څرگند کړي.
<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:</p> <p>۱- د ځمکې پنځه ډوله حرکت:</p> <p>۲- وضعي حرکت د ځمکې له محوري حرکت څخه عبارت دی چې د ۲۳ ساعتو او ۵۶ دقیقو په موده کې د لویدیځ له خوا ختیځ خواته په خپل محور څرخي، د ځمکې وضعي حرکت د بشر په ژوند، شرایطو، نباتاتو او همدارنگه د وخت په ټاکنه کې د لیدلو وړ اهمیت لري.</p> <p>۳- ځمکه په یو کال ۳۶۵ ورځو او ۶ څلورو ساعتونو کې خپل حرکت په بیضوي مدار د لمر په ګرد چاپیره تر سره کوي، د ځمکې د مدار اوږدوالی ۹۳۱ میلیونو کیلو مترو ته نژدې دی، په مدار باندې د ځمکې د حرکت سرعت په یوه ثانیه کې ۳۰ کیلو متره حساب شوی دي.</p> <p>مشهور انګریزي هیات برادلي په ۱۷۲۷ م کال کې د ځمکې انتقالي حرکت د ستورو د وړانګو د تمایل له مخې ثبوت کړ ځکه چې د ستورو د وړانګو تمایل د کال په فصلونو کې د ځمکې انتقالي حرکت پر بنسټ کله زیاتېږي او کله کمېږي.</p>		

۹- د بنوونکي لپاره اضافي معلومات

ځمکه پنځه ډوله حرکت لري چې له وضعي، انتقالي، نوساني، د ځمکې حرکت د ويگاه د ستوري خواته او په يوه نا معلوم استقامت د سحابي کهکشان په لور د ځمکې له حرکت څخه عبارت دي.

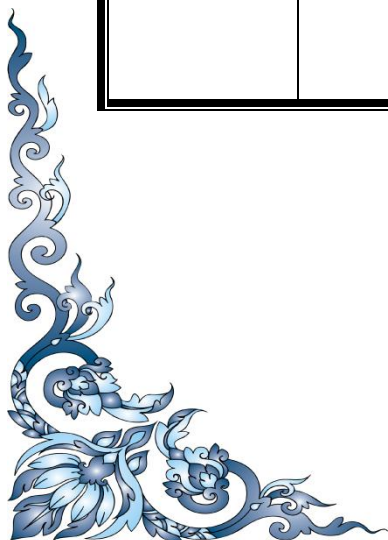
د ځمکې وضعي حرکت د ځمکې له محوري حرکت څخه عبارت دی چې په ۲۴ ساعتو (د ۲۳ ساعتو او ۵۶ دقيقو) کې د لويديځ له خوا خپتځ ته په خپل محور څرخي.

انتقالي حرکت: هغه څېړنې چې د ساينس او حيات پوهانو په بيلو بيلو پېړيو کې تر سره کړي، ثابتته کړې يې ده چې ځمکه په يو کال ۳۶۵ ورځو او ۶ ساعتونو کې خپل حرکت په بيضوي مدار تر سره کوي. ځمکه د نورو جسمونو غوندې د لمر په جايپيره څرخي او د لمریز نظام يوازنی سياره ده چې ژوند پکې کيږي او د ټولو ژونديو موجوداتو ژوند پکې برابر شوی دی او د ټولو سيارو په نسبت پکې ډيرې څېړنې تر سره شوي دي، لکه: څنگه چې ټول فضايي اجرام حرکت لري ځمکه نوساني حرکت هم لري چې په موضعي توگه د هغې نوسانات ليدل شوي دي، د جغرافيې پوهان له وضعي او انتقالي حرکت څخه دې حرکت سره علاقه لري، ځکه چې طبيعي او جغرافيې زياتره پېښې او واقعات د ځمکې د وضعي او انتقالي حرکتونو په پايله کې منځ ته راځي.

د ۵۷ لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلوبو سرلیکونه	د مطلوبو شرح
۱- د لوست موضوع	جغرافیایي ټاکل شوي کمیټونه (طول البلد او عرض البلد)
۲- د زده کړې (پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>– عمومي موخې:</p> <p>– د طول البلد او عرض البلد په اړه به معلومات ومومي.</p> <p>ځانگړې موخې:</p> <p>– له طول البلد او عرض البلد سره به اشنایي پیدا کړي.</p> <p>– د طول البلد او عرض البلد دایرې به رسم کړي.</p> <p>– د طول البلد او عرض البلد دایرو په اوصافو به پوه شي</p> <p>– د طول البلد او عرض البلد خطونو په شمیر به پوه شي او ورسره به مینه پیدا کړي.</p>
۳- د تدریس میتود	توضیحي، ډله ییز کار، خبرې اترې، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	کتاب، تخته، تباشیر، دښوونکي لارښود کتاب، په لوست پورې اړوند انځورونه، که شوني وي جغرافیایي ویدیويي، تلویزیوني فلمونه، د کمپیوتر سي ډي گانې او انټرنیټ.
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لند ځوابه پوښتنې)، د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه، د ښوونکي د یاداشت کتابچه او عملي کار.
۶- په ټولگي کې د تدریس او زده کړې لومړني فعالیتونه.	<p>سلام اچول، روغېر، د ټولگي تنظیمول، د حاضرۍ کنټرول، له وخت په دقیقو ټولگي وتلی فعالیت، د تېر لوست ارزونه او د تېر او نوي لوست ترمنځ د اړیکو ټینګول</p> <p>هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>– د طول البلد او عرض البلد په باره کې معلومات لری؟</p>
	۱۰ دقیقې

وخت په دقيقو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک ته ګوري - نوي لوست په پټه خوله لولي. - د طول البلد او عرض البلد په اړه نظر څرګندوي. - د لوست غوره او مهمې برخې لیکي - نقشې ته پاملرنه کوي او د خپل ښوونکي څرګندولو ته غوږ نیسي - د لوست مهمې برخې لیکي - د ټولګي د ننه ډله بیز فعالیت کې کارنده برخه اخلي او د خپلې ډلې نظر د ښوونکي په لارښوونه نورو ته د استازي پواسطه وړاندې کوي. - مهمې برخې او پوښتنې طرحه کوي. - د ارزونې پوښتنو ته ځوابونه وايي - د نوي لوست لنډيز ته ځیر کېږي او ځانونه ور باندې پوهوي - له ټولګي څخه وتلي فعالیت لیکي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - په پټه خوله د لوستلو سپارښتنه وکړي. - د طول البلد او عرض البلد په اړه پوښتنې طرحه کړي. - پر تختې د لوست غوره او مهم ټکي ولیکي. - د نقشې یا د ځمکې د کړې له مخې طول البلد او عرض البلد توضیح کړي - د طول البلد په باره کې ورسره خبرې وکړي - زده کوونکي په ډلو وویشي د ټولګي د ننه فعالیت یې وټاکي - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي - د ارزونې پوښتنې وکړي - د نوي لوست لنډيز وړاندې کړي - له ټولګي څخه وتلي فعالیت څرګند کړي.
<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:</p> <p>۱- طول البلد یا نصف النهار له هغو نیمو دایرو څخه دي چې له شمال قطب څخه پیل او تر جنوب قطب پوری اوږدې شوي او د استوا پر خط عمود دي، د ګرینویچ خط چې د لندن له ښار څخه تېرېږي، د طول البلدونو پیل دی او د ځمکې کره په دوو نیمو ختیځو او نیمه لویدیځو کرو ویشي</p> <p>۲- عرض البلد له هغو دایرو څخه عبارت دي چې د استوا له خط سره موازي رسم شوي ختیځ او لویدیځ ته غځېدلی د استوا دایره د عرض البلدونو پیل دی، ځمکه یې په دوو نیمه شمالي او جنوبي کره ویشلې ده</p> <p>۳- د عرض البلد دایرو اوصاف ۱۱ درجې دي چې په کتاب کې شرح شوي دي</p> <p>۴- د طول البلد دایرو اوصاف ۷ درجې دي چې په کتاب کې شرح شوي دي</p> <p>۵- ج- ۳۶۰ درجې</p> <p>۶- ب- د ګرینویچ خط</p>		

۹- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات

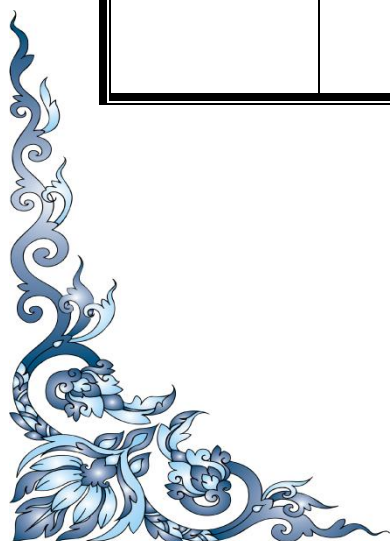
فرضي خطونه چې له شمال قطب څخه پيل او تر سويل پورې رسيږي، د طول البلد د خطو (نصف النهار) په نوم ياديږي، څرنگه چې د دايرې محيط (۳۶۰) درجې دي، نو د طول البلدونو ټول شمير (۳۶۰) درجې وي، د طول البلد خط چې دلندن د گرینويچ له ښار څخه تېرېږي، د طول البلدونو پيل دی او صفر درجه قبول شوی دی، چې (۱۸۰) درجې طول البلد يې دلندن د گرینويچ ختيځ خواته موقعيت لري او د ختيځ طول البلدونو (۱۸۰) درجې نورې يې د گرینويچ لويديځ لورته موقعيت لري، د لويديځو طول البلدونو په نوم ياديږي. د طول البلد هره درجه په ۶۰ دقيقو او هره دقيقه يې په ۶۰ ثانيو ويشل کېږي، د طول البلد خطونه په يوازې توگه د نړۍ په بيلو بيلو سيمو کې د وخت توپير ښيي. په نقشه کې د طول البلد خطونو تقاطع د ځايونو موقعيت ښيي.

د عرض البلد دايروته موازي دايرې هم وايي ځکه چې دغه ټول خطونه له استوا سره موازي خطونه دي چې په نقشه او کره کې په ښکاره ليدل کېږي. عرض البلد هغو دايروته ويل کېږي چې د استوا له خط سره موازي له ختيځ څخه لويديځ خواته يو له بل سره موازي دي او د طول البلد په دايرو عمود دي. څرنگه چې ځمکه کروي ده، د عرض البلد ديره لويه دايره د استوا خط دی او د عرض البلدونو پيل شميرل کېږي، نو ځکه صفر درجه منل شوی دی. د استوا د شمال عرض البلدونو ته شمالي عرض البلدونه وايي چې د N په توري ښودل شوي دي او د استوا د سويل (جنوب) عرض البلدونه د (S) په توري ښودل شوي، د عرض البلد هره درجه په ۶۰ دقيقو او هره دقيقه په ۶۰ ثانيو ويشل شوې، چې په نقشو کې د درجې د قيقې او ثانيې په حساب پيژندل شوي دي (۹۰) درجې عرض البلد په شمالي نيمه کره کې او (۹۰) درجې په جنوبي نيمه کره کې شتون لري، د عرض البلد د دايرو د منځ دايرې ته د استوا خط وايي چې د ځمکې کره يې په دوو مساوي برخو ويشلې ده.

د ۵۸ لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	اقلیم څه شی دی
۲- د زده کړې (پوهنیزې، مهارتي او ذهني) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>- عمومي موخې:</p> <p>- له اقلیم پېژندنې سره به اشنایي پیدا کړي.</p> <p>ځانگړې موخې:</p> <p>- د اقلیم په اړه به معلومات پیدا کړي</p> <p>- د اقلیم له عناصرو او عواملو سره به مینه پیدا کړي</p> <p>- د لنډبل او اورښت گراف به رسم کړي</p>
۳- د تدریس میتود	څرگندونې او ډله ییز کار، خبرې اترې، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	کتاب، تخته، تباشیر، د ښوونکي لارښود کتاب، په لوست پورې اړوند انځورونه، که شوني وي جغرافیایي ویدیويي، او تلویزیوني فلمونه، د کمپیوټر سي ډي گانې او انټرنټ.
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لڼډ ځوابه پوښتنې)، د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه، د ښوونکي دیاداشت کتابچه او عملي کار.
۶- په ټولگي کې د تدریس او زده کړې لومړني فعالیتونه.	<p>سلام اچول، روغې، د ټولگي تنظیم، د حاضرۍ کنترول، له ټولگي د وتلی فعالیت، لیدنه د تېر لوست ارزونه او د تېر او نوې لوست ترمخ د اړیکو ټینګول.</p> <p>- هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>- د اقلیم او د هغه د عناصرو په اړه څه پوهیږئ؟</p>
	<p>وخت په دقیقو</p> <p>۱۰ دقیقې</p>

د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
<p>وخت په دقیقو</p> <p>۳۵ دقیقې</p> <ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک ته ګوري - نوی لوست په پټه خوله لولي. - د اقلیم په اړه خپل نظر ښکاره کوي. - نقشي ته پاملرنه کوي او د ښاغلي ښوونکي څرګندونې په غور اوري - تختې ته ګوري - د ټولګي د ننه ډله ییز فعالیت کې کارنده ونډه اخلي او د خپلې ډلې نظر د ښوونکي په لارښوونه د ټولګي په مخکې د استازې پواسطه وړاندې کوي. - مهم ټکي او خپلې پوښتنې کوي. - د ارزونې پوښتنو ته ځوابونه ورکوي. - د لوست لندیز ته پاملرنه کوي. - له ټولګي وتلی فعالیت لیکي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - د پټې خولې د لوستلو سپارښتنه وکړي. - اقلیم څه دی، په اړه یې پوښتنه وکړي. - د نقشي له مخې اقلیم تشریح کړي. - پر تختې د لوست غوره او مهمې برخې ولیکي. - زده کوونکي په ډلو وویشي او په ټولګي کې د هغو فعالیت وټاکي - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي - د ارزونې په اړوند پوښتنې طرحه کړي - د لوست لندیز وړاندې کړي - له ټولګي وتلی فعالیت څرګند کړي.
<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځواب:</p> <p>۱- اقلیم د یوې سیمې د جوي پدیدو له تمام وسطي حد څخه عبارت دی چې په ټاکلې وخت او ځای کې بیل بیل صفتونه غوره کوي چې د میلان مفهوم وړاندې کوي (Klima) او لاتین کلمه ده.</p> <p>۲- د اقلیم اړوند عناصر د تودوخې درجې، د هوا فشار، د بادونو بهیر، لنډه بل او له اورښت څخه عبارت دي.</p> <p>۳- د اقلیم پېژندنې له پلوه تودوخه او د لمر وړانګو د لګېدو زاویه د ځمکې د سطحې د اقلیم په تغیر کې اساسي رول لري. تودوخې او هغه نور چې له لمر څخه پر ځمکه لګیږي، د انرژۍ او ژوند مولد دی او په هره یوه ثانیه کې ۱۲۶ تریلیون ته نژدې قوه ده، د لمر تودوخې د ځمکې په استقامت را رسېږي، د لمر د وړانګو سرعت په ثانیه کې ۳۰۰۰۰۰۰ کیلو متره ده چې طیفونه یې د بیلو بیلو موجونو په اوږدوالي ځمکې خواته حرکت کوي، په هغو برخو کې چې د لمر وړانګي عمودي لګیږي. د ځمکې پر سطحې په هر سانتي متر مربع باندې په هره ثانیه کې دوه کالوري تودوخه تولیدوي.</p> <p>۴- صحیح او غلطې پوښتنې د کتاب له مخې حل کړي.</p>	
<p>۹- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات</p> <p>اقلیم له جغرافیایي موضوعګانو څخه روښانه موضوع ده چې د ټولو بشري او کلتوري فعالیتونو محور جوړوي، د نباتاتو وده، د نفوسو ځای پر ځای کېدل، د حیواناتو تیتیدل، همدارنګه د ځمکې د مخ ودانۍ په لومړي پر او کې له اقلیم سره مستقیمې اړیکې لري.</p> <p>د اقلیم پېژندنې د مطالعو له پلوه زیاتره د طبیعت د جبر موضوع په منځ کې ږدي. په دې باره کې د طبیعي او اقلیمي سیمو چاپیریالونه د ژوند د ډول او له انسانانو سره ځانګړې اړیکې ښيي. له هغه ځایه چې د ځمکې د کرویت په نظر کې نیولو سره د طبیعي فکتورونو لویه برخه بدلون مومي، په هماغه ترتیب اقلیمي بېلوالی د ځمکې د مخ په بیلو بیلو برخو کې له یوې سیمې څخه بلې سیمې ته تغیرمنونکی دی، مثلاً ټول هغه حیاتي شرایط چې د استوا له سیمې د قطبونو خواته تغیر کوي په لومړي پړاو کې د هغه یوازنی عامل اقلیم حسابیږي.</p>	

د ۵۹ لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

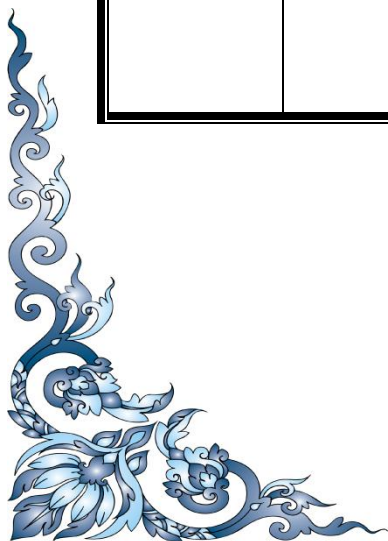
د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	د باد لگېدل
۲- د زده کړې (پوهنیزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>عمومي موخې:</p> <p>د باد د لگېدو په اړه به بشپړه اشنایي پیدا کړي.</p> <p>ځانگړې موخې:</p> <p>د باد د لگېدو لوری به رسم کړي.</p> <p>په اقلیم باندې د بادونو په اغیزو به پوه شي</p> <p>د باد د بهیرد فشار له مرکزونو سره به پوره خبرتیا او بلدتیا ومومي</p> <p>په اوارو او غرنیو سیمو کې به په لنډه بل او اورښت پوه شي او نوروته به یې معلومات ورکړای شي.</p>
۳- د تدریس میتود	توضیحي، او ډله ییز کار، خبرې اترې، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	کتاب، تخته، تباشیر، دښوونکي لارښود کتاب، په لوست پورې اړوند انځورونه، که شوني وي جغرافیایي ویدیويي، تلویزیوني فلمونه، د کمپیوټر سي ډي گانې او انټرنټ.
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لنډ ځوابه پوښتنې)، د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه، د ښوونکي دیاداشت کتابچه او عملي کار.
۶- په ټولگي کې د تدریس او زده کړې لومړنې فعالیتونه.	<p>سلام اچول، روغېر، د ټولگي تنظیم، د حاضرۍ کنترول، له ټولگي وتلی</p> <p>فعالیت، او د نوي اوزاره لوست ترمنځ د اړیکو ټینګول.</p> <p>هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>ایا د بادونو د لگېدو په اړه معلومات لرئ؟</p>
	وخت په دقیقو
	۱۰ دقیقې

وخت په دقیقو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک ته گوري - نوی لوست په پټه خوله مطالعه کوي. - د بادونو د لگېدو په اړه نظر څرگندوي. - نقشې ته پاملرنه کوي د ښاغلي ښوونکي څرگندونې په غور اوري - د ټولگي د ننه په ډله ییز فعالیت کې برخه اخلي او د خپلې ډلې نظر د ښوونکي په لارښوونه د استازې پواسطه د ټولگي په مخکې وړاندې کوي. - د مهمو ټکو پوښتنې طرحه کوي. - د ارزونې پوښتنو ته ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډیز ته څیرېږي چې پوه شي - له ټولگي وتلی فعالیت لیکي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - د پټې خولې د لوستلو سپارښتنه وکړي. - د بادونو د لگېدلو په اړه پوښتنه وکړي. - پر تختې د لوست غوره او مهمې برخې ولیکي. - د نقشې له مخې د بادونو لېگدل روښانه کړي - زده کوونکي په ډلو وویشي او دهغو د ټولگي د ننه فعالیت وټاکي - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي - د ارزونې پوښتنې طرحه کړي - د لوست لنډیز وړاندې کړي - له ټولگي وتلی فعالیت څرگند کړي.
<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځواب:</p> <p>۱- هغه باد چې په بیلو بیلو مساوي فاصلو کې په لوړ او ټیټ فشار حرکت کوي، په اصطلاح د جیوستروفیک بادونو په نوم یادېږي او تقریباً د ۹۰ درجې زاوې، د هغه د لگېدلو د لوري، د لوړ فشار له مرکز څخه د ټیټ فشار د مرکز په لور حرکت کوي.</p> <p>۲- دویم لامل چې د بادونو د حرکت لوری کنټرولوي (Coriolis) له قوې څخه عبارت دی، په نیمه شمالي او سویلي کره کې د ځمکې د وضعې حرکت په اساس بادونه له خپلې اصلي تگلارې څخه گړځي.</p> <p>۳- د فشار او مرکزونو له مخې بادونه په دريوو ډلو ویشل کېږي (استوایی، ختیځ او لویديځ بادونه).</p>		
<p>۹- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات</p> <p>د بادونو د حرکت لوري د لوړ او ټیټ فشار د مرکزونو د ایزو بار خطونو لری والی او نژدېوالی د هغو د لگېدو چټکتیا د لیدو وړ اغیزه لري. د بادونو بهیر په عمومي توگه بادونه د لوړ فشار له مرکزونو څخه د ټیټ فشار مرکزونو ته په حرکت راځي. هر کله چې د ایزو بار خطونه سره نژدې وي، د بادونو لگېدل تیزېږي، برعکس که د ایزو بار خطونه سره لرې وي، د بادونو چټکتیا لږه احساسېږي، هغه باد چې د لوړ او ټیټ فشار له مرکز څخه په مساوي فاصلو حرکت کوي، په اصطلاح د جیوستروفیک د بادونو په نوم یادېږي او ۹۰ درجې زاوې ته نژدې د هغه د لگېدو لوری د لوړ فشار له مرکز څخه د ټیټ فشار د مرکز خواته حرکت کوي.</p> <p>د اتموسفیر په شتون د ځمکې پر سطحه د فشار د مرکزونو په بدلون کې ډول ډول بادونه رامنځ ته کېږي، د فشار له مرکز څخه لوړ تل د ټیټ فشار د مرکز په لوري بادونه الوزي.</p> <p>د پام وړ ده چې د باد الوتل د لوړ فشار د مرکزونو له لوري د ټیټ فشار په لوري پر یوه مستقیم خط نه تر سره کېږي بلکې ښي او چېې خواته کېږي. چې د باد دا انحراف او کېږدل د ځمکې د وضعې حرکت له امله رامنځ ته کېږي، یا په بله وینا په شمالي نیمه کره کې د ساعت د عقرب مخالف بادونه په الوتلو پیل کوي.</p> <p>د باد د الوتلو کچه د فشار د مرکز په ډیر بدلون ټیټوالي او لوړوالي پورې اړه لري، تیز بادونه ډیر وخت وړانې رامنځ ته کوي، د هریکن او تیفون بادونه یې ښه او څرگنده بیلگه کیدای شي.</p>		

د ۶۰ لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	د اقلیم اغیزمن لاملونه
۲- د زده کړې (پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>– عمومي موخې:</p> <p>– د اقلیم د اغیزو او لاملونو په اړه به بشپړه اشنایي پیدا کول.</p> <p>خانگړې موخې:</p> <p>– د اقلیم اغیزمن لاملونه به وپېژني.</p> <p>– د اقلیم اساسي عناصر به یو له بل څخه بیل کړای شي.</p> <p>– په هغو اقلیمي فکتورونو به پوه شي او ورسره به مینه پیدا کړي.</p>
۳- د تدریس میتود	څرگندونې او ډله ییز کار، خبرې اترې، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	کتاب، تخته، تباشیر، دښوونکي لارښود کتاب، په لوست پورې اړوند انځورونه، که شوني وي جغرافیایي ویدیويي، او تلویزیوني فلمونه، د کمپیوټر سي ډي گانې او انټرنټ.
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لند ځوابه پوښتنې)، د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه، د ښوونکي د یاداشت کتابچه او عملي کار.
۶- په ټولگي کې د تدریس او زده کړې لومړني فعالیتونه.	<p>سلام اچول، روغې، د ټولگي تنظیمول، د حاضرۍ کنټرول، له ټولگي وخت په دقیقو څخه وتلی فعالیت، د تېر لوست ارزونه، د تیر او نوي لوست ترمنځ د اړیکو ټینګول</p>
	<p>– هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>– د اقلیم د اغیزمنو لاملونو په اړه څه پوهیږئ؟</p>
	۱۰ دقیقې

وخت په دقیقو	د زده کونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک ته گوري. - نوی لوست په پټه خوله لولي. - د اقلیم د اغیزمنو لاملونو په اړه نظر ښکاره کوي. - تختې ته گوري. - نقشې ته پام اړول او د خپل ښاغلي ښوونکي څرگندونې په غور اوري. - د ټولگي د ننه ډله ییز فعالیت کې کارنده برخه اخلي او د خپلې ډلې نظر د ښوونکي له لارښوونې سره د استازې پواسطه د ټولگي منځکې وړاندې کوي. - د مهمو ټکو په اړوند خپلې پوښتنې کوي. - د ارزونې پوښتنو ته ځوابونه وایي - د لوست لنډیز ته څیرېږي چې پوه شي - له ټولگي وتلی فعالیت لیکي 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - په پټې خولې د لوستلو سپارښتنه وکړي. - د اقلیم د اغیزمنو لاملونو د ځانگړنې په اړوند پوښتنې وکړي. - پر تختې د لوست غوره او مهم ټکي ولیکي. - دنقشې له مخې د اقلیم اغیزمن لاملونه توضیح کړي - زده کونکي په ډلو وویشي د هغو د ټولگي د ننه فعالیت وټاکي - د زده کونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي - د ارزونې په اړوند پوښتنې وکړي - د لوست لنډیز وړاندې کړي - له ټولگي وتلی فعالیت روښانه کړي.
<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځواب:</p> <p>۱- اقلیمي څلور فکتورونه عبارت دي له تودوخې، اورښت، لنډه بل، د هوا فشار او د بادونو لگېدل دي.</p> <p>- د لوست پوښتنې د کتاب له متن سره برابرې نه دي.</p> <p>۱- د گلخانه یي ګازونو زیاتیدل په نړۍ کې د اوزون د پور زیانمن کیدلو سبب شوي دی.</p> <p>- د لمر وړانګي د ځمکې پر مخ په بیلا بیلو زاویو باندې لگېږي. (ص)</p> <p>- په غرنیو لوړو برخو کې د هرو سلو مترو پور والې سره تودوخه لوړېږي. (غ)</p> <p>- په افغانستان کې د سایبریا سرې څپې او د هند د سمندر موسیمي تو دې څپې د اقلیم د وچوالي لامل کیږي. (غ)</p>		

۹- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات

د اقليم پيژندنې پوهانو د اقليم اغيزمن لاملونه په ترتيب سره داسې تر مطالعې لاندې نيولي دي

الف- د اقليم بنسټيز عنصرونه

ب- د اقليم اغيزمن لاملونه

د اقليم د بنسټيزو عنصرونو په مرسته د يوې سيمې اقليمې ځانگړنې په ښه ډول پيژندل کيږي، له دې امله د اقليم په بدلونونو کې لاندې څلور فکتورونه د يوې سيمې په آب و هوا باندې مستقيمه اغيزه لري، دغه فکتورونه عبارت دي له:

۱- د کال او مياشتې د شپې او ورځې د تودوخې درجه.

۲- د کال او مياشتې په اوږدو کې رطوبت او اورښت.

۳- په نړيوال او سيمه ييز ډول د لوړو او ټيټو فشارونو د مرکزونو جوړښت.

۴- په وچه او لنډه باندې د بادونو لگېدل او د هغو ډولونه. دلته دغه څلورو اقليمې عنصرونه يوازې د نورو مهمو او

اغيزمنو لاملونو له مخې پاملرنه کوو چې عبارت دي

له:

۱- د لمر د وړانگو د لگېدو زاويه

۲- د عرض البلد درجه

۳- د ځمکې لوړې او جوړښتونه

۴- له بحر څخه لريوالی او نژدېوالی

۵- د بحري جريانونو نوعيت

۶- سيمه ييز بادونه

۷- د تودو او سړو جبهو څرنگوالی

۸- د گلخانه يي گازونو پراختيا

۹- د اوزون د طبقې زيانمن کيدل

۱۰- د اورښيندونکو فعاليتونه.

د ۶۱ لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلوبو سرلیکونه	د مطلوبو شرح
۱- د لوست موضوع	د اقلیم ډولونه
۲- د زده کړې (پوهنیزې، مهارتي او ذهني) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>عمومي موخې:</p> <p>د اقلیم له ډولونو سره به بشپړه اشنایي پیدا کړي.</p> <p>ځانگړې موخې:</p> <p>د اقلیم په ډولونو به پوه شي</p> <p>د اقلیمي سیمو نومونه به واخیستلی شي</p> <p>په نقشه کې به په بیلو بیلو سیمو کې د اقلیم ډولونه وښودلی شي او نورو ته به یې روښانه کړای شي.</p>
۳- د تدریس میتود	څرگندونې، خبرې اترې، ډله ییز کار، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	کتاب، تخته، تباشیر، دښوونکي لارښود کتاب، په لوست پورې اړوند انځورونه، که شوني وي جغرافیایي ویدیويي، او تلویزیوني فلمونه، د کمپیوټر سي ډي گانې او انټرنټ.
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لنډ ځوابه پوښتنې)، د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه، د ښوونکي یاداشت کتابچه او عملي کار.
۶- په ټولگي کې د تدریس او زده کړې لومړنې فعالیتونه.	<p>سلام اچول، روغېر، د ټولگي تنظیم، د حاضرۍ کنټرول، له ټولگي څخه وخت په دقیقو وتلی فعالیت لیدل، د تېر لوست ارزونه، د نوي او زوړ لوست ترمخ د اړیکو ټینګول.</p>
	<p>هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>ایا د اقلیم د ډولونو په اړه معلومات لرئ؟</p>
	۱۰ دقیقې

وخت په دقيقو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک ته گوري - نوی لوست په پټه خوله لولي. - د اقلیم د اغیزمنو لاملونو په اړه نظر ښکاره کوي. - تختې ته پام اړوي او د خپل ښاغلي ښوونکي څرگندونې په غور اوري - د ټولگي په ډله ییزو فعالیتونو کې کارنده ونډه اخلي او د خپلې ډلې نظر د استازې پواسطه د ښوونکي په لارښوونه د ټولگي مخکې نورو زده کوونکو ته وړاندې کوي. - د خپلو ستونزو په اړوند پوښتنې کوي. - د ارزونې پوښتنو ته ځوابونه ورکوي. - د لوست لندیز ته څیرې چې پوه شي - له ټولگي څخه وتلی فعالیت لیکي 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - په پټې خولې د لوستلو سپارښتنه وکړي. - د اقلیم په اړه پوښتنې وکړي. - پر تختې د لوست غوره او مهمې برخې ولیکي. - زده کوونکي په ډلو وویشي او د ټولگي د ننه فعالیت یې وټاکي. - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي - د ارزونې په اړوند پوښتنې وکړي - د لوست لندیز وړاندې کړي - له ټولگي څخه وتلی فعالیت روښانه کړي.
<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:</p> <p>۱- (ب) ځواب سم دی $\frac{1}{2}$ ۲۳ درجې او $\frac{1}{2}$ ۶۶ درجې</p> <p>۲- (ب) ځواب سم دی له ختیځ څخه د لویدځ خواته</p> <p>۳- معتدله اقلیم د ۳۵- او ۵۰ درجو ترمنځ عرض البلدونو کې دی، له تروپیک او قطبي دواړو خواو څخه اغیزمن کیږي.</p> <p>۴- د منځنیو عرض البلدونو معتدله اقلیم په پنځو برخو ویشل شوی دی.</p> <ul style="list-style-type: none"> - د استوايي لاندې مرطوب اقلیم - وچ او د لویدیځو سواحلو اقلیم - له وچ او پرې سره د مدیترانې یا استوايي سیمې اقلیم - دښتې او دستپ سیمې معتدله اقلیم - د معتدله سیمې مرطوب او وچ اقلیم ۵- په دوو شمالي او جنوبي نیمو کرو کې د استوايي لاندې د ۲۵- ۳۰ درجو ترمنځ عرض البلدونو اقلیم 		

۹- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات

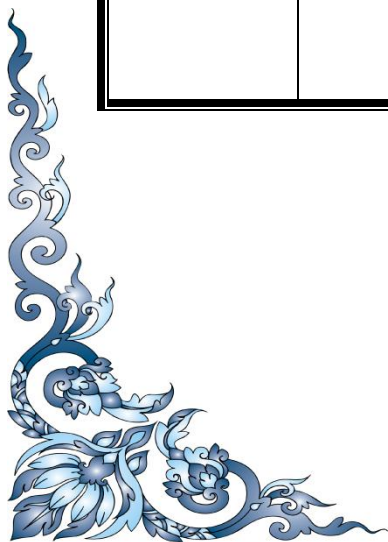
اقلیم زیات ډولونه لري چې د حاره یا ګرمې سیمې اقلیم، د معتدلي سیمې اقلیم د منځنیو عرض البلدونو د استوا لاندې مرطوب اقلیم، د لویدیځو سواحلو اقلیم، مدیترانه یي اقلیم، صحرايي اقلیم، د معتدلي سیمې، سټپ، وچ او لوند اقلیم، قطبي سوړ او د غرنیو لوړو سیمو اقلیم، قطبي لاندې وچ اقلیم، د تندرا سیمه، یخچالي اقلیم او د غرنیو سیمو له اقلیم څخه عبارت دی. د صنعتي تولیداتو په زیات والي، د سون مواد زیاتې کارونې، د نفوس زیات والي، د ګل خانه یي ګازونو زیات والي د ۱۹۸۰ کال را په دې خوا د ځمکې د تودوخې درجه مخ پر زیاتیدو ده. د اقلیم پیژندونکو د محاسبې له مخې هر کال یوه درجه د سانتي ګراد د ځمکې تودوخه لوړېږي، چې د هغې منفي اغیزې د قطبي او غرنیو یخچالونو کې تر سترګو کېږي. له دې سره سم اوږده وچ کالی، تر ځمکې لاندې د اوبو کمښت، د فلوریدا، دنمارک، او سلیون د سواحلو تر اوبو لاندې کیدل د دې هیوادونو اوسیدونکو او ټولې نړۍ ته سترګواښ دی، ځکه د ځمکې د تودوخې د درجې لوړیدل Global Warming دوام لري، چې په راتلونکي کې به ستره فاجعه رامنځ ته کړي.

د سونامي موضوع چې د ځمکې د ګرمیدو زاویه ده، په دوو ورستیو لسیزو کې یې د آسیا سویلي او ختیځ سواحل له ګواښ سره مخامخ کړيدي، امکان لري چې د نړۍ د اقلیم ځانګړتیا وې تر یوې اندازې بدلون وکړي.

د ۶۲ لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلوبو سرلیکونه	د مطلوبو شرح
۱- د لوست موضوع	د اتموسفیر پورونه (طبعي)
۲- د زده (کړې پوهنيزې، مهارتي او ذهني) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>عمومي موخې:</p> <p>د اتموسفیر له پورونو سره به پشړه اشنایي پیدا کړي.</p> <p>ځانگړې موخې:</p> <p>د اتموسفیر د پورونو په اړه به معلومات تر لاسه کړي</p> <p>له تروپوسفیر طبقې او ستراتوسفیر طبقې سره به اشنا شي</p> <p>د میزوسفیر طبقه او د ترموسفیر طبقې توپیر به وکړای شي او نورو ته به یې روښانه کړي</p> <p>له اکډوسفیر طبقې سره به اشنا شي.</p>
۳- د تدریس میتود	څرگندونې، خبرې اترې، ډله ییز کار، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	کتاب، تخته، تباشیر، دښوونکي لارښود کتاب، په لوست پورې اړوند انځورونه، که شوني وي جغرافیایي ویدیويي، تلویزیوني فلمونه، د کمپیوټر سي ډي گانې او انټرنټ.
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لاند ځوابه پوښتنې)، د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه، د ښوونکي د یاداشت کتابچه او عملي کار.
۶- په ټولگي کې د تدریس او زده کړې لومړني فعالیتونه.	<p>سلام اچول، روغېر، د ټولگي تنظیم، د حاضرۍ کنټرول، له ټولگي وخت په دقیقو</p> <p>څخه وتلی فعالیت، د تېر لوست ارزونه، د نوي اوزاره لوست ترمنځ اړیکو ټینګول.</p>
	<p>هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>د اتموسفیر د پورونو په اړه معلومات لری؟</p>
	۱۰ دقیقې

وخت په دقيقو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک ته گوري - نوی لوست په پټه خوله لولي. - د اتموسفیر د پورونو په اړه به نظر ښکاره کوي. - تختې ته گوري - نقشې ته پاملرنه کوي او دښاغلي ښوونکي څرگندونې په غور اوري - د ټولگي د ننه په ډله بیزو فعالیتونو کې کارنده ونده اخلي او د خپلې ډلې د خپلې ډلې د ښوونکي په لارښوونه د تختې مخې ته لیرې چې ستاسي نظر نوروته وړاندې کړي. - د ستونزمنو ټکو او پوښتنو طرحه کوي. - د ارزونې پوښتنو ته ځوابونه وايي - د لوست لندیز ته پاملرنه کوي چې پوه شي - له ټولگي وتلی فعالیت لیکي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - په پټې خولې د مطالعې سپارښتنه وکړي. - د اتموسفیر د پورو په اړه پوښتنې وکړي. - پر تختې د لوست غوره او مهمې برخې ولیکي. - د نقشې له مخې د اتموسفیر پورونه توضیح کړي. - زده کوونکي په ډلو ویشی د هغوی د ټولگي د ننه فعالیت وټاکي - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي. - د ارزونې پوښتنې مطرح کړي - د لوست لندیز وړاندې کړي. - له ټولگي وتلی فعالیت څرگند کړي.
<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:</p> <p>۱- د تروپوسفیر په ترکیب کې ۲۱٪ د اوكسیجن غاز، ۷۰٪ نایتروجن، ۰،۹۳٪ اړگن، ۰،۳٪ کاربن ډای اکساید وي.</p> <p>۲- د اوزون پور په استراتوسفیر پور کې پروت دي.</p> <p>۳- د ایونوسفیر پور د اتموسفیر ډیر تود پور دي چې د تروموسفیر په نوم هم یادېږي.</p>		
<p>۹- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات</p> <p>اتموسفیر په بیلو بیلو پورونو تشکیلېږي چې عبارت دی له:</p> <ol style="list-style-type: none"> ۱- د تروپو سفیر طبقه ۲- د ستراتوسفیر طبقه ۳- د مزو سفیر او یا منځني پور (طبقه) ۴- د ترموسفیر پور (طبقه) ۵- د اکروسفیر پور <p>د تروفوسفیر د پور ارزښت په دې کې دی چې د ځمکې حرارت د گلخانې غوندي د نباتاتو، حیواناتو او انسانانو لپاره په معیاری اندازه ساتي او اورښتونه هم په همدی پور کې کیږي.</p> <p>د اوزون پور د ماورای بنفش وړانگو له راتللو څخه مخنیوي کوي.</p> <p>د ستراتوسفیر پور د الوتکو د الوتلو لپاره ښه برابر ده.</p>		

د ۶۳ لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	د ځمکې اتموسفیر
۲- د زده کړې (پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>- عمومي موخې:</p> <p>- د اتموسفیر په اړه به بشپړه اشنایي پیدا کړي.</p> <p>ځانگړې موخې:</p> <p>- د ځمکې له اتموسفیر سره به بلدتیا پیدا کړي</p> <p>- د انسانانو، حیواناتو او نباتاتو په ژوند کې به د اتموسفیر په رول وپوهیږي او نوروته به یې معلومات ورکړي.</p> <p>د اوزون د پور په هکله چې له بنفش څخه هغه خوا وړانگو د راتللو مخنیوي کوي مینه به پیدا کړي.</p>
۳- د تدریس میتود	څرگندونې او ډله ییز کار، خبرې اترې، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي او وسیلې	کتاب، تخته، تباشیر، دښوونکي لارښود کتاب، په لوست پورې اړوند انځورونه، که شوني وي جغرافیایي ویدیويي، تلویزیوني فلمونه، د کمپیوتر سي ډي گانې او انټرنټ.
۵- د ارزونې لارې	تحریري او شفاهي (لنډ ځوابه پوښتنې)، د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه، د ښوونکي د یاداشت کتابچه او عملي کار.
۶- په ټولگي کې د تدریس او زده کړې لومړني فعالیتونه.	<p>سلام اچول، روغې، د ټولگي تنظیم، د حاضرۍ کنترول، له ټولگي وتلی فعالیت، د تېر لوست ارزونه او د نوي اوزاره لوست ترمخ د اړیکو ټینګول.</p>
	<p>- هڅوونکي پوښتنه</p> <p>- د ځمکې د اتموسفیر په باره کې څه معلومات لرئ؟</p>
	<p>وخت په دقیقو</p> <p>۱۰ دقیقې</p>

د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه	وخت په دقیقو
<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک ته ګوري - نوی لوست په پټه خوله لولي. - د ځمکې د اتوسفیر په اړه نظر څرګندوي - نقشي ته پاملرنه کوي او دښاغلي ښوونکي توضیحات په غور اوري - تختې ته ګوري - د ټولګي د ننه په ډله ییز فعالیت کې کارنده برخه اخلي او د خپلې ډلې نظر د استازې پواسطه د ښوونکي په لارښوونه د ټولګي مخکې څرګندوي. - د مهمو برخو او خپلو پوښتنو څرګندونه کوي. - د ارزونې پوښتنو ته ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډیز ته څیرېږي چې پوه شي - له ټولګي وتلي فعالیت لیکي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - په پټې خولې د لوستلو سپارښتنه وکړي. - د ځمکې د اتوسفیر په اړه پوښتنه وکړي. - د نقشي له مخې د ځمکې اتوسفیر توضیح کړي. - د لوست غوره او مهم ټکي پر تختې ولیکي. - زده کوونکي په ډلو وویشي او دهغو د ټولګي د ننه فعالیت وټاکي - پوښتنې حل کړي - د ارزونې په باب پوښتنې وکړي - د لوست لنډیز وړاندې کړي - له ټولګي وتلي فعالیت روښانه کړي. 	۳۵ دقیقې
۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:		
<p>۱- د تروپوسفیر په پور (طبقه) کې د غازونو د سلنې په ترکیب کې اوکسیجن ۲۱ فیصده، نایتروجن ۷۸ فیصده، ارجن ۰.۹۳ فیصده، کاربن ډای اکساید غاز ۰.۰۳ فیصده دی.</p> <p>۲- ګلخانه یي غازونو کاربن ډای اوکساید، CO_2، متان او کلورو فلورو کاربن ډای چې د اوزون د پور د خرابیدو لپاره زیانمن دی.</p> <p>۳- د تروپوسفیر په پور کې د فشار اندازه په چټکۍ را کښته کیږي که د سمندریز مخ ۷۶۰ ملي متره وي، د هوا د ۱۲ کیلو مترو په لوړ والي کې زر ځلې راکښته کیږي.</p>		
۹- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات		
<p>اتموسفیر هغه غازي کره ده چې د ځمکې د سیارې شاوخوا یې پوښلې ده، د ځمکې په خارجي قشر کې ژوندي موجودات او نباتات دي چې د بایوسفیر په نامه یادېږي او انساني ژوند د همدغې سیمې برخه ده چې د اتموسفیر په قاعده او د ځمکې په سطحه کې ژوند کوي، د اتموسفیر موجودیت د انسانانو، حیواناتو او نباتاتو د پاینست باعث کیږي او د ژوند لپاره یې لاره برابره کړې ده، د ځمکې اتموسفیر ۱۳۰۰۰ کیلومتره پنډوالی لري، خو په قطبونو کې یې پنډوالی لږ دی.</p> <p>د اوبو سایکل د اتموسفیر په شتون کې بشپړېږي، په دې معنا چې اوبه په اتموسفیر کې راټولېږي، سپړېږي، په پایله کې وریځ جوړوي، کله چې د اشباع نقطې ته رسیږي، د باران د اوریدو لامل کیږي، جاري او روانې اوبه جوړوي، د اتموسفیر په شتون او لوړ فشار کې رامنځ ته کیږي، له یوې سیمې بلې سیمې ته د بادونو د الوتلو سبب کیږي، په اتموسفیر کې د اوبو پر سایکل سربیره د کاربن ۱۴ د فوتو سنتیز عملیه او د نایتروجن سایکل رامنځ ته کیږي، اتموسفیر له ګلخانه یي غازونو څخه د یوې طبقې په بڼه جوړېږي او د ځمکې تودوخه ساتي. که چیرې اتموسفیر شتون و نه لري، د باد الوتل نه رامنځ ته کیږي، د میاشتي (سپوږمۍ) د فضا په شان ټول شیان د سکون په حالت کې پاتې کیږي.</p> <p>د اتموسفیر په شتون کې استوایي، ختیځ او لویدیځ بادونه ټول رامنځ ته کیږي چې هریو په ځانګړي اقلیمي سیمه ځانګړي اغیزه لري.</p>		

د ۶۴ لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو شرح	د مطلبونو سرلیکونه
په اقلیم کې د اتموسفیر برخه	۱- د لوست موضوع
<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>- عمومي موخې:</p> <p>- په اقلیم کې د اتموسفیر د برخې په اړه به معلومات پیدا کړي</p> <p>ځانگړې موخې:</p> <p>- په اقلیم کې به د اتموسفیر له نقش سره اشنایي تر لاسه کړي</p> <p>- د انسانانو په ژوند کې به د اتموسفیر برخه او د اوكسیجن گډون توب وپېژني</p> <p>- د انسانانو په ژوند کې به د اوزون د طبقې په رول پوه شي او نوروته به یې تشریح کړي.</p>	<p>۲- د زده کړې (پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې.</p>
خرگندونې او ډله ییز کار، خبرې اترې، پوښتنې او ځوابونه	۳- د تدریس میتود
کتاب، تخته، تباشیر، دښوونکي لارښود کتاب، په لوست پورې اړوند انځورونه، که شوني وي جغرافیایي ویديويي، تلویزیوني فلمونه، د کمپیوټر سي ډي گانې او انټرنټ.	۴- د تدریس اړین توکي
شفاهي او تحریري (لنډ ځوابه پوښتنې)، د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه، د ښوونکي د یادداشت کتابچه او عملي کار.	۵- د ارزونې لارې
<p>سلام اچول، روغې، د ټولگي تنظیم، د حاضرۍ کنترول، له ټولگي وخت په دقیقو وتلی فعالیت، د تېر لوست ارزونه، د نوي او زاړه لوست ترمخ د اړیکو ټینګول.</p>	۶- په ټولگي کې د تدریس او زده کړې لومړني فعالیتونه.
<p>۱۰ دقیقې</p> <p>- هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>- ایا پوهیږئ چې اتموسفیر په اقلیم کې څه اغیزه لري؟</p>	

وخت په دقیقو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - تختې ته گوري. - نوی لوست په چو په خوله لولي. - په اقلیم کې د اتموسفیر په اړه نظر ښکاره کوي. - تختې ته په غور گوري - نقشې ته پاملرنه کوي د ښوونکي توضیحات په غوره اوري - د ټولگي د ننه په ډله ییز فعالیت کې کارنده برخه اخلي او د خپلې ډلې نظر د استازې پواسطه د ښوونکي په لارښوونه د ټولگي مخکې وړاندې کوي. - ستونزې او خپلې پوښتنې مطرح کوي. - د ارزونې پوښتنو ته ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډیز ته څیرېږي چې پوه شي - له ټولگي وتلی فعالیت لیکي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - په پتې خولې د لوستلو سپارښتنه وکړي. - د اقلیم د اغیزمنو لاملونو پوښتنه طرحه کړي. - پر تختې د لوست غوره او مهم ټکي ولیکي. - د نقشې له مخې د اقلیم اغیزمن لاملونه توضیح کړي. - زده کوونکي په ډلو وویشي د هغو د ټولگي د ننه فعالیت روښانه کړي. - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي - د ارزونې په باب پوښتنې طرحه کړي - د لوست لنډیز وړاندې کړي - له ټولگي بهر فعالیت روښانه کړي.
<p style="text-align: center;">۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:</p> <p>۱- په اتموسفیر کې د اکسیجن شتون په وچو او لنډو کې د ژوند د دوام سبب کیږي، انسانان په مستقیم ډول هغه تنفس کوي. بحري حیوانات خپل او بو کسینن له اوبو څخه اخلي، نباتات په ورځ کې اوبه درېښو پواسطه او کاربن ډای اکساید له هوا څخه اخلي او د لمر په شتون کې کاربو هایدريت جوړوي، هغه تغذیه کوي، دغه عملیه د فوتوسنتیز په نامه یادېږي.</p> <p>۲- د لوړ او ټیټ فشار د مرکزونو شتون د استوایي بادونو لگېدل، د قطبونو خواته کوي، په همدې ترتیب قطبي بادونه او سره جبهه ټول د اتموسفیر او د لمر د تودوخې زیږنده ده</p> <p>۳- د هوا تودوخه او سوړوالي د لوړ او ټیټ فشارونو د مرکزونو د منځته راتللو سبب کیږي، سره هوا (لوړ فشار) د تودې هوا د مرکز د هر لوري (ټیټ فشار) تل د بادونو حرکت منځته راوړي.</p>		
<p style="text-align: center;">۹- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات</p> <p>اتموسفیر د ځمکې له مهمو پدیدو څخه دی، د یوې لفافي په ډول یې د ځمکې کره پوښلې ده. اتموسفیر د ژونديو موجوداتو لپاره حیاتي رول لوبوي، د نړۍ او سیمه ییز اقلیم د کنټرول له لاملونو څخه گڼل کیږي.</p> <p>اوکسیجن او نایتروجن دواړه د ځمکې پر مخ د ژوند په دوام کې ټاکونکی رول لري، ځینې نور مواد چې د تیرس غازونو په نوم یادېږي، هغه هم د انسانانو د ژوند د دوام لپاره ځانگړې ارزښت لري، لنډه دا چې اتموسفیر په ژوند کې یو ټاکونکی عنصر دی، چې پرته له هغه کوم ژوندي موجود د ځمکې پر مخ خپل ژوند ته دوام نه شي ورکولي، د اتموسفیر شتون د بنفش شعاعو د راتلو مخه نیسي او د هغه له زیانونو څخه انسانان او نورو ژوندي موجودات ساتي.</p> <p>بله دا چې د اتموسفیر په شتون کې غبرونه تر سره کیږي، د راډیو، تلویزیون او د ټولو مخابراتي وسایلو موجوده غښتلي کوي او د پیغامونو د رسیدو لامل گرځي.</p>		

د ۶۵ لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو شرح	د مطلبونو سرلیکونه
د ځمکې پیژندنې د سنجش او لیدلو وسیلې	۱- د لوست موضوع
<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>- عمومي موخې:</p> <p>- د هوا پیژندنې د لیدلو او سنجش له وسیلو سره به بشپړه اشنایي پیدا کړي.</p> <p>ځانگړې موخې:</p> <p>- د هوا پیژنې د لیدلو او سنجش له وسیلو سره به اشنا شي.</p> <p>- د هوا پیژندنې د لیدلو او سنجش له وسیلو او آلاتو سره به اشنایي حاصله کړي.</p> <p>- د هوا پیژندنې د لیدلو او سنجش پخوانۍ او اوسنۍ وسیلې به یو له بله سره بیلې کړي.</p>	<p>۲- د زده کړې (پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې.</p>
خرگندونې، ډله ییز کار، خبرې اترې، پوښتنې او ځوابونه	۳- د تدریس میتود
کتاب، تخته، تباشیر، دښوونکي لارښود کتاب، په لوست پورې اړوند انځورونه، که شوني وي جغرافیایي ویدیويي، او تلویزیوني فلمونه، د کمپیوټر سي ډي گانې او انټرنټ.	۴- د تدریس اړین توکي
تحریري او شفاهي (لنډ ځوابه پوښتنې)، د ټولګي د ننه فعالیت ارزونه، د ښوونکي د یاداشت کتابچه او عملي کار.	۵- د ارزونې لارې
<p>سلام اچول، روغې، د ټولګي تنظیم، د حاضرۍ کنټرول، له ټولګي څخه وتلي فعالیت کتنه، د تېر لوست ارزونه، د نوي او زاړه لوست ترمنځ د اړیکو ټینګول.</p> <p>۱۰ دقیقې</p>	<p>۶- په ټولګي کې د تدریس او زده کړې لومړنې فعالیتونه.</p> <p>- هڅوونکي پوښتنه</p> <p>- د هوا پیژندنې د لیدلو او سنجش د وسیلو په باره کې څه پوهیږئ؟</p>

وخت په دقيقو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - تختې ته په مینه گوري - نوی لوست په چوپه خوله لولي. - د هوا پیژندنې د لیدنو او سنجولو د وسیلو په اړه نظر څرگندوي. - نقشې ته پاملرنه کوي او د محترم ښوونکي څرگندونې په غوره اوري - تختې ته گوري - پوښتنو ته ځوابونه وايي - د خپلو ستونزو په اړوند پوښتنې کوي. - د ټولگي په د ننه ډله بیز فعالیت کې کارنده برخه اخلي او د ډلې نظر د استازې پواسطه د ښوونکي په لارښوونه د ټولگي مخکې وړاندې کوي. - د لوست د ارزونو پوښتنو ته ځوابونه ورکوي. - د لوست لندیز ته پاملرنه کوي چې پوه شي - له ټولگي وتلی فعالیت لیکي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - د چوپې خولې د لوستلو سپارښتنه وکړي. - د هوا پیژندنې د لیدنو او سنجولو د وسیلو په اړه پوښتنه وکړي. - د هوا پیژندنې د نقشو له مخې د هوا پیژندنې د لیدلو او سنجولو وسیلې توضیح کړي. - پر تختې د لوست غوره اومهم ټکي ولیکي. - زده کوونکي په ډلو وویشي او د ټولگي د ننه فعالیت یې وټاکي - د ډله بیز کار لارښوونه او څارنه وکړي - د لوست د پای پوښتنې وکړي - د زده کوونکو له ځوابونو نتیجه اخلي - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي - د لوست د ارزونې په باب پوښتنې وکړي - د لوست لندیز وړاندې کړي - له ټولگي وتلی کار څرگند کړي.
<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:</p> <p>۱- د - ترمامیر سم دی.</p> <p>۲- ب- باروگراف سم دی.</p> <p>۳- د مصنوعي سپورمکیو د ځمکې په سطحه کې د پراخه لیدلو ساحه لري. په اتومات ډول جوي حالت د نړۍ او سیمې په سطحه د هر هېواد لپاره معلومات ورکوي. د مصنوعي سپورمکیو شبکه د هوايي ډگرونو. د الوتکو د الوتنې، د لویو بیړیو د تگلارې، د کرنې د لارښوونې، څړوبولو د ژوند په چاپیریال کې د ژوند د ساتنې ځنګلونو او د سیلابونو، څړځایونو، صحرايي کېدلو د خطر طبیعي پنبې سونامې، هریکن او تیفون لپاره بشپړ معلومات ورکوي، تر څو چې اورگانونه او مسؤول خلک ټاعمومي تدبیرونه ونیسي.</p>		

۹- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات

د ساينس او تکنالوژۍ له پراختيا سره د هوا پيژندنې د څيړلو وسيلو تکامل وکړ، دغه وسيلې ډول ډول او هر رنگه رامنځ ته شوي. د ۱۹ پېړۍ په پيل کې د هوا پيژندنې ستيشنونه مختصر او ساده وو، په ورو ورو د تودوخې اندازه کولو اتومات او الکترونيکي، باد سنجولو، د فشار د سنجولو او لنډه بل وسيلې په هوا پيژندنې کې ځای شوې دي. د هوا پيژندنې د شبکې وسايل او الات اوس مهال په نړيواله کچه کارول کېږي، د امريکا متحده ايالاتو مصنوعي سپوږمکۍ د هوا پيژندنې ټول الکتروني وسايل او الات له ځان سره لري، چې د نړۍ له هرې برخې تيرېږي، ټولې جوي ځانگړنې ثبت او ريکارټ کوي او د ناسا NASA مرکز ته يې ليرېږي. دناسا مرکز همدغه معلومات او مشاهدات اروپايي هيوادونو، امريکا، جاپان، او هوايي ټاپو ته په معلوم او ټاکلي وخت کې معلومات ورکوي، د دې معلوماتو پر بنسټ په ټوله نړۍ کې د هوا او جوي وضعيت په اړوند وړاند وینه(پيش گوښ) کېږي، دا ډول څيړنې انگلستان، جرمني، فرانسه او د چين، جاپان او د هند يوه مصنوعي سپوږمکۍ يې هم تر سره کوي. چې خپل معلومات په اتوماتيک ډول هغو هيوادونو ته چې ور سره معلوماتي راکړه ورکړه لري، ليرېږي.

کچيرې ځينې هيوادونه د رادارو Radar په واسطه دا معلومات په سيمه ييزه کچه راټولوي او د هوا په وړاند وینه کې له هغه کار اخلي په ځانگړي ډول د سونامي په طوفانونو، هريکن، تورندو، تيفون او د هوا حرکت په ټولو جبهو کې له ټولو ځانگړتياوو سره پيش گوښې کوي، اوس مهال دا ډول مصنوعي سپوږمکۍ ځمکې ته د نيژدې ستورو (سيارو) د هوا وضعيت هم تر څيړنې لاندې نيسي.

د ۶۶ لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	د باد د منځ ته راتلو څرنگوالی
۲- د زده کړې (پوهنیزې، مهارتي او ذهني) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>- عمومي موخې:</p> <p>- د باد د منځ ته راتلو په اړه به بشپړ معلومات تر لاسه کړي.</p> <p>ځانگړې موخې:</p> <p>- د باد د پیدا کېدو په اړه به پوه پیدا کړي</p> <p>- په وچه او اوبو کې به د باد ډولونه وپېژني</p> <p>- د بادونو په گټې او زیانونو به پوه شي</p> <p>- د سیمه ییزو بادونو په لگېدلو به پوه شي، دهغو له زیانه څخه به خبر شي او نورو ته به یې معلومات وړاندې کړي.</p>
۳- د تدریس میتود	د لوست توضیح او ډله ییز کار، خبرې اترې، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	کتاب، تخته، تباشیر، دښوونکي لارښود کتاب، په لوست پورې اړوند انځورونه، که شوني وي جغرافیایي ویدیويي، او تلویزیوني فلمونه، د کمپیوټر سي ډي گانې او انټرنټ.
۵- د ارزونې لارې	شفاهي، تحریري لنډ ځوابه پوښتنې، د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه، د ښوونکي د یاداشت کتابچه او عملي کار.
۶- په ټولگي کې د تدریس او زده کړې لومړني فعالیتونه.	<p>سلام اچول، روغېر، د ټولگي تنظیم، د حاضرۍ کنترول، له ټولگي وخت په دقیقو</p> <p>څخه د وتلی فعالیت، د تېر لوست ارزونه، د نوي اوزاره لوست</p> <p>ترمنځ د اړیکو ټینګول.</p>
	<p>- هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>- ایا پوهیږي چې بادونه څه وخت منځ ته راځي؟</p>
	۱۰ دقیقې

وخت په دقيقو	د زده کونکو د زده کړې فعاليتونه	۷- دښوونکي د تدريس فعاليتونه
۳۵ دقيقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرليک ته گوري - نوی لوست په پټه خوله لولي. - د باد د رامنځ ته کېدو په اړه نظر ښکاره کوي. - تختې ته گوري او مهمې برخې يې ليکي - نقشې ته پاملرنه کوي او د محترم ښوونکي څرگندونو ته په غور غور نيسي - د باد د رامنځ ته کېدو په اړه له ښوونکي سره په خبرو کې ونډه اخلي - د ټولگي په د ننه ډله ييزو فعاليتونو کې کارنده برخه اخلي او د ډلې نظر د استازې پواسطه د ښوونکي له لارښوونو سره سم د ټولگي مخکې وړاندې کوي. - د ستونزو او مهمو برخو پوښتنې کوي. - د ارزونې پوښتنو ته ځوابونه ورکوي. - د لوست لنډيز ته ځيرېږي چې پوه شي - له ټولگي وتلې فعاليت په کور کې تر سره کوي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرليک وليکي. - په چوپه خوله د لوستلو سپارښتنه وکړي. - د باد د رامنځ ته کېدو په اړه پوښتنه وکړي. - پر تختې د لوست غوره اومهې برخې وليکي. - د کار په بيلوبيلو فصلونو کې د باد د لگېدو لوری په نقشه کې د باد د رامنځ ته کېدو څرنگوالی او د باد ډولونه توضيح کړي - دا چې بادونه څنگه رامنځ ته کېږي، خپلو منځو کې پرې خبرې وکړي - زده کوونکي په ډلو وویشي او د ټولگي د ننه فعاليت يې وټاکي - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي - د ارزونې په باب پوښتنې وکړي - د لوست لنډيز وړاندې کړي - له ټولگي وتلې فعاليت څرگند کړي
<p>۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:</p> <p>۱- بادونه د لوړ او ټيټ فشار د مرکزونو د اختلاف له مخې رامنځ ته کېږي. کله چې د ټيټ فشار د مرکزونو هوا د تودوخې په اثر پورته لوړه شي، د لوړ فشار د مرکزونو هوا چې نسبتاً سره ده د هغې ځای نيسي، په پایله کې د سيمه ييزو، قاره يي او يا د ځمکې د کرې په مقياس بېل بېل بادونه رامنځ ته کېږي.</p> <p>۲- بادونه په پنځه ډوله دي.</p> <p>۳- تيفون او هريکن بادونه، له سيمه ييزو بادونو څخه دي چې په اندازه کې ډير کم وي، خو سرعت او دورانی زورېږي ډيروي، د هريکن بادونه زياتره د فلوريدا په سواحلو او د تکزاس په سيمو کې منځ ته راځي، چې هرکال د ودانيو د خرابيدو او د کرنيزو حاصلاتو له منځه تللو سبب کېږي، د تيفون بادونه د چين به ختيځو سواحلو کې رامنځ ته کېږي چې د هغې سيمې د اوسېدونکو د زيانمن کېدو سبب کېږي، همدارنگه ځينې ساري ناروغۍ له يوې سيمې بلې سيمې ته ليردوي که له سونامي سره يو ځای شي، د زرگونو خلکو د وژلو او د کورونو دورانی سبب کېږي</p> <p>۴- تجارتي بادونه په شمالي نيمه کره او سويلی نيمه کره کې د ۵- ۳۰ درجو عرض البلدونو په منځ کې پيدا کېږي، له شمال ختيځ څخه د سويل لويديځ خواته حرکت کوي خو په سويلي نيمه کره کې يې د حرکت لوری له سويل ختيځ د شمال لويديځ خواته کېږي. د تجارتي بادونو د لگېدو سيمې په اطلس اوقيانوس او بحر الکاهل کې دي چې په ۱۵- ۱۶ پيريو کې چې په بېړۍ-چلولو کې زيات ارزښت درلود. چې د شمال او سويل تجارتي مالونه سره بد لېدل.</p> <p>۵- د لوړ او ټيټ فشار د مرکزونو د توپير په سبب بادونه منځته راځي.</p>		

۹- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات

بادونه تل د لوړ فشار له مرکز څخه د تیب فشار خواته لگېږي، په هوا پیژندنه کې د باد کلمه د هوا پراخه بهیږته ویل کېږي چې کیدای شي، د ځمکې په سطحه یا په ازاده فضا کې د ځمکې د سطحې په یو کیلومترۍ کې شتون ولري. د هوا طبیعي بهیرونه جریانونه ډیر کم په یو ډول وي، دا ډول گرد بادونه د ساعت له عقربې سره موافق یا مخالف وي، په بیلا بیلو ښو او ځانگړي چټکتیا پر خوالي پیدا کوي.

باد د بیل بیل لوری او سرعت لرونکي دی، د باد لوری هغې خواته ویل کېږي چې باد له هغې پلو راځي. د ځمکې د سطحې د باد سرعت د ځمکې د وضعي حرکت تر اغیزې لاندې راځي، په تصویر یا انځور کې د بادونو جوړښت ته پاملرنه وشي، په نیمه شمالي کره کې هغه بادونه چې د لوړ فشار له مرکز څخه د تیب فشار د مرکز خواته حرکت کوي، د ځمکې د وضعي حرکت د اغیزو له امله همیشه ښي خواته میل لري او په جنوبي نیمه کره کې یې چې خواته. د استوا په برخه کې هغه مهال چې له $۲۳\frac{۱}{۲}$ درجو عرض البلدونو څخه د استوا خط پر لور حرکت کوي، ښي خواته خپل لوری ته بدلون ورکوي، کله چې له جنوبي نیمې کرې څخه د استوا خط خواته الوزي، چې خواته خپل لوري ته بدلون ورکوي، په پایله کې استوا ته نېږدې بادونه د استوا له خط سره موازي بادونه وي.

تند بادونه د لوړ فشار د مرکز له سیمې او تیب فشار له ساحې څخه را پیدا کېږي هر څومره د فشار توپیر زیات وي، سرعت او د باد شدت په همغه اندازه زیادتېږي.

د ۶۷ لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	وریکې جوړېدنې CLOUDS
۲- د زده کړې (پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>عمومي موخې:</p> <p>د ورېځو د ډولونو له جوړېدنې سره به اشنا شي.</p> <p>ځانگړې موخې:</p> <p>زده کوونکي به پوه شي چې ورېځ څنگه جوړېږي؟</p> <p>د ورېځو ډولونه به وپېژني.</p> <p>د ورېځو شکلونه به یوه له بلې توپیر کړای شي او نوروته به یې معلومات وړاندې کړي.</p>
۳- د تدریس میتود	څرگندونې، ډله ییز کار، خبرې اترې، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	کتاب، تخته، تباشیر، دښوونکي لارښود کتاب، په لوست پورې اړوند انځورونه، که شوني وي جغرافیایي ویديويي او تلویزیوني فلمونه، د کمپیوټر سي ډي گانې او انټرنټ.
۵- د ارزونې لارې	شفاهي او تحریري لند ځوابه پوښتنې، د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه، د ښوونکي د یاداشت کتابچه او عملي کار.
۶- په ټولگي کې د تدریس او زده کړې لومړني فعالیتونه.	<p>سلام اچول، روغېر، د ټولگي تنظیم، د حاضرۍ کنترول، له ټولگي د وخت په دقیقو وتلي کار لیدنه، د تېر لوست ارزونه، د نوي او زاړه لوست ترمنځ اړیکې ټینګول.</p> <p>هڅوونکي پوښتنه:</p> <p>په آسمان کې څه وخت ورېځ جوړېږي؟</p>
	۱۰ دقیقې

وخت په دقیقو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک ته گوري - نوی لوست په پټه خوله لولي. - د ورېځو د جوړېدو په اړه نظر څرگندوي - د نوي لوست غوره او مهمې برخې لیکي - نقشي ته په غور گوري او د محترم ښوونکي څرگندونې په غور اوري - د ورېځو د جوړېدو په اړه له ښاغلي ښوونکي سره خبرې کوي. - د ټولگي د ننه ډله ییز فعالیت کې برخه اخلي او د خپلې ډلې نظر د استازې پواسطه د ښوونکي په لارښوونه د ټولگي مخکې وړاندې کوي. - خپلې ستونزې او پوښتنې طرحه کوي. - د ارزونې پوښتنو ته ځوابونه ورکوي. - د لوست لندیز ته پاملرنه کوي چې پوه شي - له ټولگي وتلی فعالیت لیکي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - په پټه خوله د نوي لوست د لوستلو لارښوونه وکړي. - د ورېځو د جوړېدو په اړه پوښتنه وکړي. - پر تختې غوره او مهمې برخې ولیکي. - په نقشي کې د کال په بیلو بیلو فصلونو کې د ورېځو جوړېدل توضیح کړي - دا چې ورېځې څنگه جوړېږي خبرې پرې وکړي - زده کوونکي په ډلو وویشي او د ټولگي د ننه فعالیت یې وټاکي - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي - د ارزونې په باب پوښتنې وکړي - د لوست لندیز وړاندې کړي - له ټولگي بهر فعالیت روښانه کړي.
۸- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:		
<p>۱- ورېځ په فضا کې د اوبو د پراسونو د یو ځای کېدو په اثر منځ ته راځي چې د لمر د تودوخې او د جهیلونو، د سمندرونو دریاونو او د نباتاتو د پانېو د اوبو پراس (بخار) له ځمکې پورته کیږي، تودیري، له بله پلوه د هوا د لویې جېبې د سپړدوله مخې چې د اوبو پراسونه د تکائف په واسطه د هایدروسکوپي هستو په شاوخوا کې راټولېږي، په طبیعت کې د ورېځو بیل بیل ډولونه رامنځ ته کوي.</p>		
<p>۲- ورېځې په ۱۵ ډولو دي چې دوه ډولونه یې له ستراتوس او کومولوس څخه عبارت دي.</p>		
<p>۳- د ښو په شان ورېځې یا سیروس په فضا کې د ښو په بڼه لیدل کیږي او د بڼکې په بڼه یا سیرو کومولوس د سپین رنگه نازکو پر دو غونډې په فضا کې رامنځ ته کیږي</p>		
<p>۴- هرمي او گنبده.</p>		
۹- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات		
<p>ورېځې په اتموسفیر کې د اوبو د پراس پواسطه منځ ته راځي، دغه پراسونه د تروپوسفیر په لوړوالي کې سره نژدې کیږي بېلې بېلې ورېځې جوړوي، په استوایي توده هوا کې د اوبو د پراسونو ځای نیونه ډېره ده او په سره هوا کې کمه ده. د سرې او تودې هوا جبهې بېلې وې او په هره جبهه کې د هوا کتلې بېلې بېلې ورېځې رامنځ ته کوي. د سرې هوا په جبهه کې د کولونیمبوس ورېځ جوړېږي چې د دغو ورېځو تورې کتلې سخت تیز بارانونه رامنځ ته کوي او له نیمبوس څخه پورته د کومولوس ورېځ منځ ته راځي. د رنگ خړوالی یې کم او د گنبدي او هرم غونډې دی هغه توده هوا چې د سرې څپې د فشار په واسطه پرمخ ځي، یوه په بلې پسې په سرې هوا باندې اوږي. کله چې توده هوا د لوړوالي په سبب خپله تودوخه له لاسه ورکړي، د ستراتوس ورېځو د جوړېدو سبب کیږي چې د کوچنیو او لویو طبقو بڼه غوره کوي.</p>		

د ۶۸ لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
۱- د لوست موضوع	د لوړتیا له مخې د اورښت بدلونونه
۲- د زده کړې (پوهنیزې، مهارتي او ذهني) موخې.	<p>زده کوونکي به د تدریس په پای کې لاندې موخې تر لاسه کړي.</p> <p>- عمومي موخې:</p> <p>- د لوړ والي له مخې به د اورښتونو له بدلونونو سره اشنایي پیدا کړي.</p> <p>ځانگړې موخې:</p> <p>- د لوړ والي له مخې به د اورښتونو په بدلونونو پوه شي</p> <p>- د اورښتونو د بهیر او د اوبو په دوران به وپوهیږي او ور سره مینه به پیدا کړي.</p> <p>- په ژوند کې به د اورښتونو په ارزښت وپوهیږي</p> <p>- په نقشه کې به سرې او تودې سیمې وښودلې شي او نور به هم پرې پوه کړي.</p>
۳- د تدریس میتود	خرگندونې، ډله ییز کار، خبرې اترې، پوښتنې او ځوابونه
۴- د تدریس اړین توکي	کتاب، تخته، تباشیر، دښوونکي لارښود کتاب، په لوست پورې اړوند انځورونه، که شوني وي جغرافیایي ویدیويي، تلویزیوني فلمونه، د کمپیوټر سي ډي گانې او انټرنټ.
۵- د ارزونې لارې	شفاهي، تحریري لنډ ځوابه پوښتنې، د ټولگي د ننه فعالیت ارزونه، د ښوونکي د یادداشت کتابچه او عملي کار.
۶- په ټولگي کې د تدریس او زده کړې لومړني فعالیتونه.	<p>فعالیتونه، سلام اچول، روغې، د ټولگي تنظیم، د حاضرۍ کنټرول، له وخت په دقیقو ټولگي وتلي فعالیت کتنه، د تېر لوست ارزونه، د زور او نوي لوست ترمنځ د اړیکو ټینګول.</p> <p>- هڅونکي پوښتنه:</p> <p>- ولې د ځمکې د کرې په ټولو برخو کې اورښتونه توپیر لری؟</p>
	۱۰ دقیقې

وخت په دقيقو	د زده کوونکو د زده کړې فعالیتونه	۷- د ښوونکي د تدریس فعالیتونه
۳۵ دقیقې	<ul style="list-style-type: none"> - د نوي لوست سرلیک ته ګوري - نوی لوست په پټه خوله لولي. - د اوربستونو په اړه نظر ښکاره کوي. - د اوربستونو د بدلونونو په اړه نظر ورکوي. - نقشي ته ګوري او د ښوونکي څرګندونې په غور اوري. - پر آب او هوا او د اوربست په اغیزو خبرې او بحث کوي. - د لوست غوره او مهمو برخو په هکله پاملرنه کوي. - د نقشي له مخې د اقلیم اغیزمن لاملونه په غور اوري - په ډلو کې فعاله ونډه اخلي او پایله یې د ډلې د استازې پواسطه د ښوونکي په لارښوونه د ټولګي منځکې وړاندې کوي. - پوښتنو ته ځوابونه وايي - د لوست د ارزونو پوښتنو ته ځوابونه وايي - د لوست لندیز ته څیرې او ځانونه پوهوي - له ټولګي وتلی فعالیت لیکي او په کور کې یې سر ته رسوي. 	<ul style="list-style-type: none"> - پر تختې د نوي لوست سرلیک ولیکي. - په پټه خوله د نوي لوست د لوستلو لارښوونه وکړي. - د اوربستونو د بدلونونو په اړه پوښتنې وکړي. - د نقشي له مخې باراني سیمې توضیح کړي. - دا چې اوربست په اب و هوا څه اغیزه لري خبرې او بحث پرې وکړي - پر تختې غوره او مهمې برخې ولیکي. - د نقشي له مخې د اقلیم اغیزمن لاملونه توضیح کړي - زده کوونکي په ډلو وویشي او د ټولګي د ننه فعالیت یې وټاکي - د زده کوونکو ستونزې او پوښتنې حل کړي - د ارزونې په باب پوښتنې وکړي - د لوست لندیز وړاندې کړي - له ټولګي وتلی فعالیت روښانه کړي.
۷- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:		
<p>۱- د لنډه بل لرونکي هوا کتله چې د غرنیو سیمو په ټیټو برخو کې وي، په ورو ورو په لوړوالي کې خپله تودوخه له لاسه ورکوي، د اوربست سبب کیږي، له دې امله په ټولو برخو کې یو ډول اوربست نه کیږي.</p>		
<p>۲- د لمر د لګېدو له مخې د سمندرونو جهیلونو، خلیجونو او بحیرو او په براس کیږي او د اوبو د پراسونو په پایله کې فضا ته پورته کیږي، د اوبو د پراسونو د لوړېدو په عملیه کې یې تودوخې کمیږي، سرېږي، د اوربستونو او وربخو د رامنځ ته کېدو سبب کیږي.</p>		
<p>۳- اوربست د انسانانو، حیواناتو، نباتاتو او ټولو ژویو په ژوند کې ډیر ارزښت لري، ځکه چې ژوندي یې د اوبو له شتون څخه شونی نه دی.</p>		

۹- د ښوونکي لپاره اضافي معلومات

په ټولو ځايونو کې د اورښت اندازه يو ډول نه ده او د اورښت اندازه د سيمو په موقعيت پورې اړه لري، په ځينو وختونو کې د غرونو د لړيو شتون د لنډه بل لرونکو بادونو د تېرېدو خنډ کېږي او د هغو په ټيټو برخو کې اورښت کېږي، د استوا د سيمې د کالني اورښت اندازه د ۲۰۰۰ او ۳۰۰۰ ملي مترو ترمنځ ده او په معتدله کې له ۱۰۰۰ ملي مترو څخه زياته ده او ځينې وختونه دغه اندازه له ۵۰۰ څخه تر ۱۰۰۰ ملي مترو پورې رسېږي، د هماليا غرنیو سيمو کې د باران اندازه ډېره ده چې د هند له سمندر څخه د مونسوني بادونو پواسطه د اوبو پراسونه هلته وړل کېږي په پايله کې دواورې او باران په ډول راكوزېږي.

د لوړ او ټيټ فشار چاپيريال د اورښت په اندازه مستقيمه اغيز لري، هغه اقليمي سيمې چې ټيټ فشار لري، د اورښت اندازه يې ډېره وي، له همدې امله په معتدله او استوايي سيمه کې زيات اورښت کېږي. په قطبي چاپيريال کې د استوا لاندې او د قطب لاندې چې د لوړ فشار چاپيريال ښکاره کوي، اورښت لږ ليدل کېږي، د استوا په چاپيريال کې د کالني اورښت اندازه دومره توپيرنه لري او ټولې ورځې يې سره برابره دي، خو د معتدله او تر قطبي لاندې سيمو اندازه د کال په موسمونو او فصلونو کې بدلون کوي.

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**